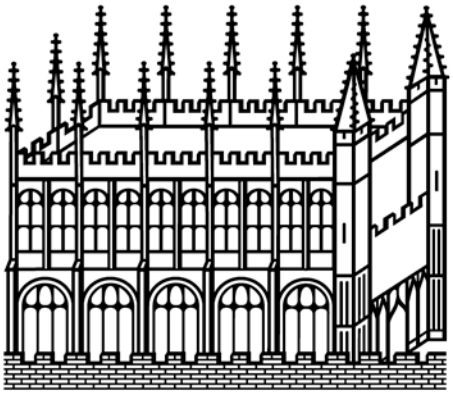

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

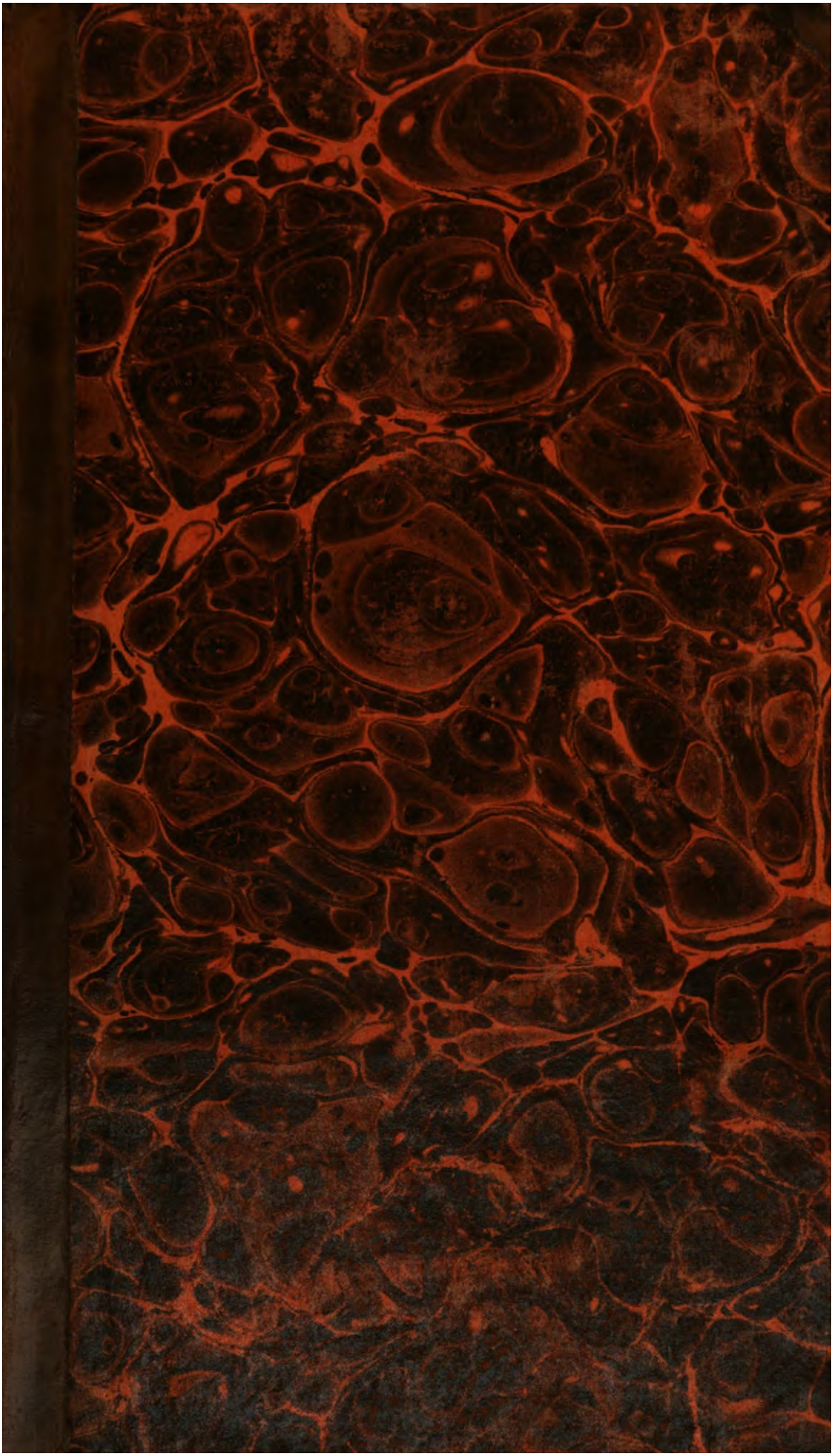

21

Mason

T. 19.

№ 8.

Sagabibliothek

med

Anmærkninger og indledende Afhandlinger.

Af

Peter Erasmus Müller,

Dr. og Prof. i Theolog. ved Kiøbenhavns Universitet.

P. E. M.

Første Bind.

Kiøbenhavn.

Trykt hos og forlagt af Directeur J. F. Schultz,
Kongelig og Universitets-Bogtrykker.

1817.

Dannerkongen

Frederik den Siette

nordisk Oldforskings

hulde Velynder

gavmilde Befordrer

helliges

dette Skrift.

Indhold,

tilligemed chronologiſk Udſigt over Sagaerne i dette Bind.

Side

Fortale . . . . . IX-XXII.
Liſte paa Subſkribentere i Sverrig . . . XXIII-XXIV.
Indledning . . . . . 1-14.
Almindelige Bemærkninger om Reglerne, hvorefter de islandſke Sagaers Ægthed kunde beſtemmes . . . . . 15-33.

Fra Begyndelſen af det tolvte Aarhundrede.

Are Frodes Schedæ . . . . . 34-37.
Viga Styrs Saga . . . . . 37-43.
Heidarvigaſaga . . . . . 44-51.
Nials Saga . . . . . 51-62.
Gunlaug Ormstungaſaga . . . . . 62-70.
Viga Glums Saga . . . . . 70-77.
Honſe Thorers Saga . . . . . 78-85.

Noget ſenere, dog inden Aarhundredets Ende, ſkreves.

Helges og Grims Saga . . . . . 86-94.
Valnaliots Saga . . . . . 94-97.

Side

Brodhelgesaga . . . . . 97-100.
Torskfirdingasaga . . . . . 101-103.
Hrafnkel Godes Saga . . . . . 103-108.
Eigils Saga . . . . . 109-129.
Liosvetningasaga . . . . . 130-140.
Kormaks Saga . . . . . 140-144.
Thattr af Gunnar Thidrandebane . . . . 144-145.
Vatnsdælasaga . . . . . 146-152.
Fostbrødresaga . . . . . 153-159.
Saga om Biørn Hitdælakappe . . . . . 159-167.
Gisle Surssøns Saga . . . . . 167-175.
Færeyingasaga . . . . . 176-185.
Hungurvaka . . . . . 186-188.

Til Begyndelsen af det trettende Aarhundrede høre:

Paul Biskops Saga . . . . . 188.
Eyrbyggiasaga . . . . . 189-198.
Lærdælasaga . . . . . 198-224.
Landnamabog (med Hensyn til dens vigtigste Deel) . . . . . 225-229.
Orkneyingasaga . . . . . 229-234.
Aron Hiorleifssøns Saga . . . . . 234-235.
Rafn Svendbiørnsens Saga . . . . . 236-243.

Mod Aarhundredets Ende.

Sturlungasaga . . . . . 243-249.
Gretters Saga . . . . . 249-263.
Viga Skutus Saga . . . . . 264-267.
Havard Isfyrdingasaga . . . . . 267-269.

Side

Thorð Hrebes Saga . . . . . 270-274.
Hørdes og Holmveriernes Saga . . . . . 274-280.
Finboge den Stærkes Saga . . . . . 281-288.
De fire sidste ere Bearbeidelser af ældre Sagaer.
Grønlendinga Thattr . . . . . 288-290.

Fra det fiortende Aarhundredes Begyndelse.

Erik den Rødes Saga . . . . . 291-294.
Brandkrossa Thattr . . . . . 294-300.
Svarfdæla Saga . . . . . 300-307.
Floamannasaga . . . . . 307-314.
Vandamannasaga . . . . . 315-316.
Thattr af Thorhall Aulkofra . . . . . 316.
Disse sex ere Bearbeidelser af ældre Sagaer.
Kristnisaga . . . . . 317-318.
Thorvald Vidførlis Saga . . . . . 319-320.
Magnus den Helliges Saga . . . . . 320-321.
Jon Ogmundsens Saga . . . . . 321-328.
Arne Biskops Saga . . . . . 328-330.
Biskop Laurentii Saga . . . . . 330-334.
Den hellige Thorlaks Saga . . . . . 334-338.
Grønlands Annaler . . . . . 338-342.
Hertil komme endnu adskillige Fortællinger, der ere for korte, til at man af indvortes Grunde kan bestemme, om de ere ældre end fiortende Aarhundrede.
Thorstein Stanghugs Thattr . . . . . 342-343.
Thattr om Thorstein Hvide . . . . . 344-345.
Thattr om Audun Vestfyrdskal . . . . . 343-346.

Side

Thattr om Guld Ases Thord . . . . . 346-347.
Thattr om Thorstein Frode . . . . . 347-348.
Thattr om Thorstein Austfyrdska . . . . . 348.
Til dette Tidsrum høre vel og de opdigtede Sagaer om
Thorgrim Prude og Viglund den Væne . . . 349-351.
Gunnar Keldugnupsstil . . . . . 352.
Orm Storolfsen og Asbiørn Prude . . . . 353-354.
Kialnesingasaga . . . . . 354-356.

Fra det femtende Aarhundrede.

Saga om Jøkul Buesen . . . . . 356-357.
Kroka Refs Saga . . . . . 357-359.
Bard Dumbssons Saga . . . . . 359-361.
Armans Saga . . . . . 361-362.
Saga om Gest Bards Søn . . . . . 363.

Fra det attende Aarhundrede.

Huldasaga . . . . . 363-371.

Forerindring.

Hensigten af dette Skrift er at meddele fuldstændige Efterretninger om de, under Navn af Sagaer bekiendte, islandske Fortællinger; ved at meddele deres Indhold, bestemme deres Tidsalder, og veie deres Værd. Det var paa disse Mindesmærker, at de svenske Lærde i det syttende Aarhundrede byggede deres Hypotheser om Nordens gamle Herlighed; af dem sammensatte Torfæus ved det attende Aarhundredes Begyndelse sin norske Historie, og

mod Aarhundredets Ende blev det fornemmeligen disse, til hvilke Suhm tog Hensyn i sine møisommelige Forskninger over Danmarks gamle Kongerækker. Der findes ingen grundig Afhandling om den nordiske Hedenolds Sæder og Skikke, hvori jo Sagaernes Vidnesbyrd ere blevne benyttede. Men disse Fortællingers Mangfoldighed er ligesaa stor som deres Mængde; Ordet Saga betegner ethvert Sagn, enten det er sandfærdigt eller opdigtet, og Islænderne have baade fortalt og nedskrevet saavel blotte Eventyr som troværdige Oldtidssagn. De ældre Historieforskeres Mangel paa Kritik, deres store Ærbødighed for hvert et islandskt Skrift, og Beskaffenheden af adskillige af de tidligst udgivne Sagaer forledte nogle fremmede Lærde til en modsat Ensidighed, i det de med Schlözer erklærede Sagaer for saadanne Bøger,

man læſer i Ammeſtuen, men ingen Lærd citerer. I Norden havde man vel lige ſiden Torfæi Tid lært at adſkille den forſkiellige Grad af Troværdighed, Sagaerne beſad. Men imedens adſkillige lærde Islændere f. Ex. Profeſſor Arne Magnæus, John Olaſſen fra Grundvik, Biſkop Jonſen, og Conferenceraad Erichſen, med ſtreng Critik drøftede deres Folks gamle Sagn; kan man ikke negte, at det attende Aarhundredes Hiſtorieſkrivere i Norden, ſelv de fortrinligſte, Lagerbring, Schøning og Suhm ikke undtagne, have ei nokſom veiet de Sagaers Troværdighed, de benyttede, og ofte ſpildt megen Lærdom paa at forklare Beretninger, hvis oprindelige Falſkhed en dybere Underſøgelſe vilde have viiſt. Vare end de Sagaer, hvis Vidnesbyrd bleve benyttede til at ſkildre Hedenoldens Sæder, i ſig ſelv paalidelige; kunde dog

Læseren ei overtyde sig derom, saalænge Sagaerne selv vare utrykte, deres Beskaffenhed ubekiendt, og nogle af Sammenhængen udrevne Brudstykker det eneste, som var bleven meddeelt. Man kunde nu ikke vide, om man læste Sagn fra det tiende Aarhundrede eller Fabler fra det fiortende.

Man har derfor længe savnet en kritisk Udsigt over Sagaliteraturen. Flere tydske Lærde f. Ex. Eichhorn i Geschichte der Cultur 1 Th. S. 258. Recensenten i Götting. gel. Anzeigen 1812, S. 1022 o. a. fl. have opfordret Nordens Oldforskere til at give den; det svenske Vitterhets-Akademi udsatte i Begyndelsen af dette Aarhundrede en didhørende Prisopgave, men som blev ikke besvaret.

Alphabetiske Registre over de islandske Sagaer findes vel i Torfæi Series regum Daniæ S. 3-10 og i Troils Resa

til Island 13de Brev; men deraf lærer man kun en Hoben Navne. Einarsen har i sin Sciagraphia historiæ litterariæ Islandiæ, Havniæ 1777, henført Sagaerne til forskiellige Klasser, men hans Plan tillod ham ikke at give andet end de blotte Titler. Meget ufuldstændige ere de korte Efterretninger om Sagaliteraturen, som findes i Badens dansk-norske historiske Bibliothek, Odense 1815 S. 16-24. En kort Karakteristik over nogle af disse Fortællinger, der angaae selve Island, læses i Fortalen til Find Johnsens Historia ecclesiastica Islandiæ, vol. 4 præf. og i tvende Breve fra Erichsen til Lurdorph, aftrykte i Lurdorphiana 2 D. S. 454-466. De trykte Sagaer ere blevne omtalte og tildeels bedømte af Professor Nyerup i Grœters Bragur for 1792 2det B. og i historisk-statistisk Skildring

af Tilſtanden i Danmark og Norge 2 B. S. 99-133; desuden i Fortalerne til Biørners Kæmpedater, Stokholm 1737, Suhms kritiſke Hiſtorie af Danmark 4de D. og Biørn Halvorſens islandſke Lexicon, Kiøb. 1814, men uden nøiagtigere Udvikling af Grundene, hvorefter der dømtes. Endeligen haves i Haandſkrift blandt de arnæmagnæanſke Samlinger en Conspectus historicus Dano-Norvegico-Islandicus super historias veteres idiomate Islandico conscriptas, forfattet af den lærde og flittige Islænder John Olaſſen fra Grundvik 1756. Heri forekomme adſkillige gode Bemærkninger, iſær ſaadanne, han havde hørt af Profeſſor Arne Magnæus, hvis Haandſkriver han en Tid lang havde været. Men da Forfatteren ſkrev adſkilt fra Bøger og Haandſkrifter, kunde han ei give ſit Ar-

beide den Nøiagtighed, hvortil han ellers vilde have været i Stand. Hans Plan var desuden langt mindre omfattende end nærværende Værks. Han omtalte kun de vigtigere Sagaer, fremsatte ikke deres Indhold, og bedømte kun med faae Ord deres Troværdighed, uden at fastsætte deres Tidsalder. Alle de Sagaer, Tiden har levnet os, findes paa faae og ubetydelige Undtagelser nær paa de offentlige Bibliotheker i Kiøbenhavn, og ere her blevne benyttede. De kunne henføres med Hensyn paa deres Indhold til trende Hovedklasser, der ville udgiøre ligesaa mange Bind. Til den første høre de, som angaae Island selv, og de med samme i nærmest Forbindelse staaende Lande, Orkenøerne, Færøerne og Grønland. Alle disse danne en sammenhængende Række, hvor det tidligere efter faste Grunde kan skilnes fra det sildi-

gere, og den enkelte Beretning ved flere samstemmende Vidnesbyrd bekræftes. De fleste af disse have hidtil været utrykte, og næsten alle lidet kiendte, især i Udlandet. Den anden Deel omfatter alle mythiske Sagaer, de nemlig, der indeholde Sagn om hvad der er skeet i Norden før Islands Bebyggelse, hvortil da og hører den hele Undersøgelse angaaende Sangene om Volsunger og Giukunger, samt disses Forhold til de tydske Digtninger. Alle disse Sagaer haves trykte, dog tilbyde endnu Haandskrifter ikke uvigtige Tillæg, og den kritiske Undersøgelse fordrer en meget større Udførlighed. Alle de mythiske og romantiske Sagaer, som, forfattede i Norden selv, have hentet deres Æmne fra den hedenske Tidsalder, ville ogsaa her finde deres Plads. Den tredie Deel vil omfatte Sagaerne, der afhandle Tildragelser, som

efter Islands Bebyggelse ere skeete i Skandinavien og nærliggende Lande. Da Snorres Heimskringla for største Delen angaaer denne Periodes Tildragelser, vil dette Værks samtlige Kilder her blive undersøgte. Som Tillæg kommer en Udsigt over de af Fransk, Engelsk, Tydsk, Hollandsk og Dansk oversatte Romaner.

De Sagaer, det første Bind indeholder, kunne inddeles paa forskiellige Maader. Enten kan man tage Hensyn til Paalideligheden, saaledes som det er skeet i Torfæi Series og i Fortalen til Haldorsens Lexicon, og inddele dem i de sikkre, de mindre sikkre og de opdigtede. Eller man kan betragte deres Omfang, som Olaffen fra Grundvik i sit foranførte Haandskrift samt den ældre Thorlacius i Fortalen til Nials Saga have giort, og adskille dem, der angik hele Landet, fra dem, der be-

ſkreve en Egns eller en Slægts Hiſtorie, og disſe igien fra enkelt Mands Levnetsbeſkrivelſe. Man kunde og følge en geographiſk Inddeling, hvortil Erichſen i ſine ovenfor nævnte Breve til Lurdorph har giort en Begyndelſe, og ikke blot betragte ſærſkilt enhver af de ovennævnte Ders, eller rettere Degruppers Hiſtorie, men og de Sagaer hver for ſig, der angik de Fierdinger, hvori Island fra de ældſte Tider var inddeelt. Man kunde endeligen og tage Hensyn til Tiden, og ordne Sagaerne enten efter Tidsfølgen af de Begivenheder, de fortalte, eller efter den Tidsalder, hvori de ſelv vare nedſkrevne.

Den ſidſtnævnte Inddelingsgrund følge vi her, fordi denne ſnareſt leder hen til at ſætte Grundene for hver Sagas Paalidelighed i deres rette Lys. Den knytter ſig ogſaa ſelv paa en Maade til den førſt-

nævnte Inddeling, thi de tidligſt nedſkrevne Sagaer ere de paalideligſte, og de ſidſt nedſkrevne blotte Æventyr.

Ligeſom nu den Orden, enhver Saga i denne Deel indtager, allerede tilkiendegiver Skriftets Tidsalder; bliver Begivenhedens Alder angivet ſtrax efter Sagaens Overſkrift, og en Stierne ved ſamme betegner, at Sagaen ikke hidtil har været trykt. Derefter følger et ſammentrængt Indhold af Sagaen ſtundom med dens egne Ord uden Tillæg. Syntes en Anmærkning fornøden, er den bleven tilføiet i en Note.

Indholdets Angivelſe kunde ei altid ſtaae i Forhold til Sagaens Omfang, thi ved de Sagaer, der omfattede et heelt Lands eller flere Slægters Begivenheder, vilde det have været alt for vidtløftigt at fremſtille Indholdet endog i et ſammen-

trængt Udtog; hvorimod man letteligen paa nogle Sider kan fremstille alle mærkelige Optrin af en enkelt Mands Levnet. Stundom er et og andet enkelt Træk især af de utrykte eller dog mindre bekiendte Sagaer heel bleven udhævet. Efter Indholdet meddeles Bemærkninger over Sagaens Troværdighed samt, hvis den er trykt, en Angivelse af dens Udgaver, Oversættelser og hvad ellers kan henføres til dens Litteratur. For at undgaae Gientagelser, fremsætter en indledende Afhandling de Grunde, hvorefter en islandsk Sagas Troværdighed kunde i Almindelighed bestemmes; ved hver enkelt Saga tilføies da blot det Særegne, som ved den kommer i Betragtning.

Haandskrifter blive kun nævnte, hvor de indeholde et vigtigt Bidrag til at bestemme Sagaens Troværdighed. Det be-

hovedes ei nøiere at betegne dem, thi de findes næsten alle i den arnæmagnæanske Samling paa Universitets-Bibliotheket i Kiøbenhavn, og oftest tillige i collationerte Afskrifter blandt de Suhmske Samlinger paa det herværende kongelige Bibliothek. Disse Afskrifter har jeg især benyttet. Et Par Steder, hvor Haandskrifter ere blevne brugte, der ikke fandtes i de angivne Samlinger, har jeg ikke undladt at bemærke det.

Annaler og Legender ere udelukkede af Skriftets Plan tilligemed Fortællinger om hvad der har tildraget sig efter det fiortende Aarhundrede. Derimod ville adskillige islandske Skaldes Levnetsbeskrivelser, som her ere forbigaaede, blive omtalte i den tredie Deel, i Forbindelse med de norske Konger, ved hvis Hoffer de have levet.

Denne Deel er i Enden af forrige Aar udkommet i Berlin i en tydsk Oversættelse. For dem, som ville sammenligne den tydske og danske Udgave, maae bemærkes, at Fortalens Begyndelse er forandret i den danske Udgave, og at nogle korte Tillæg, meest literairhistoriske, ere føiede til Bemærkningerne over Torskfirdingasaga Side 103, Egilssaga S. 126, Færeyingasaga S. 185, Eyrbyggiasaga S. 198, Lardælasaga S. 224, Orkneyingasaga S. 233-234, Sturlungasaga S. 249, Gretterssaga S. 263, Jon Ogmundsens Saga S. 321, Thorlaks Saga S. 338, Huldasaga S. 363.

Subſkribentere i Sverrig.

	Skrp	Trkp.
Academiſke Bibliothek i Upſala . . .	1	
Ågreen, Lector		1
Arfvidſon, Dr. Philoſ. i Aabo . . .		1
Arrhenius, J. G.	1	
Bachman, Copiiſt i Kongens Cancellie		5
Bergvall, M.	1	
Bodman, Karl A.	1	
Cnathingius, A. J.	1	
Croneborg, U.	1	
Engeſtrøm, Hs. Excellence Greve, L. von	1	
Franzén, Profeſſor		1
Gumælius, G. W., Bibliotheksamanuenſis, Mag.	1	
Hammerſköld, Bibliothecar		1
Ihre, A. E.	1	
Lewin, Aſſeſſor		1
Ling, Director		1
Netherwood, Carl	2	

	Skrp	Trkp.
Palmblad, C., Kongl. Secretair . .	1	
Palmblad, W. F., Mag., Bogtrykker	1	
Richert, Herredshofding		5
Ramstrøm, Clas, Student	1	
Schrøder, J. U., Mag. Docens . .	1	
Sondén, P. A., Mag.	1	
Suchtelen, v., Hs. Exc. General . .	1	
Ullgreen, O. M. Mag. Docens . . .	1	
Winbom, J. A., Mag. Docens . .	1	
Zeipel, C. von, Brukspatron	1	
Zetterstrøm, C., Professor	1	

Da alle Subskriptionsplanerne endnu ikke ere komne tilbage, enten fra de danske Provindser, eller fra Kongeriget Norge, kunne de øvrige Subskribenteres Navne ei blive anførte.

Indledning.

Indholdet af dette Bind er Udtog af enkelte Islænderes Bedrifter, hvilke for det meste ere foregaaede i deres eget Land, i det Herred hvor de bleve fødte, eller der hvor de satte Boe; hvis Virkninger oftest ikkun strakte sig til Naboer og Frender. Dog tør vel disse smaae Familiehistorier vente at tiltrække sig Læseres Opmærksomhed hos fierne Folkeslag.

I det de nemlig skildre den islandske Landbrugers hele Levnet, hans Privatliv, Handelsreiser og Stridigheder, fremstille de tillige een hele hint Borgersamfund omfattende Virksomhed, og Mængden af disse Levnetsbeskrivelser, der ere blevne os bevarede, giør det muligt at danne os et fuldstændigt Begreb om Islands Historie, fra dens Bebyggelsestid af indtil vore Dage.

Vel kunde dette Udbytte for andre Folkeslag endnu synes at være saare lidet. Landets active Borgere udgiorde i dets blomstrende Periode ikkun 3800, og dets hele Befolkning har neppe nogensinde stegét til et Hundrede Tusinde. Adskilte ved det nordlige Ocean fra den øvrige Verden, maatte Beboerne i det Hele hindres fra at tage virksom Deel i Verdens store Begivenheder. Den selv, der kun har lidet mere end Ild og Is, synes for andre Folkeslag allene som Forviisningssted at kunne erholde Betydning. Men dette Land frembød i det niende og tiende Aarhundrede tvende kostelige Klenodier, Borgerfrihed og Sikkerhed. De dierveste Nordmænd bragtes derved til at tye derhen, og Fristaten blomstrede i 400 Aar. Dens Historie kan i dette Tidsrum for saavidt siges just at være Fremstillingen af en reen Fristat, som Angreb uden fra slet ikke fandt Sted, og alt, baade det Gode, der grundfæstede Forfatningen, og det Onde, der tilsidst lagde den øde, udsprang fra dens eget Indre.

I denne Friſtat, hvis Grundpillere Smaafeiderne ryſtede uden at rokke, trivedes Fredens Kunſter; iſær fremſpirede Digtekunſt og Hiſtorie, ſom Almeenaandens nærmeſte Frugter.

Ved at beſynge egne og Frenders Daad, ved at ihukomme Fædrenes berømmelige Bedrifter, uddannedes Skalden, og vovede ſig nu, efterat have ſmagt Sødmen af Odins Miød, til større og fiernere Æmner. Omſorg for Almeenvellet maatte i Friſtaten henvende Opmærkſomheden paa enhver Høvdings Adfærd, deraf Begierligheden efter at høre om den enkelte Daad, Lyſten at fortælle den, og Beſtræbelſen at fortælle godt. Den fortællende Kunſt, der i de hyppige Folkemøder og ved de feſtlige Gilder var Midlet til fælleds Underholdning, søgte nyt Stof at bearbeide. Dette fandtes i Oldtidens Minder, ſom Fædrenes Skaldeqvad troligen havde giemt, og i det øvrige Nordens Begivenheder, ſom de mange Reiſende havde god Leilighed til at erfare. Saaledes blev Sagnemanden Fortæl-

ler om hvad der skete i det hele Norden, og, saasnart Kristendommen havde lært ham at kiende andre Landes Litteratur, til Historieskriver. Det er da ikke blot som Fristat, det er som den nordiske Historie Fostermoder, at den islandske Republik og dens Skiebne bliver os vigtig. I det nu Nordens Historieforskere skiænke Islands egne Begivenheder deres Opmærksomhed, giengielde de ikke blot den Omhyggelighed, hvormed Øens gamle Beboere modtoge og bevarede saa mange Sagn fra den nordiske Hedenold, men de sætte sig og selv derved i Stand til bedre at benytte disse. Først naar man veed, hvorledes Mindesange og Fortællinger forplantede sig paa Øen, og tilsidst frembragte Sagaskrivning, kan man indsee dennes mulige Paalidelighed. Ved at sammenligne Fortællingerne om Island selv med dem, der angaae det øvrige Norden, bliver det lettere at bestemme den Grad af Gyldighed, disse besidde.

Da desuden Sagaerne om Landet selv baade ere talrige, og tillige have saa mange

fælleds Berørelsespunkter, kunne de lettere jevnføres, baade af indvortes og udvortes Grunde deres Tidsalder bestemmes, og det derved vundne Resultat blive overført paa de øvrige Mindesmærker.

Dog endnu mere umiddelbart kunne Sagaer om Island oplyse Begivenheder i det øvrige Norden. Ikke blot ved de enkelte Berørelsespunkter, hvori reisende Islændere kom til Nordens Fyrster, men især ved det Lys, disse Fortællinger kaste paa det oldnordiske Liv. Klima og Statsforfatning, Religion og Sømandsliv og fremfor alt det fælleds Sprog, der fordum kaldtes den danske Tunge, forenede i Hedenolden Skandinaviens med hinanden nær beslægtede Folkeslag, fra Finmarkens indtil Holstens Grændse, og fra Nordhavet til den bothniske Bugt. I det nu de fra Norge Udvandrede byggede og boede i Island, overførte de did det eengang for hele Norden fælleds Liv, som der en Tid forlængedes, efter at det i andre Lande var bleven kuet af Overkongernes Vælde, og blødgiort ved Kristen-

dommens Indflydelse. Offerhuse reiste sig paa Den, hvor Aserne bleve dyrkede, de gamle Helteslægters Minde levede op i de islandske Skaldes Sange, og Digterbillederne gienkaldte stedse danske og norske Kongers Bedrifter. Paa Thinget i Island vare Forholdene de gamle. Dommerne vare indsluttede af de samme hellige Snorer (vebönd), de ældgamle Formularer bleve ordret brugte, og den norske Lovgivning var den islandskes Mønster. Herredsforstanderen var paa Thinget kun lidet mindre mægtig end den norske Nessekonge; hiemme levede han som den norske Herse eller en mindre mægtig Jarl. Ogsaa i Island boede Husets Folk tilsammen i den lange røgopfyldte Hal, og det selskabelige Liv dreiede sig der ligesom i Norge om de trende Offerfester og de offentlige Lege. Saaledes kunne da de mange Fortællinger, som føre os ind i de gamle Islænderes Privatliv, der vise os det meest enkelte i deres Lands Forfatning, stundom tillige lære os at kiende den nordiske Hedenold nøiagtigere end selve Sagnene fra dennes Dage.

De ville desuden kunne afgive bestemte Sammenligningspunkter, hvorefter vi kunne af indvortes Grunde bedømme, om det en Saga fremstiller, bærer den nordiske Oldtids Præg eller er den senere Tidsalders eventyrlige Foster. Men kunne saaledes Sagaer, der angaae Islands egne Begivenheder, tiene til at oplyse den nordske Hedenolds Historie og til at fremstille den i samme herskende Aand, maae de af samme Grund erholde Vigtighed ikke blot for Britterne, i hvis Aarer der rinder saa meget nordisk Blod, men og for den største Deel af det øvrige Europa. Cimbrer og Teutoner, Franker og Longobarder, Germaner og Gother vare hinandens Frender i Legems og Aandsdannelse, i Sæder og Skikke, i Sprog og uden Tvivl ogsaa i Herkomst, ligesaa meget som Dorer vare beslægtede med Jonier, eller om man hellere vil, som Irokeser ligne Huroner. Meget af hvad der gielder om Norden, kan da og anvendes paa Romerrigets Ødelæggere, og saaledes ville da Stridigheder paa Althinget i Island kunne bidrage til at tyde-

liggiøre meget i de nyeuropæiſke Staters ældgamle Forfatning.

Ogſaa uden Henſyn til enkelte Folkeſlægters Herkomſt og gamle Hiſtorie ville Sagaerne om Island kunne vorde mærkelige, og vække en reen menneſkelig Intereſſe. Enhver ſanddru og træffende Fremſtilling af Menneſkelivet kan vække Opmærkſomhed; denne voxer, naar Livet er rigt paa afverlende Scener, naar en ſielden Kraft afprægede ſig deri; og end mere tiltrækkende vorder Skildringen, naar den angaaer længſt forſvundne Tider, naar den ligeſom hentryller for vort Blik livelige Scener fra Menneſkehedens tidligere Udviklings Perioder. Af disſe pleier den Tidsalder, man gemenligen kalder den heroiſke, at frembyde det rigeſte Stof baade for Eftertanke og Indbildningskraft. Men da det er Digtekunſten, der har bevaret Billederne fra hine Dage, ere de, ved at bringes nærmere til Idealet, blevne for en Deel rykkede ud fra Virkelighedens Kreds, og derved mindre ſkikkede til at tiene Forſkningen ſom Grundvold. En reen hiſto-

riſk Fremſtilling af en heroiſk Tidsalder, saa ønſkelig den end maatte være, ſynes endog ei at kunne gives; da Hiſtorieſkriveren, for selv aldeles tydeligen at kiende hin Tidsalder, maatte leve ſamme nær, og for aldeles tilfredsſtillende at beſkrive den, maatte fra ſamme være fiernet.

Ikkun da ſyntes dette Problem at kunne løſes, naar en heroiſk Tidsalder, efterat have nærmet ſig ſin Ende i et viſt Jordſtrøg, blev igien ved en Koloni af dets Beboere fornyet i et affides Land, og dette Efterſpil nu blev fortſat, indtil Bekiendtſkabet med fremmed Kultur kunde i et Par Menneſkealdre forandre den intellectuelle Tilſtand, uden at forjage Mindet om hvad Fædrene havde fortalt. Kun eengang har dette fundet Sted i Menneſkehedens Hiſtorie, og kan neppe oftere hændes. Var ikke Kriſtendommen saa ſilde kommen til Norden, og ſeneſt trængt hen til Norge; havde ikke der før Kriſtendommens Udbredelſe Harald Haarfagers Enevoldsregiering bortjaget de dierveſte Høvdinge til en langt bortliggende

øde Øe; havde disse ikke der fundet Ro til at danne en blomstrende Fristat, og at fornye Nordboernes gamle Liv; var ikke omtrent et hundrede Aar derefter Kristendommen bleven forkyndet paa Øen; var denne Lære ikke godvilligen bleven antaget, og saaledes fremmed Videnskabelighed forbundet med den nedarvede Hang til Digtekunst og Fortælling: vilde vi ikke have havt de mange Sagaer om Islands Nybyggere, og havde kun vidst saare lidet om Hedenolden i Nord.

Den bedste Deel af de islandske Sagaer, de som angaae Øens Historie indtil Kristendommens Indførelse, kunne derfor siges at være de eneste reenhistoriske Mindesmærker om en heroisk Tidsalder, Verdenshistorien har bevaret os. Thi det er dog vel det samme, om Helten hed Bonde eller Fyrste, naar han kunde handle som een af de Ypperste i sit Samfund, og den vilde Kraft, ustandset af dette, kunde storme frem, og krydse sig med den modsatte Stræben. Det er ligegyldigt, om Masserne, der bevægedes, vare større eller min-

dre, naar Aanden, der satte dem i Gang, var den samme. Vel straalte ingen hellensk Soel over det gamle Scandinavien, og end mindre over Islandet; men ogsaa der opluede Gemyttet af Frihedens Ild, og det var ikke Conveniencens Regler, ikke Egennyttens koldt beregnende Planer, end mindre den Enkeltes alt nedkuende Magt; men Vedhængen ved det fattede Forsæt, men Lyst til Hæder, Sands for Retfærd og en dermed forbunden Hevnelyst, Venskab og Trofasthed, Kappelyst og Kierlighed, der oftest bragte Vens gamle Beboere til at sætte Livet i Vove. I det jettestærke ved idelige Kamplege øvede Legeme boede levende Sands for Digtekunst, Poesi og Veltalenhed. Denne udtalte sig i et kraftfuldt Sprog, der ved mangfoldige Skaldeqvad og Retsforhandlinger var bleven dannet. Den næredes ved den Overvægt, den kløgtige Tale forskaffede paa Thinget, ved Belønningerne Skalden vandt, og den spændte Opmærksomhed, hvormed en talrig Skare lyttede til Fortællingen.

Det haarde Klima kunde ikke giøre Beboerne til halvvilde Stammer, thi i Hobetal vare de ankomne, og havde medbragt den første Kulturs Betingelser og Hielpemidler. Jordsmonnets Beskaffenhed hindrede dem vel i Almindelighed fra at saae Korn, men tvang dem derimod til med Omhyggelighed at bearbeide Græsmarken, for at forøge dens Afgrøde. Saaledes blev Høbiergning deres Agerbrug, og derved forbandt de Nomadelivets Ro og Simpelhed med Agerdyrkerens faste Boliger. Søen var for Islænderen som for den gamle Græker det vigtigste Element, men Islænderens korteste Reise over Havet førte ham længere fra Land, end Argonauternes Tog; og maatte, formedelst de smaae Midler til at modstaae Bølgernes Vælde, give en Fortrolighed med Farer, en Lyst til det Overordentlige, der afprægede sig i Livet. Jøklerne og de øde Lavastrækninger giennemskare Landet i alle Retninger, og dannede en Mængde Smaastater, hvis Høvdinger paa Fierdingsthingene mødtes med deres Naboer, og ved Althinget, som

ved en amphictyonsk Rigsdag, forsamledes alle med hinanden. I ethvert Herred strævte Forstanderen efter at udvide sin Magt, men dennes Omfang beroede dog meget paa personlige Egenskaber, og stundom lykkedes det en anden kiek Mand i Herredet at opkaste sig til hans Lige. Herved opstod ligesom fordum i Grækenland en stedsevarende Kappelyst og en indvortes Giæring, der hindrede Kraften fra at slappes, og frembragte en større Mangfoldighed af Forhold, end man i Følge Folketallet skulde tænke mulig. Selv Skuepladsen, hvorpaa Personerne fremtræde, giver ved Arealets Udstrækning Begivenhederne en større Omfang, end man ifølge de faa Midler, der bleve anvendte, letteligen kunde formode. Naar hertil endnu føies dette, at de islandske Sagaer meddele mange Smaatræk om Æsernes Dyrkelse og sammes Indflydelse paa Gemyttet, og saaledes indeholde den eneste ikke med fiendtlig Haand udkastede Skildring om noget nordligt Folks ældgamle Tro; ville uden Tvivl disse Fortællinger, hvoraf kun faa hidtil vare

enkelte Lærde bekiendte, ikke anſees uværdige enten Hiſtorikerens eller Philoſophens Opmærkſomhed.

Det kan ikke være Hensigten af dette Bind at meddele alt det Videværdige eller Almeeninteressante, denne Klasse af Sagaer indeholder; ofte beroer just Interessen paa en Mængde smaae Træk, paa den Livelighed, hvormed en Tildragelse bliver fremstilt i dens enkelte Momenter, paa det Indtryk som den gamle Fortællers hele Tone maae giøre paa Læseren. Ikkun korte Udtog kunne her meddeles af denne Maugfoldighed, og mange Notitser, der kunne være vigtige for den, som vil skrive enten Handelens, eller Lovgivningens, eller Sædernes, eller de religiøse Begrebers Hiſtorie, maae her gaaes forbi. Dog har Forfatteren af denne Udsigt over Sagalitteraturen bestræbt sig for ikke blot at give Hovedindholdet af enhver Sagà tilligemed hvad der kan tiene til at bestemme dens Grad af Paalidelighed; han har ogsaa søgt at udhæve dens interessanteste Træk, hvor dette uden stor Vidtløftighed lod sig giøre.

Almindelige Bemærkninger om Reglerne, hvorefter de islandske Sagaers Ægthed kunde bestemmes.

Grundene for en islandsk Sagas Ægthed kunne enten være indvortes eller udvortes. De udvortes hentes enten fra Haandskrifternes Beskaffenhed eller fra Sammenligning med andre Sagaer.

Vi have endnu ingen islandsk Palæographie, men savne dog ikke Materialier til samme. Her maae det være nok at erindre følgende. Haandskrifterne ere enten paa Papir eller Pergament. De ældste Membraner, men kun faae i Tallet, ere fra det trettende Aarhundrede, de yngste fra det syttende, de fleste fra det fiortende, hvor atter de fra dets Begyndelse og dets Ende lade sig adskille. Deres Alder bestemmes ved Sammenligning af Skrifttræk og Orthographie og hos enkelte ved Efterretninger om Tiden, hvorpaa de bleve skrevne. Dette

er iſær Tilfældet med det vidtloftigſte islandſke Haandſkrift den Flatøeſke Kodex, der er ſkrevet fra 1387 til 1390. Undertiden kan og, hvor der ere mange Haandſkrifter af den ſamme Saga, ſom Tilfældet er med Landnama, Beſkaffenheden af de enkelte Haandſkrifters Eiendommelighed ved Sammenligning tiene til at beſtemme Recenſionens Ælde. Membranerne ere ældre end Papirshaandſkrifterne, men ogſaa disſe kunne have palæographiſk Værd, forſaavidt de vides at være nøiagtigen afſkrevne af tabte Membraner.

En Saga maae efter Rimelighed være ſkrevet i det mindſte nogle Aar før Membranens Alder, og jo flere gamle Membraner af den ſamme Saga vi enten hele eller i Brudſtykker have tilbage; deſto viſſere at Sagaen den Gang har været almindelig bekiendt, og at den en Tid lang tilforn maae have været ſkreven. Man kan vel ikke med fuld Sikkerhed ſlutte omvendt, da forſkiellige Tilfælde kunne have ødelagt Membraner, og muligen at af en troværdig Fortælling kun faae Afſkrifter vare tagne. Men det bliver ſtedſe en Grund til Mistanke mod en Saga, naar den hverken findes i nogen Membran, eller i noget Afſkrift, der kan beviſes at være tagne af en ældre Kodex. Paa den anden Side følger ikke endnu Fortællin-

gens Paalidelighed af Membranens Ælde, thi ogsaa Æventyr ere blevne nedskrevne paa Pergament i det fiortende Aarhundrede. Til bestemtere Resultat lede Henvisningerne i andre Sagaer. Heri kunne gives flere Grader fra den blotte Ansørsel af en Persons Navn til det bestemte Citat af den skrevne Saga. Naar en Person efter Islands Bebyggelse (med den ældre Tid er det en anden Sag) forekommer i forskiellige med hinanden samstemmende Genealogier f. Ex. Aude den Rige og hendes Slægt; bliver dennes historiske Tilværelse derved desvisere. Naar den samme Mand indføres handlende i mange Sagaer, og hans Bedrifter passe med hinanden, ja maaskee alle bære et vist karakteristiskt Præg, stiger derved deres Troværdighed. Saaledes viser sig Snorre Godes Træskhed, Gudmund den Mægtiges med et vist Høimod forbundne Heftighed paa ens Maade i mange Sagaer. End mere bekræftes enkelte Træk, naar samme, var det og med Smaaforskielligheder, berettes i flere af hinanden uafhængige Fortællinger. Hele Sagaens Ælde kan udledes af Citationer i andre gamle Sagaer. Disse kunne være mere eller mindre bestemte; naar det f. Ex. hedder: om den Begivenhed giordes den Saga, hvor det endnu er

uviſt, om der menes en mundtlig eller ſkriftlig Fortælling, det ſamme Skrift vi endnu have tilbage, eller et andet over det ſamme Æmne. Undertiden ere Citationerne ſaaledes, at man kan kiende, de antyde noget Skriftligt, eller de anføre Udtog af en tilværende Saga eller ordrette Yttringer af ſamme. Saadanne Henvisninger blive de ſikkerſte Beviſer.

Foruden de enkelte Sagaers gienſidige Henvisning, blive mange Sagaers Beretninger ſtadfæſtede ved Frodes Schedæ. Annalerne, Landnamaſaga, Heimskringla, Oluf Tryggveſens Levnet i den islandſke Udgave, og den utrykte Oluf den Helliges Saga, begge de ſidſtnævnte efter det Flatoeſke Haandſkrift. I de tvende førſte nævnte Skrifter findes adſkillige af de i Sagaerne forekommende Perſoner og Begivenheder blot anførte, i de andre forekomme ogſaa Udtog og udtrykkelige Citationer.

Hvis en Fortælling fremſtiller nogen Islænder, ſom en i Landet vigtig Mand, og alle andre Sagaer tie om ham, bliver den mistænkelig; og falſk kan den anſees for at være, hvis den angik en Mand fra Dens Bebyggelſestid, om hvem Landnama intet berettede. Da maae nemlig den ſidſtnævnte Sagas flere lærde Bearbeidere, der

saa omhyggeligen opsøgte alt, enten have anseet Fortællingen for at være forkastelig, eller, fordi den er yngre, ikke kiendt den.

De indvortes Grunde, hvorefter Sagaerne kunne prøves, beroe enten paa deres Form eller paa deres Materie. Formen indbefatter Sprog og Foredrag. Sproget kan betragtes med Hensyn til Ord, Vendinger og Periodebygning.

Hvad Ordene angaaer, gives der vist nok enkelte fremmede f. Ex. nátturu, kurteysi, der ere blevne brugte i de ældste Skrifter; andre Ord, især sammensatte Adjectiver, der udtrykke moralske Begreber, ere uden Tvivl i det trettende og fiortende Aarhundrede af Homileterne blevne dannede f. Ex. villusamligr forføreriſk, eigingiarnligr egennyttig, og atter andre ere først i det femtende Aarhundrede og senere blevne indførte fra det Tydske og Danske f. Ex. innbyggiendur alvorliga, lystiliga, fordæmdur.

Et enkelt nyt Ord beviser vel ikke endnu en Sagas senere Affattelse, da man har Exempler paa f. Ex. ved Grettersſaga i Markussens Udgave, at Afſkriveren har sat et nyt Ord istedet for et forældet. Men hvor flere saadanne nye Ord forekomme, vækkes dog stærk Mistanke om, at Sa-

gaen ei kan være gammel. Denne Mistanke bestyrkes, hvor man ikke blot bemærker nye Ord, men tillige nye Konstructioner og Vendinger. Allermeest beviser hele Periodebygningen, som det der mindst beroede paa Afskriverens Tykke. Hensyn hertil kan vel ikke lede til mere, end til at skilne mellem det tolvte og fiortende Aarhundrede, men en saare paafaldende Forskiel vil ogsaa vise sig imellem begges Frembringelser, f. Ex. de langtstrakte ordgydende Perioder, som findes i de yngste Stykker af den islandske Udgave af Oluf Tryggvesons Saga, og det simple sammentrængte Sprog i Niala eller Eigla.

I Henseende til Foredraget er enten Fortællingen blot prosaisk eller og den stundom afbrydes ved enkelte Vers. Ikke at Sagaerne om Island selv skulde, lig adskillige mythiske, være bygte paa Skaldesange; dertil vare de fortalte Begivenheder i alt for friskt Minde; men Bebyggelsestiden tilligemed det paafølgende Aarhundrede var poetisk, man improviserte ved mange Leiligheder; Adskilligt af det saaledes Improviserte maatte ihukommes med Begivenhederne selv, og kunde undertiden bidrage til at bevare Erindringen om disses enkelte Træk. Den samme mærkelige Bedrift, der fastholdtes i Hukommelsen, begeistrede desuden

Skalden til at besynge den. At alle de Vers, der i Sagaerne tillægges Enkelte, skulde af dem være digtede, kan vist ikke bevises; men at mange af dem ere ægte, især de, som tillægges berømte Skalde, er upaatvivleligt. Mange Vers bidrage til at bevise en Sagas Ælde, uden at dog derfor Mangel paa Vers kan ene godtgjøre det Modsatte.

Det vigtigste Bevis, Foredraget selv kan afgive for sin egen Ælde, er en vis i samme herskende Tone, der fremtræder i alle gamle Sagaer, der bærer tydelige Præg af den mundtlige Fortælling, som har været alle Sagaers Grundvold, og som passende kaldes den naive. Hertil hører:

1) Den dialogiske Form. Just denne er det, der frembyder et klart Speil af Begivenheder, man selv har erfaret, og hvori Fortælleren meest glemmer sig selv over det Fortalte. Enhver Almuesmand, der fortæller med Fyrighed, vil derfor og dialogisere sit Foredrag. Jo stærkere en Saga er dialogiseret, jo rimeligere den er ægte; jo mere karakteristisk den deri fremsatte Dialog, jo urimeligere den kunde være uægte.
2) Det Ukunstlede i Fortællingens Plan. Ikke rives Læseren ind midt i Begivenhederne, men føres langsomt til dem. Undertiden opregnes ved en Sagas Begyndelse de i den forekommen-

de Personer og deres Slægt, ofte fortælles, hvor en Person først nævnes, fra hvem han nedstammede, og hvordan en Mand han selv var. Naar en Person har udspilt sin Rolle hedder det "nu er han ude af Sagaen." Forudsætter den Begivenhed, der egentligen er Skrifters Gienstand, andre Tildragelser; blive disse kortelig fortalte som i en Indledning. Afhandler Sagaen tvende eller flere Personers forskiellige Bedrifter, hedder det "nu gaaer Sagaen til den ene, nu vender den tilbage til den anden." Aldrig forsøge Sagaskriverne ved kunstigere Vendinger at knytte Begivenhederne til hinanden, aldrig indføres i nogen ældre Saga en Mand selv fortællende sit Levnets Løb, med mindre det skete i en Dialog med nogle Linier.

3) Mangel paa alle Betragtninger. Sagaskriveren roser eller dadler ingen, men tilføier i det Høieste: den Gierning blev almindeligen bifaldt, den maatte høre ilde af mange. Han udvikler ikke de handlende Personers Følelser eller Tanker, men fremstiller blot deres Handlinger, uden at indlade sig paa at forklare disses indvortes Grunde. Han beskriver ei Tildragelsernes Skueplads for at levendegiøre Indtrykket, undtagen forsaavidt Fremstillingen af en enkelt Daad for-

drede, at en vis Beliggenhed blev bestemt. Derimod forekomme ofte de nøiagtigste Beskrivelser over alt, hvad der kunde sees paa de handlende Personer, deres Skabning, Ansigtstræk, Miner, Klædedragt og Vaaben. En almindelig Karakterskildring af Hovedpersonerne bliver ogsaa gementligen meddeelt, den første Gang de nævnes, i en Række af treffende Epitheter, der ere ligesom Gienlyd af den almindelige Dom over Mandens Værd.

Ingen Sagaskriver begynder med Almeensætninger, det hedder blot "den Mand boede der, han var en Søn af den o. s. v." Efterat have fortalt den sidste Begivenhed føies ikke andet til end "her sluttes denne Saga." Hvor der altsaa forekomme opbyggelige Betragtninger, eller Skildringer af Følelser, eller Udmalinger af Naturscener, kan man med Sikkerhed slutte, at Skriftet ikke er ældre end det fiortende Aarhundrede og med Rimelighed at det er yngre.

4) Tryghedeu hvormed alt bliver fortalt. Man læser ikke en Forfatter, der skriver om henfarne Tiders halvforglemte Minder, men hører en Mand fortælle det, hvorfor han har sin gode Hiemmel, og som veed, at Tilhørerne ville tro ham. Da imidlertid Fortællingen blot

ſom mundtlig var i Omløb, en tidlang før den blev nedſkrevet; tilføier undertiden den ſkrevne Saga, ſkiønt ſielden, hvo der først fortalte Begivenheden. Stundom kunde man og selv i det tolvte Aarhundrede falde paa at bemærke en Tidsbeſtemmelſe, Are Frode havde giort, og i Sagaerne fra det trettende Aarhundrede citere de ældre, eller anføre om den eller hin Mand, at han ofte forekommer i Sagaerne. Naar det hedder om en enkelt Begivenhed, at den fortælles paa forſkiellige Maader, røber det ofteſt, dog ikke altid det fiortende Aarhundrede. Men med temmelig Vished kan man antage, at hvis en Fortælling begynder med Forſikkring om ſin Paalidelighed, og anfører Grunde for ſin Ægthed, er den ikke ældre end det fiortende Aarhundrede, og ofteſt et Eventyr fra en ſenere Tidsalder.

Hvad endelig Fortællingens Indhold angaaer beroer ſamme paa Fortællerens Indſigt og Sandruhed. Ofte kan man af Indholdets Beſkaffenhed ſlutte, hvor rimeligt det er, at Fortælleren kan have havt fuldſtændig Underretning. En Høvdings Bedrift vilde ſpørges videre end Almuesmandens; ſaaledes vilde flere Islændere erindre ſig Hrafnkel Godes Hiſtorie end Thorſtein Stang-

hugs. En berømt Slægts Forfædre vilde bedre ihukommes end børnløse Høvdinger, og saaledes Fortællingen om Egil Skalagrimsson blive paalideligere end den om Skalden Kormak. Begivenheder, der vare skete i Island selv, ere sikkrere end de, der skulle have tildraget sig i Norge, og disse i sig selv paalideligere end Tildragelser i Garderige og Konstantinopel. Saaledes er Finboges Saga mindre troværdig i Beretningerne om Heltens norske Bedrifter end om hans islandske, Grettersaga er uefterrettelig, naar den kommer til Dromunds Kierlighedshandeler i Konstantinopel. Endelig er der stor Forskiel paa, om en Begivenhed havde Indflydelse paa Landets hele Forfatning, som Høskulds Giftermaal i Nials Saga, og Blundketils Død i Hønse Thorers Saga; om den ligesom Processen, der førtes paa Althinget mod Nials Mordbrændere, greb ind i manges Skiebne, og maatte blive en Gienstand for den almindelige Opmærksomhed, eller det var enkelt Mands enlige Bedrift, der beroede paa hans eget Udsagn, som Tilfældet var med flere af Gretter Stærkes Kampe under hans Ophold paa øde Steder. Under den sidste Forudsætning maatte Paalideligheden blive langt mindre end under den første.

Fortællerens Indsigt kan og stundom bestemmes ifølge det Forhold, hvori Begivenhedernes Tidsalder staaer til hans egen. Jo nærmere Begivenhederne ligge Fortællerens egen Tidsalder, jo troværdigere bliver naturligvis denne. Sturle Thordsen er paalideligere, naar han fortæller om Sturlungernes Feide, i hvilke han selv og hans Fader toge virksom Deel, end naar han beretter om de Landnamsmænd, der vare Slægtens Stamfædre. Dog kan ikke stedse Fortællerens Troværdighed maales efter hans Afstand fra de fortalte Begivenheders Tidsalder, thi der kan stundom være langt sikkrere Hiemmel for en ældre Begivenhed end for den yngre; Der ere langt flere historiske Efterretninger om islandske Tildragelser i det tiende Aarhundrede end om dem i det tolvte; en enkelt af hine vil saaledes ofte sikkrere kunde begrundes end af disse. Bærer en Fortælling alle Præg paa Troværdighed, og skildrer Tildragelserne med Omstændighed og Bestemthed; er allerede af den Grund rimeligt, at den tidligere er bleven baade forfattet og nedskrevet, da ellers mange Smaatræk vilde være blevne forglemte. Saaledes er ifølge heraf Grund til at antage, at en meget omstændelig Beretning om Begivenheder fra det tiende og ellevte Aarhundrede, der ei bærer kien-

delige Præg af en ſenere Tidsalder, er bleven ned ſkreven i det tolvte. Endvidere kan ſtundom Indholdet i ſig ſelv betragtet bære Præg af Ægthed og Ælde, naar det enten er ſaa ſimpelt, at der ei kunde tænkes nogen Aarſag hvorfor det ſkulde være digtet, hvilket gielder om Valnaliots, Reikdæla Saga og andre flere, der for en Deel ei have anden end Sandhedens Interesſe; eller noget er ſaa karakteriſtiſkt, at en ſenere Opdigtelſe vanſkeligen kunde tænkes. Til det ſidſte hører, naar en heel Tildragelſes Skueplads paa det nøiagtigſte angives, og af disſe Steders Navne ikke blot en enkelt, men flere til Forfatterens Tid forplantede Mindet; eller naar mange Genealogier anføres, ſom i Landnama, der indgribe i hinanden, der kunne ſammenlignes med andre Sagaer, og befindes at ſamſtemme. Endvidere naar ſieldne Træk, ſom i Gisle Surſens Saga forekomme om Oldtids Sæder, der ere heel forſkiellige fra ſenere Tids Sædvane, eller naar, ſom i Nialsſaga ſkeer, en Flerhed af Karakterer fremſtilles med ſaa ſande og levende Farver, at der hørte mere til for Indbildningskraften af ſig ſelv ſaaledes at dramatiſere en Tildragelſe, end for Hukommelſen at bevare Mindet om de handlende Perſoner.

Paa den anden Side kan Indholdets Beskaffenhed gjøre Beviset for Ælde og Ægthed af indvortes Grunde umueligt; naar Fortællingen er saa mager eller saa kort, at den ei kan frembyde et Stof, der er tilstrækkeligt til blot derpaa at grunde nogen Dom. Dette kan antages om nogle af de Anecdoter, der fortælles om de mange Thorsteiner.

Derimod kan ogsaa Indholdet i sig selv bære Præg af Falskhed, naar det fremstiller, hvad der enten i physisk eller psychologisk eller historisk Henseende enten er usandsynligt eller umueligt. Man maae imidlertid skielne mellem den usandfærdige og den usande Fortælling, mellem det Usande i Fortællingens Væsenlige eller dens Uvæsentlige, i Hovedpunkten eller Episoderne. En Fortælling er usandfærdig, naar den røber Forfatterens Hensigt at ville fremstille Begivenhederne anderledes, end han erkiendte dem selv; den er usand, for saavidt den skildrer Begivenhederne forskiellige fra det, de vare. Ikke lettelig vil nogen omstændelig Fortælling i alt være sand, da Menneskene stedse indblande deres Domme om Begivenhederne i disses Fremstilling. Den vil blive mindre sand, men derfor ikke mindre sandfærdig, jo mindre de For-

tællende vare i Stand til enten at iagttage, eller bedømme eller ſamordne Begivenhederne.

Adſkillige have indvendt mod alle islandſke Fortællingers Paalidelighed, at der hos den ſtørre Deel findes flere eller færre Spor af varslende Drømme og af Troldom. Men dette hører nødvendigen til alle mindre dannede Menneſkers Anſkuelsesmaade, det udgiør deres hiſtoriſke Pragmatisme eller Maaden, paa hvilken de mene at forklare ſig Begivenhedernes Sammenhæng, og en Fortælling, der var kommen fra ſlige Menneſker, blottet for alle ſaadanne Træk, vilde derved ſynes ufandfærdig; thi man maatte ſlutte den var ægte. Ligeſom endnu til vor Tid ikke letteligen nogen Almuesmand vil med Inderlighed og Fuldſtændighed berette en elſket Perſons Død, uden at anføre Forvarslerne; vilde for et Par Decennier ſiden ingen Bonde have fortalt om et ſtort Uheld pludſeligen tilſtødt hans Kreature, uden at melde om Ondt, der var kaſtet for dem, eller om en Forgiørelſe der havde fundet Sted.

Hvad Under da, om lignende Formeninger have i Oldtiden været almindeligen udbredte. Men hørte disſe Træk til den naturlige Fremſtillingsmaade, kunde de ſaameget mindre forbigaaes af Sagnemanden ſom han ſnart maatte føle, hvor

hviligen de bidroge til at forhøie Fortællingens Interesse. At han nu stundom giorde den betydende Drøm end betydningsfuldere eller satte Varslet paa en endnu beleiligere Tid, kunde baade være en Følge af Menneskenes naturlige Tilbøielighed til det Underfulde, og af en vis poetisk Sands. Sligt svækker ligesaalidet Fortællingens Sandfærdighed, som den dialogiske Form giør det, der heller ikke kunde bestaae i lutter Reminiscenser, og alligevel blive et tro Speil af de Handlendes Idrætter.

Fra disse for de fleste Sagaer fælles Træk maae de mere udsmykkede Spøgelse- og Troldomshistorier adskilles, der forekomme enkelte Steder f. Ex. Synet ved Gunnars Grav i Niala K. 79 og Gretters Kamp med Spøgelser i dennes Saga. Ogsaa disse Fortællinger ere naturlige Følger af hin Overtro og det uvilkaarligen udsmykkende Sagn, hvilket Samtiden erkiendte gyldigt. For at finde Sidestykker, behøve vi ei at gaae til Nordindianerne, blandt hvilke slige Beretninger ere hyppige; allerede de skotske Høilændere, frembyde disse nærmere ved vort Norden. Blandt dem gives der nemlig mange, der fuldt og fast bekræfte, at de have selv erfaret slige vidunderlige Ting. Thi det ensomme Løvnet, blandt rædsomme Naturscener,

maae i Forbindelſe med Fædrenes Fortællinger om Giengangere kunne bringe den letbevægelige, med ringe Dannelſe forbundne Indbildningskraft til at ſkabe Syner, der trylle Sandſerne, og hvis Erindring underligen blander ſig med hvad, der virkeligen er bleven erfaret. Men alle disſe Aarſager fandtes og ſamlede hos Islænderne, og maatte hos dem frembringe de ſamme Følger.

Slige Hiſtorier om Giengangere og Hexer, ſom man kunne kalde ſandfærdige, fordi de udtrykke Samtidens og Fortællerens egen Overbeviisning, og hvoraf dog kun enkelte, naar Eyrbyggiaſaga undtages, forekomme i de bedre Sagaer; maae atter adſkilles fra dem, hvor Indbildningskraften ei kan have ſkuffet, og et ſamtidigt Sagn heller ikke letteligen udſmykket Begivenhederne; men ſom ere ſaa æventyrlige, at de for ſtørſte Delen maae være forſætligen digtede. Hertil hører Fortællingen om Bues Ophold hos Kong Dovre i Kialneſingaſaga, eller om Klaufes Gienfærd i Svarfdælaſaga, der viſte ſig ved høi lys Dag under en Trefning, og ſlog paa Fienderne med ſit afhugne Hoved. Hvor ſlige Fortællinger findes inblandede i en blot islandſk Saga, er denne i ſin nærværende Form ikke ældre end det trettende Aarhundrede og oftеſt fra det fiortende.

Hvor de gribe saa nøie ind i Historien, at de udgjøre dens Væsen, hvilket er Tilfældet med Armans, Gests og Jøkuls Sagaer, maae man antage Fortællingen selv, der oftest er yngre end det fiortende Aarhundrede, at være Digt; om end enkelte af dens Træk kunde være muelige eller angaae virkelige Personer.

Historisk umuelig bliver en Saga, naar dens Beretninger stride imod andre paalidelige Mindesmærkers Vidnesbyrd, eller den selv indeholder kronologiske Modsigelser. Saaledes kan Kroka Refs Historie allerede af den Grund ikke være sand, at den lader sin Helt fødes under Hagen Adelsteen (+961), og lader ham under Harald Haarraade, der kom paa Thronen 1046, tage Maske paa, for at spille en gammel Mands Rolle. Dog maae der gjøres Forskiel paa, om den historiske Modsigelse angaaer mere eller mindre bekiendte Begivenheder, om enten Fortællingens Hovedpunkter eller dens Biomstændigheder befindes urigtige. Det er ikke at undre over, at enkelt Navneforvexling finder Sted i mindre bekiendte Personers vidtløftige Genealogier. Finboges Stridigheder med Brand tabe ikke Troværdighed, fordi det hedder i Finbogasaga, at Brand tilsidst forligte Finboge med Ingemunds Sønner, som den Gang maatte

være døde, thi Fortælleren har uden Tvivl blot villet nøiere udføre Sætningen, at Brand forligte Finboge med alle sine Fiender, og tog nu hines Navne, der vare de bekiendteste af Finboges Modstandere.

Endelig bliver en Saga psykologisk umuelig naar den tillægger de handlende Personer saadanne Yttringer, som efter deres øvrige Dannelse og Karakter ei hos dem kunne have fundet Sted. Mange Exempler herpaa forekomme ei i de blot islandske Sagaer, dog kan anføres af Refs Saga Kap. 5, hvorlunde Refs Morbroder mod Enden af det tiende Aarhundrede bad Ref om, at han vilde, hvis han ei kom tilbage til Island, skrive en Beretning om sin Reise, da denne vist vilde vorde saare mærkelig.

Are Frodes Schedæ.

Fra 870 til 1120.

Islands ældste Historieskriver taler i dette lille Skrift korteligen om: naar Landet først blev bebygt, hvo de vigtigste af Landnamsmændene vare, hvorledes Lovgivningen blev fastsat tilligemed et Althing; om Aarets rigtigere Bestemmelse, Landets Inddeling i Fierdinger, Grønlands Bebyggelse, hvorlunde Kristendommen blev indført, om de udenlandske Bisper, der havde været i Landet, og de tvende første hiemfødte Bispers Virksomhed og Slægt.

Denne Bog blev, som Are siger i Indledningen, skrevet for Bisperne Thorlak og Ketil, og derefter foreviist dem og Præsten Sæmund, efter hvis Raad den blev noget forandret. Are anfører forskiellige Steder de Personer, i alt ni, deriblandt Thuride Snorre Godes Datter, paa hvis Efterretninger hans Skrift var grundet. Af skrift-

lige Mindesmærker anfører han kun et Kap. 8 om Kong Edmunds Dødsaar, hvorved venteligen sigtes til en latinsk Legende om den hellige Edmund, skrevet i Engelland 985. Ifølge nøiagtige Undersøgelser nedskrev Are sin Bog omtrent 1120.

I sig selv er dette Skrift lidet vigtigt, da det kun er en tør Fremstilling af Begivenheder, som vi, kun med faa Undtagelser, fra andre Kilder kiende langt fuldstændigere. Men det bliver ærværdigt som den første Historie, der er bleven nedskrevet i den gamle danske Tunge, og hielper til at stadfæste og berigtige Sagaernes Beretninger. Dets Troværdighed kan ei være underkastet Tvivl, thi man maae dog vel antage, at flere af de lærdeste Mænd i et lille Land, som have havt Leilighed til at indhente Underretning hos de kyndigste Oldinge, kunne med Vished berette lidet om det allervigtigste, der var hændet dette Land i de sidste halvtrediehundrede Aar. Men flere især fremmede Lærde have dannet sig et urigtigt Begreb om Hensigten af Ares Værk, og derved erholdt vrange Forestillinger om den hele islandske Historiographie. Man har nemlig troet, at Are vilde skrive en ordentlig Historie, og derfor undret sig over Magerheden af hans Efterretninger, og ment,

at intet mere om hin Tid med Vished kunde vides. Men hans Bogs Beskaffenhed viser tydeligen nok, at hans Diemed var, at behandle sit Lands Historie saaledes, som han saae andre Landes Aarbøger være skrevne. Sagaer, d: mundtligen forplantede Fortællinger, havde man nok af, men Historiens Grundpiller, Kronologi og Synkronisme, savnedes. Dette vilde han give, og derved tillige en Oversigt over de Begivenheder, der just, fordi de angik det hele Land, kun leilighedsviis i Sagaerne berørtes. Til Aarstallenes Rigtighed var det saa magtpaaliggende at have sikkre Vidnesbyrd. Formedelst Tidsregningens Bestemmelse, og ei for de faa Efterretninger, som enhver Islænder kunde vide ligesaa godt som Are, var det, hans Lærdom blev saa berømt. Hvor vi derfor finde Are citert, er det blot til Afgiørelse af kronologiske Spørgsmaal. Man kan altsaa ikke undre over, at Are ei beraaber sig paa Sange, thi dels behøvedes det ikke ved Begivenheder, der laae hans egen Tidsalder saa nær; dels ere ikke Islændernes egne Bedrifter ved Sange, men ved Sagaer forplantede, deels endeligen kunde Skaldene sielden veilede ham i hans kronologiske Undersøgelser. Ares Skrift er intet Foster af den nordske Klio, men af den kristelige-Middelalders Annalistik. Ares Bog er

først bleven trykt i Skalholt 1688, 26 S. 4., siden begyndte E. Worm under sit Ophold i Oxford paa en ny med Oversættelse og lærde Noter ledsaget Udgave, som han hindredes fra at fuldføre og som blev uden Fortale og Slutning udgivet af den engelske Forlægger 1716. Den bedste Udgave er den, A. Bussæus besørgede, Kiøbh. 1733 i 4. De grundigste Undersøgelser om Are Frode og hans Skrifter findes i Professor Werlauffs Disputats de Ario Multiscio 8. 1808. Iblandt de arnæmagnæanske Haandskrifter findes et vidtløftigt Apparat, samlet af Arne Magnæus selv, til en ny Udgave af dette Ares Skrift.

Viga Styrs Saga. *

Fra Enden af det tiende og Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

Vermund Miove, en islandsk Høvding, var i Norge at kiøbe sig Gavntømmer under Hakon Jarls Regiering. Han havde giort Jarlen kostbare Foræringer, og denne tilbød ham ved sin Afreise, at vælge sig noget af hans Kostbarheder. Vermund

bad Jarlen at overlade sig to Berſærker, der vare i hans Tieneſte. Jarlen foreſtillede ham vel, at han vilde være ilde tient med saa uregierlige Mennesker, men da Vermund mente, at disse vilde være ham til god Hielp i hans Stridigheder, gientog han sin Begiæring og erholdt dem.

Snart erfarede han, at disse Mennesker vanskeligen kunde styres; de vilde kun slaaes og ikke arbeide; han faaer derfor sin stridbare Broder Vigastyr*) til at tage imod dem. Styr betiener sig i nogen Tid af deres Hielp, men mærker snart, hvor farlige de ere, og da nu den ene af dem, forelsker sig i hans Datter Asdis, lover Styr ham, at han skulde erholde hende, hvis han og Broderen vilde udføre et meget besværligt Foretagende, nemlig at bane Vei over en uveisom Lavastrækning ved hans Gaard. De toge mod Forslaget, arbeidede med saadan Iver, at Berſærkergangen kom over dem, og ved at vælte store Stene ned i Hulerne, fik de paa et Døgn en Vei lagt, der vil vare, saalænge Øen staaer. Imedens havde Styr bygt et Badehuus i Jorden, af stærkt Tømmer, med en

*) Arngrim var hans egentlige Navn, men formedelst sin Stridbarhed havde han erholdt Tilnavnet Styr, og fordi han tillige dræbte saamange af Vigastyr.

Luge oven for. Da de kom hiem, mødige af Arbeidet, beder han dem gaae derind, hvorpaa han heder den stærkt og spærrer Lugen. Brødrene mærkte vel Uraad og vilde bryde Dørren; det lykkes den ene, men da vaade Oxehuder vare bredte udenfor, snubler han og hugges ned af Styr. Denne frygtede imidlertid, at Hakon Jarl skulde ville hevne sine Mænd, lader derfor fremlede to Treaars Tyre, hvis Hoved han afhugger, thi saaledes troede man, at videre Søgsmaal i en Sag blev forekommet. Kort efter giftede Styr sin Datter med Snorre.

Ved denne Forbindelse voxte Styrs Overmod end mere, han qvad en Vise, hvori han sagde, at han havde dræbt 33, og ei betalt Bøder for nogen af dem. Da Kristendommen blev indført Aar 1000, lod ogsaa Styr sig døbe, og bygte en Kirke paa sin Gaard Hraun; thi man troede den Gang, at hvo der bygte en Kirke, kunde skaffe saa mange Adgang til Himlen, som kunde faae Plads i deres Kirke. Blandt andre Styr havde dræbt, var og en Thorhald. Denne havde efterladt sig en Søn der hed Gest, som blev opfostret hos den Bonde, der havde faaet Faderens Gaard. Da Styr engang blev beværtet hos ham, siger Bonden, at da han dog havde dræbt Thorhald uden skiellig Grund,

ſkulde han til Erſtatning giøre Godt mod hans Søn. Styr forlanger at ſee Sønnen, og da denne ei ſaae ham ud til at tænke paa Hævn; ſvarede han: at han vel ei pleiede at give Bøder for dem, han nedlagde; men at han nu dog vilde ſkiænke Geſt en graae Væder, ſom ei vilde trives, til Bøder for hans dræbte Fader. Bonden blev fortrydelig over denne Spot, tør dog ikke ſige noget; men Geſt paſſer paa, da Styr næſte Gang tog ned til hans Fosterfader, og bibringer ham et dødeligt Hug, ſigende: "der betalte jeg dig den graae Væder," hvorpaa han undſlipper i Mørket. Dette ſkede 1007.

Geſt tager ſin Tilflugt til Borgfiorden, hvor han havde Frender. Snorre Gode, Styrs Svigerſøn, vil forfølge ham, men Borgfyrdingerne møde ham med en Hær af 1200 Mand, eller ſom Eyrbyggiaſaga rimeligere angiver over 500, og dette fiendtlige Møde, det talrigſte ſom hidtil havde fundet Sted paa Øen, endtes ved Fleres Mægling, med at Snorre ſtevnede Geſt for Styrs Drab. Mange Spotteviſer bleve blandt Borgfyrdingerne digtede om Snorre, iſær af Geſt. Denne reiſte derpaa med Anbefalinger til Norge, hvor han vilde holde ſig ſkiult, Thorſtein, Styrs Søn anſaae ſig forbundet til at hevne Faderen og

ſik Geſt opſpurgt, men ſom han vilde ſeile til Stedet, hvor Geſt levede, kantrer Skibet, og Geſt redder ham, hvorover han den Gang ikke kom til at udføre ſit Forſæt. Geſt begiver ſig et andet Sted hen, Thorſtein forfølger ham, hugger ham med ſin Øxe, men Saaret var ubetydeligt. Bonden, paa hvis Gaard det ſkete, vilde have dræbt Thorſtein, men paa Geſts Forbøn lod han ham gaae. Imidlertid tvivlede Geſt om at kunne være ſikker i Norge, begav ſig derfor til Væringerne i Miklegaard (Konſtantinopel), men Thorſtein fik Nys derom og reiſte efter (Aar 1011). Væringerne pleiede dagligen at øve ſig i at brydes, Thorſtein, der og havde begivet ſig blandt Væringerne, mødte Geſt i Legen, og trækker et Sværd frem, hvormed han ſaarer ham. Væringerne ſpringe til, og ville ſtrax dræbe Thorſtein, thi det var Lov at hvo, ſom under Legen ſtod en anden efter Livet, ſkulde miſte ſit; men Geſt, der kun havde faaet et lidet Saar, lover dem ſin halve Eiendom til Løſepenge for Thorſtein, og efter at have fortalt den hele Sammenhæng erholder hans Frigivelſe. Geſt formanede nu Thorſtein ikke mere at efterſtræbe ſig, hvilket og denne lovede, naar Geſt aldrig vilde komme til Island, Geſt gav ham Reiſepenge. Thorſtein kom tilbage 1012.

Da Snorre Gode hørte, at Thorſtein ikke havde faaet Hevnen udført, troede han, at det vedkom ham at fuldføre den. Han drager derfor hemmeligen til Borgfiorden, og dræber der een af Høvdingerne tillige med hans Søn. Paa Thinget betalte vel Snorre ſine Bøder, men dette anſaaes dog ikke for fuld Erſtatning.

Denne Fortælling bærer Præg paa Troværdighed. Begivenhederne indeholde intet uſandſynligt; men ere derimod ſaa mærkelige, at de maatte erindres og igien blive fortalte. De angaae bekiendte Mænd og findes beſtyrkede ved flere Vidnesbyrd. Snorre Gode ſpiller en Rulle i de fleſte ſamtidige Sagaer, Vigaſtyr forekommer i i Laxdælaſaga, Vermund nævnes i Gretters Saga Kap. 54, i Begyndelſen af Foſtbrødreſaga og tillige med Broderen Styr flere Steder i Landnama. Hele Viga Styrs Hiſtorie finder man langt kortere og med nogle Smaaforſkielligheder i Eyrbyggiaſaga (ſee index under Styr). Aarſagen til at vi ſætte denne Saga førſt, er dels de mange forældede Ord, den har indeholdt; deels at Heidarvigaſaga, der bærer ſaa mange Præg paa høi Elde, maae anſees ſom en Fortſættelſe af denne, endeligen at Emnet juſt havde en ſaadan Omfang,

der hverken var for stor eller liden, til at blive tidligen nedskreven. Originalen til denne Saga er undergaaet. Da nemlig Arne Magnæus ei kunde overkomme noget Exemplar deraf, men fik at vide, at den fandtes i et Membran i det Stokholmer Antiqvitetsarchiv; erholdt han dette Stykke af Membranen tilsendt, tvende Ark i 4. skreven efter hans Skiønnende i Midten af det fiortende Aarhundrede. Kort efter kom den store Kiøbenske Ildebrand 1728, der blandt saa meget af Magnæi Samlinger ogsaa fortærede Membranen samt den Afskrift, han ved John Olaffen havde ladet giøre. Et Aar efter optegnede Afskriveren Sagaens Indhold med Vidtløftighed og som det synes med megen Nøiagtighed, thi han adskiller med Tegn, hvad han vidste at være Sagaens Ord, og hvad han kun omtrent erindrede sig. Det, hvori han er uvis, er mestendeels ubetydelige Navne. Tilsidst har han tilføiet en Liste paa de sieldne Ord og Talemaader, der forekom saavel i Fortællingen som i Gests Sange.

Heidarvigasaga. *

Fra den første Halvdeel af ellevte Aarhundrede.

Snorre Gode havde hevnet sin Svigerfader Viga Styrs Død, ved at dræbe en borgfiordsk Høvding tilligemed hans Søn. Desaarsag vilde tvende Sønner af Harek fra Borgfiorden have dræbt en af Snorres Ledsagere paa dette Tog, hvem de mødte i Norge, og da han undslap dem, dræbte de Hall Gudmunsen, der havde hiulpet ham bort. Disse Brødre forliste kort derpaa ved den jydske Kyst.

Budskabet om Halls Død bragte hans gamle Fader til at sørge sig ihiel. Da Bard, den ældste af Halls trende Brødre, noget efter satte sig paa Halls Plads, slog Moderen ham paa Bret, og forbød ham at sidde der, til han havde hevnet Broderen. Bard begyndte sit Søgsmaal med at stevne Harek til at betale Bøder, men da denne havde overdraget alle sine Eiendomme til sin Broder, blev Sagen afviist. Bard maatte nu selv see at skaffe sig Erstatning, og efter sin Fosterfaders Raad, fik han først En, der hed Narve, til

at fraliſte adſkillige af de borgfiordſke Høvdinger deres gode Sværde, dernæſt ſøgte han at ſkaffe ſig flere kiække Mænds Biſtand. Imedens at alle Tilberedelſer ſkete hemmeligen til et Tog, harmedes Moderen Thuride over at intet ſkete. Da var Skik, at man lagde Maden paa Bordet for Giæſterne, thi man havde ingen Fade. En Dag var der ved Bordet ingen Mad lagt til de tre Brødre, Moderen Thuride kommer ind med en ſtor Oxebov, og deler den til dem. De undres over denne Ødſelhed; hun ſvarer: "dette er ikke underligt, Eders Broder Hall var ſtørre og blev ſønderhugget, og det har jeg ikke mærket, at I have undret Eder over." — Hun lagde en Steen til hvers Kiød — "thi I ere ikke bedre end Steen, da I ei hevne Eders drabelige Broder, og I giøre Eders Slægt Skam." Brødrene ride derpaa ſtrax bort. Thuride mærker, hvad de have i Sinde, og vil ride med for at ægge dem; men de ſkiøtte ikke derom, og faae en af Karlene til at ſpænde Heſtegiorden ſaa, at hun faldt ned i et Vand uden at komme til Skade. Derpaa maatte hun vende hiem. Atten i Følge drage de nu til Borgfiorden, hvor de nedlægge en af Modpartiet, til Bod for Hall. Og da de derpaa angrebes af Herredets Folk, forſvarede de ſig ſaa kiækt, at Slaget paa Heden, ſom

Annalerne henføre til 1013, Eyrbyggiasaga til 1014, og Grettersſaga til 1015, blev meget berømt. Skalden Erik Vidſiø var med paa Toget, og har i flere improviſerte Vers befunget dets Begivenheder. Bard blev heraf kaldet Vigabard.

Hvad der nærmeſt fulgte paa Slaget, hvor Mørket tilſidſt reddede Bard fra at bukke under for Overmagten, er ulæſeligt i Membranen, men ſiden fortælles, hvorledes Snorre Gode ved Liſt forligte Bard med den vigtigſte af ſine Fiender. Da nemlig Snorre Gode red fra et Bryllup med Thorgils Areſon, kom Bard ridende til med Skiul for Anſigtet, og, efterat have talt med Snorre, blev i hans Følge. Denne beder derpaa Thorgils, da de vare komne hiem om Aftenen, at ville lære ſig en ret beſtemt Forligelſesformular, hvilken man havde ſagt ham, at han iſær ſkulde kunne. Thorgils ſagde da i Alles Paahør: *) "dette er Begyn-

*) Til denne Formular, der ſom flere gamle Lovformularer er meget poetiſk, findes et Sideſtykke i Grettersſaga Kap. 76. I Grunden ere begge Formularer ens, men enkelte Udtryk, ſom i den her meddelte bære et hedenſk Præg, vise allerede, at den nærværende er ældre. Af Formularen i Grettersaga har Reſen meddeelt det meſte i Fortalen til Gudmund Andreæ Lexicon.

delsen paa vor Fredlysning, at Gud være forligt med os alle, vi skulle og være det imellem os, baade ved Olgilde og ved Maaltid, ved Thing og ved Folkemøde, ved Kirkestevne og i Kongsgaard, samt hvorsomhelst Mennesker komme sammen. Vi skulle være saaledes forligte, som aldrig Fiendskab havde været imellem os. Vi skulle — (et Par ulæselige Ord i Haandskrifter) — saaledes skifte os imellem, som Frender og ei som Fiender. Kommer siden Sag mellem os, skal man bøde med Penge, dyppe Offerkosten (tein rioda, gjøre et Offergilde til Forlig?) Den af os, der bryder indgaaet Forlig, eller dræber efter given Leide, *) han skal vorde som den jagne Ulv, saavidt omkring, som Mennesker jage Ulve, Kristne søge Kirker, Hedninger offre i Gudhuset (Hof), Ilden brænder, Jorden groer, Mand nævner Moder, Skibet skrider, Skiolde blinke, Solen skinner, Sneen ligger, Finnen farer, Fyrren voxer, Falken flyver vaarlangen Dag med staaende Bør under begge Vinger, Himlen hvælver sig, Jorden bygges, Vinden voxer, Vand vender til Havet, og Karle saae Korn. Han skal fiernes fra Kirken og Kristne,

*) skal han svo vida vargrekr ok rekin, sem menn vidast varga reka.

Gudshuus og hvert et Hiem (gymaheim hvern) undtagen Helvede. Enhver af os giver den anden Leide for sig og sine Arvinger, fødte og ufødte, avlede og ikke avlede, nævnte og unævnte, enhver tilstaae Leide, den varige, hulde og sikkre Leide, som stedse skal holdes medens Muld og Mennesker ere. Nu ere vi forligte og forbundne, hvor vi findes, paa Land eller i Havn, paa Skib eller Skiær, paa Hav eller Hesteryg, at dele Aarer eller Øsekar, Toft eller Tilie, naar Behov gjøres. Forligte ere vi med hinanden, som Søn med Fader, eller Fader med Søn, i al Samfærd. Lader os nu give Haandtag paa Forliget, og holde det vel efter Krists Villie og alle disse Mænds Vidende, som nu høre Forliget. Den have Guds Hyldest, som holder Forliget, den Guds Vrede, som bryder det, til Held lader os forliges. Gud være forligt med os alle."

Da dette var fremsagt, fortalte Snorre, at Bard var tilstede, og Thorgils ansaae sig nu forbunden til ikke at antaste ham. Sagen blev afgiort ved Voldgiftsmænd. Bard maatte nogen Tid forlade Landet. Han reiste til Oluf den Hellige, der ei vilde antage ham blandt sine Hirdmænd, fordi han havde Tro paa Troldom; derpaa seilede han til Dannmark, og ved Tilbagekom-

sten til Island ægtede han Aude, en Datter af Snorre Gode. Med hende seilede han til Halogaland. Der hender det sig en Morgen, at Aude vilde vække Bard, og kaster en liden Pude paa ham, dette gientager hun nogle Gange, een Gang kaster han igien saaledes, at hans Haand berører hende tilligemed Puden, derover bliver hun saa vred, at hun tager en Steen og kaster efter ham. Op paa Dagen, efterat have drukket, erklærer han sig i Vidners Paahør skilt ved hende, fordi han ei kunde taale hendes Overmod. Bard skiftede med hende, reiste derpaa til Gardarige, kom blandt Væringerne, og faldt tre Aar efter i et Slag. Aude blev gift med Sigurd, en Søn af Thorer Hund, fra hvilken Biarkøringerne nedstamme.

Rimeligvis er denne Saga bleven tidligst nedskreven af alle dem, vi have tilbage. Den er ligesaa stærkt dialogiseret, som Niala, indeholder mange forældede Udtryk ligesom denne, men har en langt simplere Plan. Den fremstiller meget omstændeligen blot een mærkelig Begivenhed, Slaget paa Heden med sammes Aarsager og Følger. Begivenheden maatte være een af de vigtigste af dem, der vare i frisk Minde, da man begyndte at

nedskrive Sagaer, thi den fremstilte et af de faa Tilfælde, hvor i Dens tidligere Periode Indbyggerne havde distriktsviis fegtet mod hinanden. Erik af Vidsø, der besang denne Tildragelse, var en af Hovedskaldene, hvis Vers anføres i den utrykte Deel af Snorres Edda. Heidarvigasaga citeres i Eyrbyggiasaga S. 334. Bard, der formedelst dette Slag erholdt Navn af Vigabard, bliver tilligemed hans Tog omtalt som bekiendt i Landnama S. 59, 203, 205, i Gunlaug Ormetunges Saga, S. 8, 158 og især i Grettersaga K. 30, 33.

Af denne Saga haves i Kiøbenhavn kun en Papirsafskrift, som Biskop Find Johnsen tog 1772 af det Membran i Antiqvitetsarchivet i Stokholm, hvoraf et Par Ark, indeholdende Viga Styrs Saga, vare blevne sendte til Arne Magnæus, og som brændte i den kiøbenhavnske Ildebrand 1728. Derfor er ogsaa denne Saga foran defekt, da dens Begyndelse hang sammen med Enden af Viga Styrs Saga. Hvad derfor her er meddelt om Bards første Søgsmaal og Narfes Tyveri er hentet fra et Udtog, John Olafsen giorde efter Hukommelsen af det, der brændte hos Arne Magnæus. Sagaen har, indtil Find Johnsen afskrev den, været aldeles ubekiendt, da den ikke var angivet i Anti-

qvitets-Archivets Katalog. Selv Arne Magnæus troede, at den for længe ſiden var undergaaet. Efterretninger om den findes i Gunlaug Ormetunges Saga i Noterne S. 9-16.

Niala eller Nials Saga,

af Nogle kaldet

Fliotshlidinga eller Hlidveriernes Saga.

Ender 1017.

Af alle islandſke Sagaer har denne Fortrinet, ſaavel i Henſeende til Fortællingens Plan, ſom Karakterernes Udmaling. Den begynder med et varslende Ord af Høvdingen Rut om hans Broderdatters, den unge Halgerdas uheldbringende Skionhed. Rut reiſer til Norge, hvor han bliver elſket af Kong Harald Graafelds Moder Gunhilde. Efter ſin Tilbagekomſt ægter han en rig Pige, der om en kort Tid forlanger, at ſkilles ved ham; han vil tilbageholde hendes Medgift, men nødes omſider paa Althinget af Gunnar af Hlidarenda, en

ſaare ædel Mand, til at give Alt tilbage. Gunnar drager ſiden i Viking og beſøger paa Tilbagetoget Harald Gormſon og Hakon Jarl. Imedens var Halgerda, den ſkionneſte Qvinde i Island, bleven tvende Gange gift og begge Gange mistænkt for at have voldet ſin Mands Død. Gunnar ſeer hende paa Althinget, og ægter hende til ſtor Misfornøielſe for hans gamle Ven og Nabo, den viſe Nial. Ved et Gieſtebud opkommer der Rangſtrid mellem Halgerda og Nials Kone Bergthora. Halgerda vil nu yppe Trette, og lader en af Nials Folk dræbe, Bergthora ægger ſine Sønner til at hævne det; denne Myrden fortſættes. Gunnar og Nial betale ſtedſe de beſtemte Bøder, og vedblive at være hinandens Venner. Men Halgerda havde og indviklet den blide Gunnar i andre Stridigheder. Han havde vel en Gang givet hende et Øretigen for en af hendes ſlette Gierninger, men maatte dog ſiden forſvare, hvad hun giorde, og Enden blev, at Gunnar dømtes til Landsforvisning tilligemed ſin Broder paa trende Aar. Som de rede ſammen fra Gaarden, ſnublede Heſten for Gunnar, ſom derved bragtes til at ſee tilbage; aldrig, ſagde han, har dette Sted forekommet mig ſkiønnere, Agrene ere ſaa gule og Toften ſaa frugtbar, jeg maae ride tilbage og kan ei drage bort. For-

gieves foreſtillede Broderen ham, hvor farligt det vilde være for ham at blive i Landet; han blev alligevel. Noget efter udſpeidede hans Fiender at han var ene hiemme, efterdi han havde udſendt alle ſine Folk at ſlaae Hø. De omringede derpaa hans Gaard tidlig om Morgenen. Gunnar, der laae i den ene Ende af Huſet med ſin Kone og ſin Moder vaagnede, ſom de dræbte hans tro Hund, og greb ſtrax ſin Bue, hvormed han længe holdt Fienderne fra ſig, ſaa at de endog tænkte paa at trække ſig tilbage. Men da Gnnnar, for at giøre dem Skam, tog en af de Pile, de havde udſkudt imod ham, og med den imod ſin Moders Raad ſkiød paa dem, ſluttede de deraf, at han havde bortſkudt ſit Forraad, og vendte atter tilbage. Gunnars Bueſtreng blev overſkaaret, han bad ſin Kone om nogle af hendes lange Haarlokker, for at Moderen deraf kunde ſno ham en Streng. "Er det dig vigtigt," ſpurgte hun, "mit Liv beroer derpaa," ſvarede han. "Da ſkal jeg nu, ſagde Halgerda, lønne dig Dreſigenet, du gav mig, ikke bekymrer jeg mig om, hvor længe du kan værge dig." Gunnar ſvarede blot "hver ſøger Ære paa ſin Viis, længe ſkal jeg ikke bede dig derom," han værgede ſig nu ſaalænge, til han faldt af Mathed. Flere Skalde

qvad Hædersſange om hans tappre Forſvar. Nials Søn Skarphedin hævnede hans Død.

Noget efter ſeilede Nials Sønner fra Island; ved Skotlands Kyſt vare de nær blevne overmandede af Kong Melkolfs Frender, men Kare Solmundsſen fra Syderøerne kom til, og reddede dem. De droge derpag til Sigurd Jarl paa Orkenøerne, og ledſagede ham paa hans Krydstog. Efter et Par Aars Forløb ſeilede de alle til Norge. Som de laae i Trondhiems Fiord, hendte det ſig, at en Islænder ved Navn Hrapp, der havde forført en Datter af Dale-Gudbrand, Hakon Jarls Ven, og ſiden, da han blev erklært fredløs, havde, for at hevne ſig, plyndret Jarlens Afgudsbilleder og afbrændt hans Gudehuus, tog ſin Tilflugt til de islandſke Skibe i Fiorden og kom lykkeligen bort paa en vis Thrains Skib. Jarlen, forbittret over at Hrapp var undſluppet, angreb Nials Sønner, ſom han troede, vare Medvidere i dennes Flugt, og tog dem til Fange efter tapper Modſtand. Om Natten reddede de ſig til Strandbredden, hvor Kare var landet, og denne, der medbragte Skatten fra Orkenøerne, forligte dem med Hakon Jarl, iſær paa hans Søns Eriks Forbøn. Nials Sønner og Kare droge igien nogen Tid paa Vikings-

tog, og vendte derefter hiem til Island, hvor Kare ægtede en af Rials Døttre.

Thrain blev ſtevnet af Rials Sønner til at give dem Erſtatning for al den Ulempe, han havde paaført dem af Hakon Jarl; og da han, ægget af Halgerda og Hrapp, ſom vare bleve hinandens Fortrolige, endog forhaanede Rials Sønner, blev han dræbt af dem. Rial forligte Sagen, betalte fulde Bøder, og paatog ſig at opfoſtre den dræbte Thrains Søn Høſkuld. Da denne blev voxen og beilede til Hildigunna, en høimodig Qvinde, der ei vilde ægte nogen uden en Godordsmand og intet Godord den Tid var at erholde, fik Rial en femte Domſtol oprettet ſom Overret i Landet, ved hvilken Leilighed, nye Godord bleve ſtiftede, og Høſkuld naaede ſit Ønſke.

En træſk Mand, Mørd Valgerdſen, var bleven forbittret over denne Forandring, og for at vorde den mægtigſte i Egnen, ſatte han ſaaledes Splid mellem Høſkulds og Rials Sønner, at denne blev dræbt af diſſe. Hildigunna beſvor ſin Farbroder Floſe paa det høitideligſte, i det hun kaſtede Høſkulds blodbeſudlede Klædebon paa hans Skulder, at hevne blodigen Høſkulds Drab. Floſe anlagde en Sag mod Rials Sønner, og ved mægtige Mænds Mellemkomſt blev det bragt derhen, at

Nial ſkulde ſtrax paa Thinget betale tredobbelt Mandebod eller 600 i Sølv. Dette var en meget ſtor Sum, ſom blev tilveiebragt ved Sammenſkud af Nials Venner. Da Pengene ſkulde udbetales lod Floſe nogle fornærmelige Udtryk falde mod den gamle Nial, Skarphedin ſvarede ham bittert, og derpaa erklærede Floſe Forliget brudt. Noget efter omringede han Nials Gaard med hundrede Mand, og ſtak Ild paa den. Koner, Børn og Huskarle erholdte Tilladelſe at gaae ud. Derpaa traadte Floſe til Døren og tilbød den gamle Nial at han maatte gaae ud med ſin Kone. Nial ſvarede: "Ikke vil jeg gaae ud, thi jeg er en gammel Mand, og lidet ſkikket at hevne mine Sønner, og med Skam vil jeg ikke leve." Da ſagde Floſe til Bergthora "gak du ud Huusfrue, thi jeg vilde paa ingen Maade at du brænder inde." Bergthora ſvarede: "Som ung blev jeg giftet med Nial, jeg haver derfor lovet ham, at een Skiebne ſkulde ramme os begge." Hun ſagde derpaa til Kares lille Søn: "dig ſkal man bære ud, du maae ikke brænde". "Du har lovet mig Bedſtemoder, ſagde Drengen, at vi ſkulde aldrig adſkilles, ſaalænge jeg vilde være hos dig, og mig tykkes det meget bedre at dø med dig og Nial, end leve efter Eder." Derpaa ginge de to Gamle til deres Leie, hvor de

lagde ſig ned og Drengen mellem ſig, til Ilden fortærede dem. Svigerſønnen Kare var den eneſte, der undſlap giennem Røgen af det brændende Huus. Utrettelig i at ſøge lovmesſig Hevn drog Kare nu omkring fra den ene Høvding til den anden, og fik tilſidſt ſine mægtige Fiender indſtevnte paa Althinget, hvor man, efterat have anvendt allehaande Lovtrækkerier mod hinanden, da Sagen var bleven indſtevnet for endelig at paakiendes, og Stevningen blev afviſt for en Formalitetsfeil, kiempede med hinanden ved Lovbierget. Nogle af de mægtigſte Høvdinger tilveiebragte imidlertid Forlig ſaaledes, at ſtore Bøder bleve betalte, alle Mordbrænderne ſkulde landsforviſes og være fredløſe, Floſe dog kun paa trende Aar. Kare var endnu ikke hermed tilfreds, han giennemſtreifede de Egne, hvor Fienderne bvede, og dræbte Tid efter anden 20 af dem, deels allene, deels i Selſkab med en Mand, der hed Biørn, hvilken af ſin Kone var bleven truet til at ſtaae Kare bi, og ſom desuden ſelv, uagtet ſin Feighed, gierne vilde have Ord for at være tapper. Iſær ſøgte Kare efter Floſe, men det lykkedes denne at komme bort. Kare ſeilede til Orkenøerne, han hørte, at Floſe var dreven derhen af Storm, at Sigurd Jarl først havde ladet ham fængsle, ſom den der havde voldet Rials

Sønners Død, hvoraf tvende havde været i Jarlens Tieneſte, men at Floſe derefter paa fleres Forbøn var taget til Naade af Jarlen, og bleven hans Hirdmand. Kare, ſom kiendte alle Kyſterne godt, liſtede ſig til Jarlens Gaard, og kom der, ret ſom en af Floſes Følge, ſiddende paa en Stol midt i en ſtor Forſamling fortalte Sagaen om Nials Opbrændelſe paa en for dennes Venner krænkende Maade. Kare ſprang til, og dræbte Fortælleren. Jarlen bød, man ſkulde gribe ham, men da Kare havde været ved Jarlens Hof, hvor alle yndede ham, vilde ingen ſpringe til. Kare ſagde derpaa til Jarlen, at det var hans egne Hirdmænds Død, han havde hævnet, og Floſe tilſtod at Kare havde havt gyldig Grund til ſin Daad, hvorpaa Jarlen lod ham uantaſtet gaae. En Deel af Floſes Folk faldt tilligemed Sigurd Jarl i Brians Slaget i Irland. Floſe ſelv ſeilede til Engelland, hvorhen ogſaa Kare forfulgte ham, og dræbte een af Mordbrænderne, derpaa ſeilede Floſe til Italien, og gik til Rom for at erholde Aflad af Pavens egen Haand, hvorpaa han efter de tre Aars Forløb igien vendte tilbage. Ogſaa Kare vandrede giennem Frankrige til Rom, for at erholde Aflad, og ſeilede derpaa hiem, men forliſte ved den islandſke Kyſt i Floſes Nabolaug, og gik

med ſine Folk, der netop havde bierget Livet, til dennes Gaard for at erholde Biſtand. Floſe tog vel imod ham, ſatte ham ved ſin Side i Høiſædet, og efterat de fuldeligen vare blevne forligte, gav han ham Hildegunna til Ægte.

Saaledes er denne Mangfoldighed af Begivenheder fuldkommere, end ellers i Sagaerne pleier at ſkee, bleven ordnet til et ſammenhængende Heelt. Fortællingen om Kriſtendommens Indførelſe er den eneſte Epiſode, der afbryder Begivenhedernes Gang Kap. 101-106. Den dialogiſke Form forhøier Liveligheden af den beſtemte Karakterſkildring. Den ædle Gunnar, den viſe Nial, hans Søn den bidende Skarphedin, den kiække Floſe med hans Modſtander Kare, Praleren Biørn, ere Portraiter tegnede efter Naturen, ſaavelſom de trende forhen nævnte Qvinder. Ingen anden Saga giver et mere treffende Malerie af hin Tidsalders hele Liv, ingen fremſtiller omſtændeligere hele Rettergangens Form. Grundene for dens Paalidelighed ere uforkaſtelige. Stilen viſer ſig ved Sammenligning at være den ældſte islandſke Proſa, vi have tilbage, flere Ord forekomme der, ſom ellers ikke findes uden i det poetiſke Sprog. Der gives mange Haandſkrifter af denne Saga. I Kiøbenhavn ere

der 7 Pergamenthaandskrifter, hvoriblandt et fra det trettende Aarhundrede, og 9 Fragmenter. Begivenhederne indeholde, naar undtages Synet ved Gunnars Grav Kap. 79, og Varslerne for Briansslaget i Irland og Skotland Kap. 157, 158, aldeles intet Utroligt. De vare just af den Art, at de maatte mindes af mange, da de stode i Forbindelse med en vigtig Forandring i Vens Lovgivningsvæsen; angik de mærkeligste Retssager, der paa Althinget vare blevne forhandlede, og fortalte om blodige Feider mellem de mægtigste Familier, blant hvis Efterkommere vare Vens lærdeste Mænd. En deel Vers oplive Foredraget, baade qvædede af de handlende Personer selv og af Andre til deres Erindring, f. Ex. Kap. 78. Af det første Slags ere uden Tvivl adskillige Sagaskriverens egne, især hvor Prosaen udtrykker den samme Sætning, der findes i Sangen, men adskillige Vers ere vist og de handlende Personers, fornemmeligen Gunnars og Skarphedins, der vare bekiendte Skalde. Beretningerne om Irlandstoget Kap. 156, 158 stemme godt med den irske Historie, men ere omstændeligere. (See Fortalen XIV–XV). De Træk, der fortælles om Dronning Gunhilde og Hagen Jarl, passe paa disses af Historien bekiendte Karakterer. Briansslaget og Nials Opbrænden nævnes i An.

nalerne og i Gunlaug Ormetungesſaga S. 158. En Mængde af de her forekommende Perſoner anføres i Landnama og i mange andre Sagaer, iſær Eyrbyggiaſaga, Laxdælaſaga, Liosvetningaſaga.

At denne Saga maae i det mindſte være ſkrevet halvandet hundrede Aar, eller noget mere efter Begivenhederne, følger af de Steder, hvor Sæmund Frode (Kap. 25, 26) Ketil Biſkop (114) Are Frode (115) nævnes. Den er neppe yngre, end Are Frodes og Sæmunds Tider, ſaavel for Sprogets Skyld, ſom fordi at paa den ene Side Einar Hialtlænder, en ellers ikke berømt Mand, anføres Kap. 81 paa en Maade, der ſynes at antyde, at han var Forfatterens Samtidige, og hans Tidsalder maae efter Landnama S. 272 falde omtrent i Midten af ellevte Aarhundrede; paa den anden Side omtales ei Sæmunds Søn Lopt, eller Sønneſøn Jon Loptſøn, der i Island vare berømtere, end Sæmund ſelv, uagtet Forfatteren ellers viſer ſig ſaa omhyggelig for at udvikle den Sæmundinſke Families Ætled. Diſſe Omſtændigheder i Forbindelſe med, at Sæmund Frode levede juſt i den ſamme Egn, der var de her fremſtilte Begivenheders Skueplads, at han nedſtammede fra de deri indviklede Perſoner, og at Maaden, hvorpaa det hele er fortalt, røber en meget

dannet Mand, gior Formodningen ikke usandsynlig at Sæmund, har været Nialssagas Forfatter. Den islandske Text er udgivet i Kiøbenhavn 1772, den latinske Oversættelse med et herligt Ordregister af Johnsonius samt kritisk Fortale af Justitsraad Thorlacius 1809.

Gunlaug Ormstungasaga.

Fra Enden af det tiende og Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

Thorstein, en Søn af Egil Skalagrimsen, den mægtigste Høvding i Borgfiorden, drømte engang, som hans Hustru var frugtsommelig, at han opfødte i sit Huus en faver Svane, men at tvende store Ørne kom tilflyvende, og sloges om hende saaledes, at begge fulde døde til Jorden, og Svanen sad sorrigfuld efter. Da kom en tredie Fugl fra Vesten, med hvem Svauen fløi bort. En norsk Skipper, der var Thorsteins Giestven, tolkede denne Drøm, paa at hans Kone skulde føde en Datter, for hvis Skyld tvende gæve Mænd

skulde vorde hinandens Bane. Thorstein blev fortornet paa Nordmanden og sagde: han forstod vel ikke at raade Drømme; men da han skulde reise til Althinget, befalede han sin Kone, at hvis hun fødte et Møbarn, skulde det ikke opfostres, men lægges ud. Det var forgiæves, at Konen forestillede, hvor upassende det var for ham, som en rig Mand, at gisre sligt; han blev ved sit Forsæt. Konen fødte en Pige, men sendte hende hemmeligen til sin Svigerinde, Olaf Pas Hustru, ved en Karl, der siden blev skaffet ud af Landet. Sex Vintre derefter seer Thorstein Pigebarnet, der havde faaet Navnet Helga hos sin Svoger, bliver indtaget af hendes Skionhed, og da man fortalte ham, det var hans Datter, modtager hende med Glæde.

I Thorsteins Egn boede Illuge Sorte, den anden mægtige Hovding i Borgfiorden. Hans Søn Gunlaug, alt i sine unge Aar bekiendt som Skald, og formedelst sin hvasse Tale kaldet Ormetunge, beiler til den skionne Helga, hvis Fader lover, at hun skulde sidde i trende Aar som hans Fæstems, imedens at han forsøgte sig i fremmede Lande.

Gunlaug drog først til Norge til Erik Jarl, Hagen Jarls Søn, der boede paa sin Fædrene Gaard Hlade. Med et Følge af tolv Mænd træ-

der Gunlaug ind i Hallen, han var klædt i en graae Kiortel med hvide Beenklæder, en Byld havde han faaet paa Vristen, hvoraf der flød Blod og Materie, som han gik. Skule Thorsteins Søn var just Hirdmand hos Jarlen, og sagde ham, at Gunlaug var en Søn af een af de vigtigste Mænd i Island. "Hvad er der paa din Fod?" spurgte Jarlen, "en Byld, Herre!" — "og Du halter dog ei." — "Ikke vil jeg halte," svarede Gudlaug, "saalænge begge mine Fødder ere lige lange". Da sagde een af Jarlens Hirdmænd, der heed Thorarin: "denne Islænder praler meget, det var godt man prøvede ham". Gunlaug saae paa ham og qvad:

En Hirdmand jeg skuer,
Slet intet han duer,
Troer ham kun kort,
Han er ond, han er sort.

Da vilde Thorarin gribe til Øxen. "Vær rolig", sagde Jarlen, "man skal ikke give Agt paa Sligt". "Hvor gammel er Du, Islænder?" "Atten Vintre", sagde Gudlaug; "jeg spaaer Dig", svarede Jarlen, "Du oplever ikke atten andre til"; Gunlaug sagde halv sagte: "spaae hellere ondt over Dig selv end over mig". "Hvad mumler Du", sagde Jarlen, "Mig tyktes", sva-

rede Gudlaug, "at Du hellere, end at bede ondt over mig, skulde bede godt for Dig selv". "Om hvad skulde jeg da bede", sagde Jarlen. "At Du ei fik saadan Død, som Din Fader Hakon Jarl" *). Da blev Jarlen blodrød og sagde: "griber denne Nar!" Men Skule bad for ham, og Jarlen lod sig nsie med at forvise ham. Gunlaug seilede derpaa til Engelland (1006) hvor Sproget den Gang var det samme som i Norge og Danmark, og bragte et Drape til Kong Ethelred, Edgars Søn, hvorfor han erholdt en Skarlagenskiortel med kostbart Foerværk og Bremme; han blev tillige hans Hirdmand. Følgende Aar reiste han til Kong Sigtryg Silkeskæg i Irland, Søn af Kong Ovaran og Dronning Kormlade. Af ham erholdt han og prægtige Klæder samt en Guldring, ligesom derefter af Orkenøernes Jarl, Sigurd Hlaudvers Søn, en sølvbeslagen Øxe for de Sange, han qvad til deres Ære. I Gothland havde han Leilighed til at qvæde et Vers til Erik Jarls Ros, hvorover denne gav ham Lov til igien at komme til Norge.

*) Hakon, der under Jarls Navn regierede Norge, blev, som bekiendt, myrdet af sin Træl Karker.

Hos den svenske Kong Oluf, Erik den Seiersælles Søn, forefandt Gunlaug en anden islandsk Skald, Rafn Aumundssen, der anbefalede ham til Kongen, men da begge skulde fremføre deres Draper om Kongen, kom de op at trættes, hvo der skulde først lade sig høre. Kongen lod Gunlaug, som den ivrigste, blive den første. Da Qvædet var endt, spurgte Kongen Rafn, hvad ham tyktes derom. "Det er et stort Qvæde", svarede denne, "men haardt, som Gunlaugs Sind". Da Rafns Qvæde var til Ende, spurgte Kongen Gunlaug om det samme, og denne svarede: "det var et favert Qvæde, som Rafn selv, men ikkun lidet; hvorfor digtede Du en Flok *) om Kongen, var han ikke et Drapa værdt?" Siden sagde Rafn til Gunlaug, at deres Venskab var hævet, da han havde villet beskiæmme ham for Kongen, og han vilde igien gisre ham Skam, hvor han kunde.

Rafn drog lige fra Sverrig til Island, hvor han friede til Helge, og da de trende Aar, hvori hun skulde bie paa Gunlaug, vare forbi, forstede Faderen hende til Rafn. Imedens havde Gunlaug igien besøgt Kong Ethelred, hvor han maatte

*) Flok var et Digt af mindre Omfang, der og i Almindelighed brugtes til at besynge mindre vigtige Gienstande.

bie en Vinter, da man frygtede de Danskes Anfald. Om Vaaren drog han til Erik Jarl i Throndhiem, hvor han af Halfred Vanraadskald hørte Helges Giftermaal; begge reiste sammen til Island. Helge var med Bedrøvelse bleven Brud, og da hun hørte Gunlaug var kommen til Landet, vilde hun ei længere blive hos Rafn. Ved Vintergildet saae hun Gunlaug i sin Faders Gaard, han kom der iført Kong Ethelreds prægtige Kappe, som han forærede til Helge, der talede længe med ham. Paa næste Althing stevnede Gunlaug Rafn til Holmgang, fordi han havde ægtet hans Fæstems. Holmgangsloven var, at den som blev saaret skulde betale trende Mark Sølv. Rafn, der, som den Udfordrede, skulde hugge først, gav Gunlaug en Skramme, hvorpaa begges Frender erklærede Holmgangen for endt, og da Gunlaug lod sig mærke med, at han vilde udfordre Rafn paa ny, blev næste Dag givet den Lov, at al Holmgang skulde være afskaffet i Island. Men Rafn, harmfuld over at Helge endnu elskede Gunlaug, udfordrede denne til at møde sig udenfor Landet; de fandtes tilsidst i Værdalen i Norge. I denne sidste Kamp hug Gunlaug Foden af Rafn, denne faldt dog ei, men støttede sig ved et Træbul. "Nu

er Du afvæbnet", sagde Gunlaug, "jeg vil ikke længere slaaes med Dig Krøbling." "Havde jeg kun noget at drikke", sagde Rafn, "vilde jeg endnu være Karl". "Svig mig da ikke", sagde Gunlaug, "naar jeg bringer Dig Vand i min Hielm". Dette lovede Rafn; men da Gunlaug kom med Vandet, tog han mod det med den venstre Haand, og gav Gunlaug et svært Saar med den høire. "Nedrigen svegst Du mig", sagde Gunlaug, "da jeg troede Dig". "Jeg undte Dig ei den favre Helges Favntag", svarede Rafn. De sloges nu paa ny, og Rafn faldt. Gunlaug førtes bort, men døde kort efter 1013.

Da dette rygtedes til Island, forlangte Gunlaugs Fader Bøder af Rafns, fordi dennes Søn havde ved Svig dræbt hans. Da Rafns Fader svarte, han havde mistet nok, og ei vilde betale, overfaldt Illuge ham, og da han selv undveeg, lod han en af hans Frender dræbe, en anden lemlæste, og Gunlaugs Broder var endnu ei tilfreds med denne Hevn, men dræbte selv een af Rafns Frender.

Helge blev gift Aaret efter med Thorkel Halkelsen, en vakker og rig Mand, god Skald. De havde flere Børn sammen, men hun elskede ham ei, og kunde aldrig glemme Gunlaug. Hendes

ſtorſte Glæde var at udbrede den Kappe, Gunlaug havde foræret hende, og ſtirre paa den. En Gang kom der Sygdom i Thorkels Gaard, Helge blev angreben, men laae dog ei. En Løverdag Aften ſad Helge i Ildſtuen og lænede ſit Hoved paa Thorkels Knæ, hun lod Gunlaugs Kappe hente, ſaae en Stund paa den, og ſank død tilbage i ſin Mands Skiød.

Naar et Par Drømme undtages, der maaſkee ere blevne udſmykkede, indeholder Sagaen lutter ſandfærdige Begivenheder, der ere fortalte ſaa godt, og i en ſaa gammel Tone, at derved beſtyrkes et Membrans Vidnesbyrd fra Begyndelſen af det fiortende Aarhundrede, der tilſkriver dens Affattelſe Are Frode. En ſenere Afſkriver kunde da have tilføiet et Par Randanmærkninger, der tale om Snorre Sturleſen og Laxdælæſaga S. 14, 67. Sagaen indeholder mange af Gunlaugs ſkiønne Vers, hvoraf eet citeres i Skalda, under Gunlaugs Navn. Til Begivenheden ſelv, ſom noget ſamtidigt, ſigtes uden Tvivl i Solarliod Stroph. 11-14, og den nævnes udtrykkeligen i Egilsſaga Kap. 96 S. 771. Desuden ere de fleſte af de i Fortællingen forekommende Perſoner af andre islandſke Hiſtorier bekiendte.

Denne Fortælling har havt det Held af alle Sagaer, at erholde den bedste og skionneste Udgave ved Konferenceraad Erichsen, Kiøbenhavn 1775. 4. En fri dansk Oversættelse deraf findes i Pastor Grundtvigs Saga, Nytaarsgave for 1812.

Viga Glums Saga.

Fra det tiende Aarhundrede.

Den gamle Ingiald, Høvding ved Øefiorden, kunde ikke lide Kiøbmændene, formedelst deres Overmod; han saae derfor nødigen, at hans Søn Eyolf havde indbudet en norsk Kiøbmand Hreidar til at overvintre paa deres Gaard; da imidlertid Kiøbmanden opførte sig vel, og forærede den Gamle prægtige Tapeter til at beklæde Væggene med, blev han ham god, og tillod Eyolf at seile med til Norge. Da de vare komne der, spurgte Hreidar den unge Islænder, om han vilde drage til Kong Hagen Adelsteen, men Eyolf svarede, han vilde heller tilbringe Vinteren hos ham. Hreidar søgte at bringe ham derfra, da han havde en Broder, der var

Viking, og overvintrede hos ham, men slet ikke kunde lide nogen Islænder. Eyolf lod sig imidlertid derved ikke afskrække, tog derhen, og ved at nedlægge en Biørn giorde han sig agtet af den vilde Hob, der forhen blot paa Hreidars alvorlige Begiæring havde skaanet ham. En Tid efter fik han Leilighed til at vise Brødrene en Tieneste, ved at møde for en af deres Frender i Holmgang mod en Berserk, hvem Eyolf hug Foden af, og undslog sig for at modtage nogen Belønning. Ved disses Megling blev Eyolf siden gift med Astrid, Datter af Vigfus, en mægtig Herse paa Vors, med hvilken han drog til Island 922, hvor han blev Godordsmand (Herredsforstander). Han døde 940, og efterlod flere Børn blandt hvilke ikkun den yngste, Glum, var hos Moderen. Glum tegnede ikke til at blive til noget, var taus og undgik Folkemøder. Hans Moder maatte lide megen Uret af sine Naboer, og da Glum ikke endnu saae sig i Stand til at forsvare hende, seilede han i sit femtende Aar til sine Frender i Norge. Morfaderen Vigfus tog i Begyndelsen koldt mod Glum, der syntes at bære sig meget klodset ad. Nogen Tid efter kom en Berserk til den gamle Vigfuses Hal, gik til enhver især, og spurgte om nogen vel troede sig saa brav en Karl, som han; alle vare frygt-

ſomme, og talte ham efter Munden, men Glum ſprang paa ham, og tilredte ham ſaaledes med Slag, at han døde Dagen efter. Nu erkiendte Vigfus ham for ſin Æt, og ſatte ham i Høiſædet hos ſig. Han ſkiænkede ham rige Gaver, iſær en Kappe og et Sværd, hvortil hans Ætmænd havde havt megen Tillid, og ſpaaede, det vilde gaae ham vel, ſaalænge han ei ſkilte ſig ved diſſe Klenodier. Sommeren efter, 942, drog Glum tilbage til Island.

Imidlertid havde Moderens Nabo Thorkel vedblevet at forurette hende, flyttet Grendeſkellet, og ladet ſit Qvæg græsſe paa hendes Marker. Glum dræber først hans Træle, ſiden hans Søn, og nøder ham ſelv til, for at undgaae Dom, at ſælge ſig ſin Gaard for halv Værd. Da Thorkel ſkulde flytte fra Thveraa, gik han med en gammel Oxe hen til Freis Tempel, og talte ſaaledes: "Freier, du har længe været min Fortrøſtning, modtaget mange Gaver af mig, og lønnet mig vel, nu giver jeg dig denne Oxe, at Glum maae ikke mindre nødigen end jeg forlade Thveraa, og lad nu ſee ved et Tegn, om du modtager det eller ei;" da brølte Oxen høit og faldt død ned. Thorkel blev vel tilmode.

Glum var nu en meget anseet Mand, og boede paa Thveraa. Han fik engang en Forvalter, som hedte Ingolf, denne blev ved en Hestekamp slaaet af en, der hed Kalv og boede paa Hlade. Glum lod, som han ikke lagde Vægt derpaa, og sagde blot: saaledes pleier jo hvert Hestemøde at endes *). Noget derefter blev Glum fortrydelig paa Ingolf: fordi denne saa ofte forlod Gaarden, for at besøge en Naboes smukke Datter. En Aften da Ingolf kom hiem efter at man havde spist, sagde Glum: "lader os nu more os med at hver opregner, hvad han stoler paa. Jeg stoler paa tre Ting, min Pengepung, min Øxe og mit Fadebur." Siden skulde enhver sige sit. Da Raden kom til Ingolf, sagde denne: "jeg stoler paa Thorkell Hamre" (hans Kiærestes Fader). Da blev Glum vred, løftede Sværdet, og sagde: "en maadelig Fortrøstning har du valgt dig, gaae nu strax til ham og sig, du har dræbt Kalv i Hlade." Derpaa gik han ud med ham i Laden, og lod ham dræbe en Kalv. Ingolf turde ikke andet, end gjøre, hvad Glum befalte, og da han kom med dette Budskab til

*) Det var Islændernes sædvanlige Folkeforlystelse, at de Fornemme lode Hingster bides med hinanden midt paa en stor Slette. Undertiden bleve disse eggede af Eierne med Stave.

Thorkell, viſte denne ham ſtrax fra ſig, ſom et Menneſke, der var farlig at huſe. Anden Dag rygtedes det, at Manden Kalv virkeligen var dræbt. Glum gav nu Ingolf Vare at reiſe med til Norge, og lovede ham ſin Beſkyttelſe. Ingolf blev ſtevnet ſom Kalfs Morder, men da Sagen var optaget til Dom, erklærede Glum Stevningen for ugyldig, thi ikke Ingolf, men han ſelv havde dræbt Kalf, og han betalte nu de lovmæssige Bøder. Ingolf havde imidlertid giort godt Kiøbmandſkab, Glum lod ham beholde Varene, og ſkaffede ham ſin Elſkede til Ægte. Adſkillige Stridigheder havde Glum med ſin Svigerſøn Viga Skutu, men farligere blev en anden Sag, hvori han indviklede ſig, da han vilde paatale en Frendes Mord. Der forefaldt i denne Anledning en Fegtning mellem en Snees Mand paa hver Side, hvor Glum i Stridens Hede gav en af de anſeligſte af Modſtanderne, Thorvald Krok, ſit Baneſaar, men indbildte ſiden et ungt Menneſke af ſit Følge, at det var ham, hvem Æren tilkom for denne Daad, og han maatte derved forlade Landet. Nogen Tid efter kunde dog Glum ikke afholde ſig fra i en af ſine Viſer, at hentyde paa, at ikke alle hans Bedrifter vare bekiendte. Da man gierne horte og ſang Glums Viſer, varede det ikke længe, før denne blev bragt til

det varme Bad ved Hrafnegil, hvor mange vare forſamlede. Hans Fiender, ſom ahnede Sandheden, ſtevnede ham for Thorvalds Drab ved et Thing, hvor han ikke havde mange Venner; men Glum mødte med hundrede Mand, og magede ſaa, at den anden Dags Morgenrøde begyndte, før Sagen var bleven afgiort, hvorover den maatte efter Loven henviſes til Althinget. Der havde Glum mere Biſtand, og fik udvirket, at han ſkulde aflægge Ed i Sagen. Nogen Tid efter giorde Glum et Bryllup paa ſin Gaard, hvortil flere hundrede vare indbundne; til denne Forſamling kaldte han Thorarin, der havde anlagt Sagen mod ham, for at høre ſin Ed. Som Skik var, tog han en Sølvring paa tre Ørers Vægt, vædet med Offerdyrets Blod i Haanden, og kaldte tvende af de Tilſtædeværende til Vidner paa, at han aflagde Tempeled paa Ringen, og vidnede for Aſerne, men Ordene ſelv vare tvetydige*). Thorarin fandt imidlertid

*) S. 150 ek vinn hofs eid at baugi, ok segi ek that AEsi, at ek vark at thar, ok vák at thar, ok raudk at thar odd ok egg, er Thórvalldr Krókr feck bana. Naar at ſkrives i eet med de foregaaende Ord varkat, vakat, raudkat, er det en benegtende Partikel, ſom i det ældre Sprog ligeſom og i det poetiſke ofte hængtes bag Ordene; ſkrives at for ſig, bliver det Præpoſitionen paa

intet at udsætte paa Formularen, og Glum, tilfreds med Udfaldet, forærede de tvende Venner, han i sin Ed havde nævnt, de kostbare Foræringer, han i sin Ungdom havde faaet af sin Morfader. Dermed var og hans Lykke forbi. Hans Fiender, der havde mærket hans List, bragte Gudmund den Mægtiges Broder Einar, til paa ny at anlægge Sag imod ham, og Udfaldet blev, at Glum maatte afstaae til Einar den ene Halvdeel af sin Eiendom i Thveraa i Mandebod, og sælge ham den anden Halvdeel. Glum bosatte sig et andet Sted, og blev en gammel Mand, men det lykkedes ham ei at faae Hevn over sine Fiender. Da Kristendommen blev udbredt paa Øen, lod Glum sig døbe, og døde 1003.

Denne Saga indeholder flere vigtige Bidrag til Sædernes, Lovgivningens og de religiøse Begrebers Historie. Den er affattet i det rene gamle Sprog, og hører uden Tvivl til de ældste skrevne Fortællinger. Begivenhederne ere sandfærdige. De vigtigste Personer og Bedrifter omtales i

---

eller ved, og Sætningen bliver bekræftende. Accentuationen maatte giøre Forskiellen tydelig, men naar Glum udtalte alle Ordene langsomt og høitideligt, blev denne vanskelig at bemærke.

Landnama. (See index under Ingiald Helge Magres Søn, Eyolfs Ingialds Søn, Viga Glum, Viga Skutu.) Glum nævnes i Valnaliots Saga Kap. 1, Kristnisaga S. 4, Landnama (see index.) Hans Stridigheder med Viga Skute omtales vidtloftigere i! dennes Saga. Glums Søn Vigfus nævnes i flere Sagaer og i Heimskringla, Olaf Tryggves. Saga Kap. 45. Hans Søsterson Thorvald Tasald, der understøttede ham i hans Kampeer og bleven Gienstand for en særskildt liden Fortælling, der findes i Olaf Tryggvesens Saga Isl. Udg. 2 D. S. 36. Annalerne nævner en af Viga Glums Bedrifter under Aar 942 eller 944. Asgrim Elledagrims Søn, der nævnes S. 110 o. fl. St. er bekiendt af Niala, Floamannasaga og Kristnisaga S. 8. Einar, Gudmunds Broder, omtales mange Steder især i Liosvetningasaga. Sagaen findes i Markussens Sagasamling. 8. S. 180-240 og er siden efter bedre Haandskrifter udgivet af den arnæmagnæanske Kommission 1789, 240 S. 4. med latinsk Oversættelse og gode Registre ved G. Petersen.

Hønse Thorers Saga. *

Fra Midten af det tiende Aarhundrede.

Thorer var en fattig Mand, der reiste om og solgte i det ene Herred, hvad han kiøbte i det andet; fordi han engang bragte Høns med fra Sønder-Landet, erholdt han Øgenavnet Hønse. Tilsidst blev han meget rig, og for at skaffe sig Sikkerhed, da han var ilde lidt, tilbød han Arngrim, der var Godordsmand, at ville opfostre hans Søn Helge, og give denne sit halve Gods, mod at Faderen skulde beskytte ham. Arngrim modtager Tilbudet.

Nogle Aar efter landede en norsk Skipper ved NavnØrn i Borgfiorden. Tunguodd, der var Herredsforstander i den Egn, pleiede at komme til Kiøbstevne, og fastsætte, for hvad Pris Varene skulde sælges, og Ingen turde kiøbe, før han havde været der. Tunguodd laderØrn dette vide, men denne svarede, at han selv var Herre over sine Varer, hvorpaa Tunguodd forbyder Folk at handle med ham, eller endog yde ham nogen Hielp. Men i Egnen boede en agtet Mand, som hed Blundketil, han var saa rig, at han havde 30 Leilendinge paa sin Eiendom. Denne havde

kiendt Brns Fader, tog ham derfor til sig, og flyttede hans Varer hiem til sin Gaard paa 100 Heste.

Tunguodd lod det gaae hen. Den Sommer havde der været lidt Græs over hele Landet. Blundketil lod sine Leilendinge vide, at han vilde have Hvafgivt af alle sine Fæstegaarde, han vilde og bestemme, hvormeget Qvæg enhver af Fæsterne skulde slagte. Da Vinteren kom, blev der Foertrang. Fæsterne havde ei slagtet saa meget Qvæg, som han havde bestemt, og kom nu een efter anden at bede om Hø. Han hialp Nogle; men da han selv ei kunde undvære mere, reiste han til Hønse Thorer, der havde Overflod, for at kiøbe. Blundketil byder ham fuld Værd og Gaver til, men han svarer, at han intet har. Fostersønnen Helge siger jo, og fører dem ud til Stedet, hvor det laae. Blundketil byder endnu Penge, men da den Anden stedse vægrer sig, tager han noget Hø med Magt. Hønse Thorer reiser derpaa til Arngrim og til Tunguodd, for at opfordre dem til at tiltale Blundketil, men forgiæves, thi Fostersønnen Helge forklarede dem Sagens Sammenhæng. Endelig lykkes det Thorer at overtale Tunguodds nyligen hiemkomne Søn Thorvald til at føre sin Sag, i det han giver ham Løvte om sin halve Formue.

I Følge af 30 Mand rider Thorvald til Blundketils Gaard og stevner ham til at give Erstatning, hvilket denne og tilbyder saa rimeligen, at Thorvald vilde tage derimod, men Hønse Thorer vil, at han endnu skal stevne Blundketil til at lide Straf som Ransmand. Denne blev saa rød i Ansigtet som Blod, og gik ind i sit Hus. Da Nordmanden Orn saae hans Forbittrelse, greb han sin Bue og skiød ind i Flokken, hvor han just traf den unge Helge. De øvrige drage sig tilbage, men i Forening med Helges Fader Arngrim vende de efter Thorers Opæggelse tilbage om Natten, og brænde Blundketil inde med alle hans Folk, uden at ville høre Forlig.

Samme Nat Gaarden brændte, drømte Blundketils Søn Herstein, der opfostredes hos en Mand, som hed Thorbiørn, at hans Fader stod i Ild; han ilede til Gaarden, men kom for silde. Thorbiørn havde før faaet Løfte om Hielp af Tunguodd, til ham tyede de først hen. Denne red vel med dem til den rygende Tomt, men da han kom derhen, snappede han en halvbrændt Birkestok, red med den brændende Stok omkring Tomten imod Solen *) og sagde: "dette Land tager

*) Om denne Maade at tilegne sig øde Land eller og en ny Eiendom paa, see Eyrbyggia Saga S. 8.

jeg for mig, thi her er intet bygget Sted, hører det I Vidner!" derpaa red han bort. Thorbiørn maatte nu tænke paa andre Raad. Hurtigen faaer han alt Qvæget drevet sammen, og med dette drage de hen til Thorkel Trefill. Denne, som intet havde hørt, om hvad skeet var, mener at de ikkun behøvede Foer, og lover den rige Blumdketils Søn al Bistand. De tage ham strax paa Ordet, og foredrage ham deres Sag; han studser vel, ved at skulle stride mod saa mægtige Høvdinge, men raader dem til ufortsvet at reise til Gunnar Hlisarsen, en meget tapper men ikke meget rig Mand, hvis ene Datter Herstein skulde begiære til Ægte. Thorkel følger med. De kom til Gunnar om Natten, og bankede paa. Gunnar lader sin Træl bede dem ind at udhvile sig, men de true Trællen til igien at gaae ind til Herren og kalde ham ud. Gunnar kommer i Skiorte, linnede Underbuxer, sorte Sko, en Kappe over sig og et Sværd i Haanden. De sætte sig ned i Mørket i det kolde Veir uden for Huset, og Thorkel begynder strax at begiære Gunnars Datter til Ægte

---

Viga Glums Saga S. 158. Landnama S. 207, 218, 230, 322. Cnfr. Finni Johannæi hist. eccles. Vol. I. S. 8-10.

for Herstein. Denne siger vel, at han maatte betænke sig, og først adspørge Moder og Datter, men Thorkel vil ikke vide af Opsættelse, og truer endog med sit Uvenskab. Gunnar gav da sit Ja, og nu fortalte man ham Blundketils Død. Gunnar lod som dette ikke anfegtede ham. Samtlige reiste derpaa til Thord Geller, en end mægtigere Høvding, hos hvem Gunnars Datter blev opfostret; hans Samtykke skulde og erholdes, og han trolover ligeledes Fosterdatteren, førend at have hørt, hvad der var skeet; nu var ogsaa hans Bistand sikker. Otte Dage efter skulde Bryllupet staae. Ved dette steg Herstein frem for Bordet paa en Steen og sagde: "dette Løfte giør jeg, at før Althinget i denne Sommer er ude, skal jeg enten have faaet erklæret Arngrim Gode skyldig, eller og erholdt Ret til selv at afgiøre Sagen." Derpaa stod Gunnar op, og sagde: "jeg giør det Løfte, at før Althinget er ude i Sommer, skal jeg have faaet Thorvald Odds Søn landsforviist, eller og Ret til selv at afgiøre Sagen."

Begge Parter samlede nu Folk. Thord Geller vilde først udtage Stevning mod de andre ved det Thing, der laae nærmest Mordbrandsstedet, men Tunguodd forbød ham Overgangen over Hvidaaen med 100 Mand. Thord Geller stevner der-

paa Sagen til Althinget, der havde han flest Folk, og hindrede Tunguodd fra at komme til Thingstedet. Efterat 17 Mand vare faldne af dennes Folk, lagde gode Mænd sig derimellem, og Sagen blev afgiort efter Thord Gellers Mening. Arngrim og Hønse Thorer bleve erklærede skyldige, Thorvald landsforvist paa tre Aar. Hønse Thorer vilde imens overfalde Herstein, men blev dræbt af ham. Thord Geller fik tillige afgiort, at da det var farligt at tale sin Sag paa et langtfraliggende Thing, skulde der oprettes flere Thing i hver af Landets Fierdinger. Nogen Tid efter besøgte Thorodd, Tunguodds anden Søn, Jofride, Gunnars anden Datter, i Faderens Fraværelse. Denne overrumplede ham, og afslog ham, da han beilede om Datteren, dennes Haand, baade fordi han var en Søn af hans Fiende, og paa Grund af hans egen Adfærd. Kort efter vilde Tunguodd overfalde Gunnar, der havde bosat sig paa Blundketils gamle Gaard, til hvilken Tunguodd mente, ved sin foromtalte Adfærd, at have erhvervet sig Adkomst. Gunnar var ofte ene hiemme, da han stolede paa sin Bue, thi i at skyde med den var allene Gunnar fra Hlidarende hans Lige. Sønnen skulde stode til Faderen med 90 Mand, men

denne drager først til Gunnar, og aabenbarer ham alt, hvorpaa denne trolover ham sin Datter, siden nøder Sønnen Fædrene til at forlige sig. Næste Vinter reiste Thorodd til Norge for at søge efter sin Broder, men forliste, den gamle Tunguodd døde af Sorg, efterat have befalet, at man skulde begrave ham paa Skaneyarfieldet, at han derfra kunde overſee den hele Landtunge.

Fortællingen er aldeles troværdig, dens Hovedtræk bekræftes ved Landnama S. 44, 46, 56, 177, ikkun at Herſteins Kone kaldes der Thorunna og ei Thuride. Saaledes kaldes hun og af Are Frode, ſom i Schedæ Kap. 5 fortæller Begivenhedens Hovedtræk. Men naar Are ſiger, at det ikke var Blundketil, men Blundketils Søn Thorkel, der blev brændt, ſtrider dette ikke blot mod denne Saga, men og mod Landnama og Annalerne, der henhøre Blundketils Brand til 962. Gunnar Hlifarſen nævnes i Gunlaugs Saga S. 17, Herſtein Blundketils Søns Ægteſkab i Laxdælaſaga, Thorod Tunguods Søn i Gunlaugs Saga S. 19, 21, 23. Thorvald Tunguodds Søn omtales i Sagaen om Bard Snefields Aas, Thord Geller og Tunguodd forekomme i mange Sagaer. I Anledning af den Tale, Thord Geller holdt paa Thin-

get om Fierdingthingenes Oprettelse tilføies i Sagaen: saa sagde mig Ulfhedin Gunnarsen Lovmand, disse samme Ord findes og paa det omtalte Sted hos Are Frode, men det er ikke rimeligt, at Sagaskriveren skulde have udskrevet denne, da han ellers havde fulgt ham nøiagtigere. Det synes altsaa som begge have øst af een Kilde, og derfor anføre den samme Hiemmelsmand; men da denne Ulfhedin levede i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede, kan deraf sluttes hvad Tid Sagaen er bleven sammensat, om end ikke nedskreven.

Sagaen findes blandt de Suhmske Haandskrifter i Folio collationert, oversat paa Latin og ledsaget med oplysende Anmærkninger, saa den er ganske færdig til at blive trykt, hvilket den vel fortiente.

Helges og Grims
eller
Droplauges Sønners eller Fliotslida Saga. *

Angaaer Begivenheder i det tiende Aarhundrede.

Af denne Saga haves tvende forſkiellige Bearbeidelſer, en kortere og en længere, i den ſidſte Deel af Fortællingen ſtemme begge overeens, men i den første Deel har den ene enkelte Afvigelſer fra den anden og mange Tillæg. Den begynder med en fabelagtig Fortælling, om hvorledes Thorvald befriede paa Hetland Jarlens Datter Droplauge fra en Kiempes Vold, og erholdt hende til Ægte. I den mindre Saga ſiges Droplauge at være en Islænders Datter, men denne har derimod en kort Fortælling om Thorvalds Farfader, der havde kiøbt af Vikinger en ranet Jarledatter fra Syderøerne, hvilket og berettes med faae Forandringer i Landnama S. 281, 370 og i det arnæmagnæanſke Haandſkrift af Ketil Hængs Saga No. 471. Desuden har den ſtørre Saga en vidtløftig og aldeles troværdig Fortælling om Thidrande Geitis Søn, Hroars Tungu Godes Fosterſøn, en ung

almindelig agtet Mand, der ved en Misforſtaaelſe kom i Strid med ſin Morbroder Ketil i Niardvik og nedlagdes af een hos denne ſig opholdende Normand ved Navn Gunnar, ſom derpaa blev heftigen forfulgt af Thidrandes Frender, og efterat have undſluppet mangfoldige Farer, tilſidſt befordredes til Norge ved den af Laxdælaſaga bekiendte Gudruna. Det er denne Fortælling, Laxdælaſaga citerer under Navn af Niardvikingaſaga Kap. 60. Den er her bleven benyttet, fordi blandt Gunnars Forfølgere ogſaa fandtes Hiſtoriens egentlige Helte, om hvis Bedrifter begge Recenſioner for det meſte ſtemme med hinanden.

Helge og Grim begyndte deres Bane med at de 13 og 12 Aar gamle, paa Moderens Opfordring, dræbte en Karl, der havde talt ilde om hende. Bonden, hos hvem Karlen tiente, bad Helge Asbiornſen antage ſig denne Sag. Droplauge vilde ſende ſine Sønner bort fra Huſet. De gik i ondt Veir til deres Foſterfader Spackbeſſe, og ſtødte paa en Bygning, det var hans Offerhuus, ſom de gik omkring med Solen (solar sinnis), hvorpaa de maatte vende hiem igien, Uveiret holdt ved i fiorten Dage. Foſterfaderen fortalte dem ſiden, at Guden var vred, fordi de paa den Led vare gangne omkring hans Huus, og desuden ei

ifølge Loven offentligen havde erklært, at de havde dræbt Karlen. Thorkell Geitersøn antog sig deres Sag, og betalte Bøderne for dem, hvorover Brødrene bleve utilfreds; thi da syntes dem ei Bagtalelsen hevnet. Helge opholdte sig hos Thorkel en Tid lang, for at lære Lovene, og beskiæftigede sig nu med at føre Sager især mod Asbiørnsens Thingmænd, thi Helge var endnu bleven mere vred paa Asbiørnsen, fordi han havde ægtet Spackbesses Datter, i hvem Helge var forelsket En Brodersøn af Asbiørnsen skulde have en Andeel af hans Godord, men kunde ei erholde den, han gaaer til Helge, som raader ham til at opsøge en af Asbiørnsens Fortrolige og opmuntre ham til at udbede sig den Villighed af Asbiørnsen, at han engang vilde unde ham den Ære at sidde i Retten i sit Sted. Asbiørnsen føier ham, giver ham en sid Hat paa, og formaner ham til kun at tale lidt. Men som han sidder, kommer Helge, slaaer Hatten af, og indstevner Asbiørnsen til at miste sit Godord. Sagen forligtes, med at Broderssønnen erholdt sin Andeel. Noget efter dræber Helge en Mand, der imod hans Advarsel havde havt utilladelig Omgang med en andens Kone, og ei vilde betale Bøder, hvorfor Helge paastod, at han faldt paa sin Gierning (var ohelgi). Natten efter

opgraver han Liget og fører det i tre Vidners Nærværelse ud til en øde Ø, hvor det lægges i Jorden. Nu stevnede Asbiørnsen ham for at have myrdet en Mand, og ei tilhyllet ham med Muld, men sænkt ham i Søen. Helge faaer hele Sagen til at gaae tilbage, ved at bevise, hvor Liget var begravet, og at altsaa hele Stevningen var urigtig.

Moderen giftede sig mod Helges Villie med en Mand, der snart blev hende selv forhadt. Da denne derpaa dræbtes af sin Træl, som strax igien nedlagdes af Sønnen Helge, hedte det sig, at Moder og Søn havde voldet Mandens Død. Asbiørnsen indstevner desaarsag Helge, og da den offentlige Mening var Helge imod, faaer Asbiørnsen ham dømt til at betale store Bøder, og være landsforviist i tre Aar; blev han i Landet, var han fredløs.

Helge bliver alligevel, og ledsages overalt af sin Broder Grim, indtil de engang overfaldes med overlegen Magt af Asbiørnsen. Her falder Helge efter den tappreste Modstand, Grim blev liggende som død paa Valpladsen, men en Ven kiørte ham til Lægekonen Asgerda, der helbredte hans Saar, og siden lykkedes det ham ved megen Snildhed at hevne sig paa sin Broders Banemand,

han undkom derpaa til Norge, hvor han døde efter Saar, han havde faaet i en Holmgang. Hans Enke vendte tilbage til Island.

Sagaen ender med disse Ord: "Thorvald havde en Søn, der hed Ingiald, hans Søn Thorvald fortalte denne Saga. En Vinter efter at Præst Thangbrand kom til Island faldt Helge Droplauges Søn." Den første Thorvald var efter Sagaen Grims Svoger, altsaa samtidig med Begivenhederne og et fuldgyldigt Vidne. Den sidste Thorvald maae have været Sagaskriverens Hiemmelsmand og altsaa samtidig med ham, thi da her taltes om Begivenheder, mange af Landets Indbyggere maatte kiende, men som alligevel ikke vare mærkeligere end saa mange andre, var her slet ikke nogen Grund til at anføre dens Navn, der havde ført en Fortælling i Stil, som senere var bleven nedskrevet. Denne Angivelse leder os altsaa til at sætte Sagaens Affattelse til Midten af det tolvte Aarhundrede.

Hermed stemme og de indvortes Kiendetegn. Dens kortere Bearbeidelse, der uden Tvivl er den ældste, har adskillige Vers og indeholder slet intet æventyrligt. Helge Asbiørnsen nævnes i Landnama S. 285, Kristnisaga S. 8 og Vopnfirdin-

gaſaga. Thorkel Geitisſøn nævnes flere Steder i Landnama (ſee index) og Liosvetningagaſaga, hvor det udtrykkeligen bemærkes, at han forekommer i mange Sagaer. Helge Droplaugeſøns Vaabenfærdighed bliver roſt i Eyrbyggiaſaga S. 42.

Den vidtloftigere Recenſion, der neppe ifølge Stilen er yngre end det trettende Aarhundrede, har i ſelve Fortællingen om Droplauges Sønner et mærkeligt Tillæg, ſom er en Udſmykkelſe af Fortællingen, hvorlunde de i Uveir ſtødte paa Berſes Offerhuus. Der hedder nemlig Kap. 26, at de paa deres Vandring i Snefoget bleve forundrede over at mærke Jis under Fødderne, uagtet de vare langt fra Floden. De gik derpaa videre, og kom til en Plads, hvor de fandt et Gierde (virke) høiere end Helge kunde række. De gik omkring, det var rundt. En Dør var paa Gierdet med Skaade for og vel tillukt. Helge fortalte Broderen, at de vare komne til Berſes Offerhuus, og at Iſen, de vare komne over, var paa Berſes Brønd. Grim ſagde, lader os ſom ſnareſt gaae herfra. Nei ſagde Helge, jeg maae derind, og ſee, hvorledes denne Vaaning er beſkaffen. Han gaaer til Døren, ſtøder Laaſen fra med Sværdhialtet, og bryder Døren op, derpaa gaae de ind i Templet. Grim tager nu ſaaledes til Orde: "Du

handler ilde Frende, i det du farer saa voldsomt frem og fordærver meget her. Din Fosterfader vil vist høiligen vredes, naar han vorder det vaer." Helge svarer: "Jeg ønskede dog engang at vide, hvad der er ved disse Knegte (dölgar) at giøre, thi det er ikke vist, at jeg behøver dem nogensinde mere end nu, de ville ei en anden Gang blive gode, dersom de nu vise sig slette;" Helge træder derpaa ind i Templet, seer at der er saa lyst, at der ingen Steds var Skygge, alt var behængt med Tapeter, Bænkene paa begge Sider vare besatte, og glimrede af Guld og Sølv. Alle stirrede med Øinene, og bøde ei de Indtrædende velkommen. I Høisædet paa den øverste Bænk sadde sammen Freier og Thor. Helge vendte sig hurtigen til dem med disse Ord: "Der sidde I Odins Sønner (Herians synir) og anse dem for de værdigste Høvdinge, som Eder dyrke. Men hvis I ville, at vi Brødre skulle tro paa Eders Styrke som andre, da staaer op og viser Eders Godhed imod os, thi nu er det haardt Veir. Ville I dette, da skulle vi troe paa Eder som andre Folk, men vise I Eder hoffærdige og ville ei yde os Hielp, da bekymre vi os intet om Eder." Men disse (Billeder) lode til at være hoffærdige og tauge. Derpaa gaaer Helge tvert over Gulvet, der sadde Friggia og Freia, og

tiltalte dem paa ſamme Maade, ſigende at ville viſe dem al Høflighed, hvis de vilde tage vel mod ham. Derefter ſagde Grim "tien mig nu i Broder ikke længere at give dig af med disſe onde Aander (andskota) og lader os gaae herfra, thi jeg venter ingen Hielp af ſlige Beſtier, ſom hverken kunne tale, ſee eller høre, og det er en Skam at fortrøſte ſig paa dem. Helge ſvarer: "Ikke ſkal jeg, ſom ſaa mange gisre, ſpringe over Gierdet, hvor det er laveſt." Han griber da Thor og hans Nabo, rykker dem af Bænken, tager alle Klæderne af dem, og bliver ſaaledes ved med den ene efter den anden, indtil han fik alle Guderne afklædte og kaſtede ned paa Gulvet, lægger dem derpaa i en Bunke, men paſſer paa, at de ei fordærvedes. Grim bemærkede, at Foſterfaderen vilde blive meget vred over den grove Spøg, men Helge forſikkrede, han havde aldrig øvet en bedre Gierning, thi disſe (Afguder) havde en heel Dag ledet dem vild, hvilket aldrig før var hendet. Helge lader nu Templet ſtaae aabent, ſaa Sneen overalt fygede ind."

Man ſeer letteligen at denne hele Fortælling hidrører fra en Kriſten, der ſaaledes har villet udſmykke den ældre ſimple Beretning. Men Skildringen af Afgudstemptet bliver derfor ikke mindre paalidelig, thi i det trettende Aarhundrede kunde

man ikke være uvidende om, hvorledes slige Bygninger havde været beskafne. Skildringen bestyrkes ved lignende Beskrivelser i Nials Saga Kap. 89. Eigmund Brestesens Saga i Oluf Tryggvesens Saga islandsk Udgave Kap. 113, Kialnesingasaga S. 4.

Valnaliots Saga. *

Fra Enden af det tiende og Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

Torfe, en Mand af ringe Herkomst, var yndet af en Høvdings Enke; for at frie til hende, henvender han sig, som Skik var, til hendes Sønner, af hvilke den ældste var 18 Aar; disse henvise ham til Moderen, og hun igien spørger Børnene. De tvende svare Ja, den mellemste, Hall, fiorten Aar gammel, siger Nei; men Moderen beraammer dog Bryllupet. En Dag sender hun Hall hen til Torfe for at laane et Svin, hvormed hun vilde betale sine Tienestepiger (gridkona). Hall beder Torfe hielpe sig at faae det fat, ved hvilken Anledning Torfe siger, at Svinet havde ligesaa

meget Mod som han. Hall bliver saa fornærmet herover, at han noget efter finder en beqvem Leilighed til at slaae Torfe ihiel, flygter derpaa til Morfaderen, som finder han havde Grund til sin Daad, og anbefaler ham til Eiolf, Gudmund den Mægtiges Fader, der forliger Sagen for ham.

Hall ægtede siden en af Eiolfs Frender, og hialp i mange Aar Eiolfs Søn Gudmund i at føre Sager paa Thinget. Endelig kiedtes han ved at paadrage sig Fiendskaber for Gudmunds Skyld, og flyttede derfra til Svarfdalen, hvor han troede letteſt at kunne komme i Anseelse.

I den Egn var den stridbare Valnaliot den mægtigste Mand. Man pleiede paa hans Dragt at kiende hans Sindsstemning; naar han saaes i en sort kort Kiortel med en krummet jernskaftet Øxe i Haanden, var han drablysten; men havde han en brun Kiortel paa, en Stridshammer (brynströl) i Haanden, var han i godt Lune. Paa ham vilde Hall forsøge sig, for at stadfæste sin Anseelse. Kristendommen var nyligen bleven lovtagen og Søndagen giort hellig. Mikkelsdagen delte Valnaliot et Stykke Land mellem tvende Brødre, som havde bedet ham derom. Dette seer Hall, og stevner Valnaliot for Helligdagsbrøde. Denne vil først med gode Ord faae ham til at lade Sagen

falde, men da Hall ikke vil, betaler Valnaliot 50 i Sølv *) eller Halvdelen af hvad der betaltes i Bod for en fri Mands Drab, baade fordi han ikke vilde stevnes, og af Frygt for Engelen, hvis Høitid han havde vanhelliget. Imidlertid oppasser han Hall, og da han engang finder ham, siger han: "Nu skulle vi prøve, om Du har handlet mod mig i en god Hensigt, thi da vil Engelen give Dig Seier, men var det af Pengebegiærlighed og Trættesyge, vil Du ligge under." De slaaes, og Hall bliver dræbt.

Halls Søn overlod Søgsmaalet i denne Sag til Gudmund, som dog formedelst Valnaliots mange Tilhængere ei kunde bringe det videre, end at Valnaliot maatte give hundrede i Sølv. Kort efter dræbte alligevel en af Halls Ftænder en af Valnaliots ved Navn Thorvard. Gudmund misbilligede denne Gierning, og betalte strax dobbelt Mandebod; men da nogen Tid efter Halls fredelige Broder, Bodvar, var kommen hiem fra Norge og reiste giennem Svarfoalen, blev han dræbt af en af Thorvards Frender. Da Valnaliot beskyttede denne, opkom en ny Uenighed mellem ham og Gudmund, som engang vilde overrumple Valna-

*) 10 Rigsdaler, see de centenario argenti, en Afhandling bag efter Kristnisaga S. 104.

liot, og skiød sit guldbeslagne Spyd efter ham, men feilede. Valnaliot bragte ham selv paa Thinget sit Spyd tilbage, erholdt til Giengield et kostbart Sværd, og dermed vare disse Høvdinger forligte.

Fortællingen bærer Sandsruhedens Præg, og da den fremstiller ikke meget mærkelige Begivenheder med stor Omstændelighed, er det ikke rimeligt, at den er nedskrevet senere end det tolvte Aarhundrede, til hvilken Tidsalder og Stilen passer.

Hvad der fortælles om Gudmund den Mægtige, stemmer godt med det, saa mange andre samtidige Sagaer berette om denne Høvding. Valnaliot i Svarfdalen nævnes i Landnama S. 264, 274.

Broddhelgesaga *
eller
Vopnfirdingasaga.

Fra det tiende Aarhundrede.

Broddhelge, Thorstein Hvides Sønneson, var en Høvding ved Vopnefiorden, der levede mod En-

den af det tiende Aarhundrede. I Forening med sin Svoger Geiter, der opfostrede hans Søn Biarne, bemægtiger han sig en norsk Skippers Efterladenskab, hvis Mord begge mentes at have foranlediget. Om Byttets Deling opkommer Uenighed imellem dem, der fortsættes i mange Aar, og bliver forøget ved at Geiter skilte sig ved sin Kone. Helge var stridbarest. Geiter flyttede derfor fra hans Nabolaug, men Geiters Thingmænd bleve derefter end mere foruroligede af Broddhelge; nogle gave sig under hans Beskyttelse, de andre klagede deres Nød for Geiter, som derpaa i Forening med Gudmund den Mægtige, Ofeigr Jarngardsen og flere Høvdinge overfaldt Broddhelge. Her er en Lacun i Haandskriftet, men af det Følgende kan sees, at Broddhelge blev dræbt. Biarne dræbte igien sin Fosterfader, men angrede strax sin Gierning, den blev ogsaa ilde omtalt. Da Geiters bortreiste Søn Thorkell kom tilbage til Island, sendte Biarne fælleds Venner til ham, for at megle Forlig, men han lod som han ei kunde høre, og søgte at overrumple Biarne, der snildeligen vidste at undvige. Endeligen mødtes de, Thorkell skiendte paa sine Folk, at de ei angrebe ivrigen nok, saa der ei vilde blive Fortælling om deres Færd (er ekki verdr söguligt) men under Striden kom en Nabo-

bonde til, som skilte de Stridende ad med store Stave, og da tillige Konerne kastede Klæder paa Vaabnene, maatte de høre op med at slaaes. Thorkell lod Biarne, som havde mistet de fleste Folk, roligen drage bort. Begge Høvdinger vare blevne meget saarede. Biarne helbrededes først, da han var en god Ven af Thorvald, Herredets bedste Læge. Thorkel laae længe af sine Saar. Biarne formaaer Thorvald til at tage hen og helbrede ham, denne gior det, og faaer en Hest og en Sølvring af Thorvald til Belønning. Imedens Thorkell laae syg, var det gaaet slet med hans Gaards Drift. Det var nærved han maatte slagte sit Qvæg. Dette fik Biarne at høre, og tilbød ham nu at flytte til sin Gaard. Thorkell drager til ham med 12 Mand. Biarne tilbyder ham selv at afgiøre deres Sag, Thorkell tilkiender sig 100 i Sølv til Bøder, og dermed vare de forligte.

Denne Saga indeholder vel ikke meget mærkelige, men sandfærdige Begivenheder med enkelte ikke uvigtige Bidrag til Oldtidens Skildring. Saaledes fortælles Kap. 5, at en Steinvora var Forstanderinde ved Egnens Hovedtempel (hofgydia)

til hvilket enhver var efter Loven forpligtet at betale Skat. En vis Thorleif, der var bleven Kristen i Udlandet, blev stevnet, fordi han ei vilde betale Afgiften til Templet. Men Stevningen havde ingen Følger, da den, som havde udtaget den, igien tog den tilbage, efterat Thorleif havde bevist ham en Velgierning.

Flere af andre Sagaer bekiendte Personer fremtræde, som Gudmund den Mægtige, Ofeigr JarngardsSøn (om hvem Liosvetningasaga), Droplauges Sønner. Broddhelges Slægt opregnes i Landnama S. 277, en af hans her vidtløftigen fortalte Bedrifter berøres i Kristnisaga S. 94. Hans Død sætte Annalerne til Aar 974, Geiters Død til 987, og det paafølgende Slag i Bodvarsdalen til 989, Geiter bliver tilligemed Vigabiarne nævnt blandt Høvdingerne ved den Tid Kristendommen indførtes, i Kristnisaga S. 8. Vopnfirdingasaga citeres udtrykkelig i Thorstein Hvides Saga og i Oluf Trygvesens Saga, islandsk Udg. 2 D. S. 242. Da Genealogierne ved Sagaens Ende gaae til Midten af tolvte Aarhundrede, og dens hele Tone er gammel, synes den skrevet henimod det nævnte Aarhundredes Ende.

Torskfirdingasaga
eller
Guldthorers Saga *

Fra Enden af niende og Begyndelsen af tiende Aarhundrede.

Thorer, en Søn af Landnamsmanden Oddr Skraut, drog med sine Fostbrødre til Throndhiem, da Harald Haarfager regierede. For fattig til at opholde sig i Kongens Gaard, vilde han fortiene Penge paa Fiskeri ved Halogaland. Der aabenbarer sig en af hans Frender, en Kong Agner, for ham i Drømme, og viser ham til Finmarken, hvor Vikingen Vale i Drageskikkelse rugede over meget Guld. Thorer reiser med sine Fostbrødre til Fieldet Blesane ved Dumbshav, lader sig selvfierde nedhidse i en Fieldkløft, gaaer derfra ind i Hulen, hvor han fandt Dragerne sovende med Hielm paa Hovedet og Sværd under Vingerne, han dræber de fleste med deres eget Sværd, og erobrer Guldet. Efter en Reise til Sverrig, vender han tilbage til Island, hvor han faaer Strid med en af sit Følge, der ingen Deel havde erholdt af Guldet, fordi han ei havde tordet gaae ind i

Hulen. Hans andre Stridigheder ere ikke meget mærkelige. En Fægtning blev i Anledning af disse holdt i Torskefiorden, hvor Thorer seirede. De Dødes Tal kunde skiønnes efter Høiene, der vare opkastede, hvor Slaget stod. Derefter forligtes Parterne, men dette Forlig, bemærker Sagaskriveren, var ikke lovformeligt, fordi det skete før Ulfliot bragte Love til Island.

Uagtet det Fabelagtige ved Reisen til Finmarken, er Guldthorer selv en historisk Person. Landnama anfører, at Thorer vandt Guld i Finmarken, og at Stridighederne han havde ved sin Hiemkomst, gave Anledning til Torskfirdingasaga, S. 125. Sagaens Ælde bestyrkes ved de mange Genealogier og Steders Etymologier den indeholder. Begivenhederne i Island ere, naar undtages noget Hexerie, meget simple. At de, som reiste til Finmarken, kunde enten ved Handel med Finnerne eller ved Plyndringer i Biarmeland vinde Rigdom, er bekiendt af flere Exempler: Eigils Saga S. 25, 41; Heimskringla Olaf Hell. Sag. K. 143; og det var ei at undre over, om den, der fra slig en farlig Reise kom tilbage til Island, ved overdrevne Beretninger foranledigede Eventyr om flyvende Drager. Da Sagaen udtrykkeligen

citeres i Landnama, og dens Indhold ei forudsætter en senere Tidsalder, er den vel skrevet i tolvte Aarhundrede.

I det arnæmagnæanske Membran af Halfdan Eysteinsens Saga No. 343 i 4. er Anledningen til at Vale blev til en Drage endnu omstændeligere fortalt.

Hrafnkel Godes Saga. *

Fra Begyndelsen af det tiende Aarhundrede.

Hrafnkel seilede i Harald Haarfagers Tid med sin Fader Halfred til Island, hvor de landede paa Østlandet. Efter nogen Omflytning bosatte Faderen sig i Jskulsdalen, der alt var beboet. Sønnen flyttede længere ind i Landet til en frugtbar, men øde Dal, som han tog i Besiddelse. Der bragte han et stort Offer og opreiste et Gudehuus; han elskede ingen anden Gud end Freir, med hvem han delte sine bedste Kostbarheder. Snart opdyrkede han hele Dalen, og gav der dem, som ønskede det, Land, men sig selv forbeholdt han Myn-

digheden; han fik da Godordet, (Herredsforstanderskabet) og blev kaldet Freirsgode. Snart tvang han og Jskuldalens Folk til at blive sine Thingmænd, for at befries for hans Uretfærdigheder. Mange Enekampe holdt han, og betalte aldrig Bøder for noget Drab. Han havde en kostbar graaspættet Hest, som han kaldte Freirfara, hvoraf han havde skiænket den halve Deel til Freir, tillige havde han giort det Løfte, at vorde den Mands Bane, der reed Hesten uden hans Villie. Han forbød derfor sin Faarehyrde, der tillige havde denne Hest at passe, under Livsstraf at ride den. En Dag havde imidlertid Hyrden besteget Hesten, for at opdrive nogle bortkomne Faar. Hrafnkel mærkede, at Hesten var bleven svedt, han udfrittede nu Karlen, og da denne tilstod, han havde redet den, sagde Hrafnkel, at han maatte holde sit Løfte, og slog ham ihiel. Den Dræbtes Fader Thorbiørn fordrede nu Bøder af ham. Hrafnkel svarede, at han jo vidste, han aldrig pleiede at give Bod; men da han selv erkiendte dette Drab for det værste, han havde begaaet, og fortrød sin giorte Ed, lovede han at ville give ham hvert Aar til sin Huusholdning Melk om Sommeren eller Slagtevæg om Høsten, skaffe hans Døttre gifte, og hielpe ham i Alt. Thorbiørn vilde ei tage der-

imod *) og fordrede Voldgiftsmænd. Da svarede Hrafnkel: "vil Du tykkes ligesaa god som jeg, paa det Vilkaar ville vi ei forliges."

Thorbiørn søger nu Hielp hos sin Broderson Sam. Denne tager, skiøndt nødigen, mod Sagen, da han ikke følte sig stærk nok til at trætte med den mægtige Hrafnkel. Han samler imidlertid en liden Flok Landløbere, og gaaer til Thinget, men var ilde lidt, og kunde ingen Hielp erholde. Endeligen træffer han paa Thorkell Thiostesen fra Torskefiorden paa Vestlandet, der havde været 6 Aar i Myklegaard (Constantinopel) i Grækerkongens Tieneste, og hvis Broder Thorgeir var Godordsmand. Denne Thorkel tager sig af Sam, og underretter ham og Thorbiørn, hvorledes de skulde vinde hans Broder for denne Sag. Ifølge hans Raad gaae de ind i Broderens Telt, der laae og sov, og havde en Byld paa sin Fod. Thorbiørn lader sig falde over den. Godordsmanden vaagnede op med Smerte, og vredtes paa den fremmede Mand, der havde været saa uforsigtig. Da tog Thorkel saaledes til Orde: "Vær ei saa

*) Det Hrafnkel tilbød, var i sig selv mere end den største Mandebod, men det var en Æressag at modtage Bøderne for sin dræbte Frende just som Bøder.

vred for dette, Dig ſkader det ei, men mange gaaer det værre end de ønſke. Det er at undſkylde, at Din Fod ſmerter Dig, da Du har været ſaa ſyg, og maae Du ſelv bedſt føle det. Men det kan være, at denne gamle Mand er ei mindre ſmerteſuld over ſin Søns Død, for hvilken han ei kan erholde Bøder." Broderen blev herved opmærkſom, og lod ſig tilſidſt bevæge til at underſtøtte Sagen. Sam ſtevner derpaa Hrafnkel, ſom foragtede ſin Modſtander, og vilde ſtrax med ſine forſamlede Thingmænd drive ham bort fra Domſtedet. Men da han kom derhen, fandt han Stedet ſtærkt beſat af Thioſteſønnernes Skare. Han kunde ikke komme til at giøre nogen Indſigelſe, Dommen erklærede ham ſkyldig, og ſaaledes maatte han forlade Althinget. Sam var nu glad ved dette Udfald, men Thorgeir fortalte ham, at Hrafnkel var ikke endnu aldeles fredløs, førend Dommen var bleven forkyndt ved hans Hiemſtavn, og det ſkulde ſkee fiorten Nætter efter Vaabentaget *) paa Thinget.

Ved Thorgeirs Hielp lykkedes det Sam med 80 Mand at overrumple Hrafnkel paa ſin Gaard.

*) Thingets Slutning, da man tog ſine Vaaben paa. See iøvrigt om denne meget udbredte Skik Arneſens islandſke Rettergang S. 592.

Alle Vaabenføre bleve bundne, derefter forkyndtes Exekutionsdommen (ferandsdomr) paa en ſtenet Høi, hvor der hverken var Ager eller Eng *), medens Solen var ret i Sønder. Man forelagde nu Hrafnkel det Vilkaar at drage bort fra Gaarden med ſine Folk og det lidet, Sam vilde unde ham, imod at afſtaae til denne alt det øvrige tilligemed Godordet. Hrafnkel indvilligede. Sam tog nu Gaarden Adelbol i Beſiddelſe, viſte ſig blid mod menig Mand, og blev vel lidt. Freis Huus opbrændte han, og ſtyrtede Freifara ned af en Klippe. Imedens havde Hrafnkel borget Penge til at kiøbe en liden Eiendom i en fraliggende Egn. Der var han ſaa vindſkibelig, at han ſnart fik ſig opbygt en god Gaard. Lidt efter lidt blev Landet bebygt omkring ham, thi det var Landnamstid. Hrafnkel erholdt Anſeelſe, han havde forbedret ſig, og blev vennefæl. Efter ſtere Aars Forløb hændte det ſig, at Sams Broder Eyvind, nylig hiemkommen fra Miklegaard, red forbi hans Eiendom; da opvaagnede Hevnelyſten, han overfaldt ham og dræbte ham ſelv femte. Sam kom for ſildig til at hielpe Broderen, og kaſtede Høi

*) Dette Sted af Hrafnkels Saga er bleven benyttet i Arneſens islandſke Rettergang S. 363.

over ham. Neppe var Sam kommen hiem, før han overrumpledes af Hrafnkel, og maatte indgaae de samme Vilkaar, som han før havde paalagt denne. Sam søgte nu Hielp hos sine gamle Beskyttere ved Torskefiorden, disse undskyldte sig for at begynde en ny Strid med Hrafnkel, men forsørgede Sam anstændigen. Hrafnkel boede siden roligen paa sin Gaard, men til Freir offrede han aldrig mere.

Sagaen synes aldeles paalidelig. Den indeholder vel ingen Vers, men flere karakteristiske Træk, saavel om Freirs Dyrkelse som om Rettergangsmaaden. Hrafnkel Gode nævnes flere Steder i Landnama S. 320, 379, 184; om hans Fader og Børn fortælles der adskilligt ligelydende med vor Saga, ikkun at Faderen Halfred der kaldes Hrafn. Blandt Thiostesønnerne nævner Landnama oftere den tredie Thormod, som her kun i Forbigaaende omtales, men der kaldes hans Kone Thuride, som her urigtigen hedder Thordise, Datter af Thorolf Skalagrimsen.

Sagaen er neppe skrevet senere end 12 Aarhundrede; flere af dens Træk tiene til at anskueliggiøre den borgerlige Forfatnings Oprindelse, og det ikke blot i Island.

Eigla eller Eigils Saga.

Fra Midten af det niende til Enden af det tiende Aarhundrede.

Ingen Islænders Levnetsbeskrivelse griber mere end i andre Landes Historie end Egils. Den begynder med Farfaderen Qveldulf, en mægtig Mand i Halogaland, der havde begivet sig til Ro, da Harald Haarfager begyndte sine Krige. Qveldulf vilde ei gisre Sag med Egnens Smaakonger imod Kong Harald, da han mistvivlede om Udfaldet, men ligesaa nødigen vilde han siden selv drage til Kongen, eller af ham modtage Forlæninger. Dog da hans Svoger Aulver Hnufa, den tredie af Haralds Hovedskalde forestilte ham, hvor vigtigt det var, ikke at fortørne Kongen; samtykte han i at hans ældste Son Thorolf reiste, uagtet han deraf ei ahnede godt. Thorolf blev vel modtaget af Harald, han udmærkede sig i Slaget ved Hafursfiord, hvor har var Kongens Stavnbo, og da han tillige ægtede en rig Enke i Halogaland, hvis dødeligen saarede Mand havde med Kongens Samtykke indsat Thorolf til at arve sin Kone og sit Gods, blev han udnævnt til Lænsmand, skulde hæve Skatten af Finnerne, og ene være berettiget til at handle

med dem. Thorolf blev nu rig og mægtig. Han reiste til Finnerne med hundrede Mand i Følge, istedetfor de forrige Lænsmænd kun havde reist med 30. Da Kong Harald besøgte ham med 300 Mand tog Thorolf imod ham med 500, og havde prægtigen indrettet en Kornlade til at rumme den hele Mængde. Harald blev alvorlig ved at see saa mange Bevæbnede, dog da Thorolf ved hans Afreise forærede ham et udrustet Krigsskib, blev han igien formildet. Men der boede tvende Mænd i Nabolauget. Hilderides Sønner, der vare Thorolfs Avindsmænd, disse beførte ham for Kongen, saa at dennes Mistanke igien blev vakt, og han befalede Thorolf at komme til sit Hof. Dette vilde Thorolf ei, han opgav Forlæningerne, og opholdt sig paa sin egen Gaard, men havde hundrede Frigivne ligesom før i sin Tieneste. For at skaffe Næring til alle disse, lod han nogle gaae paa Sildefangst, andre være ved Torskefiskeriet, fange Sælhunde og samle Æg; han giorde og et Tog i Forening med Qvænernes Konge Faravid til Kyrialen, (Østen for den finske Bugt) hvor han fik meget Bytte. Han ladede derpaa et stort Skib med tør Fisk, Huder og Tran, samt kostbare Skindvare, dette lod han gaae til Engelland og tilhandlede sig der en kostbar Ladning af Hvede, Honning, Vin

og Klæde Aar 878. Imedens havde hans gamle Avindsmænd beskyldt ham for, at han med en Hær havde udpresset Skat af Finnerne. Kongen lod derpaa hans Skib optage, og dets rige Ladning bestyrkede Kongens Mistanke. Næste Sommer gik Thorolf paa Vikingstog i Østersøen og seilede tilbage fra Danmark med Øresundsfloden, hvori der efter Sædvane vare mange norske Skibe; han faaer Leilighed til at giengielde Harald, ved at borttage et Skib, der var ladet med Malt, Hvede og Honning til Kongens Husholdning. Thorolf blev derefter fredløs, og mod Vaaren, som han vilde forlade Landet, overrumplede Kong Harald ham, og dræbte ham efter heftig Modstand.

Aulver Hnufa vilde megle mellem Kongen og Thorolfs Frender, og da Harald lovede at ville give anstændige Bøder til Forlig, reiste og Thorolfs Broder Grim, der formedelst sit skaldede Hoved kaldes Skalagrim, til Kongens Gaard; men Harald fordrede, at Grim først skulde gaae i hans Tieneste, og da denne vægrede sig, blev Harald saa forbittret, at Aulver raadede Grim til at skynde sig bort, og havde Aulver ikke tillige giort Fartøierne i Havnen ubrugbare, var Grim bleven efterſat. Nu var der intet andet for Ketildulfs Slægt tilbage, end at søge det nye Land, Ingolf

havde fundet; men først udførte de blodig Hevn paa nogle af Kongens Mænd og Frender. Ovel-dulf døde paa Reisen, Skalagrim landede med tvende Skibe i Borgfiorden, og uddelte Land til sit Følge. Han var selv en driftig Mand, især en kyndig Smed.

Hans Sønner hedte Thorolf og Egil. Denne sidste skal allerede i sit tredie Aar have begyndt at giøre Vers, i sit syvende dræbte han en Dreng, der i Boldspil havde fornærmet ham. I sit tolvte Aar var han allerede stærkere end de fleste voxne Folk, og da han engang mente, at Faderen havde fornærmet ham, dræbte han, for at hevne sig, en af dennes kiæreste Huskarle. Broderen Thorolf var bleven Hirdmand hos Kong Erik Blodøxe, og havde fulgt denne paa Toget til Biarmeland, hvor Erik havde faaet sin Dronning Gunhilde. Da Thorolf efter et kort Ophold hos sin Fader vilde igien selv til Norge, nødte Egil ham til at tage sig med. I Norge kom Egil til Besøg hos en af Kongens Fogeder, der gav dem Valle at drikke, undskyldende sig med, at han ikke havde Øl i Huset, og raadede sine Giæster at lægge sig. Samme Aften kom Erik og hans Dronning Gunhilde til Gaarden, at holde Disarblot (Offer til Gudindernes Ære) og for dem blev der strax anrettet et præg-

tigt Giæstebud med de bedste Drikkevare. Kongen vilde, man skulde byde de Fremmede ind. Egil drak nu stærkt, og udskieldte Fogeden i et Vers, fordi han forhen saa slet havde beværtet dem; denne blandede derpaa noget giftigt i det Horn, han rakte Egil, men han skar sig i Haanden, ridsede Runer paa Hornet og bestrøg den med sit Blod i det han qvad et Vers, hvorpaa Hornet revnede. Han fandt derefter Leilighed til at dræbe Fogeden, og undflyede skiønt med megen Besværlighed. Ved sin Vens, Arinbiørns Megling blev han derefter saaledes forligt med Kongen, at der blev betalt Bøder for ham, og han maatte forlade Landet.

I Selskab med Thorolf drager Egil paa Vikingstog. De herje i Kurland, hvor Egil bliver fangen af Bønderne, men om Natten slider han sig løs, befrier sine Staldbrødre samt et Par danske Fanger, og begiver sig med meget Gods til Skibet. Paa Veien falder det ham ind, at han mere havde baaret sig ad som Tyv end som Viking; at dette ei skulde siges, løber han hurtig afsted tilbage, sætter Ild paa Drikkestuen, hvor Gaardens Folk vare forsamlede, og efterat have raabt til dem, hvo han var, dræber dem alle med Ild og Sværd. Siden herjede han Lund i Skaane,

blev i Gothland frydeligen modtaget af Jarl Arnfid, og tilbringer Vinteren i Norge hos sin Ven Arinbiorn. Kong Erik tillod det, men Dronning Gunhild eggede sin Frende Eyvind Skreia til at angribe Brødrene. Eyvind forfeilede dem ved en stor Offerfest, men nedlagde een af deres Folk. Kongen maatte forjage Eyvind, som den, der havde brudt Offerhusets Fred, han tilbød ogsaa Thorolf Bøder, men denne vilde ei tage derimod, og næste Aar blev Eyvind, der imedens var bleven den danske Kong Harald Gormsons Kystbevogter, i Jylland angrebet af Brødrene, i det han selv lurede paa dem, og skilt ved sit Skib. Disse droge derpaa til Kong Adelsteen i Engelland, og stode ham bi mod Oluf Skottekonge, men i et stort Slag, hvor Adelsteen seirede ved deres Hielp, faldt Thorolf. Adelsteen gav Egil tvende Kister med Sølvpenge, at uddele til sin Fader og sine Frender, som Bøder for Thorolfs Fald; ham selv giorde han store Løfter, hvis han vilde blive hos ham. Egil reiste til Norge, for at ægte Broderens Enke, og vendte derpaa hiem til Island, hvor han beholdt selv de engelske Penge.

Da hans Kones Fader døde i Norge, og Svogeren Bergaunund bemægtigede sig hele Arven, foranledigede dette Egil til en ny Reise. Han

indſtevnede Bergaunund, der beſkyttedes af Kongen, til Gulethinget. Arinbiørn ledſagede ham derhen med en ſtor Skare. Midt paa en vid Mark vare Hasſelſtænger ſatte i Kreds, paa dem vare de hellige Snorer (vebönd) befæſtede. Indenfor Kredſen ſadde Dommerne, 12 fra Fiordefylke, 12 fra Sognefylke og 12 fra Hørdafylke; thi trende Fylker ſkulde domme hver Sag. Bergaunund paaſtod, at Egils Kone kunde ſom trælbaaren ikke arve, men Arinbiørn beviſte med 12 Vidner, at hendes Fødſel maatte anſees for ægte, og da Dommeren ſkulde fælde Dommen, blev Dronning Gunhild bange for Udfaldet, og fik ſin Frende til at hugge de hellige Snorer over, hvorved Thinget blev hævet. Da ſtevnede Egil Bergaunund til Holmgang, for derved at afgiøre, hvis Arven ſkulde være, og lyſte Ufred over hver den, der vovede at antaſte ſamme. Kong Erik blev ſaare forbittret, men paa Thinget vare alle vaabenløſe, og da han ſiden ſatte efter Egil, undkom denne paa et mindre Fartøi, og dræbte endog en Mand paa Kongens eget Skib.

Arinbiørn ſkaffede Egil, der var bleven erklæret fredløs over hele Norge, et Skib med 30 Mands Beſætning; dermed ſeilede denne fra Land,

men vendte ſnart om igien, for uforvarende at overfalde Bergaunund, ſom han dræbte tilligemed Kong Eriks elleve Aars Søn Ragnvald, der var til et Drikkelaug der i Egnen. Førend Egil ſeilede bort, tog han en Stang, ſatte et Heſtehoved derpaa, og ſagde, i det han opreiſte den: "Jeg reiſer her op en Nidſtang, og vender denne Forbandelſe (Nid) mod Konning Erik og Dronning Gunhild." Han dreiede Heſtehovedet mod Landet og ſagde: "Jeg vender denne Forbandelſe mod Landvætterne (Skytsguderne) ſom bygge dette Land, ſaa at de alle maae løbe vilde om, og ingen hitte ſit Hiem, førend de have bortjaget Kong Erik med Gunhilde." Derpaa trykte han Stangen ned i en Biergkloft og lod den ſtaae*).

Egil kom lykkelig til Island 934, hvor Faderen Skalagrim døde efterat have erholdt Nys om, at Egil havde tilbageholdt de engelſke Penge, og til Giengield ſkiult en Skat, han ſelv eiede.

---

*) I Landnama S. 199 anføres blandt Ulfliots Love, der bleve givne 928, at ingen maatte have noget Havſkib med et Hoved paa, og hvis han havde, ſkulde Hovedet aftages før han kom i Sigte af Landet, og ikke ſeile did med gabende Hoveder eller aabne Tryner, for ikke at forſkræk Landvætterne.

Den Sommer hørte man i Island intet fra Norge, fordi der formedelſt de borgerlige Uroligheder var lagt Beſlag paa alle Skibe. Egil kunde ei finde ſig i det rolige Liv, vilde derfor ſeile til Kong Adelſteen, men lider Skibbrud paa den nordlige Kyſt af Engelland, hvor han hører, at Erik Blodøxe, ſom var bleven forjaget fra Norge, var af den engelſke Konge bleven forlænet med Northumberland for at forſvare det mod Skotterne, og at han i Nabolauget havde ſit Sæde. Egil mærkede, det vilde være vanſkeligt at undkomme, og ſkiftede ei om at gribes i Flugten; rider derfor allene til Kongsgaarden, og ſøger Arinbiørn, der havde forladt ſine Eiendomme i Norge, for at følge den landflygtige Erik. Efter Arinbiørns Raad gaaer han til Kongen, da denne ſad ved Bordet om Aftenen, omfavner hans Fødder, og i et Vers ſiger, at han havde trodſet Faren, for at komme til ham og ſøge Forlig. Erik ſvarer, at han maatte berede ſig paa at dø, Dronning Gunhilde vilde, det ſtraxſkulde ſkee; men Arinbiørn foreſtiller Kongen, at det var Mord at dræbe nogen om Natten, og erholder, at Egils Straf ſkulde opſættes til næſte Dag, ſaalænge ſkulde denne forblive under hans Varetægt. Arinbiørn raade, de Egil til imidlertid at digte et Drape til Kon-

gens Ære, lod bære Mad og Øl ind til ham, og satte sig derpaa at drikke med sine Mænd til Midnat. Før han afklædte sig, gik han til Egil, og spurgte om Qvædet, denne svarede, han havde intet digtet; en Svale havde sat udenfor Vinduet, og pebet saa, at han ikke havde havt Ro. Arinbiørn gik udenfor Vinduet, og saae, at en Gestalt fløi bort; han blev siddende der til det blev Dag, og Egil fik nu sit Drápe færdig. Begge gik med en stor Skare Bevæbnede til Kongsgaarden, hvor Arinbiørn atter bad Erik, om for hans Skyld at lade Egil drage bort i Fred, og da Gunhilde endnu eggede Kongen, erklærede Arinbiørn, at han med sine Mænd vilde forsvare Egil til det Yderste. Dette giorde Kongen mildere, hvorpaa Egil fremsagde sit Qvæde. Erik sagde nu, at han kunde reise, siden han frivillig havde begivet sig i hans Vold, men han maatte aldrig komme ham eller hans Børn for Øine.

Egil begav sig derpaa til Kong Adelsteen, og reiste med hans Anbefaling til Norge, for der under Hagen Adelsteens retfærdige Regiering, at fordre sin Kones Eiendomme, som Bergaununds Broder Atle besad. Hagen Adelsteen forbød Egil at blive i Norge, men tillod ham at føre sin Sag ved Gulething. Paa Veien derhen besøgte han

Arinbiørns Søſter, hvis unge Søn Fridgeir var bleven udfordret til at møde i Holmgang en vældig Kæmpe, Liotr den blege, ſvenſk af Æt, der havde friet til Datteren og faaet Afſlag. Egil gaaer i Kampen i Fridgeirs Sted og nedlægger Liotr. Efterat have forkyndet Atle Stevningen i hans egen Gaard, kommer Egil til Thinget og fordrer ſin Eiendom. Atle vil fremføre 12 Mands Eed, paa at han ei havde noget af Egils Gods, men denne udfordrer ham, ſom Skik var den Tid, til Holmgang. Den ſom ſeirede, ſkulde have Eiendommen, og efter Kampen ſkulde han ſlagte en Offeroxe, der blev ledet hen til Kampplads̃en. De huggedes længe, tilſidſt løb Egil ind paa Atle, kaſtede ham til Jorden, og bed Struben over, hvorpaa han tog Oxen i Hornene, og ſlængte den ſaaledes i Veiret, at Halsbenet knækkedes.

Egil drog nu tilbage til Island, og opholdt ſig der en Række af Aar, indtil han hørte at Erik Blodøxe var faldet, og Arinbiørn vendte tilbage til Norge. Han drog derpaa over at tilbringe Vinteren hos ham. Et Langſkibs Seil, koſtelig virket, og andre gode Foræringer bragte han Arinbiørn; denne forærede ham til Julegave en Silke Overkiortel (ſlædur) guldbroderet, beſat med Guldknapper helt ned foran, desuden en heel ny

Klædning af engelsk Klæde, meget broget. Egil qvad en Vise derom. Efter Juul blev Egil alvorlig, fordi han stedse med Ærgrelse tænkte paa, at han intet havde arvet efter Liotr den Blege. Det var nemlig Lov, at hvo der nedlagde en anden i Tvekamp skulde arve ham, men det hed og, at Kongen skulde arve Udlændingen, som døde i Landet; derfor havde Kongens Fogeder strax lagt Beslag paa Liotrs Eiendomme. Egil ønskede Arinbiørns Hielp til at paatale sin Sag, denne forestillede ham vel, hvor vanskeligt det var at drive Sagen igiennem, thi sagde han: "Indgangen til Kongens Gaard er vid, Udgangen trang." Da Egil alligevel vilde prøve det, reiste Arinbiørn for ham til Hagen Adelsteen, der afviste ham med Haardhed, som den der mere søgte at forbinde sig Udlendingen end sin egen Konge, og desuden hemmeligen yndede Eriks Sønner. Arinbiørn vilde ei give gode Ord, reiste strax hiem, lukte en Kiste op, tog 40 Mark Sølv deraf, som han gav Egil for Liots Jorder, til Giengield sagde han, fordi Egil havde reddet hans Systersøns Liv. Egil tog mod Pengene, og blev igien munter.

Mod Vaaren gik Arinbiørn paa Vikingstog med trende Langskibe, hundrede Mand meest af sine Huuskarle paa hvert. Egil styrede det ene

og havde med en Deel af ſine Folk, de øvrige ſkulde gaae med hans Handelſkib til det ſydlige Norge. Efterat de havde herjet i Saxland og Friesland, ſkiltes de ad ved Limfiorden; Arinbiørn drog til Eriks Sønner, Egil til Norge, for der at tilbringe Vinteren hos ſin og Arinbiørns Frende Thorſtein. Kong Hagen Adelſteen, der havde faaet Nys om Arinbiørns Adfærd, havde inddraget hans Eiendomme, og forfulgte hans Frænder. Han ſendte ogſaa Befaling til Thorſtein, at denne enten ſtrax ſkulde rømme Landet eller reiſe til Vermeland, og indkræve de Skatter, ſom Jarlen Arnvid der holdt tilbage. Dette var en farlig Reiſe, thi af de forrige Affendinger var ingen kommen igien. Egil paatog ſig at giøre Reiſen, og efterat have overſtaaet mange Farer, bragte han Skatten, hvorved Thorſtein blev forligt med Kongen. Egil ſeilede hiem til ſin Gaard.

Nogen Tid efter ſin Hiemkomſt miſtede Egil en Søn, og kort efter forliſte den ældſte Søn Baudvar i Borgfiorden. Da Faderen havde fundet Liget paa Strandbredden, red han med det til Skalagrims Høi, lod den aabne, og lagde Liget derind. Egil var iført enge Beenklæder og en rød Kiortel, ſnever for oven, vid paa Siderne. Blodet ſpændte ham ſaaledes, at baade Kiortel og

Beenklæder braſt. Da han var kommen hiem, begav han ſig ned i det Aſlukke, hvor han pleiede at ſove, lagde ſig ned og ſkiød Skaaden for; ingen vovede at tale til ham. I trende Dage laae han der, og hverken ſpiſte eller drak. Tredie Morgen lod hans Kone Asgerde en af Huskarlene ride til Hiardarholt, hvor Egils kiæreſte Barn Thorgerde boede, der var gift med Oluf Paa; Thorgerde ankom om Aftenen. Da Asgerde ſpurgte hende, om hun havde ſpiiſt til Aften, ſvarede hun med høi Stemme: "jeg haver ingen Aftensmad ſpiſt og vil ingen nyde, førend hos Freia." Derpaa gik hun til Aſlukket, raabte paa Faderen, han ſkulde lukke op; "jeg vil", ſagde hun, "at vi begge reiſe ſamme Vei." Egil lukkede op, og Thorgerde lagde ſig i den anden Seng. "Du giør vel, min Datter", ſagde Egil, "at Du vil følge Din Fader. Megen Kierlighed har Du viiſt mig." "Hvorledes", ſagde hun, "kunde jeg ville overleve denne Sorg." Siden laug begge en Stund. Derpaa ſagde Egil: "tygger Du paa noget, min Datter?" "Jeg tygger paa Sol *), thi jeg tænker det ſaa bliver værre med mig, ellers frygter jeg

*) En af Islands ſpiſelige Tangarter, men hvis Beſkaffenhed vel den Gang ikke var almindelig bekiendt.

for at leve for længe". "Er dette da ſkadeligt for Menneſker?" "Meget ſkadeligt", ſagde hun, "vil Du ſpiſe deraf?" "Hvorfor ikke", ſvarede han. Lidt efter raabte hun, man ſkulde give hende at drikke; hun fik Vand. Egil ſagde: "det kommer af at ſpiſe Tang, desmere tørſter man". "Vil Du drikke, Fader?" ſagde hun; han fik et Horn og nedſvælgede Drikken. "Nu ere vi ſkuffede", ſagde Thorgerde, "dette var Melk." Da bed Egil et ſtort Stykke af Hornet, og kaſtede det paa Gulvet. "Hvad ſkulle vi nu giøre", ſpurgte Thorgerde, "thi nu er dog dette Forehavende hindret. Jeg mente, Fader, at vi forlængte vores Liv, indtil Du fik digtet et Qvæde om Bødvar, og jeg fik det ridſet paa Stav." Egil ſagde, han troede ſig ikke i Stand til at digte, han vilde dog forſøge det; han forfattede nu Sangen Sonar|Torrek (Sønnetabet) kaldet, i 24 Stropher, og ſom han kom frem i Verſet, blev han raſkere, og da det var færdigt, bragte han det til ſin Familie, ſatte ſig i Høiſædet og lod efter gammel Skik drikke Arvesøl efter den Døde. Da Thorgerde reiſte hiem, fik hun gode Foræringer af ham.

Egil boede nu mange Aar paa Borg, og levede fredeligen med ſine Landsmænd. Da man

fortalte ham, at Eriks Sønner vare komne til Norge og Arinbiørn igien var bleven en mægtig Mand, digtede Egil et Qvæde til hans Ære (hvoraf kun et Fragment er tilbage), og siden qvad han et Ligvers over ham. Eriks Sønner bleve snart fortrængte af Hagen Jarl. Ham besang Einar Skaaleglam, som erholdt til Belønning af Jarlen et Skiold, hvorpaa gamle Sagn vare malte og mellem Billederne vare lagte Spanger af Guld, besatte med Stene. Da Einar kom tilbage til Island, besøgte han Egil, men fandt ham ikke hiemme; da han havde ventet ham trende Dage, og det ikke var Skik at bie længere paa fremmed Sted, fæstede han det kostbare Skiold paa Væggen, og sagde Folkene, at han forærede det til Egil. Da denne kom hiem, fortalte man ham dette. "Den Usling!" sagde Egil, "troer han, jeg vil tilbringe Natten med at qvæde om hans Skiold, bringer mig min Hest, jeg vil ride efter ham og slaae ham ihiel." Men da man svarede, at Einar allerede var langt borte, blev han rolig, digtede et Qvæde herom, og vedligeholdt Venskabet med Einar. Skioldet havde den Skiæbne, at nogle Aar efter faldt det ved en Bryllupshøitid i et Kar med suur Melk, og blev fordærvet. Egil

tog Beklædningen af, der veiede 12 Ører Guld. Egils yngste Søn Thorstein var bleven en smuk og stærk Mand, dog ikke saa stærk som Faderen; denne yndede ham ei. En Gang Sønnen skulde reise til Althinget, tog Moderen den kostbare Silkekappe, Egil havde faaet af Arinbiørn, og laante Thorstein, men da den var ham for lang, slæbte den paa Jorden, som han gik til Lovbierget, og blev smudsig. Nogen Tid derefter, da Egil lukte sin Kiste op, saae han dette, og qvad et Vers, hvori han yttrede sin Fortrydelse. Da hans Kone døde, overlod han Sønnen sin Gaard, og flyttede til en vis Grim, der var gift med en Søsterdatter, han meget elskede. Til Sønnen kom han ei, men da denne havde en farlig Sag at føre paa Thinget, red den gamle Egil derhen med et Følge af 80 bevæbnede Mand, og fik Sagen afgiort til Sønnens Fordeel. Egil blev 90 Aar, mistede Hørelse og Syn, men havde dog endnu Kræfter, og beklagede i tvende Vers sin Alderdoms Skrøbelighed. Han vilde have reist til Althinget, der paa Lovbierget udstrøet sine engelske Sølvpenge, og saaledes faaet hele Forsamlingen til at slaaes om dem. Da Grim ikke vilde dette, tog han en Morgen aarle ud med sine 2 Kister og tvende Trælle,

og Ingen saae siden hverken Træl eller Kister; kort efter døde han *).

At denne saare mærkelige Saga er skrevet en Tidlang efter de fortalte Begivenheder, antyder den selv paa flere Steder. Saaledes Kap. 23. S. 99: "Thiorsaaen var den Gang meget snevrere og dybere end nu." Kap. 29 S. 136: "Sigmundsted er nu kaldet Høgum." Kap. 30: "Skaldegrim hentede en Steen til at smedde paa op fra Søen, saa stor, at nu fire Mænd ei kunde løfte den, den ligger endnu uden for Døren af hans Smedehus og mange Slakker deromkring." Kap. 31, S. 146: "Thorolf Skaldegrimsson var dreven i alle de Færdigheder, man den Gang pleiede at øve." Kap. 40, S. 187: "Boldspil vare den Gang hyppige." Kap. 57, S. 340: "Domstedet var indhegnet af Hesselkieppe, bundne med Snorer, som kaldtes Vebønd" (hellige Baand, et Navn der altsaa var forglemt, da dette skreves). Kap. 67, S. 494: "det var Holmgangs Lov den

---

*) Olavsen fra Grundvik fortæller i sin haandskrevne Udsigt over Sagaerne, at man 1722 havde fundet adskillige angelsaxiske Mønter opfyldte af Vand ved Mosfelt, hvor just Egil skulde have nedkastet sin Skat.

Gang." Kap. 84, S. 723: "det var den Gang Lov, naar Træle dræbtes." Endeligen anføres Kap. 40, S. 196 Navne paa Nogle, som have levet under Magnus Barfod og Olaf Kyrre.

Neppe er dog Fortællingen yngre end det tolvte Aarhundrede. Endeel Pergaments-Haandskrifter ere tilbage hele og i Fragmenter, hvoraf flere fra det ſiortende Aarhundredes Begyndelſe (ſee Fortalen til den arnamagnæanſke Udgave). Stilen er reen, Foredraget frit for ſenere Tids Udpyntning. De faa mistænkelige Træk, der forekomme om Skaldegrims Styrke og Egils Barndoms Bedrifter, ere Overdrivelſer, Samtiden pleier at tillade ſig. Exemplerne paa Runernes underfulde Virkning, Kap. 44, 75, 78, vare Følger af Maaden, hvorpaa Tidsalderen forklarede ſig Begivenhedernes Aarſager. Vigtigere ere de chronologiſke Vanſkeligheder ved at forene Sagaens Beretninger om Egils Bedrifter hos Kong Adelſteen med de engelſke Forfattere. Muligt at Sagaſkriveren har blandet et Slag mod Sitriks Sønner 926 med et ſtørre Slag ved Brunanburgh 937. Desuden ere de engelſke Forfattere ſaa ufuldſtændige herom, at flere Foreningshypotheſer ere mulige. Det er imidlertid viſt, at her læſes ſaare meget karakteriſtiſkt om Livet i det tiende Aarhun-

drede, ſom en langt ſenere Tidsalder neppe kunde falde paa at digte. Kap. 37, S. 173 anføres blot Sange, ſom Hiemmel for Erik Blodøxes Bedrifter i Biarme-Land. Angaaende Hagen Adelſteens Tog til Værmeland citeres 586 en Saga om denne Konge, der ikke er den, ſom findes i Heimskringla, og desuden Sange, ſom vare digtede om ham. Genealogierne, ſom allerofteſt fortſættes til Fortællerens Levetid, ſtandſe her ved tredie eller fierde Led. Letteligen maatte Egils Bedrifter erindres, thi baade vare de i ſig ſelv meget mærkelige, og han var Stamfader for Myremændenes berømte Æt, med hvilken ogſaa Laxdølerne og Sturlungerne fra Qvindeſiden vare beſlægtede. Dertil kom, at Egil var en af ſit Lands Hovedſkalde eller klaſſiſke Digtere, og de berømteſte blandt hans Sange, det for hans Liv (höfudlausn) og Mindeſangene over hans Ven og hans Søn, foruden mange enkelte Leilighedsvers ere nøie knyttede til hans Livs Skiebner. Adſkillige Stropher af disſe Sange citeres i den utrykte Deel af Snorres Edda. De mange af Egils Vers, der anføres i Sagaen, ere derfor et vigtigt Beviis for dens Paalideiighed. Kunde man end tænke ſig, at enkelte Vers vare digtede i Egils Navn f. Ex. det ſaare ſimple, der lægges

ham i Munden, som lidet Barn, var det ikke rimeligt ved de andre Vers, der maatte være selv klassiske for at kunne udholde Sammenligning med Egils egne almeenbekiendte Digte. Landnama anfører meget om Skalagrim, og heel nøiagtigen Egils hele Æt, men hans Bedrifter i Udlandet kunde ei der blive nævnede. I Gunlaug Ormstungasaga S. 46 citeres uden Tvivl et Sted af Egils Saga S. 770-71. I Laxdæla og Sturlungasaga omtales han. De islandske Høvdinger, med hvilke han havde at skaffe, ere bekiendte af andre Sagaer. Den islandske Text uden Vers er udkommet i Hrapsey, fuldstændigere med latinsk Oversættelse og Noter ved den arnamagnæanske Kommissions Foranstaltning 1809. 772 S. 4.

En maadelig dansk Oversættelse, forfærdiget, som Titelen viser, efter en latinsk Oversættelse med enkelte indstrøede Betragtninger og moderne Vers istedet for de gamle Qvad, er udgivet af T. N. 142 S. i 12. Uden Tvivl var den bestemt til at være Almuelæsning, hvorfor den er uden al Fortale eller Angivelse af Trykkested eller Tid. Paa Universitets-Bibliothekets Exemplar er tilskrevet 1738, hvilket og er rimeligviis Trykningsaaret.

Liosvetningasaga
eller
Reikdælasaga. *

Fra den sidste Deel af det tiende Aarhundrede til henimod Enden af det ellevte.

Sagaen handler om nogle af Thorgeir Godes, Gudmund den Mægtiges og deres Sønners Bedrifter.

En landsforviist Islænder, der hed Solmund, som ved Vikingsfærd siden var bleven berømt, søgte ved Hakon Jarls Mægling at vende tilbage til Island. Jarlen sendte en græsk (russisk) Hat til Gudmund den Mægtige, der havde lovet Jarlen sin Tieneste *), og en Haandøxe til Thorgeir, for at de skulde antage sig Solmunds Sag. Thorgeir, der var Gode eller Herredsforstander paa Liosavatn, vilde nødigen, da det var for en Sag mod hans Thingmænd at Solmund var bleven forviist. Imidlertid bestemmer han sig dog dertil af Foielighed mod Gudmund, og begge ville nu lade Solmund frikiende paa trende Thing, hvor deres Indflydelse var størst, men Thorgeirs Søn-

*) var Jarli handgeingin.

ner, der havde Tredieparten af hans Godord, understøttede det modsatte Parti; den ene af Sønnerne dræber Solmund ved Faderens Side, og det var nær kommen til en Træfning mellem Frenderne, hvis ei Snorre Gode havde forligt dem.

Gudmund var saa rig, at han havde hundrede Tyende og hundrede Koer. Ansete Folks Børn pleiede en Tid at opholde sig hos ham, bleve vel behandlede, sadde ved hans Side, men maatte forrette, hvad Arbeide der forefaldt i Huset. Om Vaaren red han omkring i Herredet, og dømte i sine Thingmænds Sager, men derved giorde han Dyrtid, da han kom frem med et Følge af 30 Mand og Heste, og undertiden opholdt sig sex Nætter paa en Gaard. Da Aaret engang var ufrugtbar, klagede Thingmændene over denne Byrde for en anseet Mand i den Egn, der hed Ofeigr Jarngardssen. Denne red med 30 af Gudmunds Thingmænd om Foraaret til Gudmunds Gaard paa Modruvol, og opholdt sig der en Uges Tid. Da Hestene vare Hingster, maatte de holdes paa Stald, hvorover det snart skortede paa Foer, og Gudmund maatte kiøbe baade Hø og Mad. Da de lavede sig til at reise, spurgte Gudmund dem, hvad deres Ærinde havde været, og nu, efter at Gud-

mund af egen Erfaring havde lært, hvor vanskeligt det var at beværte saa mange, foredrager Ofeigr ham Bøndernes Klage. Gudmund blev stødt herover; men næste Aar reiste han med ti Mand, og blev hvert Sted kun trende Nætter.

Ved et Bryllup hendte det sig, at Gudmund sad paa Høisædet, Thorer Helgesen lige for ham. Konerne sadde paa Tværbænken, Bruden i Midten mellem Thorlaug Gudmunds Kone og Geirlaug Thorers. Lysene skinnede klart, og Bordene bleve satte frem. En Kone kom til Bænken med Vand og et Haandklæde, der hang over Skuldrene; hun gik først til Geirlaug, thi hun havde før været i hendes Tieneste. Geirlaug sagde: "Du gaaer med god Villie, og vil ingen krænke, men bring Vandet først til Thorlaug, thi saa bør det være." Konen giorde det, men Thorlaug viste hende fra sig med Haanden og sagde: "for megen Høflighed, (ofgiord er beinan) Konen gior jo ret, ei er jeg saaledes sindet, at jeg herover skulde nære Avind, jeg kiender ingen hæderligere Kone i Herredet end Du." "Ingen Høflighed vises her," gientog Geirlaug (ogiordur er beinan) Du haver Mod paa at vorde meest agtet i Herredet (hefer thu metnad til at være mest metin), jeg kan ei maale mig med Dig uden i Giftermaal."

Thorlaug svarede: "da maae jeg vist holde Dig for vel gift, thi jeg anseer ingen bedre gift end mig." "Da var Du vel gift", sagde Geirlaug, "hvis alle vare enige i, at Din Mand var modig og forstandig." "Dette er Haansord", svarede Thorlaug, "og er Du den første, der siger sligt." Geirlaug paastod, at flere havde sagt det, beraaber sig paa Thorkel Hauk og sin Mand Thorer, og tilføiede endnu andre Beskyldninger mod Thorlaug selv. "Kone!" sagde denne, "bær Vandet hid, og lad os standse denne Samtale." Siden skiød hun sig op til Pillen, og vilde intet spise. Den første Bryllupsaften gik Mænd og Qvinder hver for sig til Hvile. Om Morgenen stode Mændene op for at gaae til Kirke; da Messen kom, savner Gudmund sin Kone, han hører, hun er syg, og rider hiem med hende. Paa Veien fortæller hun ham, hvad der var skeet, han raader hende til at forestille sig syg, og siger, at han nok vilde hevne hende.

For desstikkrere at kunne antaste Thorer Helgesen, forliger Gudmund sig først med sin Broder Einar paa Thveraa, en viis Mand, der sov kun lidt, men gik ud om Nætterne for at see noie paa Stiernerne og udforske deres Løb. Længe havde der været Uenighed mellem Brødrene, hvil-

ken reiste sig fra en Tildragelse i deres Barndom. Gudmund havde en Opdrager, som han holdt meget af. En Dag sover denne i Solen, og Gudmund jager Myggene fra hans skallede Pande. Einar siger til ham: "hug til med Din Øxe paa Mandens Pande" Gudmund gjør det, saa den blødte, og Manden vaagner op og bebreider ham hans Adfærd "Nu seer jeg først", sagde Gudmund, "at Einars Raad ere mig ikke til Held, monne det skee oftere." Siden vare de længe Uvenner. Nu forligte Gudmund sig med ham, og forærede ham en kostbar Kappe, hvorimod Einar lovede ham sin Bistand og kaldte Gud til Vidne. Imidlertid havde en af Thorer Helgesens Thingmænd bedraget en norsk Kiøbmand, Gudmunds Giæsteven. Gudmund lader sig i Vidners Overværelse Sagen overdrage, og driver den nu med saa megen Iver, uagtet alt hvad Einar gjorde for at forlige Parterne, at Thorers Thingmand maae forlade Landet, og hans Landeiendomme og Qvæg tilfaldt Gudmund, der skulde erholde det udleveret af Thorer Helgesen. Ved denne Forretning savner Gudmund 30 Beder; Thorer svarer, den anden havde skiænket ham dem, men Gudmund paastaaer, at slig Gave efter udtaget Stevning var ulovlig, og indstevner Thorer til desagarsag

at vorde landflygtig. Da Einar, som var Thorers Ven, hørte dette, sagde han: "Trold! tag den Kappe," og red med den til Gudmund, for om muligt at forlige Sagen, men Gudmund erindrede ham om sin Eed. Einar kastede Kappen for hans Fødder, men Gudmund forsikkrede, den gierne der kunde raadne, han skulde ikke tage den op; Einar maatte derpaa ride hiem med sin Kappe.

Paa Althinget blev der megen Strid, da Thorer intet vilde bøde, og Gudmund ikke engang vilde modtage Bøder, men have Sagen overladt til sin Afgiørelse. Mange Høvdinger søgte forgiæves at megle. En Dag erklærede Thorer ved Lovbierget, at han vel vidste, det ikke var for Qvægets Skyld, Gudmund forfulgte ham, men for nogle Ord, han havde ladet falde om ham, og disse vilde han bevise vare sande, ved at stevne ham til at møde efter tvende Nætters Frist til en Holmgang efter den gamle Lov paa Holmen i Øxará, hvor Folk forhen pleiede at slaaes. Gudmund skiottede ei om at møde, og kunde dog ei afslaae Udfordringen, men Vigfus, Viga Glums Søn, lovede at hielpe ham ud af sin Forlegenhed, ved selv at ville udfordre hans Broder Einar, med hvem Vigfus havde en gammel Sag, da denne havde fordrevet hans Fader fra sin Gaard. Naar

Vigfus, som en tapper Kæmpe, havde nedlagt Einar i Holmgangen, vilde vist ikke Høvdingerne tillade, at tvende saa ansete Brødre bleve fældede paa det samme Thing, men Gudmund maatte ei lade sig mærke med, han var bleven beroliget, at de andre ei skulde ahne Planen, og forekomme den. Dette bifaldt Gudmund. Da Folk vare komne i Kirke, mærkede alligevel Einar, at Gudmund, som sad taus med indhyllet Hoved, havde leet under Kappen over en Drengs Adfærd; han sluttede deraf, at en Plan var udtænkt, og fik Thorer til at gaae med sig til Gudmund, og voldgive sin Sag, til hans egen Afgiørelse. Gudmund dømte Thorer at betale 100 i Sølv og være landflygtig i tre Vintre, eller betale ham 100 i Sølv for hver af disse han tilbragte i Landet.

Nu stod tilbage at tage Hevn over Thorkel Hauk, en meget tapper Mand. Gudmund tager en Landstryger i sin Tieneste, og efter nogen Tids Forløb sender han ham til Thorkel paa Liosavatn, hos hvem han skulde give sig ud for en Mand fra den anden Kant af Landet, der havde Ost med paa tvende Heste, for hvilke han vilde kiøbe Fiskevare. Thorkel tog vel mod ham. Om Natten stod den Fremmede op, aabnede Adgangen til Huset, og gav Gudmund det aftalte Tegn. Denne trængte

ind om Natten med 20 Mand og dræbte Thorkel efter megen Modstand. Gudmund betalte de lovmæssige Bøder til Liosvetningernes Herredsforstandere Thorgeir Godes Sønner.

Paa Tilbagereisen fra dette Tog skete det en Dag, at den før omtalte Landstryger blev tilbage et Stykke efter de andre, for at spise suur Melk. Isleif, en af Thorkels Frender, treffer ham, og hugger ham strax ned. Gudmund forfølger Isleif, som tilligemed en Karl han havde hos sig, flygte først til Hlenni den Vise. Gudmund kommer efter, og truer med at indebrænde Huset, hvis de ei udlevertes. Den gamle Hlenni svarer: "du kan gjøre det, men man vilde tale meget derom i Herredet, hvis du gjorde mig Overlast, dog vil jeg heller ikke see disse Mænd dræbte for mine Øine, jeg vil sende dem til næste Skov." Gudmund svarede: "lover du mig, at de skulle komme i Skoven, er jeg tilfreds, thi jeg troer mere dit Ord, end en andens Haandslag." Derpaa lod Hlenni de tvende Mænd bære ud hver i sin Vidiekurv med Græs i, og en Kalv oven paa hver, de tvende Kurve bleve bundne paa Siderne af en Hest, der blev redet af en af Hlennis Karle. Gudmund red ham forbi i sin Jorighed, og de andre søgte Gaarden, hvor Isleif boede tilligemed sin Broder,

der havde ægtet Aldise, en Slægtning af Gudmunds Kone. Gudmund kom derhrn, og truede med at opbrænde Huset, hvis ikke Isleif blev udleveret. Da traadte een til Døren og sagde: "kan Gudmund høre min Stemme." Han svarede: "Ja, er Thorlaug der, da er det raadeligt, at Du gaaer ud." "Nei, sagde hun, jeg vil ikke skilles fra min Frænke, Aldise, og hun forlader ikke sin Mand." Gudmund svarede: "hvis du hellere vælger at døe med Skam, end med mig at leve i Hæder og Værdighed, skulle vi dog ikke derfor lade Værket fare." Da gik en Mand til Døren og sagde: "kan Gudmund høre min Stemme." "Er det min Søn Haldor, raabte Gudmund, da gak ud Frende." "Ei behøver du saa meget at egge mig dertil, sagde Haldor, thi ingen skal blive dig værre end jeg, hvis min Moder brænder inde." Siden lagde Folk sig derimellem, at Gudmund ei begik denne Ugierning, men Moder og Søn var han aldrig siden god.

Nogen Tid havde Gudmund havt betydningsfulde Drømme, han adspurgte en klog Kone, som efter at have raadført sig med Varslerne, sagde, at Hevnen for Thorkels Drab ikke vilde ramme ham, men hans Æt. Gudmund døde 1025. Gudmunds Sønner Eiolf og Kodran arvede ham (Hal-

dor var vel altsaa død eller fraværende). Eiolf søgte at forbinde sig Liosvetningerne, men blev dog snart indviklet i en alvorlig Strid med dem i Anledning af, at en af hans Thingmænds Døttre var bleven frugtsommelig ved en af Thorgeirs Slægt, der nægtede at give hende Erstatning, og ved en Fegtning, som holdtes i denne Anledning, blev Kodran, i det han vilde stifte Forlig, saaret af en vis Hall og døde. For hans Drab blev betalt 800 i Sølv som Bøder og Hall landsforviist. Denne Hall kom siden i Tieneste hos Kong Harald Sigurdsen, og fulgte paa Toget til Gothland med Hakon Iversen. Da han der hialp med at ophugge Isen, og Kongen roste Hall Kodransbane, sprang en af Eiolfs Slægt frem og dræbte ham. Morderen reddede sig til Kongens Søn Magnus, som skaffeede ham bort. Enden af denne i det Hele uordentligen fortalte Saga indeholder Brudstykker, om adskillige i Sagaen forekommende Personers videre Skiebne.

I et af de sidste Fragmenter nævnes Biskop Ketil, der døde 1145. Sæmund Frodes Slægt opregnes Kap. 5, Kap. 10 forekommer den Bemærkning, at den Gang var der megen Skov ved Hnioskedal. Der findes ingen Vers i denne Saga.

men Begivenhederne ere i det Hele meget troværdige. De vigtigste af de handlende Personer ere andensteds fra bekeendte. Thorgeir Gode spilte en vigtig Rulle ved Kristendommens Indflydelse (Kristnisaga S. 90-100, Nialssaga Kap. 106). Gudmund den Mægtige er nokſom bekiendt. Einar, hans Broder, nævnes i Nialssaga Kap. 122, Viga Glums Saga S. 146 og S. 154, Heimskringle Oluf den Hell. Saga Kap. 134. Thorkell Hauks Historie passer godt til, hvad der fortælles om ham ham i Nialssaga Kap. 121. Halls Kodransbanes Død berettes og i Heimskringla Harald Haardraades Saga Kap. 75.

Sagaen er uden Tvivl skreven mod Enden af det tolvte Aarhundrede, den tiener til at vise Aristocratiets Begyndelse i Island.

Kormaks Saga. *

Om Begivenheder fra første Halvdeel af tiende Aarhundrede.

Skalden Kormaks Levnet er saare romantisk. Han forelsker sig paa en Fieldreise i Steingerda, men en Hex, som han jog bort fra Herredet, truer

ham med, at han aldrig skulde faae sin Elskte tilægte. Steingerda lover ham sit Ja, hvis han mødte til en bestemt Tid; han bliver paa engang ligegyldig, lader Tiden gaae forbi, og hun gifter sig med Holmgange Berse. Derved opvaagner Kormaks Kierlighed, som stevner Berse til Holmgang, men i denne taber Kormak ved at faae det første Saar, skiøndt han var udrustet med Hrolf Krages berømte Sværd Skofnung, hvilket Islænderen Skegge havde taget fra Hrolfs Grav. Steingerde skiller sig ved Berse, men sætter sig ikke imod, at Faderen gifter hende med Skalden Tintein. Kormak, der lavede sig til at forlade Landet, taler med hende før sin Afreise, og de skilles med Vrede. Kormak følger Kong Harald Graafeld paa hans Tog til Island, han qvæder mange Vers under Storm og Kamp, i dem alle mindes han Steingerde. Indvortes Uro driver ham tilbage til Island, hvor han finder Steingerde ved Strandbredden, de tale sammen til Mørket faldt paa, da de nødes at søge til en liden Hytte, hvor hver af dem laae paa sin Side. Kormak sang, Steingerde sagde, det var bedre, de ei mødtes; hun vilde dog ei have hans Had; imidlertid negtede hun, at modtage en Guldring af ham, hvorover han blev fortørnet. Dog besøgte han hende ofte den Vin-

ter. Manden Tintein, misfornøiet herover, faaer en Karl til at digte i Kormaks Navn en Nidvise om Steingerde; men Kormak retfærdiggiør sig for hende og dræber Karlen. Thorvard, Tinteins Broder, udfordrer Kormak, men overvindes af ham i tvende Holmgange, og maae betale ham tvende Guldringe. Kormak, som igien vil forlade Island, giver Steingerde to Afskedskys, hvorover Tintein bliver saa vred, at Kormak maae efter Megling af fælleds Venner give sine tvende Ringe til Bøder. Nu vil ogsaa Steingerde reise til Norge med Tintein; paa Veien overfaldes de af Vikinger; Kormak redder dem. De komme alle til Kong Harald Graafelds Hof. Da Kormak en Dag gaaer igiennem et Stræde, seer han Steingerde i et Kammer, han springer til og giver hende fire Kys. Tintein drager sit Sværd, men Kong Harald megler: "Et Kys skal være, for han reddede dig, et for han reddede Steingerde, for de tvende andre bøde han to Ører Guld." De følge samtlige Kong Harald paa hans Biarmelandstog, hver paa sit Skib. En Dag seile de tæt ved hinanden, Kormak hugger Tintein med en Roerpind, saa han besvimede, Steingerde lader roe mod Kormaks Skib, saa det kantrer; Kongen megler, og om Aftenen drak Kormak og Stein-

gerde sammen. Tinteins seile til Danmark, Kormak med sin Broder Thorgils, der stedse fulgte ham, ligesaa: ved Brenserne fandt de Tintein plyndret af Vikinger, der havde ranet Steingerde, Kormak befrier hende ved List, og bringer hende til sin Mand, der sagde, han var en god Dreng og bad Steingerde drage med ham, men nu vilde hun ei." De onde Vetter (Aander) have tidlig hindret det, sagde Kormak: Tintein vendte tilbage til Island, Kormak hærjede paa norske, engelske og skotske Kyster, og erindrede stedse Steingerde i sine Sange, indtil han faldt.

Foruden Fortællingens egen Interesse og den Mængde Sange, som i den er indflettet, findes her flere vigtige Bidrag til Sædernes Historie, især beskrives Holmgangslovene saare nøiagtigen, hvilke Steder ere blevne benyttede af Professor Thorlacius i hans Afhandling om de nordiske Tvekampe, indrykket i Videnskabernes Selskabs Skrifter 6 D. 1 H. At der i Sagaen forekommer adskilligt om Besværgelser til at døve Sværde, kan ikke giøre Fortællingen selv mistænkelig, ligesaa lidt som den Andeel, man ifølge Tidsalderens Mening tilskrev en formentlig Hex i Kormaks Skiebne. Derimod synes Kormaks og Steingerdes Møder i

Udlandet, at være udſmykket i det Romanagtige. Imidlertid maae det meſte af Fortællingen være ſandt, da det er ſaa nøie knyttet til Kormaks Vers, ſom vare almindeligen bekiendte. Snorre anfører i Hakon den Godes Saga et Vers af Kormaks Drape om Hagen Jarls Fader Kap. 16. Flere Gange anføres Kormaks Vers blandt de andre Hovedſkaldes i den utrykte Deel af Snorres Edda. Kormaks Slægt nævnes i Landnama S. 62, Tintein S. 206. Om Holmgange Berſe forekommer meget i Laxdælaſaga, og et af hans Vers citeres i begge Sagaer. Skegge fra Midfiorden, der tog Hrolfs Sværd, er bekiendt af Thord Hredes Saga. Formedelſt de karakteriſtiſke Træk af Oldtidens Sæder her forekomme, og de mange Vers, kan Sagaen rimeligen antages at høre til de ældre Sagaer, og at være ſkrevet i det tolvte Aarhundrede.

Thattr af Gunnar Thidrandebane. *

I Begyndelſen af det ellevte Aarhundrede.

En kort Fortælling om Gunnar, en Nordmand, der, ſom Gieſt hos Ketil i Niardvik, blev for at

forsvare sin Vert, indviklet i en Strid, hvori han dræbte Thidrande, en ung meget agtet Islænder. Forfulgt af dennes Frender undkom han med største Møie, først understøttet af Helge Asbiørnsen, siden af Gudrune, der skaffede ham bort fra Landet. Disse Begivenheder fortælles paa nogle Smaaforskiellighеder nær ligelydende i Laxdælasaga ogsaa i Droplaugesønners Saga, hvilke saaledes gienſidigen tiene til at bestyrke hinanden.

Uagtet Gunnar neppe havde nogen Slægt i Island, maatte denne lille Fortælling vel synes Islænderne værd at erindres baade formedelst dens Sammenhæng med nogle ansete Familiers Skiebne og det Exempel paa mange ved Mod og Snildhed overvundne Farer, som Gunnars Flugt frembød. Fortællingen er venteligen skrevet mod Enden af tolvte Aarhundrede.

Vatsndœla Saga.

Fra Midten af det niende til Begyndellen af det ellevte Aarhundrede.

Den gamle Ketil Thrumr i Romsdalen i Norge, ſkiendte paa ſin Søn Thorſtein, at han i ſit 18de Aar hang ved Ildſtedet, og fyldte ſin Bug ved Bagerovnen, iſtedetfor, ſom Skik var i Faderens unge Dage, ſelv at erhverve ſig Gods og Hæder. Thorſtein forlader derpaa Faderens Gaard og begiver ſig til en ſtor Skov, hvor det hed, at ſlemme Røvere havde Tilhold. Det lykkes ham der, at giennembore en Stimand ſovende, denne griber ham vel i det han blev ſaaret, men da han hører, hvo han var, og tillige ſelv erkiendte, at han fik ſin forſkyldte Løn, paalægger han ham blot, at reiſe til ſin Fader, Ingemund Jarl i Gothland, fortælle Moderen, hvad han havde giort, og at hendes døende Søn Iskul ønſkede han blev forligt med Faderen, og erholdt Syſteren til Ægte; noget Guld han gav ham, ſkulde forſkaffe hans Ord Troværdighed; en af hans Børn eller Børnebørn ſkulde hedde Iskul. Thorſtein foretager ſig denne Reiſe, ſkiønt Faderen fandt den lidet raadelig, og den lykkedes; han blev i Gothland, til den

gamle Jarl døde, og vendte derpaa til Norge. Sommeren tilbragte han paa Vikingstog, om Vinteren sad han hiemme paa sine Gaarde, og var en anseet Mand. Hans Søn Ingemund blev en rask Ungersvend, der tidligen drog ud paa Søtog, og tilkiæmpede sig Gods og Ære. En Sommer han med sin Fosterbroder Sæmund kom tilbage, skulde just Harald Haarfager holde det store Slag ved Hafursfiord. Sæmund vilde ei tage Deel i denne Strid, Ingemund stødte med sit Skib til Kongens Flode, og stred saa mandeligen, at han til Belønning erholdt tvende Skibe med fuld Besætning, og desuden et lidet Sølvbillede af Freyr, som en af de fiendtlige Hærførere havde baaret. Sæmund maatte drage til Island. Da Ingemund besøgte sin Fosterfader, og af ham prægtigen blev modtaget, kom en Finnekone der, som spaaede Folk deres Skiebne; hun forudsagde Ingemund, at han vilde reise til Island. Ingemund svarede, at han ikke vilde være Kiøbmand, heller ikke sælge sit Ødelsgods for at bosætte sig i disse Ørkener. Men Konen sagde, at det skulde være ham et Tegn paa hendes Spaadom, at Freyrs Billede, som han pleiede at bære i sin Pung, var nu borte, og det vilde han først finde i Island, der hvor han byg-

gede sin Gaard. Fosterfaderen og dennes Søn, der og var hans Fostbroder, raadede ham til at følge Skiebnens Vink, han vedblev sit Afslag, og de andre reiste. Harald Haarfager forskaffede ham et anseeligt Giftermaal med en Jarledatter, men da han alligevel ikke kunde glemme Spaadommen, lod han hente nogle Finner, og lovede dem Smør og Tin for at reise til Island, underrette sig om Landets Beskaffenhed, og søge efter Freirs Billede. De reiste paa deres Viis,*) lode sig trende Dage indelukke i et Huus, hvor ingen maatte kalde paa dem, og efter den Tids Forløb stode de stønnende op, og fortalte, at Freirs Billede var i Island, men at han selv maatte hente det. Dette Udsagn bestemte ham; med et anseeligt Følge reiste han til Island, hvor han bosatte sig i Vatnsdalen paa Nordlandet. Der opreiste han et Offerhuus hundrede Fod langt, hvori ingen, af Frygt for Gudernes Vrede, matte bære Vaaben. Som Oldings havde Ingemund huset et slet Menneske, der hed Hrolleif. En Gang han vilde stille en Strid mellem denne og hans Sønner, blev han dødeligen

*) Det var altsaa Sielene, der giorde denne Reise. Det samme finder endnu Sted hos de nuværende Lappers Troldmænd, ligesom hos Grønlændernes Angekkokker hos Jongleurer og Schamaner.

saaret af ham, men for at Sønnerne ikke skulde dræbe hans Giestven, fordulgte han sit Saar, indtil Morderen var undsluppet. Tvende af hans Venner dræbte sig selv, da de hørte Efterretningen om hans Død.

Af Ingemunds Sønner var Thorstein den sindigste, Jøknl den stridbarste, og Thorer henreves stundom af Bersærkergangen, hvilket ansaaes for et Uheld. Disse vovede ikke at sætte sig paa deres Faders Sæde, førend de havde opsporet Morderen, og hævnet deres Faders Død. Siden havde de forskiellige Stridigheder, især med Finboge den Stærke. Da denne tilligemed sin Systersøn Berg havde udæsket Jøkul og Thorstein til Tvekamp en bestemt Dag, og det paa samme blev et saa stærkt Uveir, at Finboge og Berg troede sig hindrede fra at møde, opreiste Jøkul dem en Nidstang. Han udskar nemlig et Mandshoved paa Enden af en Stolpe, ridsede Runer paa denne efter en vis Formular, dræbte derpaa en Hoppe, giorde en Aabning paa Brystet, og satte den paa Stolpen, saa den vendte mod Finboges Gaard. Enden paa denne Strid var, at Finboge flyttede fra Egnen.

Den sidste Deel af Sagaen indeholder Fortællinger om det tredie Ætled af denne Slægt. Thorstein havde en Søn ved Navn Ingolf, der

var saa smuk, at det hed i en Vise, at alle Ungmøer vilde dandse med Ingolf, ogsaa Kiellingen med tvende Tænder i sin Gumme. Denne Ingolf besøgte jevnlig en Datter af Ottar, en af Faderens Thingmænd, og da denne paa Ottars Klager forbød ham disse Besøg, digtede Ingolf Kierlighedsviser om hende. Ottar indstevnede nu Ingolf, men denne tillige med sine mægtige Frender, forbittrede over at een af deres Undergivne turde lægge Sag an imod dem, fordrev Ottar med Hug fra Domstedet. Denne forlod derpaa Herredet, forsøgte siden, da Ingolf endnu fortsatte sine Besøg hos Datteren, at dræbe ham ved Stimænd, men det lykkedes ham ei. Nogen Tid derefter døde Ingolf af Saar, han havde faaet i Kamp med nogle Røvere. Han ønskede, man skulde begrave ham paa en Bakke nær ved Veien, at Vatnsdalens Piger deslængere kunde mindes ham.

Thorstein havde, for at befrie sin Broder for Berserkegangen, der stundom kom over ham, naar han mindst ønskede det, giort det Løfte til den Gud, han ansaae for den mægtigste, den der havde skabt Solen, at han vilde opdrage et Frillebarn, som hans Systerson Thorgrim havde ladet udsætte. Dette Barn blev kaldet Thorkell Krafla, da det voxte til, vilde Faderen dog ikke endnu

erkiende det for sit. Men da der efter Ingolfs Død var Strid om Herredsforstanderskabet, og en vis Thorkell Silfre var nær ved at erholde det ved Lodkastning, sagde Thorgrim til Sønnen, den Gang en 12 Aars Dreng, at han vilde erkiende ham for sin Søn, om han satte den Øxe, han nu skienkede ham, i Modstanderens Hoved. Drengen løber hen til Manden, faaer ham til at udskielde sig, og derpaa hugger ham ned. Hans Frender paastode, han havde havt skiellig Grund til denne Handling, og Faderen tog sig nu meget af ham. Thorkell Krasla bleo siden en anseet Mand og Herredsforstander, han lod sig døbe, da Kristendommen blev lovtaget paa Øen, og byggede en Kirke paa sin Gaard.

Denne Familiehistorie bærer Troværdighedens Præg. Hexeriet, der omtales, er blot, hvad der hørte til Samtidens Anskuelsesmaade. Vers findes her ingen af, men Stilen er reen. Hvad der især bekræfter Fortællingen, er, at der findes et saa fuldstændigt Udtog af det Mærkeligste af dens første Deel i Landnama S. 185-195, at man neppe kan tvivle, at Landnamas Forfattere jo have havt denne Saga for sig, og naar hertil kommer, at en af Landnamas Haandskrifter, der ei hører til de

seneste har tilføiet et Udtog af vor Sagas sidste Deel, der ei egentlig hørte til Landnamas Plan, bliver det rimeligt, at denne allerede af Landnamas første Samlere er bleven benyttet. I Hallfred Vandrædaskalds Thattr, i Olaf Tryggvesens Saga isl. Udg. 2 D. S. 77-87, fortælles en Deel henhørende til Thorsteins Søns Ingolfs Historie, i Finboges Saga meget om Finboges Stridigheder med Iskul, og i Kristnisaga og Thorvald Vidførles Saga adskilligt om Thorkell Krafla. Omendskiønt disse Fortællinger i enkelte Træk ikke stemme overeens med Vatnsdælasaga, er dog Overeensstemmelsen saavel i Karakterskildring, som i Hovedbegivenhederne saa stor, at denne Sagas Paalidelighed derved bliver bekræftet. Denne interessante Saga, der synes skrevet i det tolvte Aarhundrede, er bleven udgivet paa islandsk og dansk ved Professor Werlauf med lærde Anmærkninger, Kiøbenhavn 1813, 4. paa Jernværkseier J. Aalls Bekostning.

Foſtbrødreſaga. *

Fra det ellevte Aarhundrede

Thorgeir og Thormod vare tvende tappre, men uſtyrlige Ynglinge fra den nordlige Deel af Island, ſom uagtet den indførte Kriſtendom havde tilſvoret hinanden paa gammel Viis Foſtbroderſkab, og at ſkulle hevne hinandens Død. De havde nemlig ſkaaret tvende lange Strimler af Grønſvær, faſtgiort Enderne i Jorden, men ſaaledes løftet Grønſværen, at den *) ſværgende kunde gaae derunder. De udmærkede ſig ved Styrke og Vaabendygtighed, men formedelſt deres Voldſomheder bleve de forjagede fra deres Fødeegn, Iſefiorden, og nogen Tid efter blev Thorgeir erklæret fredløs. Thormod vilde ledſage ham i hans Landflygtighed.

Da de rede til Skibet, ſiger Thorgeir til Thormod: "Gives der vel tvende Foſtbrødre, vores Jevninge i Kraft og Stridbarhed?" Thormod ſvarede; "De kunde vel findes, hvis man ledte længe." "Ingenſteds findes de," ſagde Thorgeir, "men hvo af os troer Du vilde vinde, hvis vi prøvede

---

*) Ceremonierne ved Foſtbrødrenes Ed fortælles ikke fuldſtændigen. See Gisle Søſuns Saga S. 134. Volſungaſaga. S. 83.

Styrke?" — "Det veed jeg ikke," var Thormods Svar, "men saa meget veed jeg, at denne Udfordring hæver vort Fælledsskab."

De adskiltes derpaa, og Thormod drog hiem til sin Fader og qvad et Vers over Skilsmissen.

Som Thorgeir red, ærgerlig over at være bleven forladt, fik han Øie paa en Mand, som han raabte paa; da denne formedelst Vinden ikke hørte hans gientagne Raab, red Thorgeir hen og giennemstak ham med sit Spyd, og endnu et Par andre Mord begik han, før han seilede fra Landet. Siden tumlede han sig om i Irland, Engelland, Danmark og Norge, hvor han bliver Hirdmand hos Oluf den Hellige, paa hvis Befaling han reiser til Island for at hevne Kongen paa en Mand, der havde saaret en af Kongens Folk. Fra Island seiler han til Orkenserne, og hielper Rognvald Jarl mod Vikinger. Efter et kort Ophold hos Kong Oluf, vender han igien mod dennes Raad tilbage til Island, hvor han kommer i Strid med en vis Gaut, som han dræber, men nedlægges af dennes Frende Thorarin Offi samt Grønlænderen Thorgrim. Thorgeirs Mod var bekiendt om hele Øen. Thorgils Arason havde sagt paa Thinget: "Grettes Stærke er ræd for Mørket, Thormod er ræd for Gud, Thorgeir kan ikke ræd-

des for noget." Hans Drabsmænd vilde derfor af Nysgiærrighed see hans Hierte, de toge det ud, og fandt det meget lidet. Sagaskriveren bemærker derhos, at nogle anſee det for ſandt, at den modige Mands Hierte er mindre end den Frygtſommes, thi i det ſtørre Hierte er der mere Blod, og det er Blodet, der giør frygtſom. Thorarin blev ſtevnet for Thorgeirs Drab og maatte betale 200 i Sølv ſom Bøder.

Thormod var bleven tilbage paa Øen, og der havt nogle Kierlighedsforſtaaelſer, hvorved han havde faaet Tilnavnet Kolbrunarſkald, eller den Mørkladnes Skald, fordi han havde digtet Elſkovsſange om en mørkladen Pige. Efter Thorgeirs Drab reiſer han til Danmark, hvor Kong Knud den Mægtige hørte, at han var en god Skald, og tilbød ham at gaae i ſin Tieneſte. Thormod undſkyldte ſig førſt med, at han ikke vovede at indtage de Hovedſkaldes Plads, der forhen havde været hos Kongen, at han frygtede for, ei at kunne ſtyre ſit Sind, og at det hed ſig, at det ei havde gaaet alle dem vel, der havde været hos Kongen. Knud nævnede Thoraren Loftunge, ham erkiendte Thormod for meget bedre Skald end ſig ſelv, og da Kongen blev ved at overtale ham, modtog Thormod hans Tilbud med Glæde, og blev hos ham den

Vinter. Han morede meget, og qvad Viser om hvad der tildrog sig. Da Sommeren kom, anmodede Kongen ham om at vorde Stavnbo hos Vikingen Harek, en Ven af Kongen, hvem han ofte bragte store Gaver af sit Rov. Thormod erindrede Kongen i et Vers, at han havde lovet ham, af Fafners Eiendom (Guld). Kongen drog strax en Guldring paa en halv Mark af Haanden, og gav ham. Thormod takkede for Gaven, men bemærkede, at Kongen havde lovet ham en Mark Guld. "Det er sandt," sagde Kongen, trak nok en Ring af og gav ham. Thormod drog nu paa Vikingstog med Harek. Engang mødte de Oluf den Hellige. Thormod fældede en af hans Skibsfolk, skulde derfor være bleven dræbt, men paa adskilliges Forbøn antoges han i den Dræbtes Sted. Med Olufs Anbefaling seilede Thormod til Grønland, for at hevne sin Fostbroders Død paa Thorgrim. En Dag paa Thinget havde denne Thorgrim ladet sætte en Stol uden for sin Dør, hvor han havde sat sig, og fortalte Sagaen om, hvorlunde han havde været med at dræbe Thorgeir. Under Fortællingen opkom der Uveir, der jog Mængden bort, hvorpaa Thormod sprang til, og fældede Fortælleren. Han flygtede derpaa, og udstod meget for at redde sig, men dræbte ogsaa flere af Thorgrims Frender.

Omsider kom han tilbage til Oluf, hvem han først leilighedsviis fortalte, hvor vel han havde rygtet sit Ærinde.

Da Kong Olaf maatte flygte fra Norge, ledsagede Thormod ham, og vendte med ham igien tilbage. Det var ham, der raadte Kongen, at brænde Bøndernes Gaarde, hvor de droge frem, for at indjage Oprørerne Skræk, og han var een af de Skalde, der skulde staae inden for den Skioldborg af de tappreste Mænd, der forsvarede Kongen, at de selv kunde see alt i det Slag, de siden skulde besynge. Han istemmede det gamle Biarkemaal saa høit, at hele Hæren hørte det, den Morgen Slaget ved Stiklestad skulde begynde. Under Slaget stred han mandeligen, da Kongen var faldet, var han endnu ikke saaret; han bad da til Kongen, der havde lovet ham at skulle følge sig, om at vorde det; da kom en Piil flyvende og traf ham. Han tyede nu hen til et Sted, hvor der vare mange Saarede. Lægen kunde ei trække Piiljernet ud af Saaret, og Thormod døde, efter at have qvædet et Par Sange.

Ved Sammenligning mellem de forskiellige Haandskrifter, vi have tilbage, som i det Suhmske Afskrift ere blevne collationerede, sees, at nogle

af disse have erholdt usandsynlige Tilsætninger tilligemed moralske Indledninger og Betragtninger, skrevne i en ganske anden Tone end det Øvrige. Den Recension af Sagaens Text, der er optaget i Flateiarbogen, og altsaa er fra det fiortende Aarhundrede, hører til de seenere. I een af Haandskrifterne findes i Anledning af Thorgeirs Død følgende Bemærkning: Syr kaldtes en Ret i Grønland, Qvinderne tillavede af Kalvetarme, siger "sogumeistarin" med hvilket Udtryk Nedskriveren sandsynligen har ment den Mand, der havde fortalt Sagaen. Ved det nittende Kapitel tilføier et Haandskrift, at en Bygning, Thorgeirs Ven havde opført, nu havde staaet til 300 Aar, hvilken Bemærkning altsaa maatte være nedskreven i den første Halvdeel af det fiortende Aarhundrede.

Den ældre Recension af Sagaen indeholder i sig selv paalidelige Efterretninger, der bestyrkes ved Overeensstemmelsen med andre Minder. Thorgeirs Historie er bygget paa Thormods Vers, hvoraf adskillige blive anførte. Thormod var en berømt Skald, han omtales i Landnama S. 140, 159. Liosvetningasaga Kap. 31 fortæller hans Tog til Grønland, og hans Drape om Thorgeir. Den utrykte Deel af Snorres Edda har flere Fragmenter af hans Vers. I Oluf den Helliges Saga,

i Heimskringla staaer meget om ham og af hans Vers Kap. 217, 218, 220, 246. Snorre har vist nok taget, hvad han fortæller om Thormods Endeligt, af hans Saga; men om just af vor Saga kan ei med Vished bestemmes, da de fleste af dens Haandskrifter ere defecte i Enden, og i det, som har Efterretningen om hans Død, er Fortællingen meget uorventlig og afbrudt. I det allermeste stemmer den overeens med Snorre, er blot udførligere. Kun i et Træk synes der at være Modsigelse, da Sagaen lader Thormod give et godt Raad til Dag, den Høvding, der efter Olafs Fald endnu kort Tid fornyede Slaget, Snorre siger derimod, at Thormod var for haardt saaret til at kunne begive sig til ham.

Den ældre Recension af denne Saga, der er aldeles troværdig og har saa mange Vers, er uden Tvivl fra det tolvte Aarhundrede.

Saga om Biørn Hitdælakappe. *

Fra det ellevte Aarhundrede.

Biørn, en Systerdatters Søn af Egil Skalagrimsen, blev opfostret hos sin Frende, Skalden

Skule Thorsteinsen, og forelskede sig i Oddny, en af Egnens smukkeste Piger. Da han agtede at forsøge sin Skiebne i Udlandet, erholdt han det Løfte af Oddnys Fader, at Pigen skulde sidde som hans Fæstems i trende Aar, men kom han ikke hiem det fierde, maatte hun gifte sig, med hvem hun vilde. Biørn seilede derpaa i sit attende Aar til Norge, hvor han blev vel modtaget ved Erik Jarls Hof. Did kom ogsaa Thord Kolbeinsen, en berømt Skald, men som i Island havde været ilde lidt, formedelst sine spydige Vers. Denne havde digtet en Hædersang, Belgskaka Drape kaldet, om Jarlen. Qvædet erholdt Jarlens Bifald, og Thord tilbragte der Vinteren. Forhen havde han i sine Viser ogsaa spottet over Biørn, men ved Jarlens Hof viste de sig som hinandens Venner, og en Dag ved Drikkebordet, da Thord spurgte Biørn, om han snart vilde drage hiem, svarede denne, at han endnu vilde forsøge sig noget mere i Verden, men bad Thord at bringe Oddny en Guldring paa en halv Marks Vægt, som han havde modtaget af Jarlen. Derefter drog Biørn til Kong Valdemar i Garderige, for hvem han gik i Holmgang med hans Frende Kaldemar, der giorde Paastand paa Riget; nedlagde sin Modstander, men blev selv farligen saaret, og maatte

ligge længe inden han blev helbredet. Hermed forløb trende Aar, og da han ved Enden af det tredie Aar kom til Norge, vare alle Islandsfarere feilede bort.

Imidlertid var Thord kommet til Island, havde overbragt Oddny Biørns Ring, og fsiet til, at Biørn havde afstaaet hende til ham, i Tilfælde af han skulde døe, eller ikke vende tilbage. Da nu nogle Kiøbmænd bragte ved Enden af det tredie Aar Efterretning om, at Biørn laae syg af sine Saar i Garderige, bestak Thord dem til at berette Biørns Død. Han friede derpaa til Oddny, og da Tiden desuden var forløben, i hvilken hun skulde vente paa Biørn, fæstede hendes Frender hende til den femten Aar ældre Thord. Biørn spurgte dette ved sin Ankomst til Norge, og begav sig derpaa, efter at have opholdt sig nogen Tid hos Erik Jarl, til Knud den Mægtige i Engelland; hos ham tilbragte han tvende Vintre, hvorpaa han drog paa Vikingstog i Selskab med en vis Audun.

Imedens Biørn sværmede omkring i Østersøen og erhvervede sig megen Formue, sad Thord hiemme paa sin Gaard, levede godt med Oddny, og havde otte Børn; men efter en halv Snees

Aars Forløb døde hans Morbroder, Hiør den Rige i Danmark. For at erholde dennes Arv, seilede han først til Oluf den Hellige i Norge med Anbefalinger fra Kongens Ven Thorkel Eiulfsen, og qvad et Drape til Kongens Ære. Oluf gav ham til Belønning en Guldring, en bebræmmet Kiortel og et godt Sværd, desuden et Brev med sit Segl for til sine Venner i Danmark. Thord reiste derpaa til Roeskilde, hvor han erholdt det meste af sin Arv. Paa Tilbagereisen mødte han ved Brenserne Biørn, der anførte ni Krigsskibe, og fratog ham alt, hvad han eiede, men for Kong Olufs Skyld, hvem han agtede at giæste, sparede hans Liv. Biørn reiste nogen Tid efter selv til Kongen, som i Begyndelsen vilde have ladet ham fængsle, men da Biørn havde fortalt ham Sammenhængen, erkiendte Kongrn, han havde havt Ret til at angribe Thord, og forligte dem med hinanden, paa de Vilkaar, at Thord skulde beholde Konen med hendes Formue, og Biørn derimod beholde lige saa meget af det Gods, han havde frataget Thord; Forhaanelsen mod denne skulde gaae op mod Maaden, hvorpaa Oddny var bleven Biørn berøvet. Biørn skulde have en prægtig Kiortel og en Ring til Giengield for den, han havde givet Oddny; men Thord skulde beholde det

Sværd, Kongen havde givet ham. Thord reiste til Island, hvorhen ogsaa Biørn begav sig et Par Aar derefter. Thord besluttede at indbyde Biørn til sig, for at prøve hans Sindelag, uagtet Oddny, som bittert havde bebreidet Thord hans Underfundighed, kun lidet skiottede derom. Thord traf ham paa Faderens Gaard, som han tillige med Moderen var i Færd med at tørre Linned, og overtalte ham til at besøge sig.

I Begyndelsen levede begge venskabeligen med hinanden, men en Dag, da Thord kom i Trætte med Oddny, og gav hende et Øresigen, qvad Biørn et Vers om Thord, denne qvad kort efter om Biørn, og saaledes bleve de ved at digte Spotviser mod hinanden, indtil de skiltes som Uvenner imod Oddnys Villie, der havde tiltænkt Biørn sin Datter til Erstatning for sig selv.

De tvende Skalde vedbleve at qvæde Viser mod hinanden. Thords bleve sungne af Flere, og kom Biørn for Øren, der red med 60 Mand til hans Gaard for at stevne ham. Venner søgte at forlige Sagen, men Thord vilde, at den skulde gaae til Thinget, hvor han betalte 100 i Solv som Bøder. Noget efter maatte Biørn betale tre Mark Solv for en Nidvise han havde digtet. Flere

Gange blev han overfaldet af Snigmørdere, som Thord havde leiet, men det lykkedes ham ved sin Tapperhed at fælde dem alle. En kiæk og mægtig Mand, der hed Thorstein Kuggesen, vilde Thord gierne have til at hielpe sig mod Biørn, og indbød ham derfor til Julegilde. Som denne selv tolvte drog forbi Biørns Gaard, blev Veiret saa haardt, at de maatte tage ind til Biørn. Denne tog i Begyndelsen slet mod dem, lod ikke giøre Ild for dem, gav dem heller ikke tørre Klæder, og satte kun Ost og oplagt Melk (Skyr) paa Bordet. Da Veiret næste Dag blev værre, overlod han dem Valget, enten strax at forlade Gaarden eller blive hos ham til fierde Dag i Julen. Thorstein Kuggesen foretrak det sidste, og blev nu herligen beværtet. Biørn forklarede tillige, hvorfor han ikke strax havde saaledes modtaget ham, han vilde nemlig ei det skulde hedde sig, at han havde lokket ham til at være sin Ven. Med megen Møie lykkedes det Thorstein at faae et Forlig bragt tilveie, men Thord vilde, at tillige den ene skulde qvæde sine Nidviser for den anden. Derved fandtes det, at Biørn havde digtet flest Viser om Thord. Denne paastod nu, at maatte qvæde sit Tal fuldt, Biørn vilde ei tilstæde det, og da Thord alligevel sang nogle Stropher, svarede Biørn ham igien, hvor-

ved alt Forlig var hævet. Thorſtein og Biørn indgik derpaa nøie Venſkab, og lovede at hevne hinandens Død, dog betingede Thorſtein ſig, at efterdi de nu vare Kriſtne, og altſaa vidſte bedre end før, hvad de burde giøre, ſkulde ikke allene Manddrab, men ogſaa Bøder og anden lovbeſtemt Straf anſees for anſtændig Hevn.

Ikke længe derefter overrumplede Thord med fire og tyve Mand Biørn allene, og dræbte ham. Oddny græmmede ſig ſaaledes over Biørns Død, at Thord ofte ſiden angrede ſin Gierning. Med den Dræbtes Broder forligte han ſig ſnart, ved at tilbyde 300 i Sølv ſom Bøder; men Thorſtein Kuggeſen ſamlede en ſtor Skare af Biørns Frender, nødte Thord til at betale det tredobbelte, og tolv af de Mænd, der havde været med ved Angrebet, maatte forlade Landet.

Fortællingen er nedſkrevet en Tid efter Begivenhederne, thi S. 20 i det Suhmſke Afſkrift fortælles, at Biørn engang, da han havde været i Bad med Kong Oluf den Hellige, tog dennes Fodtøi paa, hvori der efter den Tids Skik vare lange Remmer til at binde Skoene med; Kongen lod ham beholde det og det blev begravet med ham. Da Biørns Lig opgroves for at føres til en anden

Kirke, fandtes disse Remmer endnu uforraadnede, og føier Sagaskriveren til, de høre nu til Messedragten (messufata linde) paa Gørdum ved Akranes. S. 55 anføres en Runolf Dagsson, som Hiemmelsmand for at Biørn havde forfattet et Drape over Apostelen Thomas. I Sagaens Begyndelse bliver Egils Saga citeret.

Neppe er Fortællingen senere end det tolvte Aarhundredes Ende. Sagaen indeholder mange af Thords og Biørns Viser. Begivenhederne ere fortalte omstændeligen og uden Overdrivelser. Biørns og Thords Navne forekomme i Landnama. Den Flatøeske Kodex opregner Kol. 753 blandt Oluf den Helliges Skalde Biørn som den fierde. Egilssaga nævner Biørn og hans Slægt Kap. 56 S. 333. Et gammelt Haandskrift af Oluf den Helliges Saga No. 61 blandt de Arnæmagnæanske beretter, at der gives en vidtløftig Fortælling om Biørns og Thords Stridigheder, og anfører deraf det Stykke om Kong Olufs Skoremmer. Grettessaga nævner Biørn, der havde Stridigheder med Thord, blandt de Høvdinge, hos hvilke den fredløse Gretter søgte Tilflugt, men naar den føier til, at i Biørns Saga berettes, hvorlunde Gretter og Biørn kappedes med hinanden i allehaande Legemsøvelser, maae der sigtes til den mundtlige

Fortælling, thi derom ſtaaer intet i vor Saga. I Heimskringla og Knytlingeſaga og den utrykte Deel af Snorres Edda findes mange Vers af Thords Draper. Det over Erik Jarl kaldes Helgſkakadrape i Tillægget til den islandſke Udgave af Oluf Tryggveſens Saga S. 1. Ogſaa i Gunlaug Ormstunges Saga findes et af Thords Vers S. 178. Af Skule Thorſtenſen, Biørns Lærer, findes Vers i Heimskringla, Oluf Tryggveſens Saga Kap. 123 og i Reenhielms Udgave af denne Saga Kap. 64. Thorſtein Kuggeſen forekommer i Laxdælaſaga og i Gretters Saga Kap. 28, 50, 55, 70. I det Suhmſke Afſkrift af denne Saga mangler Begyndelſen, ſom Torfæus kiendte, 3 D. S. 66, og ſom jeg har tilføiet efter en Afſkrift af denne Saga, Hr. Raſk medbragte fra Island.

Gisle Surssøns Saga.

Begivenheder fra det tiende Aarhundrede.

Gisle, om hvis Fader Thorbiørn Sur og Farfader Thorkel Herſe Sagaens Begyndelſe meddeler

Efterretninger, udgiorde med sin Broder Thorkel og deres tvende Svogre Vestein og Thorgrim en nøie forbunden Kreds af drabelige Mænd paa Vestkanten af Island. Naar disse med deres Folk, 40 i Tallet, alle klædte i brogede Klæder, traadte frem paa Thinget, og spurgte paa nogen behøvede deres Hielp, vakte denne kiække Flok alles Opmærksomhed. En Høvding spurgte i denne Anledning Gest Oddleifssen (bekiendt for at kunne forudsige Menneskers Skiebne) hvorlænge disses Overmod vilde vare. "Ikke 3 Aar til Ende," svarede denne, "ville alle de, som ere i denne Flok, blive enige." Denne Spaadom fortalte een til Frenderne. Gisle opfordrede dem til at giøre Spaadommen til Skamme, ved at sværge Fostbrødrelaug med hinanden. De gaae nu ud paa en Odde, opskiære Strimler af Grønsvær, hvis Ender de befæste i Jorden, og understøtte det med et Spyd saaledes, at man med Haanden kunde røre ved Naglen, der holdt Spydsjernet. Alle fire gaae derunder, saare sig, lade deres Blod løbe paa Jorden under Grønsværen, og røre Jorden og Blodet sammen. Derpaa faldt de paa Knæ, og svore ved alle Guder, at den ene vilde hevne den anden som en Broder. Men da de skulde give hinanden Hænder, sagde Thorgrim: "Jeg kan faae nok at

giøre, naar jeg indgaaer dette med mine tvende Frender," og drog sin Haand tilbage fra Vestein. Da Gisle saae dette, sagde han: "saa vil jeg heller ikke forbinde min Skiebne med den Mand, der ei vil giøre det med min Svoger."

Gisle og Vestein dreve Kiøbmandsskab, og tilbragte en Vinter i Viborg. Ved Afreisen smeddede Gisle en kunstig Penge, som var til at skille i tvende Dele, hvoraf Vestein fik een, og de lovede at den ene skulde sende sin Halvdeel til den anden, naar han erfarede, at dennes Liv var i Fare. Da de kom hiem, drog Gisle til sin Gaard, som han beboede i Fællig med Broderen Thorkel. En Dag, som de tvende Svigerinder sadde i deres Afkrog i Enden af Huset, medens at Mandfolkene vare ude at slaae Hø, lod Gisles Kone den anden høre, at hun kunde godt lide hendes Broder Vestein, hvilket ogsaa Thorkels Kone ikke negtede. Thorkel, der just var ene hiemme, og havde hørt Alt, raaber til dem, at disse Ord vilde vorde een Mands eller fleres Bane. Konerne bleve nu bange over hvad de havde sagt, men Thorkels Kone fattede snart sin Beslutning. Da hun om Aftenen kom til Mandens Seng, og denne ikke vilde, at hun lagde sig ned ved hans Side, svarede hun: at hvis han ikke lod som intet var skeet, vilde hun paa

Øieblikket kalde Vidner, og erklære Skilsmisse, hendes Fader vilde da snart hente hendes Medgift og Morgengave. Thorkel taug noget hertil, og sagde derpaa, hun kunde gjøre hvad hun vilde. Hun lagde sig da hos ham, og de bleve snart forligte.

Brødrene ophævede nu deres Fællig og Thorkel flyttede til sin Svoger Thorgrim. Gisle beholdt Fædrenegaarden, og førte et stort Huus, han havde vel ophørt at offre siden Reisen til Danmark, men holdt dog de store Gilder. Da han fik at vide, at Vestein, der nylig var hiemkommen fra en Reise, agtede at besøge sig til et af disse, sendte han ham et sikkert Bud, med den halve Penning, for at advare ham, men Budet traf ham for sildig, og han kom til Gisle. Vestein havde kostbare Vare med sig, hvoraf han havde bestemt nogle Tapeter til sin Fostbroder Thorkel, Gisle bragte dem til ham, men Thorkel negtede at ville modtage dem. Nogle Dage efter fandtes Vestein myrdet i sin Seng, i hans Saar stod Spydet Graaside, der var smeddet af et Familiesværd. Gisles Farbroder havde nemlig laant det af en Træl, og dermed tilkiæmpet sig Seier i en Holmgang, havde siden negtet at levere det tilbage, og da Trællen angreb ham, sønderhugget det paa Trællens Hoved, i det han selv blev dødeligen saa-

ret. Man havde giemt det sønderbrudte Sværd, Thorkel havde faaet det som en Deel af sin Arv, og nyligen havde dennes Svoger Thorgrim ladet det omsmedde. Det blev anseet for Løndrab og ei for Mord,*) naar Værget blev siddende i Saaret. Gisles Kone bød en Træl drage Spydet ud, men denne skiælvede derfor, thi det hed sig, at den skulde være Hevner som drog Jernet ud. Gisle kom nu selv til, bad alle være rolige, drog Spydet ud, og lagde det i et Giemme, saa ingen saae det. Han indbød derpaa sine Frender til at kaste Høi over Vestein. Da Liget var giort til Rette, og det var Skik, at binde Helsko paa den Dødes Fødder, at han paa dem kunde vandre til Valhal, tilbød Thorgrim sig at giøre det, og sagde derefter: "hvis disse løsnes, forstaaer jeg ikke at binde Helsko." **) Legene, der holdtes ved dette Arvesøl, varede i flere Dage.

---

*) Det ansaaes for skammeligt, at dræbe nogen uden offentligen at vedgaae det, og derved staae Vedkommende til Ansvar; men naar man nu ei vilde giøre dette, kunde det være en Slags Udflugt, naar Drabsmanden lod sit Værge sidde, thi da Vaaben den Gang ei hørte til Fabrikvare, maatte man kunde udfinde, hvem hvert Vaaben tilhørte.

**) Aarsagen til denne Skik var vel den samme, der foranledigede saamange andre Begravelses-Skikke

Vintergildet til Freis Ære blev holdet hos Thorgrim, der havde indbudt mange, og for bedre at pryde sin Hal, sendte han imod Thorkels Raad Bud til Gisle, og bad om at laane Vesteins Tapeter; denne samtykte vel, men giorde tillige Aftale med en af Thorkels Husfolk, at han skulde lade Huusdøren være aaben. En Nat listede Gisle sig hen, og giennemborede sin Svoger Thorgrim med Spydet Graaside, der fæstedes i hans Leie. Saa snildeligen var Anslaget udført, at ingen mærkede det. Da det blev bekiendt i Huset, begave nogle sig med Thorkel hen til Gisles Gaard, de fandt ham i Sengen, og Thorkel, som saae, at hans Sko stode der fulde af Snee, skiød dem ind under Sengen, at de andre ei skulde blive dem vaer. Man indbød nu Gisle til at bivaane Thorgrims Jordefærd, der holdtes efter gammel Viis. Han blev hvilagt i et Skib, og da Høien skulde lukkes til tog Gisle en meget stor Steen, kastede den i Skibet og sagde: ligger dette Skib nu

---

hos de forskiellige Folkeslag; man vilde forsyne den Afdøde med det Nødvendigste, som han behøvede til sin lange Reise. Thorgrims Ord skulde vel og antyde paa en forblommet Maade, at han havde befordret den Døde til denne Reise.

løst forstaaer jeg ikke at fæste Skibe.*) Under Legene, der holdtes ved Graverollet, qvad Gisle et Vers, hvori han hentydede paa, at han var Thorgrims Bane. Systeren hørte det just, mærkede Betydningen, og angav det for sin Mands Broder Bork den Tykke, hvem hun siden ægtede. Denne indstevnede Gisle som Thorgrims Morder. Hans Broder advarede ham for Faren; men dette ei hielpe Gisle, kunde heller ikke faae andre til at antage sig hans Sag, saa det hed, at en Troldmand havde forhexet det for ham. Han blev dømt fredløs, og maatte vanke om fra Sted til andet. Bork udsatte en Pris paa hans Hoved, og kiøbte en vis Eiolf til at forfølge ham. Efter nogle Aars Omflakken lod Gisle udspredde Rygtet, at han var forliist, og skiulte sig hos en Frende, men da

*) At adskillige hoilagdes i Skibe var vel af samme Grund, som at Grønlænderne give stundom den Afdøde en Baad med i Graven, at den Afdøde nemlig kunde bruge den i de Dødes Land; men da denne Skik blev kostbarere, ligesom Skibene bleve større, iagttoges den siden kun ved enkelte prægtige Ligfærd. Uvist er det, om Stenen Gisle kastede i Skibet var en almindelig Skik, at nemlig den Afdødes Skib skulde have sin behørige Baglast; eller han giorde det blot, for at vise et Sidestykke til Thorgrims Adfærd ved Vesteins Ligbegiængelse.

han hos denne bygte Fartøier, røbede disses Bygningsmaade ham, thi han var den kunstigste Skibsbygger, og han maatte nu vanke om igien. Tilsidst blev han overrumplet af Eiolf og femten Mand, han værgede sig tappert, hans Kone og en Pige, som just da vare hos ham, stode ham kiekt bi; men efterat otte af Fienderne vare dræbte, maatte han falde for Overmagten. Da Eiolf kom tilbage til Børks Gaard, vilde Børks Kone have dræbt sin Broders Bane, og da hun hindredes deri, skiltes hun fra Børk.

Om alt, hvad der fortælles om Gisles enlige Flugt, er rigtigt, kan man naturligvis ikke vide med nogen Vished; da dette allene maatte være hentet fra hans egen eller hans Kones Fortælling. Historiens øvrige Begivenheder bestyrkes ved flere Vidnesbyrd. Gisles Forfædre nævnes i Landnama S. 148. Annalerne anføre hans Faders Ankomst til Øen under Aar 952, og Thorgrims Død Aar 963. Gisles egen Historie fortælles kort i Eirbyggiasaga S. 28, 33, 34. I Gullthorers Saga Kap. 10 fortælles om Bøder, een maatte betale til Børk, fordi han havde huset den fredløse Gisle. I Sturlungasaga nævnes det gamle Spyd Graaside tvende Gange. Biørn Thorvaldsen dræbtes

dermed af Gunlang Aar 1220 (5 Thattr Kap. 25, S. 482 i det Suhmske Afskrift) Sturle Sighvatsen forsvarede sig dermed i Slaget, hvor han faldt (6 Thattt, Kap. 17, S. 770.) Enkelte nyere Vendinger findes i denne Saga, hvilke dog uden Tvivl blot hidrøre fra de slettere Haandskrifter, Udgiveren har brugt. I det hele er Tonen gammel og sanddru. Den indeholder adskillige Smaatræk af hedenske Skikke, som ellers ikke forekomme, og enkelte af Gisles Viser. Nogle Steder antydes, at en Tid lang maatte være forløben siden de fortalte Tildragelser vare skete. S. 152 siges, at man endnu den Dag i Dag saae Mærkerne af et Fieldskrid, der tilskreves en Hexekielling, S. 159 at man endnu saae Spor af en Kielder, hvor Gisle havde været skiult en Vinter. S. 187, at gamle vise Mænd havde været enige i, at ingen næst Gretter Asmundsen havde levet længere fredløs end Gisle. Denne sidste Ytring peger snarere hen til mundtlige end skriftlige Beretninger. Sagaen kan da gierne antages at være skreven i det tolvte Aarhundrede. Hvortil baade de mange karakteristiske Træk og Troværdigheden af det Hele synes at føre den hen. Den findes i Markussens Sagasamling i 8, S. 127-180.

Færeiingasaga
eller
Thrønds og Sigmund Brestesens Saga.

Fra Enden af det tiende og Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

Thrønd fra Færserne seilede i den danske Kong Harald Blaatands Tid til Markedet ved Halsøre (uden Tvivl Helsingør) i Danmark, det største den Gang i Norden. Her skete det, at en Pung med Sølv blev stiaalen fra een af Kongens Hofmænd, hvorover alle Skibe bleve lagte under Beslag. Da dette vakte almindelig Bestyrtelse, lovede Thrønd Skipperne, at ville hielpe dem ud af deres Nød, hvis enhver vilde give ham en Øre Sølv. Da disse havde indvilliget, raadede han Kongen, at paalægge hvert Skib en vis Afgivt, hvoraf den Bestiaalne kunde erholde Godtgiørelse, og Kongen Bøder. Dette Raad blev fulgt, og hvad der kom ind, var langt over det Stiaalnes Beløb. Thrønd erholdt en tredie Deel deraf til Belønning for sit gode Raad, og vendte hiem som en bemidlet Mand. Nogen Tid efter lykkedes det ham, at bemægtige sig Herredømmet over alle Færserne, ved at deeltage i et Forræderie mod sine

Fætter̃e Breſter og Beiner. Efterat disſe vare fældede, vilde og Thrønd have dræbt Breſters tvende Børn, Thorer og Sigmund, og da hans Frender hindrede ham deri, vilde han ſælge dem ſom Træller til en norſk Kiøbmand. Denne vilde ei deeltage i en ſaadan Handel, men modtog tvende Mark Sølv for at føre Drengene til Norge, hvor han lod dem bo hos ſig om Vinteren i Tønsberg, og gav derpaa hver af dem to Mark Sølv. Sigmund, den Gang 10 Aar gammel, beſluttede nu tilligemed ſin 2 Aar ældre Broder at vandre til Hagen Jarls Hof i Throndhiem, hvor deres Fader havde været i Anſeelſe. Paa Veien over Dovrefieldet forvildede de ſig, men fandt dog omſider et affides liggende Huus, hvor de med Gieſtfrihed bleve modtagne. Manden, der hed Thorkel Thurrafroſt, var bleven fredløs for at have bortført en mægtig Mands Datter. Selv udmærket i alle Legemsfærdigheder, viſte han ſig villig til at underviſe Drengene deri; disſe opholdte ſig hos ham i ſyv Aar, og Sigmund trolovede ſig med hans Datter. Derpaa begave Brødrene ſig til Hakon Jarls Hof, hvor de bleve modtagne, men ſkulde dog førſt ved Manddoms-Gierninger godtgiøre deres Herkomſt. Sigmund, der overgik alle i krigerſke

Færdigheder, udmærkede sig snart ved sine Sstog, blev anseet ved Jarlens Hof, og sik paa Frostethinget udvirket, at Thorkel Thurrafrost turde vende tilbage. Efter heldige Trefninger med adskillige Vikinger, blev ham paalagt af Hakon Jarl, at angribe en vis Harald Jarnhaus, som var bleven erklæret fredlos. Med otte Skibe anfalder Sigmund ham ved Orkenserne, men Harald havde ti, og de kæmpedes i tvende Dage med lige Kraft. Da sogte deres Folk at forlige dem, og de bleve bragte til at indgaae Staldbroderskab med hinanden. Efterat de havde herjet i Fælleds den hele Sommer, foreslaaer Sigmund, at de begge vendte tilbage til Hakon Jarl. Harald havde saamegen Tiltro til Sigmund, at han fulgte ham. Harald blev tilbage i Havnen, medens Sigmund gik med sit Folge til Jarlen, fortalte ham sit hele Sommertog, og bad om Haralds Fred, for hvem han vilde betale de Bøder, der maatte paalægges. Da Jarlen, opbragt, negtede ham dette, svarede han, "at han ei længere vilde tiene ham, men nok skulde mage det saa, at det vilde koste, inden man sik Harald lagt til Jorden," hvorpaa han ikke bort. "Nu var Sigmund vred," sagde Jarlen, "Skade for mit Rige, hvis denne Mand drog bort," kalder ham igien tilbage. De bleve forligte efter Sigmunds Ønske.

Da Sigmund saaledes var blevet berømt, ønskede han at hevne sin Faders Død, og vinde sin fædrene Odel tilbage. Jarlen lovede ham Bistand, men da Essens Brændinger vare saa stærke ved Færøerne, valgtes tvende Førselsskibe istedetfor Krigsskibe. Harald Jarnhaus skulde føre det ene, hvert var besat med 50 Mand. Da han skulde reise, spurgte Jarlen ham: "paa hvem han troede?" "Paa min egen Kraft og Styrke," svarede Sigmund. "Det maae ei være," sagde Jarlen, "tro paa den, jeg fortrøster mig til, Thorgerda Hørgabrud. Hende skulde vi bede om Held." Sigmund bad ham raade. Jarlen førte ham nu ad en lille Sti ind i Skoven, hvor de paa en grøn Plads fandt indenfor et Plankeværk et favert Huus med Guld og Sølv i dets Forstringer. Hakon, Sigmund og et Par andre gik ind i Huset, som havde mange Glasvinduer, saa der var lyst overalt.*) Mange Afgudsbilleder stode der, og paa Tverbænken sad en Qvinde, kosteligen prydet. Jarlen kastede sig ned for hendes Fødder, og laae der

*) Den Lysning Glasvinduer give, maatte være paafaldende i en Tidsalder, hvor ellers Bygningerne erholdt deres Lysning ved Luger anbragte paa Taget.

længe, siden stod han op, og sagde, at Sigmund skulde give hende noget Sølv, og lægge det paa Stolen foran hende, og hvis hun derpaa vilde lade ham faae Ringen, hun havde paa sin Haand, var det et godt Varsel. Jarlen griber derpaa Ringen. Det forekom Sigmund, som hun bøiede Haanden fra ham, og Jarlen fik ikke Ringen. Anden Gang kastede han sig ned for hende, og Sigmund mærkede, at Hakon fældte Taarer. Han stod op igien, tog til Ringen, og nu var den løs; han gav den til Sigmund med Advarsel, at han aldrig maatte skille sig ved den. Sigmund seiler derpaa til Færøerne, hvor han dræber Øssur, en Søn af sin Faders Banemand, og nøder Thrønd til at antage det Forlig, Jarlen vilde gisre imellem dem. Denne fastsætter derpaa, at Thrønd skulde betale Bøder og miste Herredømmet over Øerne, deraf skulde den halve Deel tilfalde Sigmund, den anden halve Deel Jarlen selv som Bøder, fordi hans Hirdmænd der vare blevne dræbte. Sigmund skulde have allene Øerne i Lehn, og give Jarlen Skat af hans Halvdeel. Dette Forlig nødte Sigmund Thrønd paa Thinget i Thorshavn til at antage. Derpaa holdt han sit Bryllup i Norge med Thorkel Thurrafrosts Datter i sit 25 Aar (991 efter Schønnings Beregning) Sigmund

styrede nu Færøerne i Ro, men opholdte sig gemeenligen hos Hakon Jarl, og udmærkede sig i det store Slag mod Jomsvikingerne, hvor han hug Armene af Bue den Tykke.

Da Oluf Tryggvesen var bleven Norges Konge, indbød han ham til sig, og overtalte ham til at kristnes og til at indføre Kristendommen paa Færøerne. Paa Thinget, som desangaaende blev holdt, var Thrønd ham imod, og han kunde intet udrette, men siden overrumplede han Thrønd, og tvang ham med Øxen over Hovedet til at lade sig døbe, hvorpaa han sik alle Indbyggerne til at antage Kristendommen. Efter saaledes at have røgtet sit Ærinde, reiste han med Skatten til Oluf Tryggvesen. Denne bad ham engang ved Bordet, om at overlade sig den tykke Armguldring, han havde faaet af Hakon Jarl. Sigmund svarede: "han havde lovet aldrig at skille sig ved den," hvorpaa Oluf (der ansaae Ringen som hedensk Amulet og derfor vilde have skilt sin Ven ved den) spaaede, at den engang vilde blive Aarsag til hans Død.

Efter Oluf Tryggvesens Fald regieredes Norge af Hagen Jarls Sønner, der behandlede Sigmund meget venskabeligen. Men i den Periode stod Kristendommen paa en vaklende Fod i Norge, og end mere hævede Hedenskabet sig igien paa Øerne.

Thrønd var Hedenskabets Forfegter, fik derved et større Anhang, og det lykkedes ham at overrumple Sigmund, og fordrive ham fra sin Borg. Som denne, efterat have svømmet en Mil til en Naboe, kom mødig til en afsides Gaard, hvis Beboer hed Thorgrim den Onde, saae denne, at Flygtningen havde en tyk Guldring paa Armen, og for at erholde den, dræbte han Sigmund hemmeligen 1002. Thrønd og Leif Østers Søn deelte Herredømmet over Øerne imellem sig. Sigmunds Enke og Børn bleve i Ro boende paa deres Gaard. Thrønd søgte at stifte et Ægteskab mellem Leif og Sigmunds Datter, men Pigen vilde allene paa det Vilkaar give ham sin Haand, naar han kunde sværge, at han hverken selv eller ved andre havde ladet Sigmund myrde, og desuden skaffede Oplysning om, hvorledes dette Mord var skeet. For at oplyse dette, begav Thrønd sig til Thorgrims Bolig, hvor det fortælles, at han manede de Døde frem, og da Sigmund viste sig med afhugget Hoved, deraf sluttede, at det ikke var i Bølgerne han havde fundet sin Grav. Men der føies tillige til, at man havde giennemsøgt Thorgrims Huus, og efterat have der fundet Sigmunds Ring forstukket, havde man ophængt Thorgrim og hans Sønner i en Galge.

Denne Saga har vel ingen Vers, men derimod alle andre indvortes Præg paa Ægthed. Den er fortalt i et godt Sprog, har flere karakteristiske Træk og intet utroligt, uden hvad Tidsalderen antog at skee sædvanligen. Den angaaer en for Færøerne saare mærkelig Mands Bedrifter, der let maatte indpræge sig i Hukommelsen, og hvis Minde endnu lever i Almuens Sagn paa disse Øer (Debes Beskrivelse over Færøerne paa flere Steder.) Der findes ikke mindste Spor til at Munke have udsmykket Fortællingen om denne Kristendommens første Udbreder paa Øerne, hvilket vist vilde have bleven Tilfældet, hvis hans Levnetsbeskrivelse var bleven sammensat i det fiortende Aargundrede. Sigmunds Skiebne er nøie knyttet til de norske Kongers Historie, og stemmer godt med denne overeens. Begyndelsen af denne Saga findes aftrykt i den islandske Udgave af Oluf Tryggvesens Levnet, under Titel af Thattur Thrandar ok Sigmundar Brestissunar, 1 D. 100-134, Sigmunds Bedrifter i Slaget mod Jomsvikingerne nævnes der 184-185 hans Forhold til Oluf Tryggvesen fortælles 2 D. S. 150-158. Hans sidste Skiæbne berettes i Appendix til Olufs Saga S. 22-32 alt efter Flateiarbogen. Are Frode er Hiemmelsmand for Sigmunds Bedrifter i Slaget

med Jomsvikingerne. (Oluf Tryggvesens Saga, isl. Udg. S. 155) Snorre nævner slet ikke Sigmund, venteligen fordi han troede ikke at kunne nævne ham, uden paa sin sædvanlige Maade at fortælle hans Historie, hvilket vilde have medført for megen Vidtløftighed. Just hvor Sigmunds Historie ender, begynder Snorre, at omtale de færøiske Tildragelser og Thrønds senere Skiebne, i Anledning af Oluf den Helliges Bestræbelse for at underkaste sig Øerne, Kap. 136. Denne Fortælling, der ved Efterretninger om andre samtidige Begivenheder ofte bliver afbrudt, fortsættes Kap. 145, S. 152-153, og ender med, hvorlunde Karl den Mørske, som Kongen havde sendt did at *ind*kræve Skatterne, var bleven dræbt. Snorre tilføier, at det blev ikke Oluf beskiæret at tage Hevn herfor, men at der er en lang Fortælling om den Strid, der i Anledning af Karls Drab opstod mellem Thrønd og Leif. Flateiarbogen, som paa eet Sted col. 437-440 havde fortalt, hvad der hos Snorre er adspredt tilligemed de nærmest paafulgte Begivenheder, optager igien Fortællingens Traad ved Enden af Oluf den Helliges Levnet, og ender først med Thrønds Død i Begyndelsen af Magnus den Godes Regiering. Den sidste Deel af Fortællingen, hvoraf der haves særskilte Afskrif-

ter under Titel Thattr af Leifi Össurarsyni er bleven udgivet med latinsk Oversættelse og kritisk Indledning af Professor Thorlacius, som academisk Program 28 Jan. 1817.

Da Snorre ordret anfører de midterste af de Begivenheder, Færeiingasaga i Flateiarbogen beretter, og denne desuden just indeholder den vidtloftige Fortælling om Bernes senere Tildragelser, som Snorre kiendte, men forbigik; synes det klart, at denne Færeiingasaga, der, omendskiønt i Flateiarbogen adskilt i flere store Stykker, dog tydeligen kan sees, at have udgiort et sammenhængende Heelt, hvilket omfattede Thrønds hele Liv, har været en af de skriftlige Kilder, Snorre Sturlesen har benyttet til sin Historie. Vi sætte altsaa denne Sagas Affattelse til det 12te Aarhundrede. Torfæus har benyttet alle disse Efterretninger i sit Skrift de rebus gestis Færeyensium, 1695 i 8. Dette er bleven oversat paa Dansk ved Peter Thorstensen 1770.

Hungurvaka.

Fra Midten af det ellevte Aarhundrede til henimod Enden af det tolvte.

De fem første skalholtske Biskoppers Levnetsbeskrivelser ere af deres Forfatter, blevne kaldte Hungervækkeren, fordi han meente, at sammes Læsning vilde vække Lysten til at vide mere. Da disse Biskopper hørte til Landets anseeligste Familier, og toge ofte Deel i Høvdingernes Stridigheder, indeholder deres Levnet, skiønt korteligen fortalt, adskillige vigtige Bidrag til Landets Historie. Uagtet Skriftet er forfattet af en Geistlig, er det dog næsten frit for den Præketone, der saa stærkt fremtræder i adskillige af de andre Biskoppers Levnet og i Skrifter fra det fiortende Aarhundrede. Sproget er reent og har endog adskillige forældede Udtryk. Fortællingen er i det Hele meget troværdig, kun faa Steder fortælles noget Underfuldt om de hellige Mænd. Ligesom nu allerede dette leder os til at sætte dette Skrift i det tolvte Aarhundrede, kunne flere historiske Vink hæve Formodningen til temmelig Vished. Forfatteren siger i sin Indledning, at han har sammensat sin Bog, for ikke at glemme, hvad han havde hørt af den lærde Gis-

ſur Halls Søn, og hvad endnu nogle andre kyndige Mænd havde indbefattet i deres Fortællinger. Denne Giſſur var Lavmand 1181, og døde i en høi Alder 1206. Hermed paſſer og det Tidspunkt, hvormed Hiſtorien ophører, nemlig Biſkop Klængs Død 1178. Til en endnu nøiere Tidsbeſtemmelſe leder en Yttring S. 130, hvor Biſkop Thorlak omtales ſom Landets eneſte Helgen. Nu blev Thorlak kanoniſeret 1198, men to Aar efter vederfores Jon Ogmundſen, førſte Biſkop i Holum, ſamme Ære, altſaa maatte hiin Yttring, hvis den ſkulde være nøiagtig, alleneſte være ſkreven mellem 1198 og 1200 (ſee Fortalen til Hungurvaka). At Sagaens Forfatter ved paa det ovenanførte Sted at nævne lærde Mænds Fortællinger, ogſaa har ſigtet til Skrifter, og at ſaadanne til hans Tid vare i Omløb, kan ſluttes af S. 4, hvor Forfatteren anfører ſom en af Hensigterne med ſit Arbeide, at lokke unge Mennesker til at lægge ſig efter Modersmaalet, det nordiſke Sprog og hvad deri er ſkrevet, Love, eller Sagaer, eller anden Viisdom.

Hungurvaka er udgivet af den arnæmagnæanſke Kommiſſion med latinſk Overſættelſe, Noter og Slægtregiſtre, Kiøb. 1778. 141 S. i 8. Den er bleven benyttet i Biſkop Finſens islandſke Kir-

kebistorie, hvor ogsaa den Urigtighed i dens Chronologi bemærkes, at hver Biskop gjøres 7 Aar ældre end han var, formedelst en urigtig Beregning af det Aar, da Isleif blev Biskop. Finni Johannæi hist. eccles. Vol. 4 Præfat.

Paul Biskops Saga.

Fra Enden af det tolvte og Begyndelsen af trettende Aarhundrede.

Paul, Søn af Jon Loptsøn, en af Islands mægtigste Høvdinger, blev valgt til syvende Biskop i Skalholt efter den hellige Thorlaks Død, og forvaltede Embedet med Bersømmelse til 1211. At hans Levnetsbeskrivelse er forfattet af en Samtidig, sees af S. 242. Udgiveren mener, at denne Forfatter er den samme, som har skreven Hungurvaka, da der er saa megen Lighed i Stiil og enkelte Vendinger. Den mere enkomiastiske Tone, hvori Pauls Levnet er affattet, kunde da forklares af, at det var en Ven, maaskee endog hans Eftermand paa Bispestolen, Magnus Gissurs Søn, der havde skrevet den. Den findes udgivet med Hungurvaka S. 143-253.

Eyrbyggiasaga

eller

Thornesingernes, Eyrbyggernes og Alftfiordingernes Saga.

Fra Hens Bebyggelsestid til hen i det ellevte Aarhundrede.

Thorgrim Thorgrimsen, eller, som han almindeligen kaldes, Snorre Gode, er Hovedpersonen i denne Fortælling.

Den begynder med mærkelige Efterretninger om adskillige Landnamsmænd, især om Snorres Oldefader Rolf, som, fordi han boede paa Hen Moster, (ved Norges nordlige Kyst) var der Forstander for et Thors Tempel, og bar et langt Skieg, blev kaldet Thorolf Mostrarskeg. Denne Thorolf blev, efterdi han havde huset en Frende, der var bleven fredløs i Norge, truet med Landsforviisning af Kong Harald Haarfager, hvis han ikke reiste til ham, og ganske overgav sig i hans Vold. Thorolf giorde et stort Offer, og adspurgte sin Ven Thor, om han skulde drage til Kongen eller til det Land, Ingolf ti Aar tilforn havde fundet. Thors Svar viste ham til Island. Han indskibede sig derpaa med alt sit Gods, og det meste af

Tømmeret i Thors Tempel. Mange Venner fulgte ham. Da han nærmede sig Landet, kastede han sit Høisædes Piller*) ud i Havet, paa den ene af disse var Thors Billede udgravet, og lovede at bygge der, hvor Thor lod dem komme i Land. Han seilede derpaa ind ad en stor Fiord, som han kaldte Bredefiorden, og fandt der Pillerne ved et Nes, der blev kaldet Thorsnes. Her bygte han Thor et stort Tempel, inden for dets Dør stode Høisædepillerne, i hvilke de saa kaldte Gudernes Nagler vare indslagne. Inden i var en Afdeling, ligesom Choret i en Kirke, der stod en Forhøining midt paa Gulvet og et Alter; derpaa laae en Ring af 2 Ørers Vægt uden Sammenfældning; paa den

*) Ved Høisædes Piller (öndvegissulur eller setstokkar) forstaaes tvende høie Pæle, der stode ved hver sin Side af Husbondens ophøiede Sæde, og betragtedes som en Helligdom. Oprindeligen vare de vel et Slags Fetischer, og stode just ikke altid ved Høisædet. Venteligen har paa Pælenes Ende et Afgudsbillede været udskaaret. Man seer dem afbildede paa deres Plads i en prydet Giestesal i et Kobber til Gunlaug Ormetungesaga S. 138. Hermed kunne de hellige med udskaarne Menneskeansigter for oven udsirede Pæle sammenlignes, om hvilke Indvaanerne i Virginien dandsede paa en aarlig Fest, Diet van Bry America 1 Th. XVIII tab., Meiers mythol. Taschenbuch 1 Th. S. 119.

ſkulde hver Ed blive aflagt, den ſkulde Høvdingen have paa ved Forſamlingerne. Paa Forhøiningen ſtod et Kar og en Koſt, til dermed at ſtænke Offerdyrenes Blod. Omkring Forhøiningen havde Guderne deres Plads. Alle ſkulde betale Skat til Templets Høvding eller Gode, h. rimod denne beſtred Offrene og de tilhørende Gilder. Et Field var i Nærheden, for hvilket Thorolf havde ſaa megen Ærefrygt, at han forbød Enhver at ſee derhen utvettet, intet Levende maatte der dræbes, han kaldte det Helgafell, og ventede, at han og alle hans Frender ſkulde komme did efter deres Død. Paa Neſſets Odde blev holdt Thing og Stedet bles holdt ſaa helligt, at Ingen maatte beſudle det med Blod eller med nogen Slags Ureenlighed.

Thorolfs Søn Thorſtein Torſkebider blev Tempelforſtander efter ham, men nogle andre af Egnens Beboere bleve avindſyge over, at Thorsnesſets Beboere vilde anſee deres Jord for helligere end enhver anden, og bekiendtgiorde paa næſte Thing, at de agtede at forrette deres Behov paa Neſſet. Thorſtein ſamlede Folk, for at forſvare Stedets Helligdom, og det kom i den Anledning en Aften, da de Andre efter Maaltidet vilde begive ſig derhen, til en heftig Fægtning, hvor

Flere dræbtes paa begge Sider. Endelig blev Striden bilagt ved Thord Gellers Mellemkomst, der dømte, at Jorden, som nu engang var bleven besudlet med Blod, ikke længere var hellig. Thingstedet skulde forflyttes længere ind, de tvende stridende Høvdinger skulde dele Afgiften til Templet tilligemed de Bekostninger, Offrene fordrede, og Bøderne for de Dræbte gaae op mod hinanden. Thorstein Torskebider var en driftig Mand, holdt 60 Frigivne og laae meget paa Fiskerie. En Aften syntes en af hans Folk, at Helgefjeldet luktes op mod Nord, han saae store Baal derinde, hørte Brag samt Hornklang, og at man bad Thorstein Torskebider velkommen og at sidde i Høisædet lige over for sin Fader. Næste Dag spurgtes, at Thorstein Torskebider var druknet.

Thorsteins Søn Thorgrim blev dræbt af sin Svoger Gisle. Thorgrims Søn, Thorgrim Thorgrimsen, var i sin Barndom saa uregierlig, at han kaldtes Snerrir, hvilket siden blev til Snorre, og da han var Godordsmand endnu forsøget med Tillægget Gode, for at skille ham fra Andre af samme Navn. Sagaen indeholder fra S. 32 en Fremstilling af hans mange Stridigheder, først med sin Farbroder, Bork den Tykke, siden med Arnkel Thorolf Bægifods Søn, Steinthor, Thor-

laksen, Biorn Breidvikingekappe og Ransmanden Ospak. Med megen Snildhed vidste Snorre Gode at udføre sine Hensigter, og erholdt megen Indflydelse. Ogsaa hans Svigerfaders Viga Styrs og Andres Stridigheder, hvori han var indviklet, blive her fortalte, saa der ikke vel kan gives noget hensigtmæssigt Udtog af denne Mangfoldighed. Blandt enkelte mærkelige Ting, der forekommer i denne Saga, ville vi kun anføre Efterretningen S. 328 om Gunleif, Gunlaugs Søn, som mod Enden af Oluf den Helliges Regiering, paa sin Reise Vesten for Irland, fik en stærk Storm fra Øst og fra Nordost, der drev ham langt ud i Havet til Sydvest, saa at Ingen vidste, hvor de vare. Efterat de havde drevet omkring en Deel af Sommeren, naaede de Land, men bleve bundne af Indbyggerne, der vare komne i Mængde til Skibene, og talede et Sprog, som de ikke forstode, men som syntes at have Lighed med det Irske. De mærkede, at man tvistede om, enten de skulde dræbes eller gjøres til Slaver. Imidlertid kom en anseelig gammel Mand tilridende med hvidt Haar, hvem alle Indbyggere modtoge med Ærefrygt. Han tiltalte Islænderne paa Nordisk, og spurgte, om Snorre Gode og hans Sø-

ſter Thuride. Sit Navn vilde han ikke ſige, og forbød ſine Landsmænd at opſøge ſig, da Indbyggerne vare ſaa vilde, at de angrebe de Fremmede, og Landet havde ſlette Havne. Han gav dem en Guldring med til Thuride, ſom han ſagde, at han yndede mere end hendes Broder Snorre, og et Sværd til Thurides Søn. Gudleif bragte disſe Sager tilbage, og man ſluttede da, Manden havde været Biørn Breidvikingekappe, en agtet Skald, der elſkede Thuride, derfor forfulgtes af hendes Mand og hendes Broder, og ſom havde forladt Island 998. Der føies til, at dette var det eneſte Sande, man havde hørt om denne Biørn, hvilket ſynes at vise, at desuden flere Fabler herom havde været i Omløb. Denne Fortælling bærer Sanddruhedens Præg. Landet, hvortil Gudleif blev fordrevet, kan ikke være andet end Amerika, eller een af de veſtindiſke Øer, baade formedelſt Vindens Retning og fordi Nordboerne til Oluf den Helliges Tid vel kiendte Norland, og ikke vilde have undladt at bemærke det, hvis Menneſkene havde været ſorte paa den Kyſt, hvor de landede. At Biørn kom ridende til Strandbredden kunde være et af Sagaſkrivernes ſædvanlige Tillæg, der ikke tage i Betænkning at udmale de

enkelte Omstændigheder, eftersom de anse det rimeligt, for at gjøre Sagen anskueligere.

Denne Saga indeholder en Mængde af Begivenheder og Personer, der andre Steder nævnes. Thorolf Mostrarskegs Død sætte Annalerne til 918. Om ham og hans Søn Thorstein findes meget i Landnama S. 92 f. Thorgrim Thorsteinsens Død fortælles vidtløftigen i Gisle Surssons Saga. Landnama anfører Snorres fleste Bedrifter, Annalerne omtale hans Fødsel ved 964 hans Død ved 1031. Viga Styrs Stridigheder fortælles vidtløftigere i dennes egen Saga. Desforuden nævnes mange af de i derne Saga forekommende Personer i Kristnisaga, og meget om dem findes i Niala og i Laxdælasaga. At opregne alle de Sagaer, hvori nævnes en enkelt af de her forekommende Personer vilde efter det Anførte være overflødigt.

Sagaens Forfatter citerer Are Frodes Vidnesbyrd S. 16, han bemærker selv, at Snorre forekommer i mange Sagaer, og nævner udtrykkeligen S. 334 Laxdælasaga og Heidarvigasaga. S. 236 anføres noget at have tildraget sig saaledes efter de Flestes Sigende. S. 174 læses disse

Ord: "man seer endnu Mærke af den ny Høi, Arnkel lod reise over sin Fader (at han nemlig ikke skulde gaae igien) og hvor han lod opføre et Gierde tvers over, at ingen Dyr skulde komme derpaa." S. 195 hedder det: "den Gang var Kiøbmændenes Skik, at de ingen Kok havde med til Skibs, men alle Giesterne skulde hver i sin Tour passe Maden, der skulde og staae et Kar med Drikke og Laag over ved Seilet." Disse Yttringer vise, at Forfatteren af denne Saga levede en Tid lang efter de fortalte Begivenheder, da allerede en Deel Sagaer vare i Omløb, og at han af disse og Enkeltes mundtlige Beretninger sammensatte sit Skrift. Desuden anføres ikke sielden Vers saavel af de handlende Personer, som af andre Skalde, der havde besiunget Begivenhederne. Disse kunne derfor i det Hele siges at være paalidelige, og indeholde flere ikke uvigtige Træk af hin Tidsalder. Spor til Begivenhedernes senere Udsmykkelser findes i Beretningen om deres Haardførhed, der saaredes i Slaget ved Alptafiorden S. 44 og om Thorgunnas Spøgeri S. 50 f. Det er imidlertid kun tilfældigt, at nogle flere Hexe- og Spøgelsehistorier forekomme i denne end i de fleste andre Sagaer, og beviser intet mod Sagaens Ælde. Det meste i disse Fortællinger er ikke andet, end hvad jevnli-

gen hændes der, hvor Tro paa sligt er udbredt, og de Udsmykkelser, Sagnet har føiet til, ere saadanne, hvortil en lettroende Samtid maatte være tilbøielig. Eyrbyggiasaga citeres udtrykkelig i Landnama S. 84. Vi kunne desuden nøiagtigere end ved de fleste andre Sagaer bestemme dens Affattelsestid. Den maae være skrevet før 1264, da Øen underkastedes de norske Konger; thi det hedder S. 11: "Til Templet skulde alle betale Skat og være pligtige til enhver Færd for dets Høvding, ligesom nu Thingmændene for deres Høvdinge." Dette viser, at den aristocratiske Forfatning, der ophørte, da Øen kom under Norge, den Gang endnu varede ved. Den maae fremdeles være skrevet, medens Thord Sturlesen og hans Moder levede; thi der fortælles S. 338: "da Kirken, Snorre Gode havde bygt, flyttedes, bleve hans Been optagne, og bragte ned til det Sted, hvor Kirken nu staaer; da vare tilstæde Gudny Bodvarsdatter, Sturlesønnernes Thords og Sighvats Moder, og siger Thord Sturleson, at de vare middelmaadige Mands Been og ikke store. Da bleve og optagne Bork den Tykkes Been, Snorre Godes Farbroders, de vare meget store, ogsaa optoges Konens Thordises, Thorbiørn Sursdatters, Snorre Godes Moders. Gudny siger, at de vare smaae

Fruentimmerbeen og faa sorte, som de vare svedne." Dette viser, at Sagaskriveren har været samtidig med Thord Sturlesøn og hans Moder. Gudny døde tolvhundrede og nogle og tyve. Sagaen maae altsaa være skrevet i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede. Den er udgivet med latinsk Oversættelse paa Kammerherre Suhms Bekostning af Etatsraad Thorkelin i Kiøbenhavn 1787. 339 S. 4. Et engelsk, af den bersmte Walter Scott, forfattet Udtog af denne Saga læses i Illustrations of northren antiquities, Edinburgh 1814. 4. S. 477-513. En Episode af denne Saga er oversat i Græters Bragur, 1 B. S. 207 f.

Laxdœlasaga. *

Fra Enden af det niende til hen over Midten af det ellevte Aarhundrede.

Blandt dem, der formedelst Harald Haarfagers Enevælde forlode Norge, var og den mægtige Herse i Romsdalen, Ketil Fladnæse, med sin hele Slægt. De fleste af dem droge til Island, Ketil selv med

sin Datter Aude og hendes Børn til Skotland, hvor Audes Søn, Thorstein Rød, tilkæmpede sig et Rige. Da denne siden blev ved Forræderi myrdet paa Katanes, forlod Aude, der havde Tilnavnet diupaudga (grundrige) med store Rigdomme og alle sine Frender dette Land, og seilede forbi Orkenøerne og Færøerne til Island; paa alle disse Steder givtede hun sine Døttre med Øernes mægtigste Mænd. Hun tog Land ved Bredefiorden, saa meget hun vilde, uddeelte og til flere af sine Mænd, og gav mange Steder Navne. Paa sine sidste Dage giorde hun et stort Giæstebud for sine Frender, hvorved hun først indsatte Thorsteins yngste Søn Oluf Feilan til sin Arving, bød derpaa Giesterne at more sig som de kunde, og gik med raske Trin til sit Sovekammer, hvor man den næste Dag fandt hende siddende død paa Hyndet. Hun blev høilagt i et Skib, og meget Gods nedlagt med hende. Blandt Audes Børnebørns Børn var Hoskuld, Dalakols Søn. Denne seilede engang til Norge i Kong Hagen Adelsteens Tid for at kiøbe Huustømmer. Da han hørte Kongen var draget til Brenøerne at holde Thing, og at der vilde blive et talrigt og moersomt Folkemøde, reiste han did, fandt der ogsaa mange af sine danske Frender og et stort Marked. Paa dette kiøber han sig en

smuk, men stum Slavinde for tre Mark Sølv, og tager hende til sin Frille. Nogle Aar efter, da hun havde født hant en Søn, overrasker han hende en Dag talende med sit Barn, og hører nu, at hun var en bortranet Datter af den irske Kong Myrkiartan, og hed Melkorka. Høskulds Kone lod som hun ikke troede denne Herkomst, og da hun kort efter kastede Melkorka sit Fodtøi i Hovedet, fordi denne havde ladet det ligge paa Gulvet, og Melkorka igien slog hende i Ansigtet; maatte Høskuld adskille dem, han gav Melkorka sin egen Gaard, hvor hun opfostrede Sønnen, der hed Oluf, og fik Tilnavnet Paa (Paafugl) af en gammel Mand, som indsatte ham til Arving. Da Høskuld blev ældre, bekymrede han sig kun lidet om Melkorka, denne fortrød derpaa, men vilde dog ei sige Ja til en anden Beiler, førend der tilbød sig en Leilighed, at hendes Søn 18 Aar gammel kunde besøge sine Frender i Irland. For at skaffe ham flere Reisepenge, gav hun Thorbiørn Skrinpu sin Haand. Oluf blev i Norge meget vel modtaget af Dronning Gunhild, der havde elsket hans Farbroder Rut, og erholdt af hende et Skib med 60 Mands Besætning. Ved den irske Kyst stødte han paa Grund. Irerne sendte tvende Baade ud, og erklærede, da de hørte, det var Nordmænd, at de

skulde gaae fra Skib og Ladning, og oppebie, hvad Kongen vilde dømme, thi de vare landsatte paa et Sted, hvor Udlændingerne ikke havde Fred. Oluf svarede dem paa Irsk, som hans Moder havde lært ham, at denne Lov kun gialdt, naar der ingen Tolk svar med Kiøbmændene; han kunde forsikkre dem, at vel, vare de fredelige Mænd, men som dog ei vilde overgive sig uden at have vovet en Dyst. Nu løbe Irerne ud med Krigsraab i Søen, thi der var lavt paa begge Sider af Skibet. Oluf bød sine Folk stille sig i Slagorden; selv stod han i Forstavnen med Brynie og gylden Hielm, omgiordet med et Sværd, hvis Haandtag var af Guld, i den ene Haand svingede han et Krogspyd, i den anden holdt han et Skiold, hvorpaa var afbildet en gylden Løve. Irerne bleve bange og løbe til den næste By, hvor Kongen var til Giestebud. Da denne kom til Kysten med en Flok Ryttere, raabte Oluf ham an, sagde han var hans Dattersøn, og beviste det ved en Ring, en Kniv og et Belte, Melkorka havde givet ham med. Myrkiartan tog nu kierligen mod ham, og førte ham til Dublin, hvor Melkorkas Amme, der laae formedelst Alde og Sygdom, blev saa bevæget af denne Tidende, at hun uden Stav gik hen til Oluf, der satte hende paa sine Knæ, og gav hende Kniven og

Beltet. Oluf blev nogen Tid hos Myrkiartan og ledsagede ham i hans Krige. Kongen foreslog ham at blive sin Efterman, men Oluf mente, at hans Sønner ei vilde taale det, og Melkorka vilde sørge, hvis han ei kom tilbage. Oluf seilede til Norge med kostbare Foræringer for Kong Harald Graafeld og Dronning Gunhilde, der igien gave ham et ladet Skib, med hvilket han gik til Island, hvor Melkorka bedrøvedes over, at hendes Amme ei var fulgt med ham.

Oluf ægtede Egil Skalagrims Datter, og blev snart en mægtig Høvding; han byggede en stor Gaard, der af hans talrige Hiorder fik Navn af Hiordholt. Høskuld havde ønsket, at Oluf var gaaet i lige Arv med hans to Sønner, men da den ene af disse, Thorleik, ikke vilde samtykke, giver han ham Foræringer af 12 Ørers*) Værd og dermed sin og sin Ætts Lykke. Da Høskuld var død, skulde man drikke hans Arvesl efter gammel Skik. Oluf tilbød sig at ville bære Trediedelen af Bekostningen, men mente det var for silde paa Efteraaret, til at Giestebudet kunde blive, som det burde. Brødrene samtykte, og overlode ham at indbyde Giesterne. Næste Sommer paa Althinget

*) Venteligen Ører Guld.

stod Oluf frem ved Lovbierget, og indbød først alle Godordsmænd, dernæst alle og enhver som vilde, at komme til Høskuldsted 10 Uger før Vinter, og der i fiorten Dage drikke Høskulds Arveøl, alle de Fornemme skulde desuden erholde Foræringer. 900 Mennesker kom sammen til dette Arveøl, som næst Hialtesønnernes, hvortil der kom 1200 Giester, var det største, der er bleven givet i Island. Olufs Brødre syntes mindre godt om denne store Bekostning, men de formildedes, da Oluf lagde saa meget til af sit eget, og desuden tilbød sig at ville opdrage Thorleiks Søn Bolle; thi den antoges for at være ringere end en anden, der opfostrede hans Barn.

Paa en Reise, Oluf Paa giorde til Norge for at hente Huustømmer, var han bleven vel modtagen af Geirmund, der i mange Aar havde været i Vikingstog. Denne Mand følger med ham tilbage til Island, hvor han beiler til Olufs Datter, Thuride. Oluf skiættede ei om Forbindelsen, men Geirmund havde vundet Moderen ved Foræringer, og ægtede Thuride. Til Bryllupet vare mange Giester indbudne, thi Oluf havde faaet sit Udhuus færdig, paa hvis Vægge istedetfor Tapeter, Sagaer vare afbildede. Om disse giorde Ulf Uggesen et Digt, kaldet Huusdrapa, hvorfor

Oluf gav ham en stor Forœring *). Ægteskabet blev ikke lykkeligt; efter tre Aars Forløb vilde Geirmund forlade Kone og Barn, uden at efterlade dem noget. Oluf vilde ikke hindre ham, skienkede ham endog et Kiøbmandsskib, men da han ikke kunde komme bort formedelst Modvind, roer Thuride en Morgen tidlig med sin lille Datter ud til Geirmund, medens Alle sov, giør Skibsbaaden ubrugelig, og bestiger Skibet allene, tager derpaa et kosteligt Sværd fra ham, som han altid førte med sig, og sætter Pigen i hans Seng. Geirmund vaagner op, raaber efter hende, at hun skulde tage Datteren og give ham sit Sværd, hun kunde fordre hvad Penge hun vilde; da hun afslaaer det, raaber han tilsidst, at dette Sværd skulde blive en Ulykke for hendes Slægt. Sværdet forærede hun til Bolle, der blev behandlet som Olufs eget Barn, og var jevnaldrende med hans ældste Søn, der, opkaldt efter Irerkongen, heed Kiartan, og var bleven den favreste Ungersvend man havde seet i Island, lige kiek og beleven. Stærkere var han end de fleste Mænd, udmærket

*) Af de Brudstykker af dette Huusdrapa, der findes i Snorres Edda, kan man see, at nogle af de afmalte Sagaer have angaaet Thors Bedrifter og Balders Skiebne.

i al Vaabenfærdighed, og saa vennesæl, at hvert Barn yndede ham. Bolle, hans Fostbroder, var en stor og stærk Mand, af smukt Udvortes, der i alle Færdigheder kom ham nærmest. Begge Fostbrødrene vare hinandens kiæreste Venner.

Oluf Paa eiede blandt andet godt Qvæg, en stor abildgraa Oxe med fire Horn; da denne var bleven atten Aar, lod han den slagte. Næste Nat drømte han, at en stor vred Kone kom til ham, sagde, at han havde dræbt hendes Søn, og at han derfor skulde komme til at see sin Søn liggende blodig efter hendes Foranstaltning. Oluf fortalte sine Venner denne Drøm, og de udtolkede den ei til det Bedste.

Der boede i Egnen en viis og anseelig Mand, der heed Osvif, hvis Datter Gudrun var den venneste Møe paa hele Øen, og tillige saa sindrig og beleven, at alle andre Qvinders Prydelse syntes Dukketøi ved hendes Side. Gest Oddleifssen spaaede hende efter en Drøm, hun fortalte ham, at fire Gange vilde hun blive gift. I hendes femtende Aar giftede Faderen hende med den rige Thorvald Haldorsen paa de Vilkaar, at hun skulde raade over hans Penge, og saasnart de skiltes ad, enten om kort eller længe, beholde den halve Bo; hun skulde desuden have de kostbareste Klenodier,

som paa Landet vare at faae. Gudrun hovede ikke dette Giftermaal, men holdt sig dog rolig. Snart bleve Ægtefolkene uenige, da intet Stykke var saa kostbart, at jo Gudrun vilde have det. Engang blev Thorvald saa vred, at han slog hende paa Øret, hvorpaa hun strax erklærede Skilsmisse, og beholdt den halve Bo, efter at have været gift i tvende Aar. Thord Ingunnarsen, en tapper Mand, der ofte havde besøgt hende i Thorvalds Huus, skilte sig ved sin Kone, under Paaskud af at hun gik uanstændig klædt, og blev Gudruns anden Ægtefælle, men druknede kort efter. Kiartan og Bolle, som stedse fulgtes ad, besøgte ofte det varme Bad i Sælingsdalen, hvor Gudrun boede, deres Fædre giestede og hinanden. Kiartan talede da gierne med Gudrun, og Alle meente at disse to passede bedst for hinanden. Oluf sagde en Dag til Kiartan, at han ahnede intet godt af disse Besøg, skiøndt han ei kunde indvende noget mod Partiet. Kiartan besluttede derpaa at forsøge sig i Udlandet, og fortalte Gudrun, at han havde taget Andeel i et Skib, der snart skulde seile. Gudrun undrede sig over denne hurtige Beslutning, og tilbød at ville følge med ham; han raadede hende at blive hos sin Fader, der trængte

til hende, men bad, at hun vilde vente paa ham i trende Aar. Dette vilde dog Gudrun ikke love.

Kiartan landede ved Throndhiem, en smuk Høstdag, da Byens Folk forlystede sig med at svømme i Nidelven. Kiartan fik Lyst til at prøve sig med En, der svømmede fortrinligen godt. Han springer ud i Vandet, svømmer hen til Manden og lader ham dykke ned under Vandet, da Manden kom op, gior han det samme ved Kiartan, og snart fandt de, at de vare hinandens Jevninge. Da de vare komne til Lands, spørger Bymanden ham, hvo han var, og siden, om han var lige stærk i andre Færdigheder. Kiartan svarede koldt, at i Island troede man, de ikke vare ringere end hans Svømmen, men den betydede ikke meget. "Der er Forskiel paa med hvem Du har kappets", sagde Bymanden, "og hvi udfritter Du ikke mig." Kiartan svarede: "jeg bekymrer mig ikke om Dit Navn"; Bymanden sagde: "Du er en kiek Karl, men lader stolt, alligevel skal Du vide mit Navn, det er (Kong) Oluf Tryggvesen, med hvem Du har svømmet." Kiartan svarer ei, og gaaer bort i sine Underklæder. Kongen kalder paa ham, siger, han skulde ikke gaae saa hurtig bort, tager en kostelig Kappe af sine Skuldre og giver ham. Kiartan gaaer nu tilbage til sit Skib, men hans Lands-

mænd vare ei tilfredse med, at han havde modtaget denne Kappe, han syntes dem derved at have givet sig i Kongens Tieneste. Tre islandske Skibe laae i Havnen, paa hvilke Kongen havde lagt Beslag, fordi Besætningen ei vilde kristnes. Vinteren blev haard. Kongen talede ofte om den kristne Tro; Mange vare ham imod, men tilsidst lode dog de Fleste sig paa et Thing true til at døbes. Da raadsloge og Islænderne i deres Herberg, hvad de havde at gjøre. Bolle sagde, han havde ei Lyst til at antage den ny Tro, da den syntes ham blodagtig. Kiartan meente, hellere end at blive tvungen, eller greben som Faarene i Stien, var det bedre at angribe Kongen strax, og prøve paa at indebrænde ham. Dette forekom dog de Andre for voveligt. Kongen, der havde havt sine Speidere i Herberget, lod næste Dag Islænderne kalde for sig, truede dem, hvis de ei lode sig kristne, og sagde, at een af dem havde villet indebrænde ham. Kiartan vedgik strax, at det var ham, der havde sagt det. Kongen sagde, han denne Gang ei vilde straffe ham, Skibsfolkene vilde før kristnes, naar han unødet antog Læren. Det ahnede desuden Kongen, han vilde besinde sig, før han forlod Norge; de skulle derfor Alle gaae bort i Fred, thi Gud vilde ei, at nogen nødtvungen skulde

komme til ham. Kiartan svarede, at han med det Gode letteſt vilde bringes til at blive Kriſten, og at han næſte Vinter i Island kun lidet vilde agte Thor. Kongen ſmilte og ſagde: Kiartan ſyntes ham mere at ſtole paa ſin Styrke og ſine Vaaben, end paa Thor og Odin. Siden, efter at have ſeet paa Gudstieneſten en Julenat, hvor Kongen ſelv prædikede længe, lod Kiartan og de andre Islændere ſig døbe. Næſte Sommer agtede Kiartan ſig til Engelland; thi han havde hørt, at der var godt Marked for kriſtne Mænd. Oluf ſagde, han hellere ønſkede, han prækede Kriſtendommen i Island, men ſkiottede han ei om denne Reiſe; var det ham mere paſſende at tiene ſtore Herrer end være Kiøbmand. Kiartan foretrak at blive hos Kongen; thi han vilde nødigen ſtride med ſine Frender, og meente desuden, at hans Fader og andre Frender vilde før rette ſig efter Kongens Villie, naar de vidſte, at han blev vel behandlet hos ham. Kongen forærede Kiartan en heel ny Klædning, hvilken paſſede ham godt; thi Oluf og han vare lige høie. Thangbrand, Kongens Hofpræſt, reiſte til Island, men kom tilbage med uforrettet Sag, hvorover Oluf fortørnedes, og lagde Beſlag paa de islandſke Skibe. Næſte Som-

mer sendte Kongen Gissur Hvide og Hialte Skeggeson til Island at forkynde Kristendommen, men beholdt fire ansete Islændere, hvoriblandt Kiartan, som Gidsler. Bolle lavede sig og til at reise, og sagde til Kiartan, at han gierne vilde have ventet paa ham til næste Sommer, men det syntes ikke at Kongen vilde lade ham slippe, og han selv ændsede vel kun lidet, hvad Morskab Island kunde have, naar han sad og talte med Ingeborg, Kongens Syster. Hun opholdt sig nemlig ved Hoffet, og var den skionneste Qvinde i det hele Land. Kiartan svarede blot: "agt ikke paa Sligt, hils vore Frender og Venner." Da Kong Oluf Aaret efter fik at vide, at Island var bleven kristnet, blev han glad, og tillod Islænderne at reise hiem; men sagde til Kiartan, at han agtede ham saa høit, at han ønskede, han ikke reiste, han vilde skaffe ham saadanne Kaar, som han ei kunde vente i Island, hvor ansete end der hans Frender vare. Kiartan bad dog om at maatte vende hiem. Da hans Skib var færdig, gik han til Ingeborg, som modtog ham vel, og lod ham sidde hos sig. Da han fortalte hende, han var reisefærdig, sagde hun, at hun haabede han mere havde giort dette af egen Tilskyndelse, end at Andre skulde have bragt ham til at forlade Norge. Derpaa tang

begge. Ingeborg aabnede et Giemme, tog ud deraf et prægtigt hvidt guldbroderet Hovedtørklæde, og sagde: "Det vil klæde Gudrun Osvifs Datter, at vikle dette om sit Hoved, giv hende dette til Brudegave. Jeg vil, at de islandske Koner skulle see, at det ei var Fruentimmer af ringe Herkomst, med hvem Du omgikkes i Norge. Jeg kan ei ledsage Dig, føiede hun til, reis med Held." Kiartan forlod hende derpaa, og man paastaaer, det faldt dem tungt at skilles ad. Kongen fulgte ham til Skibet, og gav ham til Afskeed et kosteligt Sværd.

Imidlertid var Bolle kommen til Island, og havde besøgt Osvifs. Gudrun havde nøie udspurgt ham om Kiartan. Bolle sagde, at han levede i Herlighed ved Kongens Hof, og at det ei skulde undre ham, om han heller ikke til næste Aar lod høre fra sig. Gudrun spurgte, om andet end Kongens Venskab holdt ham tilbage. Bolle berettede, at alle talte om Venskabet mellem Kiartan og Ingeborg, og at man meente, at Oluf hellere, end at skilles ved Kiartan, gav ham Systeren til Ægte. Det er en god Tidende, sagde Gudrun, da først faaer Kiartan, hvad han fortiener, naar han giør et godt Giftermaal. Hun afsvod Sam-

talen og gik bort blodrød. Bolle besøgte ofte Gudrun, en Dag spurgte han hende, hvad hun vilde svare, om han friede til hende; hun sagde, at hun ingen vilde ægte, saalænge Kiartan var i Live. "Da kommer Du længe til at vente paa en Mand," svarede Bolle, "Kiartan kunde jo have givet mig noget Ærinde til Dig, hvis han havde anseet det for værdt." Noget efter siger Bolle til Oluf Paa, at han agtede at beile til Gudrun, Oluf Paa vil ei have med Sagen at bestille. Ledsaget af Olufs Sønner rider Bolle til Osvif, og beder om hans Datters Haand. Denne siger først, at Datteren som Enke maatte svare for sig selv, men da Gudrun sagde Nei, fortæller han hende, at han selv, saalænge han levede, agtede at sørge for sine Børns Vel, og Fader og Brødre bringe det derhen, at Gudrun, skiøndt nødigen, ægtede Bolle. Da Kiartan ved sin Ankomst hørte disse Tidender, lod han sig intet mærke, men blev taus. Det Aar skulde Oluf Paas Familie til Høstgilde hos Osvifs. Kiartan vilde blive hiemme, men Faderen nødte ham til at følge med. Han iførte sig da den røde Skarlagens Kiortel, Kong Oluf havde skiænket ham, omgiordede sig med Kongens Sværd, havde en forgyldt Hielm og et Skiold med gyldent Kors, tredive Mand fulgte ham, alle i brogede

Klæder. Bolle tog imod dem med Glæde, Kiartan var kold. Til Afskeed vilde Bolle forære Kiartan en hvid Hingst med røde Øren og Top, tilligemed trende Hopper af samme Farve, men Kiartan undskyldte sig for at tage derimod, da han ingen Hestekiender var, og de skiltes misfornoiede fra hinanden. Hele Vinteren var Kiartan taus, han var bleven en ivrig Kristen, spiste kun tør Mad i hele Fasten, og levede i den Tid saa strængt, at Folk kom langveis fra, at see de: Vidunder, at et Menneske kunde leve ved saa lidet Mad. Aaret efter blev han af sin Syster overtalt til at ægte den skiønne Hrefna, en anseet Mands Datter. Hende forærede han det prægtige Hovedsmykke, hvorpaa der skal efter Sigende have været otte Ører Guld. Ved Brylluppet var han munter, og fortalte nu, hvad Folk saa meget længtes efter at høre, hvorledes det var gaaet ham hos den berømmelige Kong Oluf Tryggvesen. Kiartan og Hrefna levede kierligen sammen. Gudrun viste derimod Bolle ikke megen Kierlighed; da hun havde spurgt Kiartans Ankomst til Landet, havde hun bebreidet ham, at han ei havde sagt hende Sandhed, han havde svaret: at han havde fortalt, hvad han troede var sandt. Siden talte hun ikke mere derom, men de fleste paastode, at hun endnu holdt

meget af Kiartan, uagtet hun dulgte det. Næste Aars Høstgilde kom hun med Bolle og alle sine Frender til Høstgildet paa Hiordholt. Da en Kone spurgte om, hvorledes Qvinderne skulde beskikkes til Sæde, raabte Kiartan strax, at Hrefna skulde sidde i Høisædet, og, saalænge han levede, være meest hædret. Gudrun, som for altid, hvor hun kom, havde sat paa Høisædet, hørte dette, saae til Kiartan, og skiftede Farve, men svarede ikke et Ord. Næste Dag bad Gudrun Hrefna at tage sit Hovedtørklæde paa, og vise Folk det største Klenodie, der var kommen til Island; Kiartan, som hørte det, tog Ordet og sagde: hun skal ikke tage Tørklædet paa ved dette Gilde, thi det er mig kiærrere, at Hrefna eier det største Klenodie, end at Giesterne deraf have Øienslyst. Dagen efter fik dog Gudrun Hrefna til hemmeligen at vise sig det, hun sagde intet ved at see det, hverken til Ros eller Daddel. Ved Giestebudets Ende savnede Kiartan sit gode Sværd, Kong Oluf havde stiukket ham, og det blev opdaget, at en af Gudruns Brødre havde kastet det i et Morads. Giorden var bleven fordærvet, saa Kiartan ei kunde bære det. Til Vintergildet skulde Olufs reise til Ospivifs. Oluf Paa formaaede Kiartan, til at reise med, og Svigermoderen, den gamle Thorgerde, over-

talte Hrefna til at medtage Smykket. Da de kom derhen, afleverede de deres Tøi til Konen, hvis Sag det var at modtage det; men næste Dag var Hovedsmykket borte. Oluf Paa vilde afgiøre Sagen i Mindelighed, men Kiartan paastod offentligen, at Bolle skulde skaffe ham det igien. Denne svarede, han vidste af intet, og blev vred, at man vilde beskylde ham for Tyverie. Gudrun sagde, at om der vare nogle i Huset, som vare Aarsag i at Smykket blev borte, var det dem, der vilde det skulde komme til sin rette Eier. Derpaa skiltes de vrede fra hinanden.

Efter Juul tog Kiartan 60 Mand med sig, og red til Osvifs, hvor han besatte alle Udgangene, og i tre Dage tillod ingen at gaae ud. Da Vandhusene i Island den Gang vare bygte et Stykke fra Vaaningshusene, maatte Beboerne saalænge forrette deres Behov i Stuen. Da han kom hiem, misbilligede Faderen dette Tog, Moderen sagde, at de Folk havde endnu fortient større Forhaanelse. Hrefna spurgte, om han ikke havde talt med Nogen af Husets Folk. Kiartan svarede, han havde vexlet nogle Ord med Bolle. Da har man dog sagt mig for vist, vedblev hun smilende, at Du har talt med Gudrun, som havde taget Hovedsmykket paa, der klædte hende meget

vel. Kiartan blussede af Vrede, og sagde, jeg har ikke seet det, Du taler om, men Gudrun behøvede ei at pynte sig med Hovedtsiet, for at synes tækkeligere end alle andre. Nogen Tid efter fik Kiartan at vide, at Bolle havde sluttet Kiøb om en Landeiendom, men ei endnu betalt Pengene, han rider hen til Sælgeren, og truer ham til at sælge sig Eiendommen for samme Sum. Da det nogle Dage efter rygtedes, at Kiartan selvtredie red derhen; eggede Gudrun sine Brødre til at hevne den Skam, han havde giort dem, og ved Trudsel om Skilsmisse bragte hun Bolle til at følges med. Kiartan var bleven advaret mod at ride med saa faa Folk, men han havde svært, at han ikke bekymrede sig om et Angreb af Osvifs Sønner, og hans Fostbroder vidste han, ei vilde vorde hans Bane. De vare 9, der skulde angribe Kiartan. Bolle havde sat sig paa et høit Sted, de andre frygtede, det var for at advare Kiartan, og ligesom halv i Spøg trak de ham ned. Da Kiartan mødte dem, blev han angrebet af de otte, hans tvende Ledsagere bleve fældede, men han dræbte adskillige af Fienderne, og fik selv ingen Saar. Da Bolle stod rolig, raabte Kiartan til ham: "Frende Bolle, hvorfor drog Du hiemme fra, hvis Du vilde her staae rolig, det passer sig

bedst at hielpe en af Parterne." Bolle lod, som han ikke hørte det. Svogrene eggede ham paa alle Maader, og forestillede ham, hvor meget de alle vilde døie af Kiartan, hvis han denne Gang undkom. Da gik Bolle med Sværdet imod Kiartan: "Vist agter Du nu, Frende, at øve Niddingsværk", sagde Kiartan, "og meget bedre synes mig det være, at tage Banesaar af Dig, end give Dig der"; derpaa kastede han sit Sværd, og vilde ikke værge sig, han var da kun lidt saaret, men modig af Kampen. Bolle svarede ikke, men hug ham med Geirmunds Sværd; derpaa greb han h.m under Armene, og Kiartan døde i hans Skiød 1003. Bolle angrede strax sin Gierning.

Oluf Paa vilde ei, at hans Børn skulde anfalde Bolle, men lod dem hevne sig paa nogle af Ledsagerne, han stevnte heller ikke Bolle, men Osvifs Sønner, der bleve landsforviste, medens at Bolle betalte Bøder. Hrefna sørgede sig ihiel. Oluf døde tre Aar efter Kiartan.

Efter hans Død eggede Thorgerde sine Børn til at tage Hevn over Bolle; de forenede sig med et Par andre, og overrumplede ham paa hans Sæter, hvor Helge Hardbeinson hug ham ned. Da Gudrun, som imidlertid havde været nede ved Aaen, at tvætte Linned, kom til, fortalte de

hende, hvad de havde giort, og Helge afviskede den blodige Øxe paa hendes Klædebon. Hun smilte ved det. En af Olufs Sønner bebreidede Helge denne Umenneskelighed, men han svarede: "tag Dig det ikke nær, jeg veed, at under dette Klædebon boer min Bane."

Gudrun søgte Raad hos den snilde Snorre Gode, denne udseer Thorkel Eyolfson til hendes Mand, men raader ham først at reise til Norge. Imidlertid var der efter flere Aars Forløb en tapper, men ikke meget forstandig Mand, der heed Thorgils Holluson, som forelskede sig i Gudrun; hun lovede ham i Vidners Nærværelse, ei at ville ægte nogen Udlænding, heller ikke nogen Mand i Herredet, ham undtagen, hvis han vilde hevne Bolles Død paa Helge Hardbeinson i Forening med hendes Sønner, hvoraf den yngste, Bolle Bollesen, født efter Faderens Død, nu var 12 Aar. Thorgils giør dette Tog, og Bolle Bollesen nedlægger Helge, men da Thorgils erindrer Gudrun om sit Ægteskabsløfte, svarede hun ham, at hun vilde holde Bryllup med Thorkell Eiolfsen, der vel var fra Herredet, men den Gang bortreist, da Løftet giortes.

Den Høst, Gudrun skulde holde Bryllup, var en Nordmand, der heed Gunnar, bleven an-

befalet til hendes Beskyttelse, han havde dræbt Thidrande, en anseet ung Islænder, og forfulgtes derfor heftigt af mange mægtige Mænd. Under Brylluppet fik Thorkel Eyolfsen en Aften Øie paa Gunnar, og befaler sine Mænd at gribe ham. Som Gudrun, der sad paa Konernes Bænk inderst ved Væggen med Lin om Hovedet, hørte dette; steg hun strax ned, befalede sine Folk at gribe til Vaaben, for at beskytte Gunnar, og truede tillige med Skilsmisse. Thorkel maatte give efter, og skiænkede endog siden Gunnar, paa Gudruns Forlangende, et ladet Skib, hvormed han seilede til Norge. Siden blev det kierligt mellem Ægtefolkene.

Nogen Tid efter reiste Thorkel til Norge, hvor han blev saare vel modtaget af Oluf den Hellige, der forærede ham hundrede Mark Solv og Tømmer til en Kirke. En Dag fandt Kongen ham siddende oven paa en Kirke i Throndhiem, der stod under Bygning, for at maale Bielkernes Længde. "Vil Du efter dette Maal lade hugge Dit Kirketømmer?" raabte Kongen til ham. "Ja!" svarte han. "Hug to Alen af hvert Stortræ," sagde Kongen, "og endda vil Din Kirke blive den største i Island." "Tag selv," svarede Thorkel, "Dit Træ igien, hvis Du troer, at have

givet formeget. Jeg hugger intet af, og har Evne til at skaffe mig andet." Kongen blev vred, og meente, at han kun vilde have liden Nytte af sit Tømmer. Nogen Tid efter sin Hiemkomst forliste Thorkel i Bredefiord. Gudrun sørgede over ham, og blev meget gudfrygtig. Hun var den første Qvinde i Island, der lærte Psalmerne, og tilbragte mange Timer i Bøn paa Kirkegaarden. Da hun blev gammel, gik hun i Kloster, og blev den første Nonne i Landet. Bolle Bollesen havde imidlertid ægtet Snorre Godes Datter, giort en Reise til Konstantinopel, og tilbragt flere Aar blandt Væringerne; siden efter sin Hiemkomst flere Gange viist Prøver paa sit Mod. Ham yndede Gudrun meest, og han besøgte hende i hendes Eensomhed. En Gang spurgte han hende, hvem hun meest havde elsket, hun anførte derpaa noget til Roes for enhver af sine Mænd, men da Sønnen gientog Spørgsmaalet, svarede hun: "jeg var ham værst, som jeg meest elskede."

Blandt alle utrykte Sagaer om Islands egne Begivenheder, er denne, næst Sturlungasaga, den største, og den, som fremfor alle fortiente at udgives. Som vi nu læse den, kan den ikke være skrevet før det trettende Aarhundrede. Stilen er

reen, men vidtloftigere, end i de ældste Sagaer pleier at være Tilfældet. Den har kun faa Vers, flere Steder antydes en Tidlang at være forløbet, siden Begivenhederne skete; Personer anføres, der levede i det trettende Aarhundrede, og Citationerne vise, at Sagalitteraturen allerede da havde en betydelig Omfang. Saaledes Kap. 9 (efter Inddelingen i det Suhmske Afskrift i Fol.) Hoskuld reiste til Hordaland, hvor siden Kiøbstaden Bergen bygtes. Kap. 16: Rut havde et Tempel ved sin Gaard, hvoraf endnu sees Spor, og kaldes Troldemarken. Der er alfare Vei. Kap. 22: Den Gang var det Skik, at drikke Arvesøl efter fornemme Folk. Kap. 31: Geysartunge, som nu kaldes Grimsdal. Kap. 41: Vandhusene vare den Gang bygte et Stykke fra Vaaningen. Kap. 45 endes et Slægtregister med Erkebisp Eistein, der døde 1188. Tvende Slægtregistre Kap. 59 ende med Abbed Ketil paa Helgafell, død 1230, samt dennes Søsterbørn, og med Are Frodes Sønnesøn Are den Stærke. Kap. 3 og 59 citeres Are Frode. Kap. 51 Thorgils Hollusons Saga, 53 Niardvikingesaga, 60 de mange Sagaer, hvori Thorkell Geller nævnes.

Laxdælasaga kan heller ikke være skrevet senere end det trettende Aarhundrede, thi Stilen er

uliig det fiortende Aarhundredes Værker. Begivenhederne, som indeholde mange karakteristiske Træk, ere, naar undtages en Spøgelsehistorie og et Par Varsler, meget sandsynlige, Karaktererne godt vedligeholdte. Vi kunne desuden bestyrke de her meddeelte Efterretninger med mange andre Sagaers Vidnesbyrd. Ikke blot, at de fleste her nævnte Personer, Audes hele Slægt, Rut, Hoskuld, Olaf Paa, Kiartan, Bolle, Gudrun, hendes fire Mænd og hendes Børn oftere nævnes i Landnama; de i Sagaens første Deel mærkelige Personer forekomme og i Are Frodes Schedæ, Orkneyingasaga, Eyrbyggiasaga, Niala og Eigla. I Eyrbyggiasaga S. 2 fortælles blot Ketil Fladnæses Bortreise fra Norge noget anderledes. Kiartan omtales i enhver gammel Fortælling om Oluf Tryggvesøns Bestræbelser for at kristne Island. (See Kristnisaga S. 70, Heimskringla Olaf Tryggv. S. K. 88-89, Renhielms Udg. af Oluf Trygv. S. Kap. 36), desuden i Gunlaug Ormetungessaga S. 4 og Droplauges Sønners Saga. Hans Gravsteen med Runeindskrift er endnu tilbage (Olaffens Reise i Island 1 D. S. 255). Om Thorgils Hollusen og Gunnar Thidrandebane haves tvende korte Sagaer, den Eidstes Bedrift og Redning ved Gudrun fortælles og med ubetydelige Afvigel-

ser i den vidtløftigere Recension af Droplaugs Sønners Saga Kap. 22. Annalerne henføre Bolles Drab til 1006, Thorkel Eiolfsens Død til 1023 eller 1026 og Snorre Godes Død til 1031. Thorkel Eiolfsen forekommer i Sagaen om Biørn Hitdælakappe og i Grettersaga K. 65, hvor ogsaa flere Steder Personer, hørende til denne Saga, blive nævnte, f. Ex. K. 50, 51, 54, 55, 70. Endeligen citeres Laxdælasaga udtrykkeligen i Grettes Saga Kap. 11 og den islandske Udgave af Oluf Tryggvesens Saga 2 D. S. 254, som og meddeler under Overskrift Thattar Kiartans Olafssunar, et vidtløftigt Udtog af hvad angik Kiartan og Bolle 2 D. S. 87-98, 252-53, hvilket flere Steder ordret stemmer overeens med vor Saga. I Eyrbyggia hedder det vel 334: "Snorre Gode nævnes i Laxdælasaga, hvilket er mange bekiendt", men dette kan dog ikke, med mindre de før anførte genealogiske Notitser skulde være senere Glosseiner, gielde vor Saga i sin nærværende Form, da Eyrbyggiasaga sandsynligen er skreven i Begyndelsen af det trettende Aarhundrede; men det angaaer enten en tidligere Bearbeidelse eller den mundtlige Fortælling. Thorfæus fælder en alt for haard Dom om denne Saga, naar han paa Grund af nogle kronologiske Unøiagtigheder siger, at den

er slet redigeret, hist. Norvag. vol. 3. S. 173; hvad han anfører som Exempel, er en Angivelse af Thorkel Eiolfsens Dødsaar, der kun afviger et Aar fra hvad, nogle af Annalerne bestemme, og den Modsigelse, han vil have fundet imellem denne Bestemmelse og Thorkels Søns Alder, maae grunde sig paa noget særegent i hans Haandskrift, thi i det Membran og de Afskrivter af denne Saga, der ere i Kiøbenhavn, findes intet om Gellers hans Søns Sendelse til Oluf den Hellige. Derimod ere der kronologiske Feil i Fortællingen om en af Bolle Bollesens islandske Bedrifter, da han siges at have besøgt Gudmund den Mægtige paa en Reise han giorde til Nordlandet efter Snorre Godes Død, uagtet at Gudmund ifølge Liosvetningasaga og Fostbrødresaga, maae være død nogle Aar før Snorre. Men denne Modsigelse angaaer dog kun en uvigtig Biomstændighed. Bolle Bollesens Forbindelse med Snorre Godes Datter bestyrkes ved Eyrbyggiasaga S. 334. Thorfæus har givet et Udtog af Kiartans Historie hist. Norv. vol. 2 P. 483-491. Et Fragment af denne Saga angaaende Oluf Paas irske Reise er trykt i Fragments of English and irish history, udgivne af Etatsraad Thorkelin 1788; et andet er i et dansk Udtog bleven meddeelt af Ridder J. Aall i Saga 1 B. 1 H.

Landnamabog

omfatter iſær Begivenheder fra Øens Bebyggelſestid til henimod Enden af tiende Aarhundrede.

Den første Deel af denne Bog fortæller, hvorledes Øen blev fundet, og hvordan det gik de Første, som der bosatte sig. De fire følgende Dele berette særskilt, om hver af Landets fire Fierdinger, hvo der først tog hver Strækning i Besiddelse, om hans Forfædre, hans Afkom og stundom og hans vigtigste Bedrifter. Formedelst de mange Navne tilbyder ikke denne Saga nogen underholdende Læsning, men den indeholder mange, saare vigtige Efterretninger, og ligesom den selv er af alle islandske Sagaer den paalideligste, er den og det vigtigste Hielpemiddel til at godtgiøre de andre Sagaers Ægthed.

Sagaen fortæller selv, hvorledes den er bleven skrevet S. 378: "Nu er giennemgaaet, hvorledes Islands Egne ere blevne tagne i Besiddelse, efter det, som vise Mænd have skrevet, først Præsten Are Frode Thorgilsøn og Kolbein den Kyndige; men denne Bog er skrevet af Hr. Hauk Erlendsen efter den Bog, som Lavmand Hr. Sturle

Thordsen, den lærdeste Mand har skrevet, og en anden Bog, som Styrmer den Lærde, haver skrevet. Af enhver af disse har Hauk taget det nøiagtigste, men for største Delen sagde de begge det samme, og er det derfor ei at undre over, at denne Landnamabog er længere end de andre." Ifølge denne Yttring, der synes at hidrøre fra Hauk selv, som var første Gang Lavmand 1294 og døde 1334, maatte Sagaen have erholdt sin nærværende Form i Enden af det trettende eller Begyndelsen af det fiortende Aarhundrede. Dette bestyrkes og ved indvortes Grunde, thi af de mange Genealogier der anføres, gaaer ingen længere ned end til Hauk og hans Samtidige, disse og deres Fædre ere det, til hvis Navne nogle Steder tilføies Titelen Herre S. 234, 353. En nærmere Bestemmelse findes vel S. 323, hvor der nævnes en Eiolf, Fader til Brand, som nu boer i Skoven, men hvo denne Brand var, vide vi ei. Ubestemt er derimod, hvad der kan sluttes af S. 15, 166, at man endnu kunde see Tomterne eller Ruinerne af Hiørleifs og Halbiørns Bygninger, eller at Ingolfs Høisædespillere endnu stode i Ildhuset i Reikiavig S. 18, eller at et Par Stolper af et Skib, Biskop Sigurd havde viet, som spaaede Veirliget, endnu i Biskop Brands Tid, stode uden for en vis

Gaard S. 265. Haandskrifternes Sammenligning leder til en nøiere Tidsbestemmelse. Ifølge hvad der bemærkes i Fortalen til den arnæmagnæanske Udgave, kunne disse henføres til fire Klasser, den første, kortere end de andre, er nøiagtig i at anføre Sturlungernes og Oddernes Slægter, men forbigaaer stedse Hauks, hvorved det bliver høist rimeligt, at denne er den ældste Bearbeidelse vi have tilbage, og just Sturle Thordsens. Til den anden Klasse høre de, der have det ovenanførte Stykke, der ere omstændelige i at anføre Hauks Genealogie, og derfor maae høre til den Udgave, han har besørget. En tredie Klasse fører ofte Genealogierne ned til en Markus paa Møl, et Sydskendebarn af Snorre Sturlesen, og maae altsaa være bearbeidet af ham eller hans Søn; den stemmer med den Haukske Recension i det Meste, men har adskillige Tilsætninger. En fierde Klasse af Haandskrifter er sammensat af de trende førstnævnte. Saaledes bestyrkes Efterretningen om Sagaens forskiellige Bearbeidere, og vi kunne endnu kiende Beskaffenheden af Sturles Udgave, hvis Særegenheder angives i Fortalen, hvoraf man kan see, at den ei har erholdt betydelige Tillæg. Sturle døde 1284, men da hans Udgave igien i det allermeste

ſtemmede overeens med Styrmers, der døde 1245, kunne vi og omtrent vide, hvorledes Skriftets Beſkaffenhed har været i Midten af det trettende Aarhundrede. Den fuldſtændigſte Bearbeidelſe af Landnama har henved 3000 Navne paa Perſoner og 1400 paa Steder; om man nu end kun tillægger Styrmers Udgave Halvparten, hvilket er det mindſte, hvortil man efter det Anførte er beføiet; indſees lettelig, at en ſaadan Bog ei kunde forfattes uden ved Hielp af ſkriftlige Kilder. Udtrykkeligen citeres ogſaa disſe flere Steder, nemlig S. 21 Harald Haarfagers Saga, S. 84 Eyrbyggiaſaga, S. 110 Thord Gellers Saga, S. 303 Einars Saga og tvende ſkrevne Genealogier, den ene Bredfirdingernes af Prior Brand den Lærde S. 106, den anden Ølveſingernes Slægtregiſter S. 319. Desuden nævnes flere Gange Sagaer, ſom vi endnu have tilbage, uden at det tilføies, om de vare ſkrevne, nemlig Hørdes Saga S. 47, Torſkfirdingaſaga 125, Havard Haltes Saga fra Iſefiorden 130, 159. Svarfdælaſaga 233, og af tabte Sagaer anføres paa denne Maade Vebiørns 158, Bodmods Gerpis og Grimolfs 168. Saare rimeligen have Landnamas Forfattere endnu havt langt flere ſkrevne Sagaer for ſig, ſom de ei bleve foranledigede til udtrykkeligen at citere, thi der gi-

ves ikke nogen tilforladelig Saga om Landnamsmænd og deres Børn, uden jo sammes Indhold i Landnamabog berøres; og en Deel Personer blive desuden saaledes omtalte, at man deraf kan skiønne omstændeligere Beretninger om dem have været bekiendte. Landnamabog er udgivet i Skalholt 1638. 182 S. 4. siden efter de bedste Haandskrifter, med latinsk Oversættelse og herlige Registre, af John Finsen paa Kammerherre Suhms Bekostning 1774. 510 S. i 4.

Orkneyingasaga.

Fra Enden af det niende til henimod Midten af det trettende Aarhundrede.

Denne de orkenøske Jarlers Historie kan siges at bestaae af nogle faae Jarlers udførligeLevnetsbeskrivelser med korte Efterretninger om Mellembegivenhederne og et Tillæg. Her læses nemlig om Thorfinn Jarl og hans Børn i det ellevte Aarhundrede; om den hellige Magnus og hans Banemand Hakon, om Rognvald Jarl og Svend Asleifsen i det tolvte Aarhundrede. Efter den sidstnævntes Død fortæl-

les Begivenhederne kortere, indtil Biskop Adams Opbrændelse paa Katanes 1222, og den Hevn Alexander Skottekongen derover tog, hvis Grusomhed, siger Forfatteren S. 425, Folk kunde erindre sig.

Denne Yttring forbyder os at antage med Torfæus i Fortalen til Orcades, at Sagaen var forfattet i Kong Sverres Tid, thi en tredive Aar eller en Menneskealder maatte dog vel forløbe efter en Begivenhed, forend man kunde falde paa at bemærke, at den blev erindret. Hertil kommer, at Snorre Sturlesen udtrykkeligen citeres S. 116. Det er underligt, at Sagaens egen Udgiver har kunnet overse dette, og mene, at den var ældre end Heimskringla paa Grund af, at der i Olaf den Helliges Levnet Kap. 109 nævnes noget at være sagt i de orkenøske Jarlers Historie, thi denne samme Citation findes og i Orkneyingasaga selv S. 28. Men hvad end mere gior denne Undersøgelse indviklet, er, at hele denne Sagas Begyndelse 14 Sider i 4. stemmer ordret overeens med Snorre i Olaf den Helliges Saga Kap. 99-109. Altsaa maae enten Orkneyingasagas og Heimskringlas Forfattere have udskrevet hinanden, eller begge have øst af en fælles Kilde. At Snorre har benyttet Orkneyingasaga kan efter det anførte ikke antages. At Ork-

neyingasagas Forfatter har udskrevet Snorre, bliver mindre rimeligt, naar man sammenligner den Sammenhæng, hvori den orkenøske Historie staaer hos begge. Hos Snorre udgior dette Stykke en heel Episode, der ved en Slags Fortale og en Slutning er skilt fra det Øvrige. I Orkneyingasaga er derimod denne Deel af Fortællingen uadskilleligen knyttet til det Hele. Vi slutte derfor, at dette Stykke, der efter en kort Indledning blot angaaer Thorfind Jarls Bedrifter, hører til Thorfind Jarls Saga, hvoraf Snorre udskrev en Deel, men som Forfatteren af Orkneyingasaga heelt benyttede. Der gaves fordum flere saadanne Fortællinger om Orkenøernes Jarle. I den islandske Udgave af Oluf Tryggvesens Saga 1 D. Kap. 178-179 fortælles adskilligt om Torf Einar tilligemed et Par Vers, hvilket hverken findes hos Snorre eller i Orkneyinga og synes taget af en Saga om Einar. I Orkneyingasaga S. 4 anføres, at der ere vidtløftige Sagaer om den ældste Thorfind Jarls Sønner. I Magnus den Godes Saga Kap. 37 hedder det, at der er en lang Fortælling om Jarlernes Rognvalds og Brusés Strid. I Landnama citeres en Saga om Jarl Einar, Rognvald Møre Jarls Søn S. 303. Orkneyingasagas egen Beskaffenhed, der er saa vidtløftig i at for-

tælle enkelte Jarlers Levnet, synes og at bestyrke den Mening, at den er sammensat af slige Sagaer. Hertil kommer, at uagtet de foranførte Spor til en senere Affattelse, nævnes S. 130 som Hiemmel for Efterretningerne om Magnus Jarls Drab, en Mand, der var tilstede derved, og dog omtales som samtidig med Forfatteren, hvilket altsaa viser, at en ældre Saga om Magnus Jarl maae være udskrevet. Tvende Gange citeres Jarlesagaerne i Flatshaandskriftet, col. 764 i Anledning af Thorsinds Strid med Rognvald og col. 496 angaaende Oluf den Helliges Spaadom om et Varsel for Rognvalds Død. Da begge Steder findes i Orkneyingasaga, det første S. 64-66, det andet S. 74, synes vor Saga at være meent under hint Navn i bemeldte Haandskrift. Neppe kan Sagaen være affattet senere end Midten af det trettende Aarhundrede, thi deels synes dens foranførte Slutning at antyde, at Øienvidner til de sidst fortalte Tildragelser endnu vare levende; deels er Stilen reen, og hele Fortællingen viser en Smag for Historiens Behandling, som tabte sig efter det trettende Aarhundredes Ende. I Sagaen er desuden den hellige Magnuses Historie fri for de Legender, hvorved dennes egen Saga er bleven udsmykket. Fortællingen bærer Troværdighedens

indvortes Præg. Den er for en stor Deel grundet paa samtidige berømte Skaldes Vers, især Arnor Jarlaskalds og Rognvald Jarls, hvoraf mange Strophер blive anførte, tilligemed enkelte af Hall Thorarins, Botolf Belgas, Eriks og Odds. Desuden beraaber Forfatteren sig paa Drapet om Hakon Palsøn S. 118 og Sangene om Magnus den Helliges og Hakon Jarls Bedrifter S. 122. Torfæus har viist Historiens Overeenstemmelse med skotske Beretninger. I Heimskringla kan foruden det ovenanførte Sted jevnføres Magnus Barfods Saga Kap. 9, 25. Sagaen er udgivet med latinsk Oversættelse paa Suhms Bekostning af J. Jonæus 1780, 425 S. i 4. Den er bleven omhyggeligen benyttet af Torfæus i hans Orcades eller rerum orcadensium historiæ libri tres. Havniæ 1697. 228 S. i Fol.

En forskiellig og senere Recension af denne Saga synes den danske Oversættelse af de orkenøeske Jarlers Historie at være, som findes i den arnæmagnæanske Samling No. 92 og 103 i Folio. Arne Magnæus har skrevet foran No. 103, at han havde kiøbt Afskriftet paa Etatsraad Rosenkranses Auction 1702. I Fortalen til den trykte Saga bemærkes, at denne Oversættelse har endeel, som mangler i den trykte Saga, og adskilligt som

afviger derfra. Urigtigen mener Suhm i sin kritiske Historie, 3 D. S. 566, at de 26 første Kapitler skulde være Oversættelse af en nu tabt islandsk Original, thi de tolv Kapitler ere en Oversættelse af et Stykke i Flatøebogen (Oluf Tryggvesens Saga, isl. Udg. 1 D. S. 214-226). De følgende sex Kapitler ere uddragne af Nialsaga Pag. 154-158. Derefter stemmer Oversættelsen, paa Smaaafvigelser nær, overeens med den trykte Saga. Et Brudstykke af Orkneyingasaga S. 276-308 om Rognvald Jarls Reise er bleven oversat af Pastor Storm Munk i det norske Tidsskrift Saga 1 B. 1 H.

Aaron Hiørleifssons Saga. *

Fra det trettende Aarhundrede.

Aaron Hiørleifsson, skiøndt opfostret med Sturle Sighvats Søn, var en af de faa Høvdinge, der ivrigen understøttede den ukloge og herskesyge Biskop Gudmund Aresøn imod Sturlungerne. Aaron var med at dræbe Tume Sighvatsen, og forsvarede Biskoppen kiækt, da denne siden blev overfaldet paa Grimsøen og fanget af Sturlungerne. Derfor blev han erklæret fredløs paa Thinget og maatte

trende Aar ſlakke om under idelige Livsfarer, indtil det lykkedes ham at komme over til Norge, hvor Skule Jarl tog vel mod ham. Han foktornede vel denne ved mod hans Villie at giøre en Valfart til Jeruſalem; men blev efter Tilbagekomſten desbedre modtaget af Kong Hagen Hagenſen, der giorde ham til ſin Hirdmand, og gav ham ſin Frænde Ragnhild til Ægte. Aaron var hos Kongen til ſin Død omtrent 1250.

Fortællingen er affattet i et reent Sprog, rober den anſkueligſte Kundſkab til de fortalte Begivenheder og viſer ſig heelt igiennem ſaare troværdig. Den beſtyrkes ved Sammenligning med Sturlungaſaga, der fortæller ſaa meget om Biſkop Gudmund, og tillige nævner Aron 5 Thattr K. 29, ſamt beretter hans Kamp paa Grimsøen tildeels med de ſamme Ord, ſom her, og ſiden Kap. 32 meddeler et Udtog af Omſtændighederne ved hans Flugt.

Dette Forhold til Sturlungaſaga ſynes at viſe, at Aarons Saga er ældre end denne. Thi det er rimeligere, at Forfatteren af Islands almindelige Hiſtorie har, ſom Snorre ogſaa ofte giorde, udſkrevet et Stykke af et enkelt hiſtoriſk Bidrag og giort Udtog af det Øvrige, end at Lev-

netsbeſkriveren ſkulde ordret have udſkrevet et lidet Stykke om hans Helts Skiebne af det ſtore Værk, og ſaaledes indflettet der i ſit, at det først ved Sammenligning kunde erkiendes at være laant. Hertil kommer endeligen, at Forfatteren af Aarons Saga beraaber ſig Kap. 5 paa deres Vidnesbyrd, ſom ſelv have ſeet Sturle Sighvatſen. Sagaen maae altſaa være ſkrevet omtrent 1360. Dens ſidſte Deel, ſom handler om Aarons Ophold i Norge, og er den mærkeligſte, findes overſat af mig paa Danſk med Indledning og Anmærkninger, iſær angaaende de islandſke Heſtekampe, i det ſkandinaviſke Litteraturſelſkabs Skrifter for 1814, 1ſte H.

Rafn Svendbiørnſens Saga. *

Fra Begyndelſen af det trettende Aarhundrede.

Fortællingen begynder med følgende Prolog: "Mange Begivenheder, ſom tildrage ſig, gaae Mennesker af Minde, nogle fortælles anderledes, end de ere ſkete; og mange troe derfor det, ſom er

løiet, og tvivle paa det, ſom er ſandt. Men da Løgnen maa vige, naar den møder Sandhed, agte vi her at fortælle nogle Begivenheder, ſom have tildraget ſig i vore Dage, mellem os bekiendte Mænd, hvis Sandhed vi vide."

Rafns Oldefader, Atle, havde fulgt Kong Magnus den Gode paa hans Tog mod Venderne, og været en af de 12, der efter det blodige Slag paa Lyrſkovs Hede bleve valgte til at forbinde de Saarede. Siden den Tid dyrkedes Lægekonſten af hans Slægt.

Rafn var født i Arnafiorden, han var en anden Velent til at arbeide i Træ og Jern, Skald og den bedſte Karge, dertil lovkyndig og veltalende. Han reiſte tidlig ud, og blev ſaa agtet af fremmede Høvdinger, at Biſkop Biarne, Kolbeins Søn, fra Orkenserne, ſendte ham til Foræring en Guldring af en Øres Vægt med hans Navn i til Indſegl, en god Sadel og en broget Kiole (steinklædi). Rafn var ude en Vinter, medens Sverre regierede i Norge. Da han kom hiem, ſkete det, at en Hval blev kaſtet op paa Land i Dyrefiorden, men efterat være bleven ſaaret, ſprang den ud igien i Havet. Rafn giorde det Løfte, at han vilde give dens Tænder til den hellige Biſkop Thomas, hvis han kunde fange den, og det lyk-

kedes ham. Han reiſte derpaa til Norge; om Vaaren bragte han Tænderne til den hellige Thomas, Erkebiſkop af Kanterbury; reiſte derpaa mod Syden til den hellige Egidius, derfra mod Veſten til den hellige Jacob, og over Rom tilbage til Island, hvor han giftede ſig, og erholdt ſin Faders Godord (Forſtanderſkab i Herredet). Rafn var meget gieſtfri, han havde et Skib i Arnafiorden og et i Bredefiorden, ſom vare til Tieneſte for hver den, der vilde ſætte over disſe Fiorde. Iſær hialp han mange ſom Læge, dog ikke ſaa meget for Saar ſom for ſieldne Sygdomme. En Mand, hvis Hoved, Mave, Hænder og Fødder vare hovnede, indbrændte han mange Striber (marga dila) paa Kors baade for Bryſtet, i Hovedet og mellem Skuldrene, og paa et halvt Aar var Svulſten borte. En Kone kom til ham, der var nær ved at fortvivle, fordi hendes Bryſt var ſaa tungt, han aarelod hende paa Haanden, i Huulaaren (thiotandi), og ſtrax kom hun ſig. En Raſende, ſom neppe kunde holdes af flere Karle, gav han ſtrax ſin Samling, ved at brænde ham nogle Striber i Hovedet. En Mand blev bragt til ham, der havde Steenſmerter, han kunde ei giøre ſit Behov, fordi Stenen faldt ned for Avlelemmen. Rafn tog ham i Kuur, men Sygdommen forværredes,

ſaa han opſvulmede over hele Legemet. Da Præſten og de klogeſte Mænd, ſom vare blevne hentede, erklærede, at den Syge maatte dø, hvis der ei blev foretaget en Operation (nema atgerdir veri hafdar), ſagde Rafn, han med Guds Biſtand vilde foretage den. Han beſølte den Syge, mærkede, hvor Stenen var i Maven, og førte den ſaa langt ned i Lylelemmerne, ſom han kunde, bandt ſiden foroven med Baand, at Stenen ei ſkulde gaae op igien, bad derpaa alle Tilſtædeværende at ſynge fem Pater Noſter, før han begyndte Operationen; ſiden ſkar han paa langs (um endilangt) med Kniven tvende Stene ud, hvorpaa han forbandt Saaret med Smørelſe, og Manden blev helbredet. For alle diſſe Kurer tog Rafn aldrig Penge.

Da Gudmund Araſon var bleven valgt til Biſkop i Holum 1201 og ſkulde reiſe til Throndhiem for at vies af Erkebiſkop Erik, ledſagede Rafn ham paa denne Reiſe. Stormen forſlog dem til Sydøerne, hvor en Kong Olaf regierede, der forlangte 100 Alen Vadmel af enhver af de 20 Mænd, der udgiorde Skibets Beſætning. Man vilde ei betale dette, da man vidſte, at man ved Ankomſten til Norge ſkulde betale lige ſaa meget. Skibets Mandſkab greb til Vaaben, og erholdt til-

ſidſt, at Afgiften blev for dem alle 600. De ankom til Throndhiem det Aar, Kong Sverre døde (1202). Efter to Aars Forløb vendte de tilbage, og Biſkoppen forærede Rafn, da de ſkildtes ad, en god Hoppe, en Stykke Kryſtal (solarstein) og en mørk-Klædes Kiole. Rafn vedblev at være Gudmunds Ven, vilde derfor ikke nogle Aar efter deeltage i den Forening, alle de andre Landets Høvdinge havde indgaaet om at anfalde Biſkoppen med væbnet Magt.

Rafn havde en Fiende i Thorvald Snorreſen, Godordsmand i Vatnsfiorden. Denne havde engang i ſin Nød erholdt Beſkyttelſe hos Rafn, havde ſiden viiſt ſig fiendſk imod ham, forfulgt hans Thingmænd og bortrøvet en Hval, der var bleven opkaſtet paa Rafns Grund. Rafn forfulgte ham paa Thinget, og erholdt Dom over ham. Men da en ſaadan Dom ſkulde fuldbyrdes med Magt, og Rafn enten ikke vilde eller ikke turde giøre det; brød Thorvald ſig ei derom, men drog tvende Gange med en Skare Bevæbnede til Rafns Gaard, for at dræbe ham. Begge Gange erholdt Rafn betimeligen Nys derom; da han desuden havde ladet ſin Gaard forſyne med en Trævold med ſtærke Bomme for Dørrene, og havde mange Karle i ſin Tieneſte, forſvarte han ſig mod Thorvald, indtil Folk

fra de nærmeſte Gaarde kom ham til Hielp. Begge Gange havde han kundet overvælde Thorvalds hundrede Mand, men Rafn vilde ei dræbe Thorvald, og lod ſig nøie med at nøde denne til at tilbyde, at ville underkaſte Sagen Thord Sturleſens Afgiørelſe. Saaſnart Thorvald var ſluppen bort, bekymrede han ſig ikke videre om ſit Løfte. Han ſamlede tredie Gang 42 Mand, og med disſe reiſte han ſaa hurtigen, at, da han tillige bandt alle Bøddelne i et Par Gaarde han drog forbi, han overrumplede Rafns Gaard, hvor juſt Folkene den Nat, for det ſlemme Veirs Skyld, havde forſømt at holde Vagt ved Volden. Thorvalds Folk lagde Ild paa Bygningerne, og tvang derved alle, ſom vare derinde, til at overgive ſig. Rafn ſelv blev ſtrax halshugget, paa et Par af hans Mænd blev den ene Fod hugget af, og Gaarden plyndredes. Derpaa tilbød Thorvald Rafns Venner Forlig. Thord Sturleſen afgiorde næſte Aar Sagen ſaaledes paa Althinget, efterat 12 Mænd havde ſagt god for, at Thorvald vilde rette ſig efter Dommen. Thorvald ſkulde forlade Landet paa fem Aar, med mindre han kom til Rom, og erholdt Pavens Tilladelſe at lade det bero med de trende. Naar han kom hiem, maatte han kun opholde ſig i ſin

egen Egn, ligeſom og de Folk, der havde været med ham paa Toget. Af disſe ſkulde fem landsforviſes for ſiedſe, alle de andre paa ligeſaa lang Tid ſom Thorvald ſelv, og desuden bøde ſelv hver 300. Fremdeles ſkulde betales for Rafns Mord 100 Hundrede, for hver af de afhugne Fødder 30 Hundrede; til Rafns nærmeſte Frende, der førte Sagen, da hans Sønner vare ſmaae, 30 Hundrede. Disſe Penge ſkulde tiene til Erſtatning for det bortranede Gods. Det blev altſammen efterlevet. Thorvald drog til Rom, kom efter tre Aars Forløb tilbage, og levede ſiden roligen paa ſin Gaard. Som Anhang er tilføiet en Liſte paa Rafns Efterkommere til fierde Led.

Denne Saga bærer alle Præg paa Sandhed. Den indeholder intet uſandſynligt, med mindre man dertil vilde regne allehaande Marſler, ſom dog henhørte til Datidens ſædvanlige Tegn. Sagaen er opfyldt med Vers af flere Samtidige iſær af en Gudmund Svertingsſons Drape om Rafn, i hvis Huus Skalden havde levet. Sagaen ſelv citeres af Sturle Thordſen i Sturlungaſaga 2 Thattr, og Rafns Stridigheder med Thorvald fortælles i Sturlungaſaga 5 Thattr, 12 til 18 Kap. Snorre Sturleſen nævner i Magnus den Gydes

Saga Kap. 29 Islænderen Atle blandt de 12 Mænd, der formedelst deres blode Hænder bleve efter Slaget paa Lyrskovs Hede valgte til at forbinde de Saarede, og foier til, at mange gode Læger, ere komne af hans Æt. Sagaen maae være forfattet omtrent i Midten af det trettende Aarhundrede. Man har da siden, som oftere var Tilfældet, fortsat Slægtregistret. Fortællingen indeholder mange Ubetydeligheder, men tillige ikke uvigtige Bidrag til Medicinens Historie, og til at skildre det islandske Aristocraties Forfatning i det trettende Aarhundrede.

Sturlungasaga
eller
Islendingasaga mikla.

Fra Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede til 1284.

Denne Saga er den vidtløftigste af alle, den vilde trykt uden Oversættelse fylde en Foliant. Den er afdeelt i Bøger eller Thættr, hvoraf der ere elleve foruden Arne Biskops Saga, som ogsaa

pleier at henføres til samme. Første Bog har nogle korte Efterretninger om Landnamsmanden, Geirmund Heliarskin, der ofte nævnes i Landnama, ogsaa i Grettersſaga Kap. 3. Ved nogle Genealogier ere disse Begivenheder knyttede til de senere, hvormed den egentlige Historie begynder fra 1110, nemlig de Stridigheder, Halfstide Marsson havde med Thorgils Oddeson i Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede, hvilke Kristnisaga omtaler S. 124. Anden Bog begynder atter med mange Genealogier, men beskriver derpaa Sturles Bedrifter, der boede paa Hvamme, og var Fader til trende berømte Sønner, Sighvat, Thord og Snorre. Bogen endes med Sturles Død og nogle, som det synes, senere Tilsætninger. Tredie Bog er sammensat af tvende andre Sagaer: Biskop Gudmund den Godes og Gudmund Dyres. Den første er i en tør annalistisk Tone. Tilsidst anføres og nogle andre Stridigheder og Begyndelsen af Snorre Sturlesens Historie. Fierde Bog begynder med Gissur Hvides Genealogi, og korte Efterretninger om nogle af hans Ætmænd; derefter følger et Stykke af Gudmund den Godes Saga, fuldt af Jertegn, og mere af Snorre Sturlesens Historie. Femte Bog beskriver Biskop Gudmunds Uenighed med Sturlungerne og Begyndelsen til

disses indbyrdes Stridigheder. Biskop Gudmund omtales her paa en anden Maade end i det Stykke i den foregaaende Bog, der syntes taget fra hans egen Saga. Begivenhederne selv stemme overeens med hvad fortælles i Aaron Hiorleifssons og Rafn Svendbiornsons Sagaer. Siette til ellevte Bog indeholder en fortsat Beskrivelse over Sturlungatiden, hvorledes nemlig de mægtige Høvdinger af Sturles Æt tilligemed Kolbein Unge og Grev Gissur kiempede med hverandre, og ødelagde Øen, indtil den godvillig underkastede sig den norske Kong Hagen Hagensen 1261. Tre Aar derefter ender Sagaen ved 1264 med at fortælle om Sturle Thordsens Reise til Norge og hans Modtagelse af Kong Hagen Hagensen. Det sidste Kapitel, der meget korteligen fortæller Sturles følgende Skiebne fra 1264 til hans Død 1284, er senere Tilsætning.

Det vigtigste Bidrag til at kiende, hvorledes denne Saga er bleven affattet, findes mod Enden af dens anden Bog 37 Kap. (1ste Bind S. 106. 107). Der hedder det efterat Sturles Død 1183 er bleven fortalt: "Mange Sagaer blive hermed samtidige, som jeg haver inddeelt i Bøger (sem ek hefi skipt i thætti) og kan dog ikke paa een gang nedskrive dem alle, Biskop Thorlak den Helliges Saga og Gudmund den Godes Arasons, indtil

han var viet til Præst; Gudmund hin Dyres Saga begynder tre Aar efter Sturles Død, og slutter, da Brand Biskop døde og Gudmund blev viet til Biskop. Rafns Svendbiørnsens og Thorvalds Snorresons Saga er samtidig med Gudmund den Godes, og endes den efter Brand Biskops Død saaledes som Sturle Thordsen siger i Islendingasaga. De fleste Sagaer, som her i Island ere forfattede, bleve skrevne, før Biskop Brand Sæmundsøn døde; men af de Sagaer, som siden tildroge sig, blev lidet skrevet, før Skald Sturle Thordsen forfattede (sagde fyrir) Islendingasaga. Og havde han dertil Underretning af vise Mænd, som levede i hans Ungdom, og noget af de Breve, som de skreve, der med dem vare samtidige, og hvem Fortællingerne angaae. Mange vigtige Ting, som skeete paa hans Tid, kunde han selv see, thi han var en mægtig, godmodig og maadeholden Mand, diærv og fast, Gud forunde ham nu en Skiebne ophøiet over vores Ros."

Dette mærkelige Sted, som findes i alle Haandskrifter, viser baade, hvad Tilsætninger Sagaen har erholdet, og hvad Troværdighed den fortiener. At det ikke kan være skrevet af Sturle selv, er klart. Men heller ikke følger deraf, som Torfæus mener i Prolegomenerne til den norske Hi-

storie, at vor Sturlungasaga skulde kun være et Udtog af Sturles eget Værk, allerede Vidtløftigheden af hvad vi have tilbage, gior dette usandsynligt; ligesaalidt er der Grund til at antage med Finn Johnsen i hans Kirkehistorie 1 D. S. 210, 333, at Biskop Brand skulde have skrevet den første Deel af Sturlunga til 1201. I det ovenanførte Sted nævnes just visse Sagaer, som dettes Forfatter siger sig at have ordnet, disse udgiore ikke (som Erichsen antager i Noterne til Gunlaug Ormstungssaga S. 7) Sturlungasagas første Deel, thi hverken Halfliide Marssøns eller Hvamsturles Sagaer nævnes iblandt dem, men derimod den første Deel af Indholdet af de tvende følgende Bøger, den tredie og fierde, hvor det især er siensynligt, at Gudmund den Godes Saga, der fylder de elleve første Kapitler af tredie Bog, og hvoraf og i de følgende hele Stykker ere indtrykkede, maae senere være indskudt. En Munk, der var misfornøiet med, at Biskop Gudmund ikke nokſom hædredes af Sturle Thordsen, har da villet raade Bod herpaa, og nu med Gudmund den Godes Saga forbundet Gudmund Dyres og lidet af Thorlak den Helliges og Rafn Svendbiørnsens. Det er sienſynligt, at i femte Bog taler Sturle selv, men han kan ikke her have begyndt sin Fortælling,

thi dette vilde have været for afbrudt, og stredet imod Sagaernes Vedtægt, der begynde med Efterretning om de Mænds Herkomst, hvis Bedrifter beskrives. Det havde desuden været overflødigt at bemærke, hvorledes Sturle havde betient sig af vise Mænds Fortællinger, dersom det kun havde været hans egen Samtids og ei tillige det foregaaende Aarhundredes Historie, han havde bearbeidet. Den Sætning, at de fleste Sagaer, som i Island vare forfattede, bleve skrevne før Biskop Brands Død, kan umuligen forstaaes om det lidet, der findes i de første Bøger af Sturlungasaga, thi mangfoldige andre Sagaer vare jo allerede da skrevne; det maae være en almindelig Sætning, der bestemmer Perioden i hvilken de fleste islandske Sagaer ere nedskrevne, hvilket bestyrkes ved Sagaernes eget Indhold. Undtager man Sturlungasaga og Biskoppernes Levnet, er der slet ingen, der beskriver, hvad der i det tolvte Aarhundrede har tildraget sig i Island, imedens at mange Sagaer fremstille Begivenhederne fra det tiende og ellevte Aarhundrede.

Hvad Sturle Thordsens Troværdighed angaaer, kan den ikke være underkastet Tvivl; han fortæller det, hvori han selv tog saa virksom en Deel og med en Upartiskhed, som enhver Læser

maae beundre. Fra den historiske Side staaer altsaa denne Saga høit over alle de andre Sagaer af denne Klasse, skiøndt man maae tilstaae, at de mægtige Aristokraters ødelæggende Krige frembyde mindre interessante Scener end Landnamsmændenes Smaafeider, hvori enkelt Mand udviklede ofte ligesaa megen Aands som Legems Styrke. Et vidtløftigt Udtog af denne Saga findes i Torfæi norske Historie 4de D. Denne Sagas Text udgives nu af det islandske litteraire Selskab, 1 B. 1 Afd. er udkommen 1817.

Gretla eller Grettenssaga.

Begivenheder fra niende, tiende og ellevte Aarhundrede.

Sagaen begynder med troværdige Beretninger om Gretters Forfædre fra Oldefaderen Aunund Træfod af, der var blandt dem, som ved Hafursfiord sloges med Harald Haarfager og derover maatte forlade Norge. Gretter var fra Bar-

dommen af meget uregierlig, og vilde ikke giøre Huusgierning. Da han ſom Tiaarsdreng ſkulde vogte ſin Faders Gaaſeflok, blev han ſnart kied deraf, knækkede Vingerne paa Giæſſene, fordi de vare uregierlige, og dræbte Kyllingerne, fordi de vare ſaa langſomme. En anden Gang ſkulde han gnide Faderens Ryg ved Ilden og i det Sted ſkrabede den med en ſtor Uldkam. Gretter var desaarſag ilde lidt af Faderen, men yndedes af ſin Moder. Han blev overmaade ſtærk og en god Skald, men anſaaes for helſt at qvæde Nidſange. Faderen ſøgte at faae ham bort fra Landet, men gav ham kun lidt til Reiſepenge. Moderen forærede ham et godt Sværd, hendes Fædre Vatnsdølerne havde eiet. Paa Skibet vilde Gretter ſlet intet Arbeide forrette med de Andre, hvorover Skibsfolkene udſkieldte ham, og han hevnede ſig ved Spotviſer; men da Skibet var bleven læk, og ſkulde øſes, ſteg han ned i Laſten og øſte ſaa ſtærkt, at otte Mand havde nok at giøre med at modtage de Spande, han langede dem. Gretter landede ved Sundmør og blev vel modtaget af Thorſin, en rig Bonde.

Ikke langt fra hans Gaard var Faderens Høi, hvor man ſagde, at det ſpøgede ſtærkt, og at mange Penge vare nedgravne. Gretter gaaer

derhen, og graver i Høien en heel Dag. Mod Aften kom han til Tømmerværket, der bedækkede Gravkammeret, da dette var opbrudt, lod han ſig hidſe ned, fandt meget Gods, men maatte i Mørket udſtaae en vældig Kamp med Spøgelſerne. Godſet bragte han altſammen til Bonden. Nogen Tid efter overfaldt en Flok Ransmænd Bondens Gaard i dennes Fraværelſe Gretter lod, ſom han var deres Ven, og ſik dem indſpærret; da de ſiden vilde bryde ud, dræbte han ene de fleſte af dem. Nogen Tid efter ſkete det, at en Nordmand forhaanede Gretter, ſom derfor ſlog ham ihiel; tvende af den Dræbtes Frender angrebe Gretter, en efter den anden, og havde ſamme Skiebne. Svend Jarl, hvis Hirdmænd vare blevne dræbte, blev derover meget forbittret, og vilde paa Thinget lade ham domme fra Livet, uagtet at man tilbød at betale ſtore Bøder. Men Thorſin var der med en talrig Skare, ſom tilligemed Grettets Frender lavede ſig til at forſvare ham med Magt, hvorover Jarlen blev bragt til at antage Bøderne, og Gretter ſkulde ſtrax forlade Norge. Thorſin blev meget anſeet for den Kiækhed, hvormed han havde forſvaret ſin Ven.

Gretter vendte nu tilbage til Island, hvor der blandt andet fortælles om en Kamp, han havde

en Nat med en Gienganger, ſom han med megen Møie overvandt. Viſt er det, at det blev almindelig bekiendt, at den modige Mand efter den Tid var bange i Mørke. Da han hørte, at Svend Jarl var forjaget fra Norge, og Oluf den Hellige kommet til Regieringen, vilde han med andre unge Islændere ſøge Lykke hos denne Konge, med hvem han desuden var noget i Slægtſkab, og ſeilede atter til Norge. Han landede ved Hordeland, og ſeilede derfra, for at ſøge Kongen, til Throndhiem. En Nat paakom der et haardt Veir, og det var med Nød, at Skibet naaede Land, Mandſkabet var nær ved at omkomme af Kuld. Da man ſaae Ild paa den anden Side af Fiorden, bade de Kiøbmænd, ſom vare paa Skibet, Gretter om, at han, der var ſaa ſtærk og dreven i alle Færdigheder, vilde ſvømme over og hente dem en Brand. Han giør det, kommer hen til et Huus, hvor Adſkillige ſadde og holdte Gilde, og ſnapper en Brand af Ilden. Som den høie Gretter viſte ſig pludſeligen for dem, troede de det var en Trold, og ſloge paa ham med hvad enhver havde i Haand. Han værgede ſig ved at ſlaae omkring med de Brande, han tog fra Ilden, ſaa Huſet ſtod i Lue, og kom lykkelig bort med en Brand til ſine Reiſefæller. Diſſe roſte hans Kiækhed, men da de ſaae,

efterat det var bleven Dag, at Huſet paa den anden Side var lagt i Aſke, og brændte Menneſkebeen derhos, troede de, at Gretter havde brændt Menneſkene op, og joge ham fra ſig ſom det ſtørſte Skarn. Gretter begav ſig derpaa til Kong Oluf, og bad, han vilde hielpe ham for det onde Rygte, hvori han var kommet. Oluf tillod Gretter ved Jernbyrd at beviſe ſin Uſkyldighed. Han beredte ſig dertil ved Faſte. Da Dagen kom, og Gretter ledtes frem over Kirkegulvet midt i en talrig Forſamling, hvor baade Kongen og Biſkoppen vare tilſtede, kom en Dreng løbende, udſkieldte ham, og ſagde, det var en Skam, at ſlig en Ugiernings mand ſkulde ſtedes til Jernbyrd; ſom nu Drengen blev ved med ſine Skieldsord, vredtes Gretter og ſlog til Drengen, ſaa han ſegnede; hermed var hele Ceremonien forſtyrret, og Kong Oluf befalte, han ſkulde begive ſig ud af Landet. Imedens dette ſkete i Norge, havde Thorer, en Høvding i Island, hvis tvende Sønner vare blandt dem, Gretter meentes at have indebrændt, anklaget ham paa Thinget, og uagtet nogle Indſigelſer fra Skapte Lovmand, der bemærkede, at der var ingen tilſtæde, ſom kunde forſvare Gretter, faaet ham erklæret fredløs over hele Landet, og udſat Priis paa hans Hoved. Gretter ſpurgte

dette først ved sin Ankomst til Landet, og tillige at hans Fader var død, hans ene Broder dræbt. Gretter lod, som det ikke anfægtede ham, reiste hurtigen ned i Landet, hvor han morede sig ved at qvæde muntre Sange om Kaps med dem, han mødte. Efterat have besøgt sin Moder, var hans første Erinde til sin Broders Banemand, hvem det strax lykkedes ham at dræbe. Gretters Sag blev derved endnu værre: paa Althinget sattes der 9 Mark Sølv paa hans Hoved. Han drog nu omkring fra Sted til andet. Stundom vare der nogle, der toge sig af ham, undertiden tvang han Bønderne til at give sig det Nødvendige. I Vatnsfiorden blev han engang sovende overrumplet af 30 Bønder, som bandt ham efter megen Modstand. Da Herredshøvdingen Vermund var paa Thinge, vilde de først have bevogtet ham til dennes Hiemkomst; men da ingen af dem turde være den, der skulde have den stærke Mand i Forvaring, besluttede de at hænge ham. Som de vare i Færd med at opreise Galgen, kom Thorbiørg, Vermunds Kone, tilridende med et stadseligt Følge. Hun pleiede i Mandens Fraværelse at afgiøre alle Sager, og spurgte, hvad der var paa Færde. Da hun hørte, hvo det var, og hvad man vilde giøre ved Gretter, sagde hun, at hun fandt det ikke

raadeligt for dem, at ſkille en ſaa berømt og ſtor ættet Mand ved Livet. Gretter ſkulde gives fri, naar han forpligtede ſig til, ikke at giøre mere Ulæmpe i Herredet, og ikke at hævne ſig paa dem, der havde bundet ham. Dette lovede Gretter og blev løsladt. Han ſagde ſiden, at intet havde koſtet ham mere Overvindelſe, end ikke at ſlaae paa dem alle, der ſtode omkring ham. Om Bønders Adfærd i denne Sag blev ſiden forfattet et Spottedigt. Thorbiørg tog Gretter hiem til ſig, og blev heraf meget berømt. Da Vermund ved ſin Hiemkomſt hørte dette, blev han i Førſtningen alvorlig, og ſpurgte, hvoraf det kom ſig, at hun ſkienkte Gretter Livet. Hun ſvarede: "for det første, at Du maae vorde anſeet for en ſtørre Høvding end de andre, naar Du har en Kone, der vover at giøre ſligt; for det andet kunde Gretters Frænke Hrefna vel forlange, at ikke jeg ſkulde lade ham dræbe; for det tredie er Gretter en i flere Henſeender udmærket Mand." "Du er en klog Kone", ſagde Vermund, "og ſkal have Tak derfor."

Gretter vankede derpaa Landet om, blev vel modtaget en kort Tid af enkelte Høvdinge, men ingen vovede at beſkytte ham. Undertiden tilbragte han hele Vintre paa enlige Steder, og fortalte da om Kampe, han havde ført med Spø-

gelſer og Jetter. Efter 16 Aars Omvanken begiver han ſig, efter Gudmund den Mægtiges Raad, til Drangsen, hvis Opgang var ſaa ſteil, at to kunde forſvare ſig der mod Mange. Gretter levede der med ſin yngre Broder, ſom frivilligen havde ledſaget ham did, i flere Aar. Engang ſpurgte Gretter, at der holdtes Thing i Nabolauget; han gik forklædt derhen og ſaae paa Legene; man nødte den høie og ſtærke Mand til at lege med, han betingede ſig frit Leide, og der blev fremſagt en høitidelig Formular *). Derpaa afklædte han ſig for at brydes, og alle kiendte Gretter Stærke; Nogle mumlede om at gribe ham, men de Fleſte vilde ei, men ſaae med Fornøielſe Prøverne paa hans ſtore Styrke, og lod ham drage frit bort, hvilket anſaaes for at giøre Forſamlingen paa Thinget der megen Ære.

Da 20 Aar vare forløbne efter Fredløsheds-dommen var affagt over Gretter, paaſtode hans Frender paa Althinget, at han maatte anſees for at have udſtaaet ſin Straf. Lavmanden var og enig med, at Ingen kunde være længere fredløs end i 20 Aar, og det var uvedkommende, hvad

*) See Heidarvigaſaga, hvor Sideſtykket til ſamme findes.

han i den Tid havde giort; men da Gretter var kommen til Landet ſenere end Dommen var fældet, burde hans Fredløsheds-Tilſtand i Landet regnes fra hans Ankomſt af, og han havde da endnu nogen Tid tilbage. Denne vilde hans Fiender benytte, og bragte en vis Thorbiørn Aungull ved Løfter og Trudſler til at angribe ham. Han ſeilede til Øen i en ſtormfuld Nat, Trællen, der ſkulde trække Rebſtigen op, hvorpaa man kom ind paa Øen, havde forſømt det, og Gretter ſelv kunde ikke røre ſig formedelſt et ædret Saar i Foden, han blev derfor let overmandet. Broderen Illuge kunde have reddet Livet, naar han vilde have lovet ikke at hevne ſig, men dette nægtede han, og blev dræbt. Aungul reiſte med Gretters Hoved til Althinget, men det blev anſeet for Niddingsværk, at have angrebet en vanfør Mand. Man ſagde desuden, at hans Amme havde forhexet et Stykke Træ, og ladet det drive til Øen; thi Gretter havde ſelv givet ſig ſit Saar i Foden, ved at hugge i et Stykke Drivtømmer. Aungul blev altſaa ſtevnet, baade for at have benyttet ſig af Troldom, og at have angrebet en halvdød Mand, han blev landsforviiſt, og erholdt ei den udſatte Belønning.

Aungul reiſte til Norge, og ſiden, da han ſpurgte, at der boede Thorſtein Dromund, Gretters Broder, til Miklegaard, hvor mange fra de nordlige Lande den Tid droge hen. Neppe havde Dromund faaet dette at vide, før han forlod ſine ſtore Eiendomme i Norge, og reiſte efter. Begge kom til Miklegaard omtrent paa een Tid, medens Michael Katlak*) regierede, men de kiendte ikke hinanden. Ved det Vaabenthing, Væringerne efter Sædvane holdte, før de droge i Krig, hvor enhver ſkulde lade ſine Vaaben ſyne, fremviſte Aungul Gretters Sverd; og da man ſpurgte, hvorfra det havde faaet et Skaar i Midten, fortalte han, hvilken drabelig Mand han havde fældet, og at han med dennes eget Sværd, havde hugget i hans Hovedſkal, der var ſaa haard, at Sværdet havde faaet Skade. Dromund bad ham og viſe ſig dette Sværd, og da han fik det i Haand, klövede han dermed Aunguls Hoved. Øvrighedsperſonen greb ſtrax Dromund, fordi han havde kræn-ket det hellige Vaabenthing. Dromund fortalte

*) Den Keiſer, Snorre i Heimskringla, Harald Haardraades Saga K. 3 kalder Mikael Katalactus, der ſkal hedde Kalaphates, og ſom atter forvexles med ſin Formand Michael Paphlagus, der kom paa Tronen 1034.

dem vel ſin Hiſtorie, men fordi der var ingen, ſom kunde vidne med ham, eller betale for ham, blev han kaſtet i Fængſel. Der fandt Dromund en Fange, ſom havde ſat der længe, og var ganſke modfalden. Dromund muntrede ham op ved ſin Sang. Denne hørte en fornemme Kone, der med et talrigt Følge gik paa Gaden forbi Fængſlet. Hun hed Spes, var af fornem Herkomſt, og gift med en rig Mand af ringe Fødſel, ſom hed Sigurd. Hun nærmede ſig, og talte til den Fangne, ſom i en Viſe fortalte hende ſin Skiebne. Da man havde tolket hende Viſen, beſluttede hun at betale Boderne for ham, og da han erklærede, at han ei vilde ſkilles fra ſin Medfange, blev ogſaa denne løskiøbt. Dromund drog nu til Feldts med Væringerne, blev en anſeet Mand, og en god Ven af Harald Haardraade, ſom den Gang var i Konſtantinopel. Hans Velgiørerinde, der havde fattet Kierlighed til Dromund, lod ham ikke mangle Penge. Manden fattede Miſtanke, og vilde en Aften overrumple dem, men Spes lod Dromund krybe ind i en Kiſte, og Manden maatte gaae med uforrettet Sag; ſaaledes gik det en anden Gang, hvor Dromund blev ſkiult under en Hob Klæder, og en tredie, hvor han undkom gjennem en Fald-

dør, ſom i den Henſigt var anbragt under Værelſet. Da erklærede Spes, at hun formedelſt den ufortiente Skam, Manden havde villet giøre hende, fordrede Skilsmisſe. Sagen blev bragt for Biſkoppen, der paalagde hende Ed, da Manden beſkyldte hende baade for Utroſkab, og at have bortſkienket af hans Formue. Den Dag, hun ſkulde giøre Ed, var det vaadt Veir; ſom hun kom gaaende med ſit Følge til et Sted, hvor Gaden var ſkiden, ſtod der adſkillige Tiggere; en af disſe, høi og ſtor med hvidt Skiæg, bad indſtændigen, at han maatte bære hende derover. Hun tillader det, og han lader ſig falde med hende ſaaledes, at han beſudler hende; hun lader ſom hun blev meget vred, og da han klynker, giver hun ham et Par Guldpenge. Derpaa aflagde hun Ed paa, at hun ei var bleven beſmittet af nogen Mand uden af denne Tigger, heller ikke havde givet ſit Guld til nogen anden. Spes erholdt derpaa Skilsmisſe, og det meſte af Formuen. Derpaa ægtede hun Dromund, reiſte med ham efter to Aars Forløb til Norge, hvor han blev Hirdmand under Magnus den Gode, hos hvem han tilbragte 9 Aar. Da raadte Spes, at de ſkulde drage til Rom, for at erholde Aflad for deres Synder. Der ſtiftede hver ſit Kloſter, og førte et gudeligt Levnet til deres Død.

Dromunds Hiſtorie er viſt nok, ſom meget af det, der fortælles om Islændernes Bedrifter i fiernere Lande, bleven udſmykket med allehaande Fabler. Hovedfaktum beſtyrkes vel ved et Vidnesbyrd, nedenfor ſkal anføres, og Dromunds Forhold til Væringerne har intet uſandſynligt; men des romanagtigere og lidet overeenſtemmende med de Byzantinſke Sæder er hans Kiærlighedshiſtorie. Den Liſt, hvoraf Dromunds Elſkede betiener ſig, for at blive i Stand til at aflægge en tvetydig Ed, er uden Tvivl taget af den i Middelalderen ſaa bekiendte Roman om Prinds Triſtram; thi i de af Walter Scott udgivne Romancer om Prinds Triſtram af Thomas af Erceldoune i det trettende Aarhundrede, findes i anden Sang 104-105 Stance, at Dronning Yſonde har betient ſig af det ſelvſamme Kunſtgreb. Dette forekommer og i den ældgamle franſke Bearbeidelſe, og den paa islandſk 1226, ifølge Kong Hakons Befaling, foranſtaltede Overſættelſe af denne Roman, ſom nøie følger Gangen i den engelſke Forfatters Digt, fortæller det ſamme Træk i det 58 Kapitel. Heraf følger dog ikke, at den islandſke Sagaſkriver ſkulde ſaaledes vilkaarligen have udſmykket Heltens Hiſtorie, men nogle tilbagevendende Væringer kunne ſaaledes have villet forſkiønne Dromunds Kierlig-

hedshandler med Træk af en eller anden Roman, de havde hørt fortælle, og rimeligen maae dette være ſkeet, førend den islandſke Overſættelſe af Romanen om Prinds Triſtram blev almindelig bekiendt, da ellers Opdigtelſen alt for let var bleven robet.

I Gretter Stærkes Levnet forekommer en Deel om Spøgeri, en Følge af hans Ophold paa Joklerne og i Biergkløfterne, og af Maaden hvorpaa hans digteriſke Indbildningskraft maatte foreſtille ſig, eller hans Lyſt at have andre til Bedſte, bragte ham til at fortælle, de Bedrifter, han uden Medhielpere udførte. Det Øvrige af Fortællingen er aldeles paalideligt. Gretter var en berømt Skald, og Sagaen er fuld af hans Vers. Adſkillige af disſe citeres og i den utrykte Deel af Snorres Edda, et ſtaaer i Landnama S. 264, der ogſaa omtaler hans Slægt S. 169, og hvo der dræbte ham S. 181. Gretters Sammenkomſt med Vigabard Kap. 33 ſtemmer overeens, med hvad herom fortælles i Heidarvigaſaga; hans Ophold hos Foſtbrødrene Thorgeir og Thormod Kap. 52 omtales i deres Saga. Hans Befrielſe ved Thorbiørg, Oluf Paas Datter, fortæller ogſaa Laxdælaſaga.

Vi kunne temmelig nøie beſtemme, naar Sagaen er ſkrevet, Kap. 51 ſtaaer: "Det Spyd Gret-

ter miſtede, fandtes ei før længe efter i deres Tid, ſom nu leve. Det fandtes i Lavmand Sturle Thordſens Alderdom i den Moſe, der kaldes Spydsmoſen". Sturle Thordſen døde 1284. I Enden af Sagaen hedder det: "Sturle Thordſen har ſagt, at der har ingen fredløs været ſom Gretter, fordi 1) han var den klogtigſte af dem alle; 2) var længſt fredløs; 3) var den ſtærkeſte af ſine Samtidige; 4) kunde bedre end andre forjage Spøgelſer; 5) var den eneſte Islænder, der blev hevnet i Konſtantinopel." Sagaen maae altſaa, ſom vi nu have den, være ſkrevet i Enden af det trettende eller Begyndelſen af det fiortende Aarhundrede. Den er een af de længſte islandſke Fortællinger, og findes udgivet paa islanſk i Markusſens Sagaſamling i 4. Den arnæmagnæanſke Komiſſions Haandſkrifter have adſkillige Varianter, ſom iſær, med Henſyn til Verſene, ere af Vigtighed. Nyere Ord ere i den trykte Udgave ofte ſatte i Stedet for de tilſvarende gamle.

En danſk Overſættelſe af Grettersſaga forfattet af Torfæus efter Frederik den Tredies Befaling, gjemmes paa det kongelige Bibliothek No. 1029, Fol.

Viga Skutus eller Reikdœla Saga.

Fra det tiende Aarhundrede.

Fortællingen begynder med nogle lidet betydelige Stridigheder, hvilke en urolig Mand havde, der hed Vemund Kaug. Mærkeligst er dennes Frende Askel Gode, en Mand af en saare blid Karakteer. Da Vinteren en Gang var haard, og Reikdølerne tilligemed de fra Thveraa forsamledes hos Liot, der var Hofgode, for at giøre Løfter, at Veirliget maatte forbedres, men Forsamligen var uvis om, hvorledes Løftet skulde være; foreslog Liot, at man skulde love at give Penge til Templet, udsætte Børn og dræbe Oldinge. Askel derimod meente, at det vilde hielpe langt mere, naar man giorde Skaberen Ære ved at sammenskyde Penge, til derfor at pleie de Gamle, og opfode Børn; denne Mening blev og antaget strax efter Manges Modstand. Ved en Skiærmydsel, hvor Askel var tilstede, advarede han Fiendernes Anfører mod ei at vove sig ud paa den falske Is. Da denne alligevel giorde det og blev dræbt, søgte en af hans Folk Leilighed til Hevn ved at dræbe den gamle Askel, som agede paa en Slæde bag efter de andre. Askel fortaug det Saar, han havde faaet, til Morderen var

undveget, og formanede siden sine Børn til ei at hevne hans Død. Den ældste Søn fulgte Faderens Formaning.

Den yngre Søn, Skutu, var den Gang udenlands, og ansaae sig ved sin Hiemkomst ikke pligtig til at holde det indgangne Forlig, men dræbte paa Thinget Faderens Banemand midt imellem tvende Høvdinge, og undslap. For denne Gierning erholdt han Navnet Vigaskutu, og blev meget anseet. Efter flere Gange at have dræbt Snigmordere, som hans Fiender havde udsat paa ham, blev han indviklet i Strid med Viga Glum; han forligte sig vel med ham ved at ægte hans Datter, men da Glum betalte af egen Drift nogle Bøder for Skutu i Anledning af et Drab, denne havde begaaet paa en Mand, som havde reist Nidstang over ham, ansaae Skutu dette for en Fornærmelse, blev igien Glums Fiende, og denne hentede sin Datter hiem. For at sikkre sig for sine mange Fiender, havde Skutu befæstet sit Sovekammer. En Kobberkiedel hang over Døren, og faldt ned naar den blev aabnet; en underjordisk Gang kunde bringe ham ud i Fæhuset. Denne Hemmelighed vidste Ingen uden hans Amme, men tvende Brødre, hvis Fader han havde dræbt, udfrittede Ammen, og overrumplede Skutu.

Begivenhederne ere i det Hele ikke meget mærkelige, men indeholde enkelte ikke uvigtige Træk især til den borgerlige Forfatnings og Handelens Historie. Sagaen fortæller en Deel af de samme Begivenheder, som Viga Glums Saga, for størſte Delen med de samme Ord, men med enkelte Tilsætninger, hvorved adskilligt er bleven tydeligere (jevnfør Kap. 26-27 med Glums Saga Kap. 16). Dette synes at vise, at Skutus Saga er yngre end Glums, hvis Beretning uden Tvivl her tilsigtes, hvor der tales om forskiellige Fortællinger angaaende Skutus Skilsmisse med sin Kone. Sagaen slutter saaledes: "her have vi nu endt denne Fortælling, og takke enhver, som det sømmer sig." Denne Slutning, ligesom og Maaden at citere noget foregaaende paa med disse Ord: "som før er sagt i Reikdœlasaga", synes afvigende fra de ældre Sagaers Tone. Fortællingen om, hvorlunde Askel hindrede Menneskeofferet er mistænkelig; imidlertid er den dog troværdigere og ældre end en lignende, der læses om Arnor Kellingarnef i den islandske Udgave af Oluf Tryggvesons Saga 2 D. 233.

Askel og hans Børn nævnes i Landnamabog S. 262, Vemund Kaug i Eyrbyggiasaga S. 32. Sagaens Paalidelighed bestyrkes meget ved Ind-

holdets egen Beskaffenhed; thi naar undtages en æventyrlig Drom og en Bruds-Bortførelse, der forklartes ved Hexeri, men som kunde være gaaet saare naturligt til; er alt det Øvrige meget troværdigt, og tildeels saa simpelt, at der ikke kunde tænkes nogen Grund til at opdigte det. Sagaen er formodentligen nedskrevet i det trettende Aarhundrede.

Havard Isfyrdingasaga.

Fra Enden af det tiende Aarhundrede.

Thorbiorn Thlodgeirsson var en Høvding, der boede ved Isefiorden i Island, en mægtig men uretfærdig Mand, der rovede Folks Døttre og Frænker, og efterat have beholdt dem nogen Tid hos sig, skikkede dem igien tilbage. I samme Egn boede Havard, en god Skald og gammel Kæmper, den sidste af Landnamsmændene, som paa den Kyst endnu levede. Hans Søn Oluf var almindelig yndet af Herredets Folk, fordi han opsøgte det Qvæg, der forvildede sig blandt Fieldene,

og bragte det igien til dets Eier. Just af denne Aarsag blev Thorbiørn ham hadefuld, og Hadet steg, da han troede ham yndet af sin Frille Sigride. Thorbiørn beilede til en Datter af den vise Gest Oddleifsen, som han erholdt til ægte paa de Vilkaar, at han skulde ophøre med sine Uretfærdigheder. Men da Sigride, som havde faaet Nys om hans Giftermaal, havde ladet sig Qvæget tilkiende paa hans Gaard, blev Thorbiørn saa forbittret paa Oluf, at han slog ham ihiel. Den gamle Fader laae 12 Maaneder syg af Sorrig, derpaa red han efter sin Hustrues Tilskyndelse til Thorbiørn, og fordrede Bøder for sin Søn. Thorbiørn svarede ham, at han jo vel vidste, at han ei pleiede at betale Bøder, men siden at hans Søn havde været saa kiek, kunde han tage en gammel syg Hest i Mandebod. Den gamle Havard reiste hiem efter denne Forhaanelse, og lagde sig til Sengs i 12 Maaneder, hvorpaa han efter sin Hustrues Raad drog til Thinget. Der talte flere Høvdinger hans Sag hos Thorbiørn, men forgieves; tilsidst vilde Svigerfaderen true Thorbiørn til at betale dobbelt Mandebod, denne indvilligede endeligen i at betale enkelt Mandebod, men da dette ei ansaaes for tilstrækkeligt, tog han en Pose frem, hvori nogle af den Dræbtes Tænder vare giemte,

og hug dem i Faderens Ansigt. Gest erklærte derpaa sin Datter skilt fra Thorbiørn.

Havard blev som rasende over denne Behandling, og syntes for et Øieblik at gienerholde sin Ungdoms Kraft. Dog lagde han sig atter til Sengs i 12 Maaneder. Men da hans Hustru fortalte ham, at Thorbiørn var seilet forbi paa et Fartøi, stod han pludseligen op, væbnede sig, og i Selskab med 8 Frender overfaldt han Thorbiørn, som denne en Nat kom hiem fra sin Seilads, og dræbte ham med sit hele Følge.

Sagaen, i sig selv ikke meget mærkelig, indeholder mange af Havards Vers. Landnama anfører ikke blot Sagaens vigtigste Begivenheder S. 130, 154, 156, men citerer den selv som Thorbiørns og Havard Haltes S. 130, og under Navn af Isfyrdingasaga S. 159. Uagtet Sagaen nok er skrevet i det tolvte Aarhundrede, synes den at være blevet udsmykket i Smaating, f. Ex. det runde Tal af 12 Maaneder, hvori den gamle Havard laae sig til Sengs efter hans Forhaanelse. Den findes i Markussens Sagasamling i 4.

Thord Hredes Saga.

Fra Enden af det tiende Aarhundrede.

Thord Hrede maatte flygte fra Norge 975, fordi han havde været med at dræbe Kong Sigurd Slefa, en af Erik Blodøxes Sønner, og seilede til Island. Da han landede ved Midfiorden, undrede han sig paa, at Folk ikke strax, som han havde hørt Islænderne pleiede, kom til Skibet for at høre Nyt. En Ven sagde ham, at Skegge, Godordsmand paa den Kyst, havde vedtaget, at han skulde være den første, der kom til Skibet for at kiøbe Vare. Thord vilde dog ikke reise til ham, men leiede for det første en Gaard af sin Ven, og blev snart saa anseet i Herredet, at Skegge blev misundelig, og hørte derfor med Misfornøielse, at det var Thord, der havde reddet hans Søn Eide fra at drukne. Da imidlertid Thord kort efter blev indviklet i en Strid, og Eide vilde hielpe ham, ilede ogsaa Skegge til, og bragte Forlig tilveie. Ved denne Leilighed friede Skegge paa sin Frende Asbiørns Vegne til Thords skionne Søster Sigride, og erholdt det Løfte, at hun skulde sidde som hans Fæstems i trende Aar, medens han var paa Reiser.

Noget efter kom Asbiorns Broder Orm til Landet, og blev forelsket i Sigride. Han overtalede Skegge til ogsaa at tale sin Sag hos Thord, som lovede at Sigride skulde vorde hans, hvis Asbiorn ikke kom tilbage, men Orm skulde strax forlade Landet. Dette kunde denne ikke overtale sig til, han besøgte Sigride mod Thords Villie og Advarsel. En Dag da Sigride var gaaet ned til Bækken med sine Piger at tvætte Linned, kom Orm til hende, lagde sit Hoved i hendes Skiød og sine Hænder om hendes Hals, men Thord havde faaet det at vide, og angreb ham i det samme. Orm faldt i Kampen. Skegge samlede Folk for at hevne sin Frendes Død, men da han saae sin Søn staae i Thords Skare, red han taus bort. Eide bad Thord at forlade sin Gaard, for ei at udsætte sig for Faderens Hevn. Thord red bort, uden at ville have nogen til at følge sig. Han mødte Endride, Orms Fostbroder, som han overvandt, men skienkede ham Livet, hvorpaa denne sluttede Venskab med ham, og viste ham hen til en Gaard, hvor der boede en høimodig Kone, der hed Olufa, gift med Thorhall, en feig Praler. Olufa tog vel imod ham. Der blev han overfaldet af Øsur, Orms Frende; Thord værgede sig saa tappert, at Øsur segnede af sine Saar. Thord skienkede ham

Livet, uagtet Ossur selv advarede ham ikke at gisre det, thi saasnart han blev helbredet vilde han dog anfalde ham igien. Dette skete og, men Ossur dræbtes. Nu kunde Skegge ikke andet end hevne sin Frende. Han drog med 12 Mand til Thorhalls Gaard, for at dræbe Thord. Olufa vilde, at hendes Huuskarle skulde gribe til Vaaben, men Thorhall forbød det. Skegge vilde nu ikke benytte sig af sin Overmagt, men ene møde Thord i Tvekamp; som de giorde sig færdige dertil, kom Eide med Thords Brødre og adskilte de Stridende; men Skegge gik ind i Huset og afhug Thorhalls Hoved, fordi han saa nedrigen havde forraadt sin Giesteven. Derpaa fæstede Thord sig Olufa til Kone, hvis han om tre Aar endnu var i Live. Thord maatte endnu udholde et Par Fegtninger med Skegge og Asbiørn, der ved sin Tilbagekomst vilde hevne Broderens Død. Eide hialp ham stedse, og fik endeligen meglet Forlig mellem ham og sin Fader.

I sig selv synes denne Saga sandfærdig, den indeholder intet utroligt, intet som jo stemmer godt overeens med hin Tids Tænkemaade, den har adskillige Vers, som tillægges Thord Hrede. Hvad der fortælles i Sagaens Begyndelse om Kong Si-

gurds Død, stemmer i det Hele med hvad Snorre beretter i Harald Graafelds Saga Kap. 14, med Oluf Tryggvesens Saga isl. Udg. 1 D. Kap. 42, 2 D. Kap. 19, og en Thattr i Flatøbogen Kolumne 67; dog findes der i det enkelte ei ubetydelige Forskiellighed er, og Thord Hredes Navn læses ikke de anførte Steder, ligesaa lidt som i Landnamabog. Derimod fortæller denne om Skegge fra Midfiorden Side 181 og hans Søn Side 47. Denne Skegge, der især var berømt af at have opbrudt Kong Hrolfs Grav og taget hans Sværd Skofnung, omtales desuden baade i Laxdælasaga og Kormaksſaga. Thord Hrede selv omtales derimod ikke i andre Sagaer, heller ikke nævnes nogen af hans Efterkommere, uagtet disse siges at have været anseete Folk. Hans Historie er derfor ikke aldeles paalidelig, uagtet der i samme ikke er noget Spor til senere Opdigtelse, og den neppe for Stil og Tone kan være yngre end det fiortende Aarhundrede, men meget vel ældre. Den islandske Text er trykt i Markusſens Sagasamling i 4.

Arngrim fortæller i hans Krymogæa S. 119, at endnu efter 600 Aars Forløb saaes i hans Tid i Island det udskaarne Arbeide, hvormed Thord Hrede havde prydet Bielkerne i sin Gaard. Ola-

vius fra Grundvik beretter i sin haandskrevne Udsigt over Sagaerne, at Thord Hrede, der var udmærket ved sin Kunstfærdighed, havde paa flere Gaarde i hans Egn udskiret Bielkerne, som endnu vare tilbage, og at man et Sted saae ham selv sidde til Hest. Ifølge sidstnævnte Forfatter blev Thord Hredes Grav opbrudt 1724.

Hørdes og Holmveriernes Saga.

Fra det tiende Aarhundrede.

Grimkel Gode var en anseet Mand i Island, der paa sine gamle Dage ægtede en ung Pige ved Navn Signe, mod hendes Broders Torfes Ønske. Signe fødte ham en Søn, der blev kaldet Hørd. Den første Gang dette Barn begyndte at gaae, som var i dets tredie Aar, sønderbrød det et kostbart Halssmykke, Moderen eiede; hvorover denne sagde i sin Vrede, at dets første Gang var slem, og dets sidste vilde endnu blive værre. Grimkel tog derover Barnet fra hende, og lod det opfostre uden for Huset. Da Hørd blev voxen, seilede han med sin Fostbroder Geir til Norge, hvor de kom

i Strid med een af Dronning Gunhildes Mænd, som de dræbte og flygtede derpaa til Gothland. Ved et Julegilde der, giorde Jarlens Søn Hroar det Løfte, at ville opbryde Vikingen Sotes Gravhøi, og Fostbrødrene lovede at staae ham bi. Selvtolvte reiste de giennem tykke Skove til Sotes Høi; de begyndte at bryde den op, mod Aften vare de komne til det indvendige Tømmer, men næste Morgen fandt de, at alt var falden sammen. Saaledes gik det i tvende Dage, indtil de faldt paa at stikke et Sværd i Aabningen; derpaa opbrøde de Tømmeret den fierde Dag, og fandt Døren til Gravkamret. Da den skulde aabnes, bad Hørd Folkene at tage sig vare, han stillede sig selv bag Døren, men tvende Uforsigtige bleve dræbte af den udstrømmende Luft. Da ingen vilde stige ned, bød Hørd sig til, paa Vilkaar forlods at vælge tre Kostbarheder; han lod sig derpaa nedhidse, men kunde intet finde, før Geir kom ned til ham med Ild og Vox, nu fandt de en indre Dør, da de brøde den op, saae de et Skib med meget Gods i og Sote siddende i Bagstavnen, men tillige udfoer af Hulen med megen Brag saadan en Damp, at Lysene sluktes. Hørd vilde nu tage Godset, men den døde Sote qvad et Vers, hvori han forbød

det, Hørd ſvarede ham igien med et Vers, hvorpaa Giengangeren angreb ham, og var den ſtærkere, indtil Geir fik tændt Lys, da ſtyrtede Giengangeren til Jorden, efter først at have ſpaaet, at Gnldringen, ſom Hørd tilſidſt tog, ſkulde vorde hver Eiers Bane, indtil den kom i en Qvindes Vold. Hørd beſang ſelv ſin Bedrift, han ægtede ſiden Jarlens Datter, og blev 15 Aar i Gothland, hvorpaa han med Rigdom og 30 Mand i Følge vendte tilbage til Island. Der havde imidlertid hans Fostbroder Geir boſat ſig, og hans Syſter Thorbiorg var bleven gift. Den gamle Grimkel havde, angaaende hendes Giftermaal, villet raadſpørge Thorgerde Hølgebrud, *) hvem han dyrkede, men faaet til Svar, at hun var vred paa Hørd, ſom havde plyndret hendes Broder Sote, og at Grimkel ſelv ſnarligen ſkulde dø, Grimkel havde derpaa brændt Gudhuſet, men var død inden Aften.

Hørd levede i nogen Tid i Anſeelſe, men da han blev indviklet i en Stridighed, hvorover han fældede en anſeet Mand der hed Aude, desaarſag ſtevnedes af ſin Morbroder Torfe, ſom formedelſt

*) Den ſamme, der blev dyrket af Hakon Jarl. Navnet ſkrives rigtigere Hørgabrud.

Udbetalingen af hans Mødrene Arv, var ham fiendſk, og nu ikke ſelv bekymrede ſig om at møde paa Thinget; blev han landsforviiſt. Hørd drog med alle ſine Folk til ſin Foſibroder Geir, ſom bevær-tede dem vel, men da Qvæget paa hans Gaard var bleven ſlagtet for at beſpiſe de mange Frem-møde, ſtial han en ſyv Aars Oxe fra en af Na-boerne, og dræbte et Par Hyrder, der bleve ham vaer. Hørd fortornedes over, at Geir havde ſtiaalet, heller ſagde Hørd, maatte man røve, og ſendte Folk til Bonden, der ſkulde fortælle, hvad ſkeet var, ſamt tilbyde Bøder. Da Folk i Omegnen havde beſluttet at angribe Hørd og Geir, droge de til en ſteil Holm i Hvalfiorden, hvor mange Rømningsmænd ſamlede ſig til dem, ſaa de ſtun-dom havde henved et Par hundrede Mand. De levede der en Tid lang af at røve Qvæg paa de ved Kyſten liggende Gaarde. Tilſidſt blev Hørd kied af dette Røverliv, vilde bemægtige ſig et Par Kiøbmandsſkibe og ſeile bort, men Geir vilde, at de ſkulde førſt hevne ſig paa deres Fiender, og da de andre ogſaa deri fandt meeſt Behag, ſagde Hørd med Ahnelſe om hvad der vilde ſkee, at han maatte finde ſig i ſin Skiebne. Paa Herredsthinget af-talte Bønderne, at de vilde angribe Holmen. Hørds Syſter, hvis Mand var en af Hørds værſte Fien-

der, red derhen, og erklærede, at hun agtede at vorde dens Bane, der dræbte hendes Broder. En vis Kiartan tilbød sig at ville lokke Holmboerne fra deres Fristed, imod at erholde Sotes Ring. Han seilede ene ud til dem, og fortalte, at Hørds Frender havde udvirket, at de skulde erholde Leide, hvis de komme til Land; en Deel, der var kied af Livet paa Øen, fulgte strax med, og bleve dræbte, som de kom i Land. Kiartan vendte tilbage, og hentede flere, tredie Gang vendte han igien tilbage for at hente Hørd, som mærkede Uraad, men da Kiartan bebreidede ham hans Frygtagtighed, sprang han i Baaden med de Overblevne. Hans Kone Helge græd bitterligen og vilde endeligen blive tilbage med sine tvende Sønner. Da Baaden nærmede sig Landet, saae Hørd Geirs Lig flyde paa Vandet, han nedhuggede derpaa Kiartan trods hans skiulte Brynie, men Baaden stod alt fast, han blev greben, sled sig løs, værgede sig længe, men da man lovede Sotes Ring til den, der fældede ham, blev han giennemstukken bag fra af Thorstein Guldknap. Imidlertid havde Helge mærket de vare forraadte, kastet sig i Vandet med sit Freaars Barn, og bragt det i Land; derpaa vendte hun tilbage, og mødte midtveis den ældre Søn, der var otte Aar, og havde Møie med at arbeide

ſig igiennem, hun bragte dem begge til Thorbiørg, ſom tog vel imod dem. Da hendes Mand Endride kom med et ſtort Følge, og fortalte, hvad der var ſkeet; lod hun ſig intet mærke, men da hun om Aftenen ſkulde gaae til Seng, tog hun et Sværd, og vilde have dræbt ſin Mand. Han blev ſaaret, og ſpurgte, hvorved de kunde blive forligte; hun forlangte først Thorſteins Hoved, og Endride dræbte ham næſte Morgen, ſom Thorſtein kom fra at bede i Offerhuſet. Dernæſt forlangte Thorbiørg, at Endride ſkulde opdrage Helges Børn, hvilket han og lovede, og alle meente, at Thorbiørn havde her opført ſig kiekt. Endnu flere af Hørds Drabsmænd bleve ſiden ſaavel ved Thorbiørns ſom Helges Foranſtaltning ryddede af Veien.

At Hovedomſtændighederne ved Hørds Skiebne i Island ere ſande, kan beviſes af Landnama, der ikke blot nævner Grimkel Gode S. 27, Hørd Holmmændenes Høvding S. 43, Torfe Valbrandsſon, der ſtyrede Holmmændenes Nederlag S. 46, men og S. 47 anfører Audes Drab ſom Begyndelſen til Hørd Grimkelſons og Geirs Saga. Man kunde maaſkee heraf ſlutte, at de første Kapitler, der indeholde adſkilligt fabelagtigt om Sotes Høibrud, ſenere ere blevne tilſatte; men det er dog

mod Analogien, at en Saga skulde begynde, uden at melde det ringeste om Heltens foregaaende Bedrifter. Landnama sigter vel altsaa kun til Hovedcatastrophens Begyndelse. Flere Steder erholdte Navn efter disse Begivenheder, deriblandt især Holmen, der var Røvernes Tilflugtssted, og endnu kaldes Geirsholm (Olaffens Reise i Island 1 D. S. 223). Mærkeligt er, hvad der tilføies i Slutningen af denne Saga: "Præsten Styrmer siger saa, at ham tykkes ingen af alle de Fredløse har været fortrinligere end Hørd, først i Henseende til Vid, Vaabenfærdighed og alle Idrætter, dernæst fordi han var gift med den gothlandske Jarls Datter, og for det tredie, at ingen fredløs Mands Drab saa stærkt er bleven hevnet." Heraf følger, at den lærde Styrmer, der døde 1265, har kiendt Hørds gothlandske Reise. At derimod denne Citation skulde antyde, at Styrmer var Fortællingens Forfatter, som der menes i Fortalen til Hungurvaka. er mindre rimeligt. Snarere kan man heraf udlede, at Sagaen vel er gammel, hvorfor den og har adskillige vigtige Træk om Oldtidens Skikke, men er bleven omarbeidet, og muligen udsmykket mod Enden af det trettende eller i det fiortende Aarhundrede. Den findes i Markussens Sagasamling i 8.

Finboge den Stærkes Saga.

Fra Midten af det tiende til hen i det ellevte Aarhundrede.

Asbiørn Dettias, en anseelig Mand i Flatøedalen i Island, havde en Datter, der med Moderens Vidende blev bortført af en Nordmand. Fortørnet herover byder Faderen, at det Barn, hvormed hans Kone var frugtsommelig, skulde sættes ud. Det udsættes, men bliver fundet af fattige Folk, som opføde Barnet. Dets Skionhed og Styrke lade formode, hvis Søn det er, og Thorgeir Gode paa Liosavatn oplyser Sagen, og bringer ved sin Anseelse Faderen til at erkiende det. Drengen, der i sit tolvte Aar dræbte en Tyr, erholdt Navnet Finboge efter en norsk Kiøbmand, hvis Liv han havde reddet paa et Vrag, og som indsatte ham til at arve sit Navn tillige med sin Formue.

Et Par Aar efter seilede han til Norge og led Skibbrud paa Halogaland, hvor han tilbragte Vinteren hos en giestfri Bonde. En Dag fandt han en Biørn, der havde giort megen Skade paa Gaardens Qvæg, liggende ved et ihielrevet Faar. Finboge sagde: "stat op, Bamse, og giv Dig i Færd med mig, det er bedre end at ligge med det

Stykke Faarekiød." Bamsen reiste sig, saae paa ham og kastede sig ned igien *). Finboge sagde: "synes Du jeg er for stærkt væbnet mod Dig, da skal, det blive omgiort." Derpaa tog han Hielmen af, satte Skioldet ned, og sagde: "stat nu op, om Du tør" Bamsen satte sig overende, rystede med Hovedet, og lagde sig saa ned igien. "Jeg mærker nok", sagde Finboge, "at Du vil, vi skulde være ens", og dermed kastede han Sværdet fra sig. "Det skee som Du vil, men staae nu op, dersom Du har Hierte, som dine Lige, og ikke som et andet feigt Kræ." Da stod Bamsen op, reiste Børster og blev glubsk; Finbog kæmpede med den, og Enden blev, at han knækkede dens Ryg.

Finboge var en Tid hos Bonden og fornøiede sig med at see de mange smukke Skibe seile forbi Halogaland. En Dag saae han en høi Mand i Skarlagens Kiortel ene roende i sin Baad. Det var Alf Apterkemba, der var gift med Ingeborg, en Søsterdatter af den mægtige Hakon Jarl. Finboge talte ham til, og Alf lovede at ville paa sin Tilbagereise tage Finboge med til Jarlen. For-

*) Den norske Bonde tillægger endnu Biørnen megen Forstand.

giæves blev Finboge advaret for Alf, som en meget ond Mand; han reiste dog med ham, men mærkede snart, at Alf stod ham efter Livet, og slog ham derfor selv ihiel. Han reiste derpaa til Sands, hvor Alfs Kone boede, og fortalte hende, at Alf havde bedet ham føre sin Datter Ragnhild til Hakon Jarl. Da han medbragte noget han havde fundet hos Alf, som Kiendetegn paa, han var sendt fra ham, blev Ragnhild iført sine bedste Klæder, og givet ham med. Hends fortalte han Sandheden, men ledsagede hende isvrigt sikkert til Hakon Jarl, hvem han strax fortalte sin Gierning, og tilbød sin Tieneste i Alfs Sted. Den forbittrede Hakon befalede ham først at kiæmpe med en Blaamand *), som han overvandt, og siden, skiønt Ragnhild bad for ham, med en Biørn, som han ligeledes dræbte. Derpaa blev Jarlen formildet, og lovede ham Ragnhild til Ægte, naar han hentede ham noget Sølv, Jarlen havde tilgode hos en Mand, der var ved den græske Kong Jons Hof. Finboge reiste derhen, og erholdt

*) Disse, der stundum nævnes i Sagaerne, vare maaskee, som Professor Werlauf mener, nogle med overordentlige Kræfter begavede Halvvilde fra det nordlige Asien, der, ligesom sieldne Dyr, bleve holdte ved Fyrstehofferne.

Pengene ved Kongens Mellemkomst. Finboge aflagde den Prøve paa Styrke ved Grækerhoffet, at han løftede Kongen, der selvtrettende sad paa en Bænk op med dem alle paa sine Skuldre. Da han kom tilbage, ægtede han Ragnhild i sit nittende Aar og seilede med hende til Island.

Efter sin Hiemkomst blev han indviklet i adskillige Stridigheder, hvorved han vel viste megen Kiækhed, men maatte dog drage fra sin Egn til Videdalen i Nærheden af Vatnsdalen, hvor Ingemund boede, med hvis Sønner han snart kom i Uenighed. Flere Gange blev han angreben af dem og modstod Overmagten, men engang, da han ved Uveir blev hindret fra at møde ved en Tvekamp, maatte han lide den Skam, at Iskul Ingemunds Søn, reiste en Nidstang over ham. Da disse Feider ikke fik Ende, meglede de andre Høvdinger det saaledes, at Finboge maatte flytte til Vesterlandet. Ogsaa der maatte han prøve Iskuls Efterstræbelser, hvilke han dog lykkeligen undgik. Han fik en ny Strid med Brand Vermunds Søn, i Anledning af en Fredløs, der havde taget sin Tilflugt til Finboge, og Brand fordrede udleveret, uden at ville modtage de rige Bøder, Finboge tilbød. En Dag Finboge havde udsendt alle sine Folk paa Fiskerie, nærmede Brand

ſig hans Gaard med 25 Mand. Den Fredløſe tilbød Finboge, at ville ſelv overgive ſig i Brands Vold; det vilde Finboge dog ei, men ſøgte op i en Klippekloft, hvortil man kunde kun komme op paa den ene Side. Brand kom derhen og bad Finboge at overgive Manden i hans Vold, han vilde da ikke føre videre Anke mod ham, men love ham ſit Venſkab. Finboge ſvarede, at det var et hæderligt Tilbud, men da han ikke ſtrax havde ladet Manden fare, ſaa kunde han nu ikke andet end tilbyde at betale Bøder, hvis Størrelſe Brand maatte beſtemme. Denne tilſtod, at Manden ikke var af ſtor Betydenhed, men da de nu vare redne hiemme fra i det Ærinde, og havde ham næſten i deres Hænder, vilde det kun blive Finboges Død, hvis han forſvarede ham. Finboge, der havde opſanket nogle ſtore Steen, raabte, at han frygtede ei, men Brand ſkulde lade ſine Huuskarle begynde Angrebet. Dette ſkeete og Finboge fældede flere af dem med Steenkaſt. Derpaa værgede han ſig med Sværd. Imidlertid kom hans Folk ilende til, hvilke hans Huſtru havde ladet hente; ſom Finboge fra ſin Klint ſaae dem, raabte han til Brand, at Folk ſtrømmede til, han vilde overlade ham Selvdom i Sagen, thi hvis de ikke nu forligtes, frygtede han for, at han ikke

kunde styre dem, der nærmede sig. Brand modtog Tilbudet, og lovede paa næste Thing at ville afsige Kiendelse. Der forligte Brand Finboge med alle hans Fiender, og erklærede derhos, at han vel vidste, at Finboge havde havt hans og Ledsageres Liv i sin Magt, han kunde derfor ei paalægge ham Bøder, men lovede ham sit trofaste Venskab.

Den Deel af Fortællingen som angaaer Island er i sig selv meget troværdig, undtagen at maaskee Prøverne paa Finboges Styrke kunde være lidt forstørrede, som ofte bliver Tilfældet i Fortællinger om Mennesker, der af Styrke have været berømte. Flere Gange anføres Steders Navne, som Minde om Begivenhederne. Hovedpersonerne, der forekomme, ere af andre Sagaer bekiendte. Finboge nævnes i Landnama 196 og 257, hvor dog hans Farfaders Navn angives forskiellig. Brand Vermunds Søn forekommer i Kristnisaga S. 130 og Eyrbyggiasaga S. 334. Især bestyrkes Finboges Saga ved Vatsndølernes, hvor og saa Finboges Stridigheder med Jokul, Ingemunds Søn og dennes Brødre vidtløftigen fortælles. Vel findes der adskillige Uovereenstemmelser mellem begge, f. Ex. at Finboges Systerson Berg i Vatsn-

dælasaga siges at være bleven forviist S. 148 og i Finbogesaga S. 316 at være bleven dræbt; i Finboges Saga fortælles alt til Fordeel for Finboge, i Vatsndølernes til Roes for Jøkul. Men ikke destomindre kunde disse tvende af hinanden ganske uafhængige Beretninger i det Hele bringes til at samstemme, og tiene derved til at bestyrke hinanden. Betydeligst ere de kronologiske Vanskeligheder, hvorpaa Sagaens lærde Udgiver har gjort opmærksom, da det synes efter Finbogesaga, som dens Helt maatte være fød paa en Tid, da Ingemunds Sønner efter Vatsndølernes Saga maatte være døde. Men disse Vanskeligheder kunne for en stor Deel hæves, (see danske Litteraturtid. for 1813 S. 345) da man ikke behøver at antage, at Ingemund er kommet til Island før henved 910, heller ikke at flere af hans Sønner end den ældste vare fødte før Afreisen fra Norge, hvoraf følger, at Ingemunds Sønner gierne kunde have havt Stridigheder med Finboge henved 980. Hvad Vanskelighed herved endnu kunde være tilbage, boroer paa Finboges norske Reise, men denne er desuden mistænkelig, da den indeholder adskilligt, vel ikke utroligt, men dog usandsynligt, og som ikke andre Steder fortælles. Overalt horer denne Saga ikke til de ret gamle. Vel anføres en stor Saga

om Gunbiørn Finboges Søn S. 332, flere Sagaer om hans øvrige Sønner S. 360, og mange, hvori han selv nævnes S. 359, hvilke alle nu ere tabte; og om end ikke derved forstodes uden mundtlige Fortællinger, vidnede det dog om, at Forfatteren levede paa en Tid, hvor alt sligt var endnu i friskt Minde. Men der spaaes Finboge S. 239 og 275 at hans Navn skulde vorde berømt, saalænge Verden stod — en Talemaade der neppe forekommer i de ret gamle Sagaer. Da imidlertid Sagaen dog findes i et Membran, der synes skrevet i Begyndelsen af det fiortende Aarhundrede, maae den vel være affattet mod Enden af det tretteende. Den er udgivet tilligemed Vatsndælasaga paa Islandsk og Dansk med lærde Anmærkninger af Professor Werlauff, Kiøbenh. 1812 i 4.

Grænlendinga Thattur. *

Fra det tretterde Aarhundrede.

Sokke Thorersen, en anseet Mand i Grønland, sammenkaldte der et Thing 1122, hvor han foreslilte Bønderne, at de behøvede en Biskop. Alle

erkiendte dette, og sendte desaarsag Sokkes Søn Einar med en Deel Barder og Hvalrostænder til Norge. Kong Sigurd Jordsalafar opmuntrede en god Klerk, der hed Arnald, til at tage mod denne Bispestol, og sendte ham med sit beseglede Brev til Erkebiskop Øssur i Lund. Arnald, som forud havde betinget sig, at Einar skulde sværge at forsvare Bispestolens Rettigheder, reiste, efterat være bleven viet, i Einars Selskab til Grønland. Han fik snart Leilighed til at bruge Einars Hielp, thi da et norsk Skib, der havde giort Reisen med hans, forliste paa den grønlandske Kyst, saaledes at Mandskabet omkom, men Skib og Gods blev reddet; deelte Indvaanerne, ifølge de grønlandske Love, det Strandede imellem sig, men forærte dog det gode Skib til Bispestolen, at Messen kunde læses over de Døde, og Ligene blive begravne i Kirken. Da dette rygtedes til Norge, kom de Dræbtes Frender til Grønland, fordrede Arv, og talte deres Sag paa Thinget; da de intet fik udrettet, hevnede deres Formand Øssur sig ved at forhugge Biskoppens Skib. Denne opfordrer derpaa Einar til at erindre sin Ed, og straffe dette; men da denne uformodentligen hug Øssur Banehug, sagde Biskoppen dog, at det ikke var vel

giort. Kiøbmændene i Øssurs Følge bleve forbittrede, og angrebe Biſpens Folk. Einar og nogle andre faldt, tilſidſt forligtes Sagen, og der bleve betalte lovmæssige Bøder. En af disse norske Kiøbmænd, der hed Kolbein, forærede siden Kong Harald Gille en hvid grønlandſk Biørn, og da Kongen ikke lønnede ham denne Gave, gik Kolbein over til Sigurd Slemmedegn, og var med at dræbe Kong Harald. Til Slutningen af denne Beretning, der baade formedelſt sin Omſtændelighed og sin Troværdighed synes at være skrevet i det trettende Aarhundrede, er føiet en Liſte paa ni grønlandske Biſkopper og Landets femten Kirker, hvoraf kun tre i Veſterbygden.

Fortællingen findes i Flatøehaandſkriftet col. 837-50, den er benyttet af Torfæus i hans Grönlandia antiqva S. 217, f.

Saga om Erik Røde

og

Thorfin Karlsefne eller Grænlendinga-saga. *

Fra Enden af det niende og Begyndelsen af det tiende Aarhundrede.

Erik den Røde fra Jedderen i Norge drog til Island med sin Fader. Der laante han sine Høisædepillere til en anden, som ei vilde give dem tilbage; desaarsag opkom en Feide, hvis Ende blev, da Modstanderen havde mægtige Beskyttere, at Erik erklærtes fredløs. Han opsøgte derfor et Land, som Gunbiørn nyligen havde fundet, hvilket han ved sin Tilbagekomst til Island, efter to Aars Forløb, for at hente flere Kolonister, kaldte Grønland, for at Navnet skulde lokke flere til at reise did. Blandt andre, der fulgte hans Opfordring var Thorbiørn Vifilsfen, en forarmet Høvding med sin smukke Datter Gudride. Eriks Søn Leif blev af Olaf Tryggvesen sendt tilbage til Grønland, for der at forkynde Kristendommen, paa Veien fandt han et stort Land med selvsaaet Hvede,

ſtore Skove og Vintræer. Han opførte der et Huus, og kaldte Landet Vinland. Da Leif var kommen tilbage til Grønland, og havde forkyndt Kriſtendommen, lod Eriks Kone bygge en Kirke, og ſkilte ſig ved ſin Mand, der beſluttede at opſøge det nye Land, men blev efter lang Seilads igien drevet tilbage. Nogle Aar efter drog Thorfin Karlsefne med ſin Kone Gudride og tvende Skibe med 140 Mands Beſætning til Vinland. De ſeilede langs med Kyſterne og gave dem Navne. De kom til Mundingen af en ſtor Flod, hvor der vare mange Øer, og ved Kyſterne vare Høiene fulde af Vintræer, Bækkene af Fiſke, Skovene af Dyr. Endeligen fandt de og nogle Mennesker, der havde Skindbaade, hverken kiendte Jern eller Tyres Brølen, brugte Pile til Vaaben, og hvoraf nogle havde med ſig hule Trækoller, hvori var giemt Dyreindvolde blandede med Blod. De gave Skind for rødt Klæde, ſom de bandt ſig om Hovedet, allerhelſt vilde de have Vaaben. Islænderne forfulgte og engang et enfodet Dyr, ſom undløb dem. Men da de mærkede, at Indbyggerne, ſom de kaldte Skrælinger, der vel vare ſmaa af Vext, men talrige, bleve fiendtligſindede imod dem, forlode de Landet efter tre Aars Forløb. De toge med ſig Maſurtræ og tvende af de Indfødtes Børn, ſom

siden bleve døbte, og fortalte, at Skrællingeland styredes af to Konger, Avaldemon og Valdidida, der var ingen Huse, Menneskene boede i Huler, men ligeover for dem var et andet Land, hvor Menneskene gik i hvide Klæder og skrege høit.*)

Fortællingen i denne Saga har adskillige Huller, i sin nærværende Form er den ikke ældre end det fiortende Aarhundrede, da Genealogierne gaae ned til Lavmand Hauk og Abbedisse Halbera, hvoraf den første døde 1334, den sidste 1330. De Fragmenter, hvoraf den er sammensat, bære Præg af at være fra det tolvte Aarhundrede. En meget karakteristisk Beskrivelse over en Spaakones Dragt og Opførsel findes her, som ei andensteds forekommer. Beretningerne om Grønland og Vinland bestyrkes ved en Deel andre Sagaer, hvoraf dog denne viser sig uafhængig, nemlig ved Heimskringla, Oluf Tryggvesens Saga Kap. 104-112, Oluf Tryggvesens Saga isl. Udgave 2 D. S. 223-227, Landnama (see Registret under Erik Raudi og Thorfin Karlsefne), Floamannasaga Kap. 20-26. Desuden citerer den islandske Udgave af Oluf Tryggvesens Saga udtrykkeligen Erik

---

*) Haandskriftet tilføier de uforstaaelige Udtryk ok stungu ok forn med flikr, maaskee: de stak og fegtede med Fahner.

Rødes Saga 2 D. S. 224, og Maaden, hvorpaa Snorre fortæller hans Historie og Vinlands Opdagelse, viser og, at han har havt en heel Saga for sig. Det er altsaa høistrimeligt, at det er Brudstykkerne af den oprindelige Eriks Saga, vi have tilbage. En Grænlendingasaga findes vel trykt i Skalholt 1688 i 4., men den er kun en islandsk Oversættelse af et latinsk Værk, Arngrim Johnsen havde efterladt i Haandskrift. Alle disse Efterretninger ere benyttede af Torfæus i hans Grönlandia antiqva og Vinlandia samt, hvad Erik Røde selv angaaer, af Professor Thorlacius i hans Program de Erico Rufo i opuscula academica 2 D. S. 119 f.

Brandkrossa Thattr.

Fra det tiende Aarhundrede.

Dette lille Stykkes Begyndelse antyder en Fortælling om tvende Helger. Første Kapitel angaaer Helge Asbiørnsen. Efter nogle Efterretninger om hans Forfædre, Hrafnkel Gode og Asbiørn, beretter es, at Helge Asbiørnsen, da han havde solgt sin

Fædrenegaard til sin Fetter, opholdte sig i mange Aar i Norge og paa Orkenserne, derpaa vendte han hiem, giftede sig med Spakbesses Syster Oddlaug, og da har ei kunde erholde nogen Gaard, førte han en Sag imod en Mand der hed Odde, hvorved det lykkedes ham at faae denne forviist fra Herredet. Da Odde skulde reise, lod han en slagtet Tyr heel lægge paa Bordet, sigende, at han gav den heel til Freyr, at denne maatte lade Helge drage ligesaa nødigen bort fra Gaarden, som Odde nu giorde det.

Andet og tredie Kapitel handle om Helge Droplauge-Søns Morfaders Forældre. En Mand i Vopnefiorden, der hed Grim, eiede en Oxe med brandgule krydsviis gaaende Striber (brandkrossottr) paa hvilken han satte megen Priis. En Gang svømmede Oxen ud i Havet og blev borte. Grim sørgede meget derover. Hans Broder Thorstein foreslog ham til Trøst at kalde Vigen Krossavik til Minde om Oxen; men Grim havde ingen Ro, førend han med sin Broder seilede til Throndhiem. Da de vare landede der, kom en Mand til dem, der kaldte sig Karhøfde, og sagde, han vilde for Meel kiøbe 24 Skind af dem til Geiter den rige. De lode ham faae Varene. Siden, da Melet udeblev, erkyndigede de sig, hvo denne Geiter

var, men ingen kiendte ham; imidlertid da de spurgte om Steder, der bare et saadant Navn, viste man dem hen til Geitersklippen, hvor de og i en Hule fandt en Familie, og kiendte deres Kunde, Skindene, ja syntes endog at see den længe savnede Oxe staae derinde. Geiter modtog dem vel, tilstod, at han havde faaet Lyst til den skionne Oxe, og ladet sin Træl hente den fra Island, men at Grim nu skulde faae Oxens Hud fyldt med Meel til Erstatning, og hans Datter Droplauge til Egte. Grim tog mod Tilbudet og fik til Medgift tvende Kister med Klæder og Kostbarheder. Grim havde en Datter med Droplauge, der hed Mardøl, hvis Søn Grim var Fader til den Droplauge, hvis Sønner vare Grim og Helge, som efter Moderen erholdte Tilnavn.

Af dette Indhold sees, at Stykket kun er et Fragment, thi uagtet Begyndelsen omtaler tvende Helger, fortælles intet om den sidste uden et Træk af hans Forfædres Historie. Da vi nu have en vidtloftig Saga om Droplauges Sønner, hvoraf der vare flere Bearbeidelser, og dette Stykke indeholder adskillige særegne didhørende Træk, er det rimeligt, at dette og oprindeligen har hørt til en Saga om Droplauges Sønner, hvoraf man kun

opbevarede, hvad der afveg fra den anden Fortælling, eller kunde fuldstændiggiøre den. Det første Kapitels Indhold er i sig selv troværdigt. Det lidet, der siges om Ketil Thrym, stemmer med Landnama S. 281 og Begyndelsen af den kortere Bearbeidelse af Droplauges Sønners Saga. Dette gielder og om det Træk, der anføres af Helge Asbiørnsens Farfader, Hrafnkel Godes Levnet, hvilket tildeels ordret stemmer overens med Landnama S. 284 og Hrafnkels egen Saga. Hans Fader Asbiørn siges derimod her gift med Halbera, en Sønnedatter af Rognvald Mørejarl, men i den større Saga om Droplauges Sønner med Oddbierg Glums Datter; hans Gaard kaldes her Lokheller, derimod baade i Hrafnkel Godes og Droplaugesønnernes Saga Adalbol. Ifølge sidstnævnte Sagas Beretning havde Helge Asbiørnsen tvende Koner, hvoraf den første hed Thorlauge, en Datter af Spakbesse, den sidste Thordis Todde, en Datter af Brodhelge; her siges han gift med Oddbiarge Spakbesses Søster. Hvad der fortælles om Maaden, hvorpaa Helge fik Oddested, findes vel ikke i Droplaugesønnernes Saga, der egentligen kun omtaler Helge Asbiørnsen formedelst hans Stridigheder med Droplauges Sønner; men det stemmer godt dermed

overens, da just Oddested der angives som Helge Asbiørnsens Bopæl, og det tillige fortælles, at han solgte den af Sorg over, at hans Kone var druknet der i Nærheden. Herved opfyldtes da og Ods Forbandelse, som er et Sidestykke til, dog ingen Kopi af hvad der fortælles i Viga Glums Saga S. 56.

Fortællingen i de tvende sidste Kapitler bærer alle Præg paa at være et blot Æventyr. I sig selv er Indholdet utroligt. At en Tyr kunde svømme fra Island til Throndhiem, eller en Mand, der boede ved Throndhiem, skulde sende sin Træl til Island for at stiele en tiaars Tyr, eller at en Islænder reiste til Norge for at forslaae Sorgen over at have mistet en Tyr, er lige urimeligt. Man har aldrig noget Exempel paa, at Nordmænd i Harald Haarfagers Tid og derefter boede i Klippehuler, uden det maaskee er en enkelt Rømningsmand, og selv en saadan tømrede sig hellere et Huus i Skoven. Den, der har digtet Fortællingen, har vist ved Hulebeboerne tænkt paa Trolde eller hexekyndige Jotuner; thi paa hvad der fortælles om dem, passer Beskrivelsen om Hulens Størrelse og en Slags derværende Pragt, Trællens Kæmpestyrke, og at Oxen ved Koglerie kunde være bragt til Norge. Til disse indvortes Grunde

for denne Fortællings Fabelagtighed komme endnu de udvortes, at Landnamabog, der ofte nævner Krossavik, aldrig omtaler denne Etymologie, heller ikke nævner Grim blandt Landnamsmændene. Det sees af den større Bearbeidelse af Droplaugesønnernes Historie, at der var en ganske anden Fabel om Droplauges Herkomst i Omløb, men den mindre og troværdigste Bearbeidelse af denne Historie bevidner, at Droplauge var en Datter af Thorkel fra Gil, og at Sønnen er bleven opkaldt efter hende, fordi deres Fader døde tidligen fra dem. Fortælleren selv har og vidst, at man drog dette Sagn i Tvivl, thi han begynder sin Beretning med, at nogle anse denne Fortælling for tvivlsom, men at det dog kunde være moersomt at høre den. Dette Træk røber og en Reflexion over Fortællingens Paalidelighed og en Sammenligning med andre Beretninger, som ei findes i de ældre Sagaer. Den sidste Deel af Fortællingen kunde gierne være skrevet i Enden af det fiortende Aarhundrede; da den imidlertid vel har udgiort et heelt med det første Kapitel, som indeholder nogle Smaatræk, der bære Præg af gamle Sagn, kan vil det Heles Affattelse sættes til Begyndelsen af det fiortende Aarhundrede.

Dette lille Stykke er udgivet af Professor B. Thorlacius med latinsk Oversættelse og Indledning som Program ved Kongens Fødselsfest 1816.

Svarfdœla Saga. *

Fra niende og tiende Aarhundrede.

Thorstein, en Søn af Thorgeir, der under Harald Haardfager styrede Rummedalen, laae i sin Opvæxt mellem Høisædepillerne saa lang han var, Askedyngen paa den ene Side og Ilden paa den anden, man faldt over hans Fødder, og alle ansaae ham for en Taabe. Broderen, en driftig Kiøbmand, fik ham endelig til at staae op, vaske sig, og drage med til Søes. Thorstein giorde det kun paa de Vilkaar, at han vilde raade ene; de kiøbte sig snart et Langskib, og bleve tiekke Vikinger. Thorstein nedlagde, i en heftig Træfning ved Gothaelven, Vikingen Liot den Blege, og fældede siden i Tvekamp dennes Broder Molde. Her findes et Hul i de arnæmagnæanske Haandskrifter, som paa

en rimelig Maade saaledes udfyldes i det fra Island ved Hr. Rask medbragte Afskrift.

(Thorstein, der havde ægtet en gothlandsk Jarls Datter, vendte efter disse Bedrifter hiem til sin Fader, der gav ham Tilnavnet Svarfadr, og afstod ham Bestyrelsen af sine Eiendomme. Noget efter døde baade Thorsteins Fader og hans Kone. Dette saavelsom Harald Haardfagers tiltagende Magt giorde ham kied af Norge. Han sendte sin ældste Søn til Gothland, og med den yngste, Karl den Røde, lavede han sig til at drage til Island. Kort før Afreisen overrumpledes hans Gaard af Liot den Bleges Søn Snækol, der bortførte hans Datter Gudrun. Faderen kunde ei komme paa hendes Spor, tyede til Island, hvor Helge den Mavre tog vel imod ham, og da den største Deel af Landet alt var optaget, anviste han ham en Egn, hvoraf allerede Liotolf Gode havde tilegnet sig en Deel).

Thorstein tilegnede sig den efter ham opkaldte Svarfdal, i det han paa dens Grændser sønderbrød sin Kam og kastede Stykkerne, hvoraf hvert veiede en halv Mark Solv, til Tegn paa, hvorvidt han var trængt frem. Efterat han der havde været bosat i nogle Aar, sendte hans bortrænede Datter ham ved en reisende Islænder, der hed

Gris, en Frende af Liotolf, ſine tvende Børn, en Søn, ſom hed Klauſe, og en Datter, der kaldtes Sigride. En Træſtav, hvorpaa Mærker vare ſkaarne, ſom Thorſtein kiendte, vidnede om deres Herkomſt. Thorſtein gav Gris en Deel Penge for deres Opdragelſe, paa Vilkaar, at han ſkulde indeſtaae for Drengens Opførſel, og maatte i øvrigt, hvis han kunde, behandle ham ſom Træl. Klauſe blev kæmpeſtærk og fem Alen høi, i ſin Opvæxt dræbte han et Par Folk, for hvilke Gris maatte betale ſvære Bøder, og ſnart tvang Klauſe Gris til at giøre, hvad han vilde. Paa en Søreiſe befriede han i ſit ellevte Aar Karl den Røde fra Vikinger, og drog ſiden med ham paa Østrog. Gris ægtede Sigride, og vilde, at man ved Brylluppsgildet ſkulde giøre Løfter om drabelig Daad. Karl den Røde lovede, at han inden tre Aar ſkulde have overbeviiſt Liotolf Gode om Feighed; Gris vilde prøve Styrke med en Mand, der hed Skide af Trælleæt, og Klauſe giorde det Løfte, at han vilde ſove hos Ingvilde Faverkind, Liotolfs Frille. Det ſidſte vilde man ſtrax udføre, drog hen til Ingvildes Gaard, og ſatte hende paa Brudebænken; vel kom Liotolf, til hvem Gris havde forraadet det hele Anſlag, hende til Hielp med 20 Mand, men da Karl udfordrede ham til Tvekamp,

og han nægtede at møde, fik Karl Leilighed til at beskylde ham for Feighed. Siden mødte de Ingvildes Fader, Klaufe lod, som han faldt af Hesten, og blev som død bundet til den, de Andre nødte nu Faderen til at fæste sin Datter til den døde Klaufe, som derpaa anfaae sig for Ingvildes Mand, og tog hende til sig. Han udholdt adskillige Fegtninger med Liotolf, men blev forraadt af Ingvilde til hendes Brødre, som dræbte ham med hans eget Sværd. Karl den Røde søgte at hevne hans Død, og Klaufes Gienfærd giorde ham tapper Bistand. En Gang vilde Karl gribe Morderne paa Liotolfs Gaard, men Trællen Skide lod sig hellere binde til en Hestehale, end røbe deres Skiulested. Til Belønning gav Liotolf ham sin Frihed og Ingvilde til Ægte. Han samtykte, uagtet Skide havde et Skaar i sin Læbe, paa de Vilkaar, at han skulde handle saaledes, at hun om fem Aar kunde anseе hans Læbe for helbredet. Da kort efter Liotolf og Karl den Røde vare nær ved at slutte Forlig, sagde Ingvilde, at paa den Maade vilde Skaaret i Skides Læbe seent groe sammen, hvorpaa denne hindrede Forliget, og siden med Liotolf overfaldt Karl den Røde og dræbte ham. Enken fødte en Søn efter Faderens Død, der blev opkaldt efter ham.

Denne Karl var i sin Ungdom meget taus, og blev anseet for en Taabe; da han voxte til, forlangte han af sine Brødre, at de skulde skifte Faderens Efterladenskab mellem sig. Hans Løsøre, Guld og Sølv blev rystet ud paa en stor Oxehud, og deelt i lige Dele. Karl stod og saae til, blandede derpaa de afdeelte Hobe, og gik taus bort. Brødrene skiftede anden Gang, og det gik ligesaa. De sagde derfor til ham, han kunde dele, og de vilde vælge. "Et af de to", svarede han, "skulle I gjøre, enten tage alt Godset, og hevne vor Fader, eller lade mig beholde det alt, og udføre Hevnen med egen Fare. I det sidste samtykte Brødrene. Karl havde alt tilforn lovet sin Faders Thingmænd 100 i Sølv, hvis de vilde hielpe ham een Dag, i det mindste 18 i Tallet. Nu stevnede han dem til sig, og de mærkede med Forundring, at det gialdt en Feide og ei et Arbeide. Karl overrumpler derpaa Skides Huus, og fanger ham med sin Familie. Han ledte Ingvilde ud paa Marken, hvor hendes Mand og Børn stode bundne, og spurgte hende, om der var noget Skaar at see paa Skides Læbe, "nei", sagde hun, "aldeles intet." Karl dræbte derpaa et af hendes Børn, og gientog sit Spørgsmaal, men erholdt samme Svar, og saaledes blev han ved, til alle Børnene

vare dræbte. Skide beholdt Livet, men skulde forlade Land og alt. Karl gik siden hen til Liotolf, og mod sine Frenders Raad overgav alle sine Eiendomme i hans Vold paa trende Aar, imedens han selv vilde forlade Landet; han tog derpaa Ingvilde med, for hvem han flere Gange med Sværd i Haand havde gientaget sit Spørgsmaal, og stedse erholdt det gamle Svar. I Danmark solgte han hende paa et Kiøbstevne for 300 i Sølv, men betingede sig at kiøbe hende tilbage for samme Pris. Da han fra sit Søtog vendte tilbage til det samme Marked, bragte man ham Ingvilde igien, bedækket med Pialter, og fortalte, at hun slet ikke havde villet arbeide. Karl kiøber hende, lader hende give gode Klæder, og tager hende til Island, men fik af hende endnu det samme Svar. Han sælger hende anden Gang i Throndhiem for 600 i Sølv til en slem Mand, og sagde det var ham kiært, jo værre hun blev behandlet. Aaret efter bragte Manden hende meget mishandlet igien til Kiøbstevnet, og vilde ei beholde hende længere. Karl kiøbte hende igien. Nu græd hun, og da Karl gientog sit Spørgsmaal, svarte hun, at Skides Saar aldrig vilde helbredes. Derved var Karl forsonet, og lovede at føre hende til Skide, som var i Ir-

land Karl fandt ham der i Strid med Irerne, giorde ham Biſtand, og tilbød ham Ingvilde, men Skide vilde ei ſee den, der ved ſin Uforſonlighed havde været Aarſag til hans Ulykke. Ingvilde fulgte tilbage med Karl, og det hed, at hun døde af Sorg. Karl fik alt ſit Gods igien af, Liotolf og efter Adſkilliges Beretning ægtede hans Datter.

Vel omtaler Landnama Thorſtein i Svarfdalen, Liotolf, Karl den Røde, Klauſe og Ingvilde, citerer endog Svarfdælaſaga udtrykkelig S. 233, i det ſammes Hovedbegivenhed anføres med et dertil hørende Vers, midlertid kan dog Sagaen i ſin nærværende Form neppe være ret gammel Dens første Deel bliver mistænkelig, fordi hvad der fortælles om den ældre Thorſtein har inter karakteriſtikt, og seer ud som Kopi efter andre Fortællinger. Liot den Blege og Molde ere almindelige Vikingsnavne. I Landnamabog S. 232 ſiges den Thorſtein, der satte Bo i Island, at have været en Søn af Raud Rugge fra Rummedalen, og at Vikingen, ſom ægtede hans Datter, hed Hafthor. I det følgende om Klauſe forekommer meget fabelagtigt, ikke blot at han, der havde i Live været en uregierlig Mand gaaer igien, thi det var den almindelige Tro; men at dette Gien-

gangerie beſkrives her ganſke anderledes end i andre Sagaer. Den Afdøde viſer ſig om Dagen, ſynger Vers, der ikke ere i den gamle Stil, og hielper engang ſin Frende i et Slag, i det han tager ſit Hoved mellem Hænderne og ſlaaer paa Fienden. Den ſidſte Deel af Sagaen har meget uſandſynligt om Ingvildes Mishandling og hendes Ubøielighed. Her findes dog adſkillige ikke uinteressante Træk, hvoriblandt følgende: "Som Karl den Røde Morgenen før ſin Afreiſe ſtaaer ved Huſet med Nordmanden Gunnar, ſeer Karl i Luften og ſkifter Farve, Gunnar ſpørger om Aarſagen. Karl ſvarer: "det maae betyde noget, mig bæres noget for;" "hvilket," ſpurgde Gunnar, "mig tyktes" ſagde han, "ſee Klaufe, min Frende, ride i Luften over mig, og ſyntes mig, han var paa en graae Heſt dragende efter ſig en Slæde, hvori jeg ſyntes at ſee Eder og mig ſelv:" Gunnar ſvarede: "ei er Du faa kiek ſom jeg troede, jeg ſaae det ſamme, men mærk vel, om jeg ſkiftede Farve."

Sagaen er i ſin nærværende Form neppe ældre end det ſiortende Aarhundrede, men der har viſt nok været en langt tidligere Fortælling om de ſamme Begivenheder.

Floamannasaga
eller
Saga om Thorgils Orrabeens Stiffsøn.

Fra Enden af det niende til hen i det ellevte Aarhundrede.

Sagaen begynder med nøiagtige Efterretninger om adskillige Landnamsmænd, især af Atle Jarls og Hromund Gripsens Æt. Fra Atle nedstammede Thorgils, der drog ung til Norge, for at tilbagefordre sine Odelsjorder, som Kongerne havde bemægtiget sig. Harald Graafeld modtog ham vel, men Dronningmoderen Gunhilde blev fortørnet paa ham, fordi han ei vilde tage Tieneste blandt Kongens Mænd, og han maatte, for at undgaae hendes Efterstræbelse, foretage Handelsreiser. Da Hakon Jarl fik Regieringen, fornyede han hos ham sin Begiæring, og erholdt Løfte om dens Opfyldelse, naar han vilde reise til Syderøerne (Hebriderne), og der indkræve den for tre Aar tilbagestaaende Skat. Han reiste i Selskab med en af Jarlens Hirdmænd, Thorstein Hvide, men led Skibbrud paa den skotske Kyst. Der blev han vel modtaget af Oluf Jarl, og til Giengield mødte han for Jar-

len i Holmgang med Vikingen Surt Jarnhaus, der vilde tiltrue sig Jarlens Syster Gudrun. Da det lykkedes ham at fælde denne Viking ved Hielp af et godt Sværd, som en Gienganger bragte ham, erholdt han efter Vedtægt den Drabtes Gods, og siden Gudrun til Ægte. Derved fik han Folk og Penge, seilede til Syderøerne, og tvang Indvaanerne ved Trudsel om Plyndring til at betale Skatten. Da han afleverte denne til Hakon Jarl, fik han sine Landeiendomme tilbage. Han begav sig dog igien tilligemed Thorstein en Sommer paa Søen, udryddede mange Røvere, men lod Bønder og Kiøbmænd fare med Fred. Efterat de om Sommeren havde giort betydelig Vinding, besluttede de at høre op med Fribytteriet og deelte deres Gods. Thorgils boede nu paa sin Gaard i Sogn, men efter et Aars Forløb længtes han efter Island. Han overdrog sin Ven Thorstein at forvalte Gaarden for sin unge Søn Thorleif, og afstod ham end ydermere sin Kone Gudrun, da han havde fundet, denne havde fattet Kiærlighed til hende, uden dog derved at være bleven misledt. Efter endnu at have giort en Handelsreise til Sverrig, hvor han i et tillukt Kar holdt en Tvekamp med en vis Randver, og i denne Kargang nedlagte ham, reiste han til Island.

Der giftede han sig igien, havde adskillige Stridigheder, især med Asgrim Ellidagrimssen, og var en af de første, der antog Kristendommen. Efterat have levet 13 Aar i megen Anseelse i Island, fulgte han sin Vens, Erik Rødes Indbydelse, om at drage til Grønland. Denne Reise blev saare uheldig. Længe omtumledes han paa Havet og manglede tilsidst Proviant. I Drømme viste Thor sig for ham med Trudsel, hvis han ei vilde paakalde ham. Thorgils syntes, at han afviste ham med Foragt, men da Thor igien havde fordret, det der tilhørte ham; lod Thorgils Dagen efter en Oxe kaste over Borde, hvilken han som Kalv havde tilegnet Thor. Skibet strandede ved den grønlandske Kyst. Paa et øde Sted bygte de dem en Vinterhytte, hvor Thorgilses Kone fødte en Søn. Henad Vinteren døde mange af Mandskabet, og da Thorgils en Dag gik bort med nogle af sine Frender, for at undersøge Egnen; fandt han ved Hiemkomsten sin Kone myrdet af Trællene og Godset ranet. For at ernære det spæde Barn, lod Thorgils skiære i sine Brystvorter, der kom først Blod, siden Valle, derpaa Melk, hvorved Drengen blev ernæret. Folkene levede af Fiskefangst og bygte sig en Skindbaad, hvormed de, da Sommeren kom, seilede et Stykke videre. En

Nat mistede de deres Baad. Thorgils blev saa fortvivlet, at han befalte, man skulde aflive det lille Barn, men da de andre ikke udførte Befalingen, takkede han dem siden inderlig. Thorgils trøstedes siden ved lykkevarslende Drømme. De fandt deres Baad igien, men maatte dog engang udstaae saa meget af Tørst, at de sammenblandede Søevand og Urin, for derved at lædske sig. Da de vilde til at drikke, bad Thorgils dem række sig Karret, og sagde, at han vilde tale over Skaalen, han tog nu mod den og talte saaledes: "Du arrigste Dyr, som forsinker vor Reise, skal dog ikke raade deri, at jeg eller andre skulle drikke vor egen Urenlighed." I det samme fløi en Fugl, der lignede en Allikeunge, bort med Skrig fra Skibet, og efterat de havde roet lidet, fik de Øie paa en Kilde. Endelig kom de til bebyggede Egne, og modtoges venskabeligen af Erik Røde; men noget efter opstod Kulde mellem ham og Thorgils, og denne forlod Grønland igien. Ogsaa paa Hiemreisen maatte han udstaae meget, og mistede det Barn han havde givet Die. Han blev derover saa utrøstelig, at han besluttede at døe, og vilde derfor ei forlade Skibet, indtil man ved et forstilt Klammerie imellem Skibets Folk og Kystbeboerne, bragte ham til at gaae i Land, og igien at begynde

sin Virksomhed. I sit 55 Aar giftede han sig med en ung Pige, der syntes han var vel gammel, og nogen Tid efter reiste hiem til sin Fader. Thorgils rider efter hende, gaaer i fuld Rustning ind i hendes Faders Huus, og fører hende stiltiende bort fra Bordet. Nogen Tid efter, da de vare komne hiem, skreg en Høne, fordi Gaardshanen forfulgte og barskede den. "Seer Du dette," sagde Thorgils til Helga. "Hvad betyder det," svarede hun, "saaledes kan det gaae andre," sagde Thorgils. Siden levede de vel med hinanden. Endnu i sit 70de Aar nedlagde Thorgils i Tvekamp en Nordmand, som havde fornærmet ham. Han døde i sit 85 Aar 1033.

Den første Deel af denne Saga om Landets første Beboere stemmer nøie, tildeels ordret med Landnamasaga. Saaledes Kap. 1 S. 224 med Landnama S. 353, Kap. 2, S. 225 med Landn. S. 10, Kap 3, S. 229 med Landn. S. 11, Kap. 4, S. 232 med Landn. S. 354, Kap. 5, S. 234 med Landn. S. 355 o. s. v. Et Sted Kap. 3, S. 231 citeres Landn. S. 12, 13, ikke som om dette Sted skulde være det eneste deraf benyttede, men kun i Henseende til Ingolfs og Leifs Reise til Island, som her allene bliver nævnet, henvises til

det omtalte Skrift, hvor den vidtlöftigere er fortalt. Stykket om Thorgilses Forfædre kan altsaa neppe være skrevet tidligere end efter Midten af det trettende Aarhundrede. I Henseende til Affattelsen af Heltens egen Historie forekommer intet andet Vink, end at Biskop Thorlak, der blev erkiendt for Helgen 1198, kaldes hellig, og at der tilsidst anføres et Slægtregister, som nedstiger til Begyndelsen af fiortende Aarhundrede. Dette kunde vel være tilföiet senere, men synes dog virkeligen at angive Tiden, da Sagaen har erholdt sin nærværende Form. Thorgils nævnes i Landnama. S. 355, 360, hans Søn Grim Glomud S. 375. Asgrim Ellidagrimssen er bekiendt af Niala. Hvad der fortælles om Erik den Røde, stemmer godt overeens med dennes Saga. Flere Træk af Thorgilses Ophold i Grønland ere saa naive og karakteristiske, at de bære indvortes Præg paa Sandhed; og det er ikke at undre over, at skibbrudne Folk, opkastede i en grønlandsk Udørk i det ellevte Aarhundrede, og levende der kummerligen i flere Vintre, kunde have indbildt sig, at see Giengangere og høre Varsler. Dog maae man paa den anden Side tilstaae, at det Overnaturlige i denne Saga, uagtet det har en Sandfærdighed i Fremstillingen, der viser, at Fortæl-

leren selv har troet det, og derved adskiller sig fra lignende Optrin i de blotte Eventyr, dog er hyppigere og griber mere ind i Begivenhederne, end ellers pleier at være Tilfældet i de reenhistoriske Sagaer. De mange af Thor tilsendte Fristelser synes og at røbe en senere Tidsalder, i det mindste findes intet lignende i nogen gammel Saga. Thorgilses Kamp paa Syderøerne har alt for megen Lighed med saadanne Optrin i de fabelagtige Sagaer, ligesom og Jarnhauses Navn just i slige Fortællinger oftere forekommer. Ogsaa Maaden, hvorpaa Thorgils i Norge sloges med en Viking i et Kar, hvilken Kamp kun paa dette Sted nævnes som nordisk, forekommer mistænkelig. Men om end Thorgilses Bedrifter i Udlandet ere blevne udsmykkede, ere hans Stridigheder hiemme desto simplere og troværdigere. Senere end Begyndelsen af det fiortende Aarhundrede tillader Stilen os neppe at sætte Sagaens Affattelse. I det skandinaviske Litteraturselskabs Skrifter for 1808 findes Sagaen oversat paa Dansk med en interressant Fortale af Professor B. Thorlacius og Anmærkninger af hans Fader Justitsraad Thorlacius, som igiennem den hellige Biskop Thorlak selv nedstammer fra Historiens Helt.

Bandamannasaga.

Fra det ellevte Aarhundrede.

Odd Ofeigs Søn var lidet yndet af sin Fader, løb derfor bort til nogle Fiskere, i hvis Selskab han i tre Aar fortiente saa meget, han kunde kiøbe en Færge for; ved at seile med den nogle Aar vandt han til et Havskib, og blev tilsidst en rig Mand og Godordsmand. Faderen besøgte ham ei. En Gang blev han indviklet i en Proces med en slet Karl, Ospak, Gretter Stærkes Søstersøn, der havde dræbt hans Ven. Sagen var klar, men nogle Høvdinger, der vare ham fiendske, bemærkede en Formalitetsfeil, og Sagen var gaaet ham imod, hvis ei den gamle Ofeig var traadt frem, og ved Bebreidelser og Penge bragt Dommerne til at afsige Dommen. Men nu sammenrottede flere sig mod den rige Odd, for at faae ham dømt fredløs, og at have forbrudt sit Boeslod. Dog Faderen veed snildelig, ved at bestikke En og frie for Sønnen til den Andens Datter, at skaffe Sagen et godt Udfald.

Denne Proceshistorie indeholder intet usandsynligt. Personerne ere tildeels bekiendte af andre

Fortællinger, og Sagaen selv citeres i Grettersſaga Kap. 16. Fortællingen selv er altsaa gammel, omendskiøndt den i sin nærværende Form er foredraget i et Sprog, der neppe er ældre end Enden af fiortende Aarhundrede. Den islandske Text er aftrykt i Markussens Sagasamling i 4.

Thattr af Thorhall Aulkofra.

Fra Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

En vis Thorhal sov engang ind, da han brændte Kul i Skoven, hvorover der opkom Ildløs, saa hans egen Skov og sex Høvdingers Skovparter brændte. Af disse stevnedes han derfor til at landsforvises, og da ingen vilde antage sig ham, var han nær ved at fortvivle, indtil en Brodde Biarneſon lod sig tilligemed sin Frende Thorstein Sidubalds Søn bevæge til at hielpe ham, og fik det bragt derhen, at Sagen skulde betragtes som Vaadegierning, for hvilken han skulde betale 6 Alen Vadmel til hver af Anklagerne.

Denne lille Proceshiſtorie er et Sideſtykke til Vandamannaſaga; de Høvdinger, der tabte Processen, ere af andre Sagaer bekiendte. Processen ſelv omtales ei andenſteds.

Kriſtniſaga.

Fra 981 til 1121.

Denne Saga indeholder en omſtændelig Beretning om Kriſtendommens Indførelſe i Island fra 981, da Biſkop Frederik kom dertil med Thorvald Vidførle, indtil Aar 1000, da Kriſtendommen blev lovtaget. Fra denne Tidspunkt bliver Fortællingen meget kortere, og anfører et og andet meeſt til Landets almindelige Hiſtorie, iſær om hvorledes Tienden blev indført, og Landets 3800 ſkatteydende Bønder bleve talte.

Fortællingen er i det Hele meget paalidelig, den beſtyrkes ved Sammenligning med Heimskringla, Are Frodes Schedæ, Annalerne, Oluf Tryggvesens Saga, Hungurvaka, Niala Kap. 101-106, Laxdælaſaga, Thorvald Vidførles Saga og

den korte Fortælling om Biſkop Isleifs Levnet, der findes tilfoiet Udgaven af Kriſtniſaga, og ſom ſtaaer i Olaf den Helliges Levnet i den Flatoeſke Codex, og har Styrmer den Lærde til Forfatter. Kriſtniſagas Forfatter citerer ikke blot Are Frode, S. 104, 108 og Sæmund Frode S. 110, 116. 17, men og S. 32 en Olaf Tryggveſens Saga, der maae være Oddur Munks, ſom døde i Begyndelſen af det trettende Aarhundrede. S. 20 nævnes og om en Kirke, at den endnu ſtod, da Botolf var Biſkop i Holum 1234-1246. Naar nu hertil føies, at Stilen, om end forſkiellig fra den, der var almindelig imod Enden af det fiortende Aarhundrede, dog ikke er ret gammel; peger Alt hen til en Forfatter, der levede i det fiortende Aarhundredes Begyndelſe. Da man nu ſtedſe i Haandſkrifterne finder denne Saga forbundet med Lavmand Hauks Bearbeidelſe af Landnama, hvis ſæregne Læſemaader ogſaa Kap. 14 i Kriſtniſaga finder Medhold; er det en rimelig Formodning af Kriſtniſagas Udgiver, at denne Hauk, der døde 1334, har været dens Forfatter.

Af Kriſtniſaga haves en ſkion af den arnæmagnæanſke Kommiſſion beſørget Udgave med latinſk Overſættelſe, Noter og fuldſtændige Regiſtre, Kiøbenhavn 1773 i 8.

Thorvald Vidførles Saga.

Fra Enden af det tiende Aarhundrede.

Thorvald Kodransen, af sine Reiser kaldet Vidførle eller den Vidtbereiste, en diærv Krigsmand og Ven af Svend Tveskieg, blev i Saxland bekiendt med Biskop Fredrik, med hvem han drog til Island for at forkynde Kristendommen 981. Da de med uforrettet Sag vare komne tilbage til Norge, og Thorvald der havde dræbt en Mand, som før havde fornærmet ham, skildtes Biskop Fredrik fra ham. Thorvald reiste siden til Jerusalem og bygte tilsidst et stort Kloster paa Klippen Drøfn i Garderige.

Stilen i denne Fortælling nærmer sig det fiortende Aarhundredes aandelige Tone, og Foredraget røber, at en Munk er Forfatteren. S. 298 og 322 citeres Gunlaug Munk, der døde 1218. Dog synes Sagaen skrevet af en af Gunlaugs Samtidige, thi det hedder S. 298: Gunlaug Munk sagde, at han hørte denne Fortælling af en sanddrue Mand, Glum Thorgilsson o. s. v. Et Udtog af denne Saga findes i den islandske Udgave af Oluf Tryggvesens Levnet 2 D. S. 42-46. I

nogle Smaating afviger Thorvalds Levnet fra Krisinisagas Beretninger. I Øvrigt er, hvad der fortælles om Thorvalds Bedrifter i Island, som sædvanligt meget paalideligere, end Beretningen om hans Færd i Udlandet. Sagaen findes udgivet bag efter Hungurvaka og Paul Biskops Saga S. 254-339. Ved Oehlenschlägers herlige Sorgespil Palnatoke er Thorvalds Minde hæderligen bleven fornyet.

Jarl Magnus den Helliges Saga.

Fra Begyndelsen af det tolvte Aarhundrede.

Magnus Erlendsen, Jarl over en Deel af Orkenserne, blev falskeligen befort hos sin Frende Hakon Jarl, der var bleven nødt til at afstaae ham en Deel af sit Rige. Vel hindrede begges Venner dem fra at kæmpe mod hinanden, men paa et Stevnemøde, Hakon berammede, overmandede han Magnus og dræbte ham Aar 1110. Denne blev siden paa Øerne anseet for en Helgen, og mange Mirakler fortaltes om ham.

Det meſte Hiſtoriſke i denne Saga ſtemmer noie med Orkneyingaſaga og er vel taget fra denne. Desuden citeres af en Meſter Rodbert, der har ſkrevet paa Latin om den hellige Magnus Aar 1130 adſkillige Stykker, S. 429, 448, 502, hvilke dog alle blot ere opbyggelige Betragtninger Hvad der er ſæreget for denne Levnetsbeſkrivelſe, er kun Efterretningen om Jarlens Reiſe til den engelſke Kong Henrik, Vilhelm Baſtards Søn, og endeel mirakuloſe Hiſtorier ſom Beviſer paa Jarlens Hellighed. Sagaen kan formedelſt Stilen neppe være ældre end det fiortende Aarhundrede, den er udgivet med Orkneyingaſaga af Jon Johnſen 1780 i 4.

Saga om den hellige Jon Ogmundſen. *

Fra Enden af det ellevte og Begyndelſen af det tolvte Aarhundrede.

Jon, en Søn af Augmund eller Ogmund, en anſeet Mand i Island, reiſte ſom Barn med ſine Forældre til Danmark, hvor Kong Svend Ulfſen

(Eſrithſen) tog vel imod dem. En Dag hans Moder kom til at ſidde hos Dronningen ved Bordet, og Barnet rakte efter noget, ſom ſtod der, ſlog Moderen det over Fingrene; Dronningen ſagde, gior det ikke kiære Thorgerde, thi de Hænder, der ſlaaes, ere Biſkopshænder. Diſſe Ord bleve anſeete for en Spaadom. Jon blev førſt oplært af ſin Fader, ſiden af Biſkop Isleif. Han giorde derpaa en Reiſe til Rom. Paa Tilbageveien over Danmark kom han ind i Kirken en Palme Søndag, og hørte hvorledes Præſten, der ſkulde forelæſe Lidelseshiſtorien for Kong Svend Ulffen, ſtammede, og forrettede Tieneſten ſlet. Han traadte da frem, tog Bogen, og læſte ſaa høit og tydeligt, at alle forundrede ſig, og Jon blev indtil Paaſke i megen Anſeelſe hos Kongen. Paa denne Udenlandsreiſe var det vel og, at han bragte den lærde Sæmund tilbage til Fædrelandet. Det fortælles nemlig, at denne Sæmund ſaaledes havde hos en berømt Lærer fordybet ſig i hemmelige Kunſter, at han havde glemt ſit eget Navn. Jon fik ham til at erindre ſig igien, hvo han var, og til hemmeligen at forlade ſin Lærer. Denne læſte i Stiernerne, hvad Vei de vare dragne, og ſatte efter dem; Sæmund, der og kunde tyde Stierner, ſatte ſine Sko, fyldte med Vand, paa ſit Hoved, hvor-

paa Astrologen troede ham druknet, og vendte om. Næste Nat saae Astrologen, han havde taget Feil, og vilde atter indhente dem; Sæmund saarede sig, lod sit Blod flyde i Skoene, og satte dem paa Hovedet; Astrologen blev atter skuffet ved at tro Sæmund myrdet, og mærkede for silde, hvor vel han havde lært Sæmund sine Kunster. Jon ankom til Norge, som Magnus Barfod regierede. Det hendte sig da, at en Islænder, der hed Gils, havde dræbt en af Kongens Folk, som havde myrdet hans Fader, og blev desaarsag fængslet. Sigurd Ulfstreng anklagede ham paa Thinget, og sagde blandt andet, at Islænderne vare saa uforskammede, at det var godt ti af dem dræbtes til Giengield for een af Kongens Mænd. Flere Islændere stode frem for at tale, men Kongen var saa vred, at han ei vilde høre dem; da hævede Præsten Jon sin Stemme, og bad blandt andet Kongen betænke: at der var en overste Dommer, at hvis han selv dømte retteligen, vilde han slippe med at brændes i Skiersilden, der er antændt af tørre Qviste, men dømte han uretfærdigen, skulde han brænde der, hvor Baalet bestaaer af tykke Knuder. Kongen dømte alligevel Gils fra Livet, og Jon kunde ei udrette andet, end at Manden blev ført hans præstelige

Kappe, da han ſkulde hænges. Nu fortæller Sagaſkriveren, at da Jon flere Dage derefter gik ud at ſee til den Hængte, fandt han ham lyslevende. Kappen havde bevaret ham aldeles karſk, ikkun Fødderne, der rakte ned under Kappen, vare blevne ſlive. Dog føies til, at nogle Bøger ſige, at omtalte Gils ikke blev hængt, men erholdt Tilgivelſe paa Jons Forbøn.

Da Giſſur var bleven Biſkop i Skalholt, bade Indbyggerne af Landets nordlige og meeſt befolkede Fierding, om at en ny Biſpeſtol maatte blive oprettt for dem. Jon Ogmundſen blev valgt til at være førſte Biſkop i Holum, og ſendt med Anbefalingsbreve til Erkebiſp Øsſur i Lund, men denne turde ei vie ham, da han havde tvende Gange været gift, førend at den pavelige Dispenſation var erholdet. Jon reiſte derpaa anden Gang til Rom, og fik den af Pave Pascal (den anden).

Som Biſkop var Jon meget ivrig. Han lod en ſtor Steenkirke bygge i Holum af Thorod Gamleſon, en Mand der var ſaa klogtig, at da han fra ſit Værkſted kunde høre, hvorledes Klerkene lærte Grammatika, blev han ſelv heel kyndig i Latinen. En Skole lod han ogſaa opføre, blandt hvis Diſciple vare adſkillige udmærkede Mænd. Naar Skolens Lærer, Gisle Einerſen, ſkulde om

Høitidsdagene tale til Folket, læste han op af Bogen; thi han meente det var bedre, at de saae, han hentede sin Kundskab fra lærde Mænds Bøger, end fra sit eget Hoved. Jon giorde sig al Umage for at udrydde alle Levninger af Troldom og Hedenskab. Saaledes befalte han, at man skulde kalde Ugedagene, den anden, tredie Ugedag o. s. v., Navne der fandtes i de hellige Fædres Skrifter, og ikke Tyrsdag, Odinsdag, Thorsdag. Han ivrede ligeledes mod den gamle Skik, at Mandfolk og Fruentimmer i Dands sang kielne Viser til hinanden.

Biskop Jon døde 1121 i sit 69 Aar. Blandt de Mirakler der fortælles om ham, er ogsaa dette, at da hans Lig skulde begraves, var det saa tungt, at man ei kunde bære det af Stedet, og ved nøiere Undersøgelse fandtes det, at man havde glemt at give ham sin Biskoppelige Ring paa Fingeren, da denne blev sat paa, blev Liget bortbaaren uden Møie.

Denne Saga er maadeligen fortalt, og vist ikke ældre end det fiortende Aarhundrede. Den kan dog heller ikke være yngre end det fiortende Aarhundredes første Halvdeel, da den citeres i Laurentii Saga, som maae være skrevet i Aarhundre-

dets Midte. Et Steds i Enden nævnes Papister, men at dette er en senere Tilsætning, er tydeligt af hele Fortællingens Tone, der bærer nokſom Præg af Katholicismen. Are Frode citeres eengang, i Anledning af Biſkop Giſſurs Ros. Gunlaug Munks tabte latinſke Saga anføres tvende Steder, nemlig angaaende Lærerne ved den Skole, Biſkop Jon ſtiftede, og de lærde Mænd der havde modtaget Underviisning, hvoraf adſkillige endnu havde levet til Gunlaugs Tid. Den er bleven benyttet og jevnført med andre Efterretninger i Biſkop Finſens islandſke Kirkehiſtorie, 1 D. 320-327.

Arne Biſkops Saga. *

Fra det trettende Aarhundrede.

Denne Levnetsbeſkrivelſe er den vidtløftigſte og med ſtørſt Nøiagtighed forfattede Biſkopsſaga. Arne blev født i Island 1237 af en anſeelig, men ikke formuende Familie. I ſin Barndom udmærkede han ſig ved ſin Taushed, Lyſt til Læsning og kunſtigt Haandarbeide. Han blev tidlig bekiendt med Abbed Brand, ſiden Biſkop i Holum, der tog ham

til ſig, og havde megen Indflydelſe paa hans Dannelſe. Efter dennes Død blev Arne udnævnt til at forvalte Biſpedømmet under den treaarige Vacance; ſiden blev han den Skalholtiſke Biſkops Coadjutor, og 1269 udnævntes han ſelv af den Throndhiemſke Erkebiſkop Jonas til Biſkop i Skalholt. Her giorde han nogle velkomne Foranſtaltninger, f. Ex. at udøde Børns Lig, ſom forhen vare blevne begravne langt fra Kirken, nu maatte jordes tæt ved Kirkegaarden, og at Barſelkoner, der døde før deres Kirkegang, og forhen vare blevne begravne paa Kirkegaarden, nu maatte begraves i Kirken, naar et brændende Lys blev baaren foran dem. Men derimod bekiendtgiorte han ſtrax nogle Beſlutninger af den throndhiemſke Erkebiſp, hvoraf iſær den ene, om at Patronatretten til alle Kirker og Beſtyrelſen af alle de til ſamme beſtemte Godſer ſkulde overlades til Biſkoppen ene, vakte den ſtørſte Modſtand. Det var forgieves, at de da værende Beſiddere af diſſe Godſer godtgiorde deres lovlige Adkomſt til ſamme, vel endog beviſte, at deres Forfædre kun paa de Vilkaar havde ſkiænket Godſer til Kirkerne, at deres Efterkommere ſkulde have Patronatsret til Kirken og Raadighed over Godſet, imod at holde Kirken vedlige og vedbørligen underholde de anſatte Geiſtlige tilligemed

nogle Fattige. Sagen kunde ikke afgiøres paa Althinget, Island var kommet under den norſke Konges Herredømme, og den throndhiemſke Erkebiſp paaſtod at ville dømme. Arne Biſkop reiſte til Norge tilligemed nogle af hans vigtigſte Modſtandere 1273.

Da Sagen ſkulde føres for Erkebiſpen, ikkun at tvende af Kong Magnus Lagabøter tilforordnede vare Biſiddere, kunde Udfaldet ikke blive andet, end at Biſkoppen tildømtes den fulde Magt over alle Kirkegodſer. Aaret efter fik Biſkop Arne, ifølge Afſtale med Erkebiſkoppen en nye Kirkeret indført paa Althinget; dette mishagede høiligen Kong Magnus, ſom forbød, at ingen Love, uden hans Samtykke, maatte vedtages, heller ikke nye Afgivter paalægges Almuen; men Erkebiſkoppen ſkrev det modſatte, og uagtet de kongelige Befalingsmænds Trudsler, der paa Althinget baade yttrede deres Forbittrelſe over, at Bønder turde være ſaa formaſtelige, at give Love, hvilket allene tilkom Kongen, og tillige ſpottede over Islænderne, der mod det, ſom Skik var i Norge, gave Tiende af Sølvbelter, Kar og andet Løsøre (Kap. 29), lod Biſkoppen ſig ikke bøie. Da Kongen og Erkebiſkoppen ſiden forligtes, faldt Sagen bort, og den nye Kirkeret vedblev.

I en ſtørre Strid blev Arne indviklet under Erik Præſtehaders Regiering, da de Kongelige Befalingsmænd bekiendtgiorte 1283, at de geiſtlige Præbender, ſom Lægfolk, ifølge lovlig Arv havde modtaget, eller paa hvis Beſiddelſe de havde faaet Hævd, og vare blevne dem uretfærdigen fratagne af de Geiſtlige, igien ſkulde gives dem tilbage. Tviſtighederne desangaaende vedvarede giennem Arnes øvrige Liv, ſtundom ſyntes han at give efter, men kaldte ſnart alt igien tilbage, og ſparte ikke Banſtraalerne, ſaavel mod dem, der beſad Kirkegodſer, ſom mod de kongelige Embedsmænd, der beſkyttede dem. Disſe bekymrede ſig vel ikke meget om Banſættelſe, men omgikkes dog ſtedſe Biſkoppen med megen Varſomhed. Flere Gange giorde Arne i disſe Anliggender Reiſer til Norge, fulgte ogſaa Kong Erik, der gierne vilde holde den urolige Mand fra ſit Biſpedømme, paa et Søtog mod Danmark, hvorved han brugtes i adſkillige Geſandtſkaber; han vendte tilbage igien til Island, men blev ſnart foranlediget til at giøre den femte Reiſe til Norge, paa hvilken han døde i Bergen 1298, efterat Striden om de geiſtlige Godſer Aaret tilforn ſaaledes var bleven bilagt, at alle de Godſer, ſom Kirkerne eiede allene, ſkulde ſtaae under Biſkoppens Beſtyrelſe, men hvor Lægfolk eiede Halv-

delen eller mere, ſkulde de beſtyre det hele, imod at ſvare det til Kirkerne, ſom af den første Giver var beſtemt.

Levnetsbeſkrivelſen er forfattet af en Geiſtlig, og ſom det ſynes en ſamtidig, han beretter med Omſtændelighed Talerne, der holdtes paa Thinget eller for Erkebiſpens Domſtoel, og anfører temmelig upartiſk begge Parters Grunde ſamt ordret adſkillige Documenter. Dette Skrift er derfor vigtigt i det norſke Hierarkies Hiſtorie ligeſom og til at viſe, hvorledes de norſke Kongers Magt tiltog paa Island.

Biſkop Laurentii Saga. *

Fra Begyndelſen af det fiortende Aarhundrede.

Laurentius Kalfſen blev født i Island 1267, tre Aar efter at Øen havde underkaſtet ſig den norſke Konge. I ſit ſextende Aar blev han af Biſkop Jorund ſat i Holums Skole, hvor han ſaaledes udmærkede ſig, at han ſnart blev ſat til at lære de andre og ſiden viet til Præſt. Da han i flere

Aar havde forvaltet Embedet, blev han af Biſkoppen ſendt hen at lyſe Ban over en Høvding, hvilket han udførte med ſaadan Strenghed, at Høvdingen klagede til Biſkoppen, ſom forligte ſig med ham, og Laurentius fik Had til Løn.

Han drog derpaa til Norge med en norſk Magnat ved Navn Peder. Da denne friede til en af Kong Erik (Præſtehaders) Slægt, og med Kongens Tilladelſe ſkulde ſkrive hende et Brev til paa Latin tilligemed et latinſk Vers, fik han Laurentius til at forfatte dette. Stilen huede Kongen ſaa vel, at han tilbød Præſten at blive hos ſig, men denne tog kun mod det for Vinteren, da han havde giort Løfte om en Valfart til den hellige Olafs Skrin i Throndhiem. Der vilde Laurentius anbefale ſig hos Erkebiſkoppen ved et latinſkt Digt til Abedisſe Haltberas Ære. Erkebiſpen roſte Skriften, men raadede ham fra at giøre Vers, thi ſagde han, versificatura nihil est nisi falsa figura, hvortil Laurentius ſvarede: versificatura nihil est nisi maxima cura. *) Erkebiſpen

*) Det er ikke ganſke tydeligt i Haandſkriftet, om det ſidſte Rim var, ſom Biſkop Finſen antager i ſin Kirkehiſtorie 2 D. S. 171, Laurentii Svar, eller det var nok et Rim Erkebiſpen fremførte, for at viſe Verſemageriets Beſværlighed.

raadte ham til hellere at studere Kirkelovene hos den lærde Jon, en Flaminger, der havde studeret i Paris og Orleans, men ikke talte andet end Latin, Fransk og Flamingsk. Erkebiskoppen forbød ham at bære en rød Kiole, hvilket ikke skikkede sig for en Klerk, men forærede ham en god brun Klædes Kiole, han selv havde baaret. Laurentius blev snart Erkebiskoppens Yndling, og tiente ham med megen Iver i hans mange Stridigheder med Domcapitlet eller Korsbrødrene, som de i Sagaen kaldes; blev derfor og udnævnt til Præst i den hellige Olafs Kirke og penitentiarius, men da han ifølge Erkebiskoppens Befaling havde en Høitidsdag oplæst en Banlysning over hele Kapitlet, forbittredes dette høiligen, og søgte Leilighed til at hevne sig.

Nogle Aar efter sendtes Laurentius til Island at visitere paa Erkebiskoppens Vegne med udbredt Fuldmagt, men han havde udbedet sig Munken Biørn af Prædikerordenen til Kollega, og denne var paa hans Fienders Side. Da de nu vare komne til Holums Bispedømme, og Laurentius, som blev slet modtaget af Biskop Jorund, vilde der vise sin Myndighed; var Biørn ham imod i alt, og reiste siden fra ham tilbage til Norge. Did sendte og Biskoppen en Mand med Foræringer til

Domkapitlet og klager over Laurentius, at han ſkulde have misbrugt Erkebiſkoppens Navn, fordi nemlig denne havde givet ham et Par Blanketter med ſit Segl under, hvilke han efter Omſtændigheder kunde udfylde; af det ene havde han betient ſig i eu Stridighed med Abbeden i Munkethveraa, men denne havde, underſtøttet af ſine Munke, taget Pergamentet fra ham, og revet det i Stykker.

Laurentius landede ved Throndhiem, ſom Erkebiſkoppen laae meget ſyg, og Kapitlet havde tiltaget ſig al Magt. Dette lod ſtrax Laurentius lægge i Lænker, og kaſte i det værſte Fængſel, nødte ham derpaa at vende tilbage til Island, og underkaſte ſig den Straf, Biſkop Jorund der vilde paalægge ham. Af denne blev han dog ikke haardt begegnet, og tilbragte nu en Deel Aar i Stilhed med Ungdommens Undervisning, tilſidſt ſom Munk i Thingøre Kloſter. Audun, en af Laurentii Fiender ved Domcapitlet i Throndhiem, blev efter Jorund Biſkop i Holum; med ham blev Laurentius forligt, og da Audun var bleven dødsſyg paa en Reiſe til Throndhiem, bad han den ny Erkebiſp og Kapitlet, at erſtatte Laurentius det Onde, de havde tilføiet ham, og udnævne ham til ſin Eftermand paa Holums Biſpeſtol. Saaledes blev Laurentius mod ſin og Alles Forventning Biſkop i det

Stift, hvor han havde lidi megen Forfølgelse. Efterat have giort en Reise til Throndhiem, og der være bleven viet, kom han tilbage og forvaltede sit Embede med megen Iver i 6 Aar, han døde 1330 i sit 63 Aar.

Denne Levnetsbeskrivelse, der bærer alle indvortes Præg af Troværdighed, synes at være forfattet af en Samtidig. Den giver ved sin Udførlighed gode Bidrag til det norske Hierarkies Historie. I Finni Johannæi Kirkehistorie er den bleven benyttet 2 D. S. 169-183, der findes tillige adskillige Documenter aftrykte, der angaae denne Biskops Historie.

Den hellige Thorlaks Saga.

Fra det tolvte Aarhundrede.

Thorlak blev født 1133 af en anseet Familie, var i sin Barndom stille, legede sielden og lærte Psalteren tidlig. Efterat være bleven viet til Præst, reiste han udenlands, og tilbragte 6 Aar i Paris og i Lincoln. Efter sin Hiemkomst blev han af

ſine Venner opmuntret til at frie til en formuende Enke. Han reiſte til hendes Gaard, men Natten, før han agtede at frie, drømte han, at en anſeelig Mand ſtod for ham, ſom ſagde ham, at han ei ſkulde frie til denne Kone, en anden Brud var ham beſtemt; han friede aldrig ſiden. Da Kloſtret i Thykvabæ blev ſtiftet, aflagde Thorlak Munkeløfte, blev først Kloſtrets Prior, ſiden 1172 dets Abbed. Da begyndte allerede Rygtet om hans Hellighed at udbrede ſig. Ved en Ildebrand traadte han til, giorde Korſets Tegn, og Ilden ſtandſede. Det Vand, han ſignede, blev anſeet tienligt baade for Mennesker og Qvæg. 1178 blev han viet til Biſkop i Skalholt af Erkebiſkop Eiſtein i Throndhiem. Ved ſin Tilbagekomſt fra Norge ſøgte han at udføre Eiſteins hierarkiſke Planer med at ville lægge alle Kirkernes Eiendomme umiddelbar under Biſkopperne. Nogle af Godſernes Beſiddere formaaede han til at modtage, hvad deres Fædre havde helliget til Kirken, ſom Lehn af Biſpeſtolen; men den mægtige og lærde John Loptſen vilde ei, og da desuden Biſkoppens egen Syſter levede i Konkubinat med denne Mand, foraarſagede dette et langvarigt Fiendſkab. Det heed, at John og hans Tilhængere flere Gange havde tragtet Biſkoppen efter Livet, men at denne vidunderligen var

bleven reddet. Biſkop Thorlak, ſom ſtedſe havde været ſygelig, døde 1193.

Strax efter hans Død fortaltes flere Drømme, der vidnede om hans Hellighed, man ſaae et ſkinnende Lys brænde over hans Grav, og en bovlam Heſt kom ſig, da Rytteren paakaldte Biſkop Thorlak. I Anledning af disſe Jertegn holdt Biſkop Pall mange Møder med de klogtigſte Mænd paa Althinget, hvorefter det faſtſættes 1198, at det ſkulde være enhver tilladt at giøre Løfter til den hellige Thorlak, og ſynge Meſſe til hans Ære paa hans Dødsdag den 23de Januar. Kort efter blev den 13de Auguſt hans Been med megen Høitidelighed optagne og henſatte i et Skrin paa Kirkegulvet. Dagen blev en ſtor Feſtdag, paa hvilken en Mængde Mennesker fra hele Øen ſtrømmede til Skalholt, og en Mangfoldighed af Underkurer bleve derefter fortalte og troede.

De trefierde Dele af denne vidtløftige Saga indeholde de Underkurer og Jertegn, ſom ſkeete, ſaaſnart den ny Helgen blev paakaldt. Hans egen Levnetsbeſkrivelſe er kort, og indeholder lidet mærkeligt. Sagaen, vi have tilbage, grunder ſig rigtig nok paa en Beretning fra een af Thorlaks Samtidige, men er ſiden bleven omarbeidet.

S. 159*) hedder det, at Sagamesteren havde anført vogle Ord, som Gissur havde talt ved Thorlaks Grav; her skilner altsaa Sagaens Bearbeider mellem sig og Sagamesteren eller den, der først havde beskrevet Thorlaks Levnet, en Mand, som kunde erindre et Stykke af Ligprækenen over Thorlak. S. 354 anføres en Tildragelse fra Aar 1325. Sagaen, som vi nu have tilbage, er vel altsaa skrevet i Midten eller Enden af det fiortende Aarhundrede.

Af denne Saga har Biskop Finn Johnsen, i sin islandske Kirkehistorie 1 D. S. 287-300 meddeelt et fuldstændigt Udtog. Han tilfoier, at den skrinlagte Helgen blev paakaldt ikke blot i Island, Færøerne, Orkenoerne, Grønland, men og i de trende norske Riger; dog er han ingensinde bleven kanoniseret. At den hellige Thorlak ogsaa skulde være bleven paakaldt i Engelland, Skotland og Holland, ja at Keiser Balduin skulde i Konstantinopel have bygt en Kirke til hans Ære 1204, anføres i ovennævnte Kirkehistorie S. 298, men uden Bevis. Et Sted, der citeres af Biskop Laurentii Saga, som Bevis for at Thorlaks Dyrkelse

*) I det Arnæmagnæanske Haandskrift No. 387. 4.

havde udbredt sig til Engelland, indeholder blot en interessigende Fabel. Ved Reformationens Indførelse i Island, blev Thorlaks Skrin skilt ved sine prægtige Prydelser, og de sværmende Lystigheder, som Fæhyrderne omkring Skalholt pleiede at anstille ved hans Festdag, bleve forbudne 1590. I den danske Calender findes Thorlaks Navn ved 23 Decbr., men det var først den berømte Astronom Ole Rømer, som af Høflighed mod sin Kollega, Professor Arne Magnæus, satte ham deri 1706.

Adskillige latinske Legender over den hellige Thorlak findes i Langebeks scriptores rerum Dan. 4 D. S. 623-632.

Grønlands Annaler. *

Uagtet egentlige Annaler ere udelukkede af dette Bibliothek, maae dog ovenanførte optages, da Annalerne kun udgiøre Skriftets mindste Deel. Det er en Samling af allehaande Efterretninger om Grønland, foranstaltet af Biørn Johnsen af Skardsaa, den samme, af hvem haves en trykt Fortsættelse af de ældre Annaler, og som levede i Midten af det syttende Aarhundrede.

Samlingen indeholder adskillige Efterretninger, tagne af en Hauksbog eller af et forresten tabt Skrift, angaaende Grønlands Bebyggelse af den Laugmand Hauk, der levede i Enden af fiortende Aarhundrede, og gav Landnamabogen sin nærværende Form. Desuden findes her Stykker af en kort Chorographi over Grønland af en Bog, der kaldes Gripla og endnu en anden liden Chorographi; fremdeles et Par gamle Coursforskrifter for dem, som vilde reise til Grønland; nogle Efterretninger om Sofarende, der, efter Seiladsen til Grønland var ophørt, bleve ved Storm drevne Landet nær; Udtog af Kroka Refs Saga og Speculum regale; endeligen nogle korte Annaler om den islandske Kolonies Skiebne i Grønland til 1461. Mærkeligen anføres der ved Aar 1379, at Skrælingerne *) havde anfaldt Grønlands Beboere, dræbt atten og bortført tvende Børn. Dette kan forbindes med en anden Beretning i denne Samling, der findes trykt hos Torfæus S. 27, fra

*) Det samme Folkefærd, de islandske Sofarende havde seet paa Amerikas nordligste Kyster, af Frygt for hvilket de endog havde forladt disse (see Erik Rodes Saga), og hvis Spor Grønlands Nybyggere troede at have fundet flere Steder i Landet. (Are Frodes Schedæ Kap. 6.)

en grønlandsk Præst til en Landsmand, Hofprest hos Kong Magnus Hagensen i det trettende Aarhundrede, hvor det hedder, at nogle Grønlændere, der vare reiste langt nord paa, havde seet Spor af Skrælinger, og hørt at endnu flere af saadanne Spor vare blevne bemærkede af Reisende, der endnu vare trængte længere frem. Heraf synes at følge med stor Rimelighed, at den Flaade, der 1418 havde overfaldt Grønland og bortført Fanger til det hedenske Nabolaug, hvilket et Bres fra Pave Nicolaus V til Biskoppen i Island omtaler*) just har tilhørt disse Skrælinger, hvis gientagne Angreb tilsidst har ødelagt Kolonien, der maaskee tillige var bleven svækket ved den sorte Død eller Pesten, som ved det femtende Aarhundredes Begyndelse, saa rædsomt ødelagte Island. Man behøver derfor ikke antage med Hr. Eggers, at en vis Zichmnis æventyrlige Tog, hvorom den venetianske Ridder Zeno har meddeelt Efterretning,**) skulde have voldet Koloniens Undergang. Den an-

*) Trykt i Schlegels Sammlung zur däniſchen Geſchichte. Crantz Fortſezung der Geſchichte von Grönland S. 345. Biſkop Egedes Efterretninger om Grønland S. 87.

**) Ramuzios Navigazioni, Vol. 2. fol. 222. Forſter Geſchichte der Schiffart im Norden S. 217.

førte Samlings Brudstykker fra det siortende og femtende Aarhundrede ere vel meget ufuldstændige, men bære Troværdighedens Præg, og ere de vigtigste overblevne Bidrag til Historien af de islandske Koloniers Skiebne i Grønland, samt til at besvare Spørgsmaalet om den gamle Østerbygd var den Deel af Grønland, der nu beseiles.

Haandskriftet er bleven brugt af Arngrim Johnsen i hans Grönlandia oversat paa Islandsk i Skalholt 1688 i 4. og paa Dansk af Bussæus, Kbhn. 1732 i 8. Fuldstændigere er det benyttet af Torfæus i Grönlandia antiqva 1706 i 8., og i en Afhandling af H. P. v. Eggers om Grønlands Østerbygds sande Beliggenhed i det danske Landhuusholdnings Selskabs Skrifter 4de Deel S. 241-320. Dets vigtigste Stykker findes trykte adspredt i de anførte Skrifter. Den sidstnævnte Forfatter søgte at godtgiøre tvertimod den ældre Mening, at Grønlands saakaldte Østerbygd ikke var noget andet Land end Vesterbygden, hvorpaa de nuværende danske Kolonier ere anlagte. Denne Mening er bleven giendreven af Lieutenant Vormskiold, der, som Botaniker, har giort en Reise til Grønland. Han beviser i en Afhandling, trykt i Skandinavisk Museum for 1814, 2 H., S. 298-403, at Islændernes Mening har den større Rimelighed for sig.

Af Biørn Johnsens Samlinger om Grønland haves en gammel Papiraffkrift blandt de arnæmagnæanske Haandskrifter No. 768 i 4., en nyere Affkrift No. 769 i 4., og en dansk Oversættelse No. 778 i 4.

Thorstein Stanghugs Thattr. *

Fra Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

Thorstein, der med sin Fader, en udlevet Viking, levede af at opfede Heste, fik Tilnavnet Stanghug, fordi han paa et Hestething var bleven slaaet i Hovedet af en Hestestav. Da Faderen bebreidede Sønnen, at han lod dette gaae upaaanket hen; dræber denne Gierningsmanden, en Huuskarl hos Høvdingen Vigabiarne, som derpaa lader Thorstein erklære fredløs uden imidlertid at fuldbyrde Dommen. Dog, egget af andre, sender han to Mænd hen at dræbe Thorstein, men som blive dræbte af denne. Da Thingmændene derfor tale ilde om Biarne, reiser denne ene hen til den fattige Thorstein for at kiempe med ham. Denne tilbyder sig at ville forlade Landet; "thi jeg kiender

din Ædelmod, Du vil ſkaffe min Fader ſit Arbeide giort, naar jeg er borte." Men Biarne vil ei antage det, og de ſlaaes en Tidlang heftigt. "Mig tørſter," ſagde Biarne, "thi jeg er ei ſaa vant til Arbeide, ſom Du, gak til Bækken." Thorſtein henter Vand; Biarne lægger ſit Sværd ned. Thorſtein tager det op, og ſeer derpaa. De ſlaaes ſiden igien. Biarnes Skotvinge gik i Stykker, bind den, ſagde Thorſtein, gik ind i Huſet og hentede to Skiolde ſamt et bedre Sværd til Biarne. Begge hug ſtrax Skioldene itu, nu først mærkede Biarne, at Thorſtein ei for havde hugget ſaa ſtærkt han kunde, og antog Thorſtein i den dræbte Huuskarls Sted.

Fortællingen ſynes ſandfærdig med mindre Ædelmodighedstrækkene ſkulde være lidt uſmykkede. Vigabiarne omtales i flere Sagaer, iſær i Heidarvigaſaga. Genealogierne, der anføres, ſtemme med Landnamas og Kriſtniſagas. Ved en ſaa lille Fortælling kan dens Alder ei beſtemmes. Den kan gierne være fra det tolvte Aarhundrede.

Thattr om Thorſtein Hvide. *

Fra det tiende Aarhundrede.

Denne lille Fortælling ſtaaer i nøie Forbindelſe med Brodhelges Saga. Thorſtein Fagre ſeiler til Norge i Selſkab med Einar, efterat have trolovet den ſkionne Helge. I Norge bliver han ſyg, Einar giør et Spotdigt om ham, forlader ham, og ved ſin Tilbagekomſt til Island udgiver ham for død, hvorpaa han ægter hans Brud. Da Thorſtein Fagre kommer tilbage, dræber han Einar, og vil derpaa forlade Landet, men angribes forinden af Einars Fader, der blev underſtottet af Thorſtein Hvides Søn Thorgils, denne falder i Kampen, og Thorſtein Fagre undkommer, men erklæres fredløs paa Thinget. Efter fem Aars Forløb vender han tilbage, begiver ſig til Thorgils's Fader, Thorſtein Hvide, der var blind af Elde, og tilbyder ham rige Bøder. Denne ſvarer, han vilde ei bære Sønnen i ſin Pung. Thorſtein Fagre lægger derpaa ſit Hoved i den Gamles Knæ (en ſymbolſk Handling, hvorved han gav ham Magt over ſit Liv). Den Gamle ſvarer: "Jeg vil ei lade dit Hoved ſlaae af, Øxene paſſe bedſt der,

hvor de voxe, men Du ſkal beſtyre mine Eiendom-me, ſaalænge jeg vil." Dette ſkedte, Thorſtein Fagre gifter Helge, og boer hos den anden Thorſtein, indtil Sønnesønnen Brodhelge blev voxen; da frygtede Bedſtefaderen dennes Hevn, og bad Thorſtein Fagre drage bort. Fortællingen er ſaare ſimpel, den er yngre end Brodhelges Saga, da den citerer denne. Thorſtein Hvides Hiſtorie fortælles i Landnama S. 276.

Thattr om Audun Veſtfyrdſka. *

Fra det ellevte Aarhundrede.

Audun var en fattig Islænder, der havde anvendt alt, hvad han eiede, paa at kiøbe i Grønland en hvid Biørn, der blev anſeet for et koſtbart Stykke. Han reiſte med den over Norge til Kong Svend Eſtrithſen, hvem han havde beſtemt denne Foræring. Kong Svend gav ham først Penge til en Romerreiſe, derpaa, da han var kommen fattig tilbage, og ei vilde blive hos Kongen ſom Skutilſvend, gav Kongen ham et ladet Skib, en Poſe med Sølv og en Guldring. Harald Haardraade,

der kun paa de Vilkaar havde ladet Audun reiſe ned til ſin Fiende, at han ſkulde fortælle ham, hvordan han blev modtaget, tilſtod, at Svend havde viiſt ſig hoimodigere end han vilde have været.

Denne Anekdote indeholder vel intet utroligt, men ſynes dog udſmykket. Den er ei yngre end det fiortende Aarhundrede, da den findes i den Flatoeſke codex col. 828-830. Suhm har giort Udtog deraf: danſke Hiſt. 4 D. S. 477-480.

Thattr om Guld Aſes Thord. *

Fra Begyndelſen af det tolvte Aarhundrede.

I Kong Eiſteins Tid kom en oeſtfordſk Mand ved Navn Thord til Norge, han var fattig, men god Skald, og blev vel modtaget af en rig Frendkone ved Navn Aſa, der endog blev hans fortroligſte Veninde, og ſkaffede ham Leilighed til at berige ſig ved Handel paa Engelland. Derover bleve Aſas fornemme Slægtninge avindſyge paa Thord, hvorfor Aſa raadte denne at giøre en Sang over Vidkun, den mægtigſte iblandt dem Thord giorde

det, og erhvervede ſig derved Vidkuns Venſkab, der endog ſiden forſvarede ham mod en mægtig Mand, Ingemar af Aſk, indtil Kongen ſelv antog ſig Thords Sag og Ingemar gik vred til Danmark.

Denne lille Fortælling ſynes at være troværdig. Vidkun nævnes i Enden af Magnus Barfods Saga.

Thattr om Thorſtein Frode. *

Fra det ellevte Aarhundrede.

En Thorſtein drog til Norge og morede Harald Haardraade og hans Hof en Vinter med ſine Sagaer. Mod Julen blev han tungſindig, og tilſtod Kongen, ſom havde mærket Aarſagen, det var fordi han ingen Sagaer havde tilbage at fortælle, uden een, med hvilken han ei torde komme frem, den nemlig om Kongens udenlandſke Bedrifter. Men Kongen vilde høre den, og magede det ſaa, ved at afbryde Fortællingen, naar den havde varet en Stund, at den blev udtrukket fra førſte Juledag af i tretten Dage. Den var grundet paa

Haldor Snorreſøns Beretninger, ſom ſelv havde været med, og den behagede Kongen ſaa vel, at den forſkaffede Sagamanden en god Skibsladning i kongelig Gave.

Anecdoten, der indeholder adſkilligt karakteriſtiſkt, ſynes troværdig.

Thattr om Thorſtein Auſtfyrdſke. *

Fra det ellevte Aarhundrede.

En Thorſtein fra Øſtfiorden reddede paa en Reiſe giennem Danmark en Mands Liv, der var anfaldet af fire. Manden kaldte ſig Styrbiørn, og bad Thorſtein, naar han vendte tilbage fra ſin Pillegrimsfærd til Rom at ſpørge i Kongens Gaard efter Styrbiørn. Han giør det, og man leer ham ud, indtil Kong Magnus den Gode tilkiendegiver, det var ham ſelv, der var bleven reddet.

Fortællingen er ei utrolig, men uvis, da den kun findes i et af de arnæmagnæanſke Haandſkrifter No. 496 i 4., der indeholder en blandet Samling.

Saga om Thorgrim Prude og hans Søn Viglund.

Fra Enden af det niende og Begyndelsen af det tiende Aarhundrede.

Thorgrim Prude, Søn af Erik Jarl paa Rogaland, elskede den skionne Olove og bortrøvede hende, da hun mod sin Villie skulde giftes med Ketil fra Romerrige; han blev derfor af Harald Haarfager dømt landflygtig. Thorgrim bosatte sig med Olove i Island, deres Sønner vare Viglund og Trøste; med dem blev opfostret Ketilride, Datter af Thorgrims Ven og Nabo Holmkell. Viglund elskede hende, men hendes Brødre vare ham imod. Disse angrebe ham endog, men faldt i Kampen, og Viglund maatte med sin Broder forlade Landet. Da de efter tre Aars Forløb seilede tilbage, bleve de forslagne af Stormen til en anden Kant af Landet. Der fandt de Ketilride gift med en gammel Mand. Hun lod som hun ei kiendte dem, de havde givet sig fremmede Navne. Den Gamle indbød dem at overvintre hos sig. Onde Tanker opstode vel stundom hos Viglund, men han undertrykte dem, understøttet ved sin Broders Formaninger. Mod Vinterens Ende forlod den Gamle

Gaarden for nogle Uger og overlod sine Gieſtvenner at paſſe paa den. Brødrene fandt det dog raadeligere at begive ſig ſaalænge bort til deres øvrige Reiſeſelſkab. Da den Gamle kom tilbage, havde han deres hele Slægt med ſig, og det fandtes da, at han var deres Farbroder, ſom efter Aftale med Ketilrides Fader, der ei ophørte at være Thorgrims Ven, havde for et Syns Skyld fæſtet Ketilride, dog uden at hun kiendte Sagens Sammenhæng, for at ſikkre hende til Viglund.

Denne Saga har intet utroligt, den indeholder en ſaa god Forvikling og ſaa ſkionne Træk, at man læſer den med Behag. Men den har neppe nogen hiſtoriſk Værd. Ikke blot at Stilen er nyere, fyldt med ſenere Ord og Vendinger, f. Ex. burdugum konum, velbyrdige Koner; allra hande, allehaande o. ſ. v.; at Verſenes Plads i denne Saga ſynes at vise, at de ere ſatte af Forfatteren, for at udſmykke Fortællingen; men der forekomme mange enkelte Træk, der ei paſſe paa den gamle Tids Sæder. Saaledes Kap. 2, at Thorer Jarl lod bygge et Jomfrubuur, hvis Vægge vare indlagte med Guld, og at han holdt mange Lærerinder til ſin Datter, Kap. 3, at Erik Jarl modtog Harald Haarfager med alleſlags Inſtru-

menter, havde en Harpe beſat med Guld og Sølvſtrenge og en Have med ſkiønne Blomſter og favre Æbler. Diſſe Skildringer forekomme ellers kun i de fabelagtige Sagaer, ligeſom overalt den livelige Udmaling af Skuepladſen for Begivenhederne ikke hører til den gamle Sagas Tone. Kap. 9 ſkildres Viglunds og Ketilrides voxende Elſkov med en ſentimentalſk Omſtændelighed, der ellers aldrig findes, og ved Udtryk, der ligner Kongeſpeilets og ikke den gamle Sagas Sprog. Hertil kommer endnu, at af alle Sagaens Hovedperſoner nævnes kun Holmkel i Landnama S. 82 og det endda med nogen Forandring i hans Slægt. Alleneſte en af de yngre Haandſkrifter af Landnama har her det Tillæg, hans Datter var Ketilride, ſom Viglund ægtede, og af andre Sagaer er det kun den uefterrettelige om Bard Snefields Aas, der nævner Ketilride og Viglund Kap. 3. Neppe er altſaa denne Saga ældre end fiortende eller femtende Aarhundrede. Den islandſke Text er udgivet i Markuſſens Sagaſamling. En danſk fri Overſættelſe deraf ved Kaptain Abrahamſen findes i det Skandinaviſke Muſeum for 1800 S. 1-71.

Saga om Gunnar Keldugnupsfifl. *

Fra det tiende Aarhundrede.

Gunnar, Thorbiørns Søn paa Keldugnup, blev i ſin Opvext anſeet for en Taabe, men han havde Kiempeſtyrke. Ved en Leg dræbte han en Træl hos Thorgrim Gode paa Haurgs Land og blev derover forfulgt af dennes Sønner; men han dræbte dem, trolovede ſig med Syſteren og reiſte til Norge, hvor Hakon Jarl nødte ham til at kiempe med en Blaamand, antog ham dog ſiden ved ſit Hof. Han reiſte derpaa tilbage til Island, og giftede ſig med Helga.

Denne i ſig ſelv lidet mærkelige Saga er uden Tvivl et Digt, da hverken Gunnars eller Thorgrims Navne forekomme i Landnama, og Gunnar neppe heller nævnes i nogen Genealogie. Hele Fortællingen, der har desuden adſkilligt uſandſynligt og intet karakteriſtiſkt; ſynes derfor at være en ſenere Efterligning af andre Sagaer. Kampen med Blaamanden er det ſamme, ſom fortælles om Finboge i hans Saga og om Bue i Kialneſinga-ſaga.

Orms Storolfsens og Asbiørn Prudes Saga.

Fra Enden af det tiende og Begyndelsen af det ellevte Aarhundrede.

Orm den Stærke, Søn af Storolf, Sønneſøn af Landnamsmanden Hæng, gav i ſin Ungdom de overordentligſte Prøver paa Styrke. I ſit tredivte Aar reiſte han til Norge, hvor han indgik Fostbroderlaug med Asbiørn Prude fra Danmark, en Søn af Vifil, der var Broder til Veſete paa Bornholm. Efter at de havde været nogen Tid paa Vikingstog, drog Orm tilbage til Island og Asbiørn til Sandøerne, hvor han efter en Vølves Spaadom blev fanget af Jotunen og Troldmanden Bruſe, og imedens han pintes til Døde, qvad en Sang. Orm hevnede Asbiørns Død paa Bruſe og hans Troldkat, i det han paakaldte Apoſtelen Peder, reiſte ſiden til Rom, aflagde efter Tilbagekomſten Prøver paa ſin Styrke for Erik Jarl, og døde i Island.

Denne Saga er fuld af utrolige Begivenheder, og uden Tvivl det ſiortende Aarhundredes Foſter. Storolf og hans Søn Orm nævnes i

Landnama S. 330, 334, 338, men der ſiges intet andet om Orm, end at han var ſtærk og gift med Thorun, Borks Datter, hvilket ſidſte Sagaen ei omtaler. Asbiorn Prudes Dødsſang er efter Arne Magnæi Mening neppe ældre (ſee Suhms Hiſtorie af Danmark 3 D. S. 294). Dette Eventyr findes bag i den islandſke Udgave af Oluf Tryggveſens Saga.

Kialneſingaſaga

eller

Saga om Bue, Andrids Søn.

Fra Enden af det niende og Begyndelſen af det tiende Aarhundrede.

Bue blev forfulgt, fordi han ei vilde offre til Thorgrim Godes Tempel, men han dræbte Thorgrims Søn, og opbrændte Templet. Efter at have havt en ny Strid i Anledning af hans Fæſtems Olufa, drog han til Norge, hvor Harald Haardfager, til Straf fordi han havde brændt Guden, ſom Alle burde hædre, bød ham at hente

et Skaktavl hos sin Fosterfader Kong Dovre. Nu fortælles vidtloftigen, hvorledes Bue tilbragte Vinteren inde i Fieldet, og ved Hielp af Kong Dovres Datter, der blev frugtsommelig ved ham, opnaaede det søgte Klenodie. Bue vendte siden tilbage til Island, og ægtede den Thorgrims Datter, der havde forfulgt ham. Men da 12 Aar efter hans Barn med Kong Dovres Datter kom ud til Island, og Bue ei vilde erkiende ham for sin Søn, førend han havde prøvet Styrke med ham, blev han dræbt i Kampen.

Af dette Udtog sees, at en stor Deel af Bues Historie hænger nøie sammen med Æventyret om Kong Dovre, og maae altsaa være Fabel. Fortællingens Begyndelse synes vel sandfærdig, og nævner Helge Biola og Hrlyg, der forekomme i Landnama S. 22-25 og Oluf Tryggves. Saga isl. Udg. 2 D. S. 14, men strider dog mod Landnama i at give Helge Biolas Børn gandske andre Navne, og tillægge Stedet Esiubierg andre Beboere. Da nu Bues Navn slet ikke forekommer hverken i Landnama eller nogen anden Saga, er det rimeligt, at han er en opdigtet Person, af hvilken imidlertid Thomas Dempster har i Meno-

logium Scoticum, ſom Torfæus beretter i Fortalen til Orcades, dannet en Islændernes Apoſtel, paa Grund af Templet, han ſkulde have brændt. Sagaen har ingen Vers. I Stilen findes adſkillige nyere Udtryk, ſom dog nok ſkyldes Afſkriveren, thi den er neppe forfattet ſenere end i det fiortende Aarhundrede, da alt det Æventyrlige deri har gammel nordſkt Præg, og den mærkelige Beſkrivelſe over Afgudstemplet, S. 4, havde neppe i en ſenere Tidsalder kunnet erholde den Grad af Sandfærdighed. Sagaen findes i Markuſſens Samling i 8.

Saga om Jøkul Bueſøn.

Fra det tiende Aarhundrede.

Jøkul, Søn af Bue og Dovrekongens Datter, var i Brydning med Faderen bleven Aarſag til hans Død. Han forlod derpaa Island, blev af Storm forſlaaet til Grønlands Udegne, hvor han ſloges med Trolde, og derved befriede Prinds Hvidſærk og hans Søſter Marſibilla, Børn af Kong

Soldan i Afrika. Han ægtede derpaa Marſibilla, og blev Konge over en Deel af Afrika.

At denne Fortſættelſe af Bueſaga er et Æventyr, behøver intet Beviis; at den neppe er ældre end det femtende Aarhundrede, maaſkee end og yngre, ſynes Sproget at vise; den findes udgivet i Markuſſens Sagaſamling i 4.

Kroka Refs Saga.

Fra Midten af det tiende til henimod Enden af det ellevte Aarhundrede.

I Hagen Adelſteens Dage opvoxte i Island en vis Ref, der blev anſeet for en Taabe; men da han, for at hevne ſin Moder, havde begaaet et Mord, og derfor ſkulde flygte fra Landet, forfærdigede han et koſteligt Skib, uden at have ſeet noget andet end et Dukkeſkib, hvormed han ſom Barn havde leget. Han ſeilede til Grønland, hvor han atter viſte ſit mekaniſke Talent ved at bygge en Træborg med kunſtige Vandrender i, der ſlukte den Ild, hvormed hans Fiender vilde opbrænde den,

og da de satte efter ham til Skibs, fik han dem til at holde op med at forfølge sig, ved at lade Skibets Segl i en vis Afstand lidt efter lidt falde, hvorved han fik dem til at troe, at han alt var langt borte. I Throndhiem dræbte han Harald Haardraades Hirdmand, der vilde voldtage hans Kone, hvilket han selv, forklædt som en gammel Mand, fortalte Kongen paa en forblommet Maade, og flygtede derpaa til Danmark, hvor Svend Estrithsen gav ham en stor Forlehning, og kaldte ham Sigtryg. Ref drog siden til Rom og blev jordet i et Kloster i Frakland. Fra ham nedstammede Absalon.

Denne Saga er upaatvivleligen et blot Eventyr. Uagtet det hedder i dens Slutning, at Thormod Refs Søn drog tilbage til Island, og at fra ham mægtige Mænd nedstamme, nævnes han dog aldrig i nogen Genealogi. Fortællingen indeholder mangfoldige Urimeligheder, foruden den kronologiske Bommert, at lade Ref være født før 950, og dog hundrede Aar derefter endnu ingen gammel Mand. De mørke Taler ere barnagtige, og det Hele viser en Jagen efter det Forunderlige, der rober en senere Tids Smag. Begyndelsen, hvor det hedder, at Ref er født ude i Island,

ſkulde antyde, at Fortællingen var forfattet i Norge eller Danmark, men Stilen er dog ægte islandſk, og uden Tvivl fra det fiortende Aarhundrede. Aldeles ſtridende mod den Alders Aand, til hvilken Sagaen henføres, er og, hvad Geſt S. 45 beder den bortreiſende Ref om, at han, hvis han ei kom tilbage, dog maatte lade ſkrive en Fortælling om ſin Færd, thi den vilde vorde mærkelig. Med Fsie erklærer altſaa Torfæus Refs Saga for et Æventyr i ſin series regum Daniæ S. 26. 27: hvorhos man alligevel kan tilſtaae, at Fortællingen er digtet med Bekiendtſkab om den gamle Tids Sæder. Den findes i Markusſens Sagaſamling i 8.

Bard Dumbsſøns Saga.

Fra Enden af det niende og Begyndelſen af det tiende Aarhundrede.

Bard, Søn af Kong Dumb i Riſeland, blev opfødt af Biergboen Dovre, og giftede dennes Datter Flamgerda. Da hans Fader blev ihielſlaget

af Thusſerne, flygtede han til Norge, hvorfra han for Harald Haardfagers Skyld, drog til Island tilligemed ſin Navner Gnupa Bard. Hans Datter Helge blev en Gang af hans Broders Thorkel Bundenfods Sønner ſtødt ud paa et Stykke Is, hvorpaa hun blev dreven til Grønland til Erik Røde, og der gift med Midfiord Skegge. Bard hevnede ſig paa Thorkels Sønner, hvorpaa han drog bort med ſit Gods fra Menneſkeſelſkab, og man mente, han havde i Isklen giort ſig ſtore Huler. De, der boede deromkring, kaldte ham derfor Sneefieldets Aas, giorde Løfter til ham, naar de vare i Nød, og der fortælles adſkilligt om dem, der af ham bleve hiulpne.

Den ſtørſte Deel af denne Hiſtorie maae nødvendigen være en Fabel. Kong Dumb er uden Tvivl en opdigtet Perſon, men har han nogenſinde levet, maae det have været længe før Harald Haardfagers Tid. Hvis Bard blev opfoſtret hos Biergboen Dovre, ogſaa en fabelagtig Perſon, før Kong Harald Haardfager kom til denne, var Bard for gammel til, at hans Datter kunde ſom ung Pige komme til Erik Røde i Grønland. Bards Reiſefæller Gnupa Bard og Thorkel Bundenfod nævnes i Landnama, men Bard ſelv ei, der maa-

ſkee altſaa aldrig har været til. Da imidlertid dette Æventyr om Bard er endnu bleven fortſat i en anden Saga om Bards Søn, og citeres i Armans Saga; da den islandſke Almue endnu veed at fortælle meget om Bard og hans Hule (Olaſſens Reiſe 1 D. S. 76), og der uden Tvivl i det mindſte efter nogle Haandſkrifters Læsemaade ſigtes til denne Overtro allerede i Niala Kap. 124, har Bard ventelig været en Landnamsmand, der blev borte paa Isklen, om hvem Landnamas Forfattere tie, fordi de havde intet uden Fabler at berette. Sagaen er i ſin nærværende Form at anſee for et Æventyr, maaſkee fra femtende Aarhundrede. Det findes i Markusſens Sagaſamling i 4.

Armans Saga.

Fra Enden af det niende og Begyndelſen af det tiende Aarhundrede.

Arman, en Søn af Dalman, Kong Dumbs Ven, maatte forlade Norge, fordi Erik Blodøxe havde

ham mistænkt for at være elsket af Gunhilde. I Island boede han paa et Field, hvor han hialp Folk til at finde deres Qvæg, siden paakaldte de ham, naar noget savnedes, og det hialp. Derpaa fortælles Historier, den ene æventyrligere end den anden, om dem han havde hiulpet. Den sidste Historie er om en Tienestekarl hos den hellige Jon Ogmundsen, Biskop i Holum, hvem Arman hialp til at finde nogle Heste, han havde mistet.

Fortællingens Indhold viser tilstrækkelig, det er et Æventyr. Arman nævnes intet andet Sted. Da her Bard Dumbsson omtales, synes denne Saga yngre end Bards. Det eneste mærkelige er et Proceskneb Kap. 7, der synes at være gammelt, hvor En, som med Magt var bleven hindret Adgang til Lovbierget, gaaer derhen aarle om Morgenen, og, skiøndt Dommerne ei vare der, fremfører Stevningen med alle Formaliteter, hvilket Lavmanden siden erkiendte for gyldigt. Sagaen er særskildt trykt paa Hrapsey 38 S. 4.

Saga om Geſt, Søn af Bard Snefields As.

Fra Enden af det tiende Aarhundrede.

Geſt fortælles at have været en Søn af Bard, der var et Slags Biergtrold, og Midfiord Skegges Datter. Hans mærkeligſte Bedrifter beſtode i, at han nedlagde mange Trolde ved et Bryllup, og ſendtes primſigned af Kong Olaf Tryggvesen til Helluland, at opbryde Kong Ragnars Høi, fordi denne ſom Spøgelſe havde hiemſøgt Olaf. Dette Ammeſtue-Eventyr er ſamtidigt eller maaſkee lidt yngre end Bards Saga. Ingen anden Saga veed noget om denne Geſt, ſom venteligen blot er en opdigtet Perſon. Af denne Fortælling kan intet læres uden ſenere islandſke Almuesmeninger om Trolde. Den findes i Markuſſens Sagaſamling i 4.

Huldaſaga.

Der var engang en Konge over Vigen i Norge, ved Navn Hiordvard, en Sønneſøns Søn af Kong

Odin. Hans Dronning fødte ham en Søn, hvem hans Fostermoder, Spaakonen Leda af Asernes Æt, tog til sig, kaldte Hildebrand, og opdrog i sin Hule til hans tiende Aar, da hun bragte ham tilbage til sin Fader.

Leda havde selv en Dattersøn, der hed Koll, han giorde et farligt Tog mod Troldene i Mørkved Skov, og dræbte dem alle især ved Hielp af Troldkonen Hulda og hendes Døttre Thorgerda og Yrpo. Denne Hulda var Odins Veninde. En Dag da Kong Odin red paa Jagt, ledsaget af sine Hofmænd, Loke og Hæner, var han bleven lokket af en med Guldringe prydet Hiort til en afsides Egn, hvor han blev vel modtaget af Troldkonen Hulda med hendes tvende Døttre Thorgerda og Yrpo. Efterat Odin havde tilbragt Natten hos Hulda, fortalte denne ham sin Historie. Rudent den Tykke, Konge i Riseland, havde ægtet Dronningen over Huldemænds (de Skiultes) Land, der hed Magia, og var af Chams Afkom; men da Rudent havde siden glemt hende, havde hun ladet sit Barn, som hun kaldte Hulda, bære ud i den vilde Skov, derefter paaført Rudent, Døden, og var selv omkommet af Harme. Rudents Broder Gigas, Fyrste i Thusseborg, havde derpaa opdraget Hulda, lært hende mangehaande Trylkonster, og ægtet hende

i hendes ſextende Aar. Gigas var bleven ombragt af ſine Naboer, men af Frygt for Hulda havde de tilbudt hende Forlig, og ſelv at domme dem imellem; hun havde derpaa ſtevnet alle Trolde og Thusſer fra de nordre Lande til at møde ſig paa Hallmundshøiene ved Jotunhiem, efter Aars Friſt, og nu havde hun ſøgt Samfund med den viſe Kong Odin, for at faae ham til at afſige Dommen. Odin fulgte med til Troldethinget, og dømte, at Hulda ſkulde være Dronning over alle Trolde i Nordlandene; de ſkulde bygge paa Trolledynge et ſtort Tempel, hende og Aſerne til Ære, og til ſamme ſvare Afgift, hun og hendes Døttre ſkulde foreſtaae Templet. Da Hildebrand var bleven atten Aar gammel, begav han ſig tilligemed ſin Fostbroder paa Vikingstog og ſeirede i mangen Kamp.

Vilhelm hed en Konge, ſom regierede over Serkland det ſtore, hans Søn hed Hergeir, hans Datter Herborg. Da Hergeir var 18 Aar, blev anrettet en ſtor Turnering, hvori han ſkulde viſe ſin Manddom; men midt i under Høitiden fortalte man Kongen, at en prægtig klædt Jettinde havde bortført Herborg, og ladet Hergeir ſige, at Herborg ſkulde forblive hos hende, indtil han kom til hendes Bolig, men først ſkulde han opſøge Hildebrand, forſøge ſig med ham i Manddom og alſkens

Øvelser, og hvis de indgik Staldbroderskab, vilde det gavne Hergeir til Lykke. Hergeir aflagde strax Løfte om at ville opsøge Systeren, men udbad sig blot, at hans Ven og Opdrager Arius maatte følge ham, denne begyndte nu at fortælle: men det Øvrige af Fortællingen er borte.

Dette Eventyr kiender jeg blot af den, som det synes, tro Oversættelse, hvilken den lærde Kapitain Abrahamson deraf har leveret i det Skandinaviske Literaturselskabs Skrifter for 1805. 1 B. S. 263-334. Den islandske Original findes ikke paa de offentlige Bibliotheker i Kiøbenhavn. Hr. Bibliothecar Rask saae paa sin Reise i Island et Exemplar deraf, hvilket, ligesom Oversættelsen, kun indeholdt et Fragment.

Hvad der synes at give dette Eventyr nogen Vigtighed, er det, der fortælles om Hulda, hvilket kunde ansees for et gammelt Folkesagn. I Snorres Ynglingesaga Kap. 16, 17 forekommer Hulda som en ond Hex (seidkona, völva) der ved Trylleri magede det saaledes, at Kong Vanland døde, og at der stedse skulde skee Frendemord i Ynglingernes Æt. Hendes Døttre Thorgerde Horgabrud og Yrpo ere nokſom bekiendte af Haakon Jarls Historie og adskillige Sagaer (Oluf Tryg-

gvesens Saga isl. Udg. 1 D. Kap. 154, 114, 2 D. Kap. 51, Niala Kap. 83, Hørdesaga Kap. 83). I det trettende Aarhundrede var et Eventyr om Hulda bekiendt i Norge, og blev velgiørende for sammes Historie. Torfæus nemlig beretter (hist. Norv. P. 4. p. 341) efter Sturlungasaga, at Magnus Lagebæters Dronning, som havde hørt, at Islænderen Sturle Thordsen kunde godt fortælle, forlangte, da hun 1205 holdtes af Modvind tilbage i Bergen, at høre af ham Eventyret om Jettinden Hulda. Han fortalte dette vidtløftige Eventyr saa godt, at Dronningen morede sig meget, anbefalede ham til Kongen, og bad, at denne vilde tillade, at Sturle fremsagde for ham et Digt, han havde forfattet over hans Fader Kong Hagen Hagensen, hvilket foranledigede, at Sturle kom i Kongens Yndest, og blev udseet til at skrive Hagen Hagensens Historie. Huldas Minde lever endnu blandt Norges Fielde, hvor Bønderne anseе Hulla eller Huldren for de Underjordiskes Dronning, eller en Kone til Vættekongen, hvilken og i nogle Egne kaldes Thusselin, og menes at være lille, men Hulla troes overalt at være en høi gammel Kone, mørk af Farve, der seet paa Ryggen ligner et Trug, og stundom i raat Veir synes at drive hele Hiorder af sortegraae Kiør og Faar i

Skovene. Qvæg af dete Lod kaldes derfor og Hulla-Krettur, og ansees for meget godt. Undertiden har man endog troet, at see hendes Boliger; adskillige endnu levende norske Bønder forsikkre, at de enkelte Gieblikke have seet Gaarde med veldyrkede Marker, hvor der var intet uden Skov og Krat*) og kalde slige Steder Hullagaarde. I adskillige Egne hedder det, at Hulla saavelsom Thusselin tage baade Folk og Fæ til sig, men ved at høre Kirkeklokkers Lyd nødes til at give det tilbage; at de især forbytte udøbte Børn, og lægge deres egne Vantrevninger i Stedet, indtil man ved at pidske Skiftingen tre Torsdags Aftener**) nøder Hulla til at ombytte det igien. Hun er allermeest bekiendt af sin Sang, den saa kaldte Huldre-Slaat, en formentligen underjordisk Musik, eller en huul og sørgelig Lyd man ofte hører paa Biergene. Bonden frygter vel at gaae i Veien for Hullas Hiorde, at det ei skulde skade hans Qvæg; men Sagnet gaaer dog, at hvo som kan kaste Staal over hendes Hiorde eller fæste Øxe i Hullagaarden, derved giør disse forsvindende Gestalter til Virkeligheder, og sig selv til deres Eier. Saaledes synes den

*) Fata Morgana.

**) Thor var Jetternes Skræk, derfor skulde vel just Torsdagen vælges.

mægtige Jettindes Navn fra de ældste Tider at have vedligeholdt sig i Norge *). Ja endog til Tydskland synes hendes Virksomhed at have strakt sig. Uden at ville med den lærde Gråter i Idunna og Hermode for 1816 S. 23 gisre Tàciti Velleda til Vøle Hulda; maae vi dog tilstàae, at hvad der fortælles i Grimms deutsche Sagen S. 6, 12 om die Frau Holla, der lader sin Stemme høre som Klokkelyd fra Dybet, og ofte gisr Bonden godt, har nogen Lighed med de norske Sagn om Hulda.

Dog giver denne Sammenstilling kun et Skin af Rimelighed, der, ved nsiere Betragtning, enten forsvinder eller dog bliver saare usikker.

Hulda i Ynglingesaga er en blot Hexekielling, og en saadan eller hendes Børn pleiede man ingensinde at dyrke som Gudinder. Havde desuden Hulda været anseet for den bersmte Thorgerdes Moder, vilde dette ikke være bleven forbigaaet

*) Disse Efterretninger ere hentede fra Stroms Beskrivelse over Sondmør 1 D. S. 538-59. Wilses Spydebergs Beskrivelse 2 B. 419. Hansens Archiv for Skolevæsnet 2 D. S. 360. Willes Beskrivelse over Sillejord S. 250 og fra mundtlige Beretninger.

i Snorres Edda, som (Dæmesaga 65) fortæller, at Thorgerda var Kong Holges Datter.

Den Huldesaga, Sturle Thordsen vidste saa godt at fortælle, kiende vi intet videre til; kunne da heller ikke sige, om den havde Lighed med den nuværende Saga af dette Navn. Alle de norske Almuesagn om Hulla eller Huldren bevise ikke, ligesaalidet som de om Thusselin, at en Person af dette Navn havde været dyrket i Oldtiden, thi hul er i et gamle Sprog Dække, Dunkelhed, huldufolk Underjordiske, Ellefolk, huldukonstir Tryllekunster saa at Hulla kan være bleven en appellativisk Benævnelse paa Ellefolk eller de Underjordiske, ligesom man og i adskillige Egne af Norge synes at tale om flere Hullaer. Saaledes kan maaskee og den tydske Fru Holla blot skylde Stamordet hüllen sin Tilværelse.

Men om der endog vare gamle Sagn om en Hulla, fulgte deraf endnu ei, at det ovenanførte Æventyr var digtet efter dem. Oversætteren har bemærket, at det ei kan være ældre end Enden af det fiortende Aarhundrede, baade fordi Kompasset nævnes Kap. 25, hvilket dog kunde være en Afskrivers Tilsætning, og fordi der tales med liden Agtelse om kronragede Præster Kap. 23, hvortil endnu kunde føies de mange aldeles unordiske Navne, Magia, Cham, Gigas, Nimrod, Arius; For-
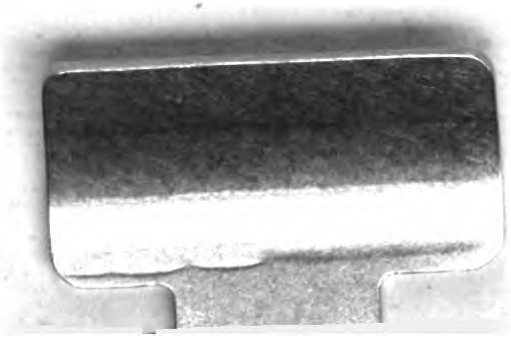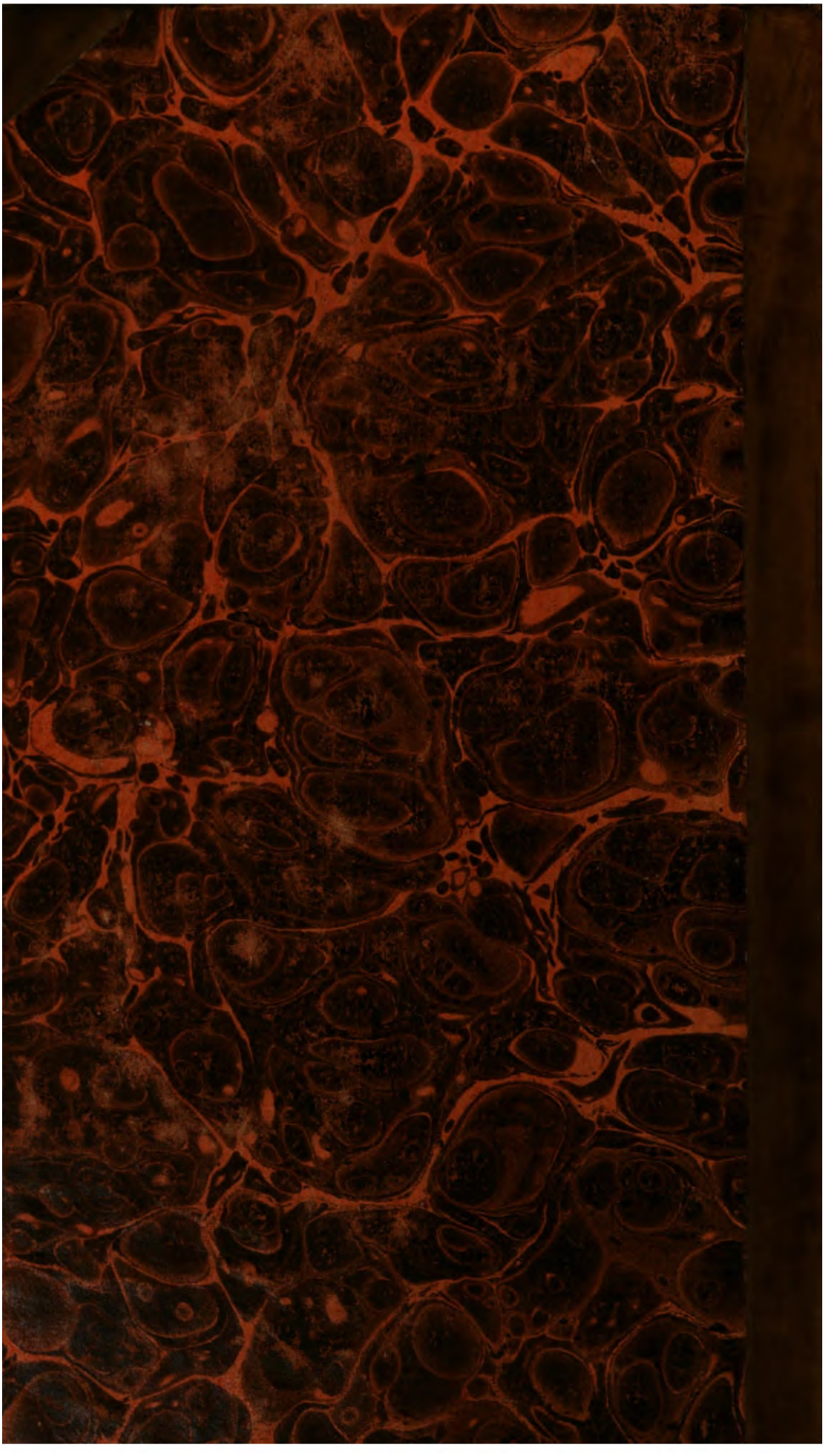
tællingens indviklede Gang, der er saa afvigende fra den gamle Sagas Tone; Turneringen, der beskrives Kap. 22, 23, og Maaden, hvorpaa Kong Odin indføres, ridende paa Jagt med sine Hoffolk. Der er heller ingen indvortes Grund, som hindrer os fra at antage, at dette Æventyr først er bleven digtet i det syttende eller attende Aarhundrede. Hr. Rask fandt, at Sproget i de første Kapitler viste en affekteret Stræben efter Archæismer, som længere hen tabte sig; og naar nu hertil kommer, at denne Fortælling ikke anføres paa noget af de ældre Sagaregistre, og at den ei var kiendt af Arne Magnæus; bliver det rimeligst, at den først efter hans Tid er bleven digtet, og altsaa slet ikke har mindste Værd i historisk Henseende. Den største Deel af dette Æventyr er bleven oversat i Gråters Idunne og Hermode 1816 No. 1-26, med nogle Anmærkninger af Udg. S. 22-24.